

«TK MEGANOM»

ISSN 2520-7474

PARADIGM OF KNOWLEDGE

Multidisciplinary
Scientific Journal

№ 6(44)

Frankfurt 2020

ISSN 2520-7474

DOI 10.26886/Paradigm.2520-7474.6(44)2020

**SCIENTIFIC JOURNAL
PARADIGM OF KNOWLEDGE**

**No. 6(44), 2020
December, 30**

FOUNDER: CENTER FOR
INTERNATIONAL COOPERATION
TK MEGANOM, LLC

WAS FOUNDED IN 2014

IT IS ISSUED SIX TIMES A YEAR

<http://naukajournal.org/index.php/Paradigm/>

Edition address: Zeil 12,
60313 Frankfurt, Germany

Edition e-mail: paradred@gmail.com

Phone: + 496921246293

© Center for international scientific
cooperation TK Meganom, LLC

Reprint of materials without the written permission of edition forbidden

Editorial Board:

The Editor-in-chief Doctor of Political Science, Professor, Valery Kornienko, Academician of the Ukrainian Academy of Political Science, Vinnytsia National Technical University, President of the Association "Analitikum"

Economic Sciences

- Doctor of Economics Sciences, Professor Bashnyanin G., Head of the Department of Economics, Lviv Commercial Academy;
- Doctor of Economics Sciences, Professor, Barsky Y. M., Lutsk National Technical University;
- Doctor of Economics Sciences, Professor, Shvets N. R., Director of Institute of Banking Technologies and Business "University of Banking";
- Doctor of Economics Sciences, Professor, Shevchuk A. V., Novovolynsk Research-Education Institute of Economics and Management Ternopil National Economic University;
- Doctor of Economics Sciences, Associate Professor, Vdovenko N. M., National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;
- Doctor of Economics Sciences, Professor, Zahorna T. O., Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;
- Doctor of Economics Sciences, Associate Professor, Hrapkina V. V. Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;

Historical Sciences

- Doctor of Historical Sciences, Professor, Orehovsky V., Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;

- Doctor of Historical Sciences, Professor, Yuriy M., Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- Doctor of Historical Sciences, Bezarov O., Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- Doctor of Historical Sciences, Professor, Tsyganenko L., Izmail State Humanitarian University
- Doctor of Historical Sciences, Professor, Roebuck Igor Y., Kharkiv National Medical University;
- Doctor of Historical Sciences, Nikitenko K. V., Lviv National Academy of Arts;
- Doctor of Historical Sciences, Professor, I.B. Datskiv, Ternopil National Economic University;
- Doctor of Historical Sciences, Professor, Cotsur Nadiya, Gregory Skovoroda Pereyaslav-Khmelnitsky State Pedagogical University;

Philosophical sciences

- Doctor of Philosophy, Alatoom Mohammad Fayiz Ahmad;
- Ramadan Emhemad Jweli Kanan, Doctor of Philosophy (PhD), Elmergib University, Libya;
- Doctor of Philosophy, Professor, Chikarkova M., Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- Doctor of Philosophy, Professor, Andriyenko O. V. Donetsk National University;
- Doctor of Philosophy, Dulyan P. G., Mikolaiv National University;

Political Sciences

- Doctor of Political Science, Professor, Kornienko V., Academician of the Ukrainian Academy of Political Science, Vinnytsia National Technical University, President of the Association "Analitikum"
- Doctor of Political Sciences, Professor, Tkach O. I., Taras Shevchenko National University of Kyiv;
- Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Denysyuk Svetlana G., Vinnytsia National Technical University;

Pedagogical Sciences

- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Belmaz Y. Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy;
- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vlasenko K. V., Doctor of Pedagogical Sciences, Donbass State Engineering Academy;
- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Prima R. M., Lesya Ukrainka Eastern European National University;
- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kozhevnikov V. M., Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;
- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Tarnopolskyi O. B., Doctor of Pedagogical Sciences, Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk;
- Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Poluboiaryna I. I., Kharkiv National Kotlyarevsky University of Arts;

Psychological Sciences

- Doctor of Psychology, Professor, Volzhentseva I., Makeyevka Economics and Humanities Institute;
- Doctor of Psychology, Professor, Simonenko S., K.D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University;
- Associate Professor, Murat Eliozy, Ondokuz Mayıs University, Yasar Dogu Faculty Of Sport Sciences, Samsun, Turkey;

Medical Sciences

- Doctor of Medical Sciences, Professor, Mikhail Lebedyuk, Head of the Department of Dermatology and Venereology, Odessa National Medical University;
- Doctor of Medical Sciences, Professor, Bocharov Vasily Andreevich, Head of the Department of Pharmaceutical and Cosmetology Technologies, Odessa Medical Institute of the International Humanities University;
- PhD in Medical Sciences, Bocharova Veronika Vladimirovna, Odessa National Medical University;
- Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Kuts Larissa Viktorovna, Head of the course of dermatovenerology, clinical immunology, allergology, Medical Institute of the Sumy State University;
- Doctor of Medical Sciences, Zubkova L., Medical center "ORTO DENT" (Odessa, Ukraine);
- Doctor of Medical Sciences, Gladchuk V., «Hladchuk Medical Aesthetic Center» (Kiev, Ukraine)
- Doctor of Medicine, Professor, Peklina G. P., Odessa Medical Institute International Humanitarian University;

Technical Sciences

- Doctor of Technical Sciences, Professor, Waldemar Wójcik, Lublin University of Technology;
- Doctor of Technical Sciences, Professor, Baranowski V. M., Ternopil National Technical University;
- Doctor of Technical Sciences, Professor, Gogo V. B., Donetsk National Technical University;
- PHD in Engineering Sciences, Alatoom Mohammad Fayiz Ahmad

Juridical sciences

- Doctor of Law, Professor, Krinitsky I. E., Professor, Research Laboratory number 1, Research Institute of Finance;
- Doctor of Law, Professor, Gumin A. M., Training and Research Institute of Law and Psychology, National University "Lviv Polytechnic"

Art

- Doctor of Art, Professor, Crul P. F. V.Stefanik Prikarpatsky University;
- Doctor of Art, Professor, Olena Sizova, P. Tchaikovsky South Ural State Institute of Arts;
- Doctor of Art, Professor, Katerina Stanislavska, National Academy of Leaders Culture and Arts;
- Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, Prokopova Natalia Leonidovna, Dean of the Faculty of Directing and Actor Art, Kemerovo State Institute of Culture;
- Doctor of Art, Rusudan Kvaratskhelia, Caucasus International University;
- Doctor of Art, Professor, Andriy Puchkov, Boris Grnchenko Kyiv University;
- PhD in Art, Evhen Kushch, National Academy of Leaders Culture and Arts;

Geographical Sciences

- Doctor of Geographical Sciences, Professor, Ilyin L. V., Head of the Department of Tourism and Hospitality Lesya Ukrainka East-European National University;

Ulrichsweb™ Global Serials Directory

DOI (Digital object identifier)

Publishing house is a member of CrossRef

Indexing:

CORE

WORLDCAT

BIELEFELD ACADEMIC SEARCH
ENGINE

RESEARCHBIB

CITEFACTOR

GOOGLE SCHOLAR

I. ECONOMIC AND TECHNICAL SCIENCES

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.1

UDC: 351:342.71

ILLEGAL MIGRATION THROUGH TRAINING – MODERN CHALLENGES FOR PUBLIC ADMINISTRATION

N. Tkachova, Doctor of Public Administration

<https://orcid.org/0000-0002-6650-0126>

e-mail: tkachovastar@gmail.com

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Ukraine, Kyiv

R. Martyanova, Postgraduate Student

<https://orhid.org/0000-0002-6856-1109>

e-mail: lanamart@ukr.net

Donetsk State University of Management, Ukraine, Mariupol

O. Kazanska, PhD of Public Administration

<https://orcid.org/0000-0002-8100-5350>

e-mail: kazanskaolena@gmail.com

National Aviation University, Ukraine, Kyiv

The article states that under the influence of global migration processes and international obligations Ukraine's migration policy has also changed. Significant development of migration policy began after the country's independence and Ukraine's choice of European integration.

The article is devoted to the analysis of risks of implementation of the state migration policy for temporary stay of foreigners and stateless persons. Measures to introduce effective control over compliance with migration

legislation within the country aimed at strengthening national security are considered. The issue of the content and main characteristics of the concepts of «state migration policy» and «public administration» in the field of migration is studied. The peculiarities of the status of the State Migration Service of Ukraine as a subject of the state migration policy are determined.

Key words: state migration policy, public administration, subject of state migration policy, illegal migration, national safety

доктор наук з державного управління, професор Ткачова Н. М., здобувач Мартьянова Р. А., кандидат наук з державного управління, доцент, Казанська О. О., Нелегальна міграція через навчання - сучасні виклики для системи державного управління / Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Україна, Київ; Донецький державний університет управління, Україна, Маріуполь; Національний авіаційний університет, Україна, Київ

В статті визначено, що під впливом глобальних міграційних процесів та міжнародних зобов'язань, змінювалась і міграційна політика України. Вагомий розвиток міграційної політики розпочався після здобуття країни незалежності та обрання курсу України на євроінтеграцію. Проаналізовано ризики при реалізації державної міграційної політики щодо тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства під час навчання, розглянуто заходи щодо запровадження ефективного контролю за дотриманням міграційного законодавства всередині держави і які спрямовані на зміцнення національної безпеки. Досліджено питання змісту та основних характеристик понять «державна міграційна політика», «державне управління» в міграційній сфері. Визначено особливості статусу Державної міграційної служби України як суб'єкта державної міграційної політики.

Ключові слова: державна міграційна політика, публічне управління, суб'єкт державної міграційної політики, нелегальна міграція, національна безпека

Постановка проблеми. Однією з умов розбудови європейської держави на сучасному етапі є формування та реалізація міграційної політики, вдосконалення системи державного управління міграційними процесами, запровадження ефективного контролю за дотриманням міграційного законодавства всередині держави, аналізів ризиків, які повинні бути спрямовані на забезпечення національної безпеки, захисту національних інтересів України та відповідати європейським стандартам та взятих Україною міжнародних зобов'язань. Питання міграції як ніколи турбують сьогодні як Україну, так і країни Європи, адже неконтрольована і не завжди легальна міграція негативно позначається на соціально-економічному добробуті населення, змінює зміст цінностей в національно-культурній сфері та є одним із факторів збільшення злочинності. Також, законодавство України з питань міграції сьогодні суттєво відстає від європейських стандартів і не завжди забезпечує достатній рівень національної безпеки.

З огляду на зазначене, вивчення і дослідження питань забезпечення національної безпеки у сфері міграції є важливим і одночасно актуальним завданням сучасної науки державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальнотеоретичні питання міграційної ситуації в світі, на Європейському континенті та в Україні, чинники та наслідки міжнародної міграції, її значення для розвитку та безпеки, деякі теоретичні підходи до аналізу міграційної політики, міжнародно-правових документів у сфері міграції досліджувались у працях О.А. Малиновської, М. А. Баламуша, І. К.

Василенко, О. В. Кузьменко, Т. П. Мінки, В. І. Олефіра та інших науковців. Слід відзначити, що теоретичні напрацювання вчених в основному були зосереджені на висвітленні проблем правозастосовної діяльності органів державної влади, які реалізують міграційну політику в Україні, на аналізі закордонного досвіду щодо формування напрямів міграційної політики, багато уваги приділено питанням формування та розвитку міграційної політики України, тоді як питання визначення міграційної політики держави як частини національної безпеки залишалися поза увагою науковців.

Формулювання цілей статті і завдань. Мета статті полягає у ґрунтовному аналізі повноважень Державної міграційної служби як суб'єкта міграційної політики, розробці рекомендацій щодо формування основних інструментів реалізації державної міграційної політики щодо тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства у контексті безпекознавства, характеристиці змісту та співвідношення понять «державна міграційна політика», «державне управління» і «публічне адміністрування» у сфері міграції.

Виклад основного матеріалу статті. В абсолютному вираженні кількість людей, які проживають за межами країни свого народження, сьогодні вище, ніж будь-коли раніше: вона зросла з 173 млн. в 2000 р. до 272 млн. в 2019 р., прискорюючись темпами, які трохи перевищують зростання населення світу. В результаті частка міжнародних мігрантів в загальносвітовому населенні зросла з 2,8% в 2000 р. до 3,5% в 2019 р. У загальну чисельність входять 20,4 млн. визнаних або зареєстрованих біженців і 3,5 мільйона здобувачів притулку. Країни з високим рівнем доходу поглинули левову частку цього чистого приросту, розмістивши 74 млн. з додаткових 99 млн. чоловік, що проживають за межами країни свого народження по всьому світу (чистий приріст в 2000 – 2019 роки.). В

результаті сьогодні близько 65% міжнародних мігрантів по всьому світу проживають в країнах з високим рівнем доходу.

США, Німеччина, Саудівська Аравія і Росія є найбільш важливими приймаючими країнами. Європа - колись найважливіший регіон відправлення мігрантів у світі - з 1960-х років стала основним пунктом призначення для іммігрантів, при цьому країни Європи прийняли 23% всіх осіб, які проживають за межами країни свого народження по всьому світу. Однак більше третини цієї кількості є результатом вільного пересування трудящих і студентів всередині ЄС [1, с. 1].

В умовах стрімкої активізації міжнародної мобільності населення, яке відбувається в руслі світових міграційних процесів, зростає значення їх регулювання в Україні, надання їм організованого, безпечного та неконфліктного характеру. Адекватна державна міграційна політика необхідна, з одного боку, для мінімізації обумовлених міграцією ризиків, а, з другого, - для використання значного позитивного потенціалу міграції в інтересах розвитку країни. До цього треба додати, що спроможність національних урядів належним чином регулювати міграційні переміщення є передумовою успішного міжнародного співробітництва, без якого управління міграціями, як багатостороннім процесом, неможливе.

Формування міграційної політики України почалося після отримання країною незалежності та за відсутності досвіду, кадрів, ресурсів. Гарантії прав на свободу пересування та вибір місця проживання, вільний виїзд та повернення до країни, захист громадян з боку держави під час їхнього тимчасового перебування за кордоном, а також недискримінація іноземців, можливість в рамках закону набути притулок в Україні були закріплені в Конституції.

У перший період державотворення, коли міграційна політика формувалася в рамках загального курсу на демократизацію суспільного

життя її цілі були ясні й зрозумілі. Коли на рубежі віків їх було в основному досягнуто, постало питання щодо стратегічного напрямку подальшого розвитку державної політики в сфері міграції.

Як зазначалося у рішенні РНБО (2008 р.), міграційна політика держави залишалася концептуально невизначеною; її принципи, стратегічні завдання, поточні цілі, стандарти захисту прав людини відсутні. Прогресу у вирішенні питання щодо стратегічних напрямів міграційної політики заважало, крім іншого, тогочасне протистояння гілок влади, яке блокувало будь-які ініціативи, не лише у сфері міграції.

Але конституційні зміни, заходи в ході адміністративної реформи, дозволили створити у грудні 2010 р. Державну міграційну службу (ДМС), спеціальний орган виконавчої влади, покликаний реалізовувати державну міграційну політику. ДМС України перебрала на себе функції з питань громадянства, міграції та реєстрації фізичних осіб, які виконувалися Міністерством внутрішніх справ, а також у сфері захисту біженців, що належали Державному комітету у справах національностей та релігій, ліквідованому в ході адміністративної реформи.

В подальшому було прийнято низку законів: «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового чи тимчасового захисту», нову редакцію Закону України «Про зайнятість населення», деякі положення якого стосуються регулювання трудової міграції, закон «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», яким, крім іншого, встановлено документи для виїзду українців за кордон та перебування іноземців на території України, а також порядок їх видачі. В 2012 р. було схвалено План заходів щодо інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в українське суспільство на період до 2020 року. Таким чином, вперше українська

нормативно-правова база наповнилася документами, які стосуються питань інтеграції мігрантів, також правового закріплення набула низка практичних напрацювань.

Міграційні відносини виникають у зв'язку з переміщенням фізичних осіб в межах одного адміністративно-територіального утворення, або ж між ними. Тобто міграційні відносини охоплюють собою не тільки сам факт переміщення, а й всі дії, які передують цьому факту (отримання візи, паспортних або виїзних документів, тощо). Таким чином, міграційні відносини регулюються сьогодні різними галузями законодавства (конституційним, адміністративним, кримінальним і ін.) [2, с. 390].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 482-р, було схвалено Стратегію державної міграційної політики України на період до 2025 року, яка покликана привернути увагу до міграційних проблем, та націлена на вирішення питань взаємозв'язку міграційної політики з іншими сферами діяльності держави. Як визначає Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року, внаслідок того, що Україна одночасно є державою походження, призначення та транзиту мігрантів, територією різнохарактерних, різноспрямованих та різномасштабних міграційних потоків, забезпечення державного регулювання у сфері міграції є складним завданням, розв'язання якого потребує комплексного, системного підходу, належного фінансування, кадрового та наукового забезпечення.

Як зазначає Баламуш М. [3, с. 86], визначення поняття «державна міграційна політика», можна поділити на три групи:

- державна міграційна політика як вплив держави на міграційні процеси шляхом їх врегулювання у вузькому та широкому сенсах;
- державна міграційна політика, що являє собою систему (сукупність) заходів, які здійснюються державою чи недержавними установами;

– державна міграційна політика як комплекс правових, фінансових, адміністративних та організаційних заходів, з використанням яких держава цілеспрямовано впливає на регулювання міграційних процесів з позицій міграційних пріоритетів, кількісного складу міграційних потоків та їх структури у сфері державного управління.

На думку С. Денисюк «Міграційна політика це комплекс заходів, які належать до сфери державного управління й включають процес прийняття рішень, що врегульований правовими нормами, контрольований представницькою владою та спрямований на впорядкування міграційних процесів» [4, с.112].

У наукових працях В. Ребкало та В. Тертичка, говориться про тісний зв'язок державної політики з державним управлінням, які дали таке визначення: «Державна політика необхідна не тільки як форма державного управління, а як його найбільш міцний організаційний потенціал. І, навпаки, державне управління виступає як своєрідна форма політики і як засіб її практичного втілення в життя».

Проблемним, сьогодні, є співвідношення понять «державне управління» та «публічне адміністрування», яке найближчим часом, мабуть, не буде вирішено ні на теоретичному, ні на законодавчому рівнях. Погоджуємося з тими науковцями, які вважають, що категорію «державне управління» доречно вживати при характеристиці внутрішньо-організаційних зв'язків в системі органів виконавчої влади, а поняття «публічне адміністрування» характеризує зовнішньо - організуючу діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Таким чином, визначимося, що державне управління у сфері міграції це внутрішньо-організаційна управлінська діяльність, яка здійснюється в Державній міграційній службі України, державне

управління і публічне адміністрування є засобами реалізації державної міграційної політики в Україні.

До суб'єктів державної міграційної політики відносимо державні органи та органи місцевого самоврядування, які, формують міграційну політику в Україні та реалізують її у своїй діяльності.

Повноваження Державної міграційної служби України, які можна віднести до публічного адміністрування:

- здійснення у межах компетенції провадження з питань прийняття до громадянства України і про припинення громадянства України;
- прийняття відповідно до законодавства рішення про встановлення належності до громадянства України, оформлення набуття громадянства України;
- здійснення оформлення і видачі документів для тимчасового або постійного проживання в Україні, а також виїзду за її межі;
- прийняття рішення про визнання іноземців та осіб без громадянства біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; надання адміністративні послуги відповідно до закону [3, с. 87].

Як зазначалося, основним центральним органом державної виконавчої влади, який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, є Державна міграційна служба України. Слід зазначити, що Державна міграційна служба України є не тільки суб'єктом реалізації державної міграційної політики в Україні, а й головним суб'єктом державного управління та публічного адміністрування у сфері міграції.

Великим поштовхом у необхідності визначення стратегічних цілей державної міграційної політики стали поглибленні відносин з Європейським Союзом у міграційно-візовій сфері, започатковані

безвізовим діалогом між Україною та ЄС, 09 жовтня 2008 р. у м. Брюссель, та схваленим Планом дій для України щодо лібералізації візового режиму з Європейським Союзом у ході чергового Чотирнадцятого саміту Україна – ЄС, 22 листопада 2010 року.

На виконання першого етапу Плану, 30 травня 2011 року, Указом Президента України N622/2011, було схвалено Концепцію Державної міграційної політики, де до основних механізмів реалізації державної міграційної політики щодо тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, було віднесено створення сприятливих умов для тимчасового в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства з метою навчання, та забезпечення здійснення контролю за в'їздом в Україну мігрантів з метою навчання.

На виконання другого етапу Плану, 29 квітня 2015 року, спільним наказом МВС України, МЗС України, Міністерство соціальної політики України, МОН України, СЗР України, СБ України № 494/132/467/497/141/281, було затверджено Методику аналізу ризиків з метою протидії нелегальній міграції, яка передбачає обмін статистичною та аналітичною інформацією між суб'єктами, зокрема, Державною міграційною службою України (ДМС) та Міністерством освіти і науки України (МОН) щодо чисельності та громадянства іноземців та осіб без громадянства, які навчаються у вищих навчальних закладах.

Вектор міграційної політики змінювався у розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом, що вимагало визначення міграційної політики як частини національної безпеки.

Указом Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016, затвердженою Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України, якою міграційну політику держави визначено частиною національної безпеки, яка серед іншого, спрямована на ефективний контроль за міграційними процесами, дієвої боротьби з нелегальною міграцією.

Зокрема, проблемою зазначалось обмеження можливості виходу на український ринок праці найбільш підготовленої та інтегрованої частини іноземців, якими є іноземні студенти, що отримали освіту в Україні. Стратегією у сфері легальної міграції в Україну передбачено гнучкість форм в'їзду та проживання мігрантів, які прибувають в Україну для навчання, та створення умов, за яких іноземні студенти після закінчення навчання зможуть продовжити період проживання в Україні [5].

Для держави це стало дуже визначною подією, так як Україна стала першою країною з-поза Балканського регіону, якій Євросоюз надав такий документ.

Виконання Плану дій стало дієвим інструментом для проведення реформ не лише в міграційно-візовій, але й в багатьох інших сферах. Вказаним Планом було визначено конкретні критерії ЄС за чотирма блоками: Блок 1. «Безпека документів, включаючи біометрику»; Блок 2. «Нелегальна імміграція, включаючи реадмісію»; Блок 3. «Громадський порядок та безпека»; Блок 4. «Зовнішні зносини та фундаментальні права».

Блок 2 «Нелегальна імміграція, включаючи реадмісію», включав під критерії: 2.2.1. Управління кордонами; 2.2.2. Управління міграцією; 2.2.3. Політика надання притулку. На 1 етапі Плану (законодавство та політичні засади) до основних вимог можна віднести: схвалення законодавчої бази у сфері міграційної політики, щодо правил в'їзду та перебування іноземців, боротьбу з нелегальною міграцією, моніторинг міграційних потоків (легальної та нелегальної міграції), утворення органів, відповідальних за збирання та аналіз даних про обсяги і потоки міграції. Схвалення законодавства у сфері притулку у відповідності з міжнародними стандартами та стандартами ЄС, що передбачатиме підстави для міжнародного захисту. На 2 етапі Плану (критерії ефективної імплементації) визначено ефективне виконання Угоди між

Україною та ЄС про реадмісію осіб та заходів щодо реінтеграції громадян України, впровадження ефективної методології виявлення нелегальної міграції всередині країни, аналіз ризиків, включаючи ефективну співпрацю між відповідними установами, спроможності забезпечити ефективне вислання з території України громадян третіх держав, які нелегально перебувають та/або перетинають територію країни.

Україна ще не має достатнього досвіду державного регулювання процесів нелегальної міграції. Тому на сьогодні, одним із важливих завдань є формування та реалізація державної міграційної політики, спрямованої на створення нормативно-правової бази, вироблення практик стратегічного управління міграціями щодо протидії нелегальній міграції, які дають можливість іноземним громадянам тимчасово легалізувати своє перебування на території України.

Насамперед, слід зазначити, що згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 року «Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію», іноземні громадяни здійснюють в'їзд на територію держави на підставі візи: виданої на запрошення навчального закладу; дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства; запрошення членів сім'ї та ін. [7].

Згідно проведеного Моніторингу міграційної ситуації та змін у сфері управління міграцією та кордонами, здійсненою Міжнародною організацією з міграції (МОМ), Агентства ООН з питань міграції, станом на серпень 2018 р. основними причинами тимчасового проживання іноземців в Україні є: навчання (54,1% усіх іноземців, які перебувають на обліку), возз'єднання сім'ї з громадянами України (27,9%), працевлаштування (10,7%) [8].

Станом на лютий 2019 року на обліку перебувають 64 826 іноземців та осіб без громадянства, які тимчасово проживають в Україні з метою навчання, що на 1 011 осіб більше, ніж у січні 2019 року. Освітні мігранти зареєстровані в найбільших освітніх центрах України: Харківській області (26,5%), Києві та Київській області (18,5%), Одеській області (14,4%) та Дніпропетровській області (6%).

Згідно статистичних даних Українського державного центру міжнародної освіти з 2017 року збільшилась кількість іноземців, які навчаються у ЗВО України (рис. 1).

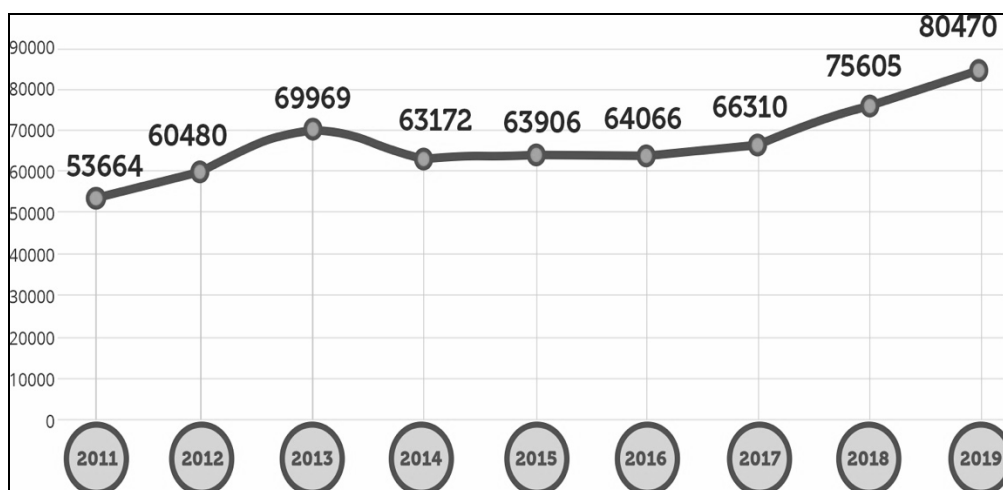

Рис. 1. Кількість студентів-іноземців, які навчаються у ЗВО України за 2011 – 2019 рр.

Згідно з аналітичними даними Українського державного центру міжнародної освіти серед країн походження іноземних студентів, найбільш представлених в Україні, є: Індія (22,90 %), Марокко (10,23 %), Азербайджан (6,80 %), Туркменістан (6,64 %), Нігерія (5,44 %), Туреччина (4,68 %), Китай(4,38 %), Єгипет(4,35 %), Ізраїль(3,18 %). Щодо частки студентів із пострадянських країн, то слід вказати на зменшення цього показника з кожним роком, якщо у 2017-2018 р. частка становила 29,47 %, то у 2019-2020 рр. становить 21,52 %. Отже, це свідчить про те, що більшість іноземців-студентів використовують в'їзд в Україну з країн з візовим порядком в'їзду (рис. 2) [9].

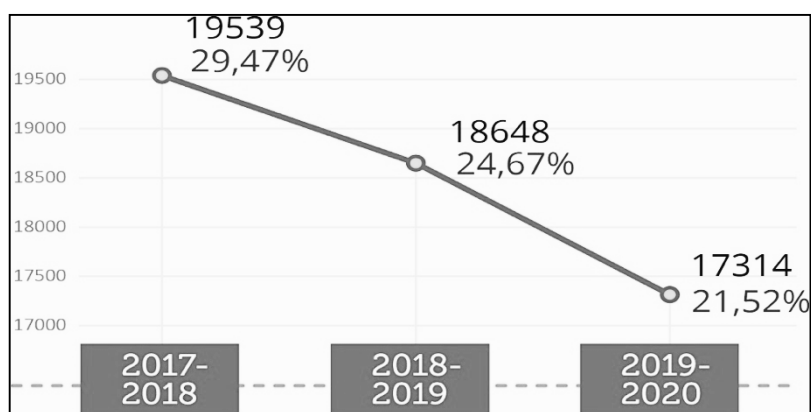

Рис. 2. Частка студентів із пострадянських країн за 2017-2020 рр.

Слід зазначити, що під час здійснення профілактичних заходів спрямованих на протидію нелегальній міграції, співробітниками органів Національної поліції та ДМС спостерігається тенденція до виявлення порушників міграційного законодавства, які після в'їзду в Україну не прибули до навчання, або після відрахування з навчальних закладів не здійснили виїзд з України. Так, до прикладу, у серпні 2020 р. в м. Біла Церква, в гуртожитку місцевого Аграрного університету, було виявлено 26 іноземців, громадяни Індії, Непалу, Алжиру та Єгипту, які за порушення умов контракту були відраховані, однак ухилилися від виїзду після дозволено терміну перебування, та перейшли на нелегальне становище.

Висновки. Таким чином, можна дійти висновку, що викликом для системи державного управління щодо забезпечення національної безпеки є міграційні процеси, які насамперед пов'язані з ризиками використання іноземцями навчання для легального в'їзду в Україну та документування посвідками на тимчасове проживання; вчинення особами, які надають освітні послуги, протиправних дій, що призводить до порушення конституційних прав іноземним громадян на освіту; необхідність внесення змін у діюче законодавство, зокрема, щодо продовження строку тимчасово проживання в Україні іноземним

громадянам, які планують продовжити навчання у ВНЗ України або працевлаштуватись.

І як свідчить світовий досвід, саме активна міграційна політика здатна сприяти розвитку держави, має характеризуватися комплексністю дій на всіх стадіях міграційного процесу, а також включенням міграційних питань в усі напрями державного і публічного управління, реалізовуватися на основі чітко скоординованої діяльності різних урядових структур, місцевої влади, соціальних партнерів, громадських і неурядових організацій для забезпечення національної безпеки.

Література:

1. Мюнц, Райнер (2020). *Аналитический бриф. Как миграция в Европу будет выглядеть в будущем? Тенденции, открытые вопросы и четыре вероятных сценария*, 10. <https://www.pragueprocess.eu/documents/repo/217/Policy_Brief_Rainer_Munz_RU.pdf> (2020, листопад, 10)
2. Малиновська, О.А. (2018). *Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія*, Київ, НІСД, 472.
3. Баламуш, М.А. (2018). *Державна міграційна політика, державне управління і публічне адміністрування у сфері міграції: співвідношення та суб'єкти реалізації*. Правова держава, №3, 85 – 90.
4. Денисюк, С. Ф. (2008). *Напрямки розвитку міграційної політики в Україні*. Форум права. 2008, № 3, 111 – 115. <<http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08dsfpvu.pdf>> (2020, листопад, 10)
5. Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року: схв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. №482-р. Офіційний сайт Верховної Ради України.

<<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80>> (2020, листопад, 10)

6. Порядок організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.11.2013 № 1541. (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2004-13>> (2020, листопад, 10)

7. Правила оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію. Постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 р. № 118. (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2017-%D0%BF>> (2020, листопад, 10)

8. Моніторинг міграційної ситуації та змін у сфері управління міграцією та кордонами. *Звіт з міграційних процесів. Вересень 2018 р. ДМС України*. <https://dmsu.gov.ua/assets/files/migprocess/zvit_vypusk_30.pdf> (2020, листопад, 10)

9. Український державний центр міжнародної освіти Міністерства освіти і науки України. <<https://studyinukraine.gov.ua>> (2020, листопад, 10)

References:

1. Myunc, Rajner (2020). *Analiticheskij brif. Kak migraciya v Evropu budet vyglyadet v budushem? Tendencii, otkrytye voprosy i chetyre veroyatnyh scenariya* [Analytical brief. How will Europe migration look in the future? Techniques, open questions, and four likely scenarios], 10. [in Russian].

2. Malynovska, O.A. (2018). *Mihratsiina polityka: hlobalnyi kontekst ta ukraïnski realii: monohrafiia* [Migration policy: global context and Ukrainian realities: monograph], Kyiv, NISD, 472. [in Ukrainian].

3. Balamush, M.A. (2018). *Derzhavna mihratsiina polityka, derzhavne upravlinnia i publichne administruvannia u sferi mihratsii: spivvidnoshennia ta subiekty realizatsii* [Public migration policy, public administration and public

administration in the field of migration: relations and subjects of implementation]. *Pravova derzhava*, №3, 85 – 90. [in Ukrainian].

4. Denisyuk, S. F. (2008). *Napriamky rozvytku mihratsiinoi polityky v Ukraini*. [Directions of development of migration policy in Ukraine]. *Forum prava*. 2008, № 3, 111 – 115. Retrieved from <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08dsfpvu.pdf>. [in Ukrainian]. (2020, November, 10)

5. *Stratehiia derzhavnoi mihratsiinoi polityky Ukrainy na period do 2025 roku: skhv. rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.07.2017 r. №482-r* [Strategy of the state migration policy of Ukraine for the period up to 2025: approx. by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12.07.2017 №482-r]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80> [in Ukrainian]. (2020, November, 10)

6. *Poriadok orhanizatsii naboru ta navchannia (stazhuvannia) inozemtsiv ta osib bez hromadianstva: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 01.11.2013 № 1541* [Procedure for organizing recruitment and training (internships) of foreigners and stateless persons: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 01.11.2013 № 1541] *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2004-13> [in Ukrainian]. (2020, November, 10)

7. *Pravyla oformlennia viz dlia vizdu v Ukrainu i tranzytnoho proizdu cherez yii terytoriiu. Postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 bereznia 2017 r.* [Rules for issuing visas for entry into Ukraine and transit through its territory. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 1, 2017 № 118] *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2017-%D0%BF> [in Ukrainian]. (2020, November, 10)

8. *Monitorynh mihratsiinoi sytuatsii ta zmin u sferi upravlinnia mihratsiieiu ta kordonamy. Zvit z mihratsiinykh protsesiv. Veresen 2018 r. DMS Ukrainy* [Monitoring of the migration situation and changes in the field of migration and border management. Report on migration processes. September 2018 LCA of Ukraine]. Retrieved from https://dmsu.gov.ua/assets/files/migprocess/zvit_vypusk_30.pdf. [in Ukrainian]. (2020, November, 10)

9. *Ukrainskyi derzhavnyi tsentr mizhnarodnoi osvity Ministerstva osvity i nauky Ukrainy* [Ukrainian State Center for International Education of the Ministry of Education and Science of Ukraine]. Retrieved from <https://studyinukraine.gov.ua> [in Ukrainian]. (2020, November, 10)

Citation: N. Tkachova, R. Martyanova, O. Kazanska (2020). ILLEGAL MIGRATION THROUGH TRAINING – MODERN CHALLENGES FOR PUBLIC ADMINISTRATION . Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.1

Copyright: N. Tkachova, R. Martyanova, O. Kazanska ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.2

UDC: 334.734

**ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCE OF EFFICIENT ACTIVITY OF
PRODUCTION COOPERATIVES**

N. Chechetova, Doctor of Economics, Professor

<https://orcid.org/0000-0003-1988-2923>

e-mail: nchechetova@ukr.net

Y. Kolubai, Postgraduate student

e-mail: y.kolubai@gmail.com

O. M. Beketov National University of Municipal Economy, Ukraine, Kharkiv

The purpose of the article is to study the foreign experience of the cooperative movement and, in particular, production cooperatives, effective examples of which are proposed to be used in Ukraine. The study revealed special characteristics of the activities of production cooperatives in European countries and countries in Asia and America. Arguments in favor of stimulating the development of production cooperatives in the economic crisis, as the inherent balance of cooperatives interests of owners and producers allows to achieve their effective work in difficult conditions. The article also emphasizes the democratic and social function of the cooperative movement, which corresponds to the global trend of socialization of the economy.

Key words: cooperative, agricultural cooperative, production cooperatives, international experience, cooperative movement, cooperative legislation, entrepreneurship.

доктор економічних наук, професор, Н. Чечетова; аспірант, Я. Колубай, Аналіз зарубіжного досвіду ефективної діяльності виробничих кооперативів / Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова

Метою статті є вивчення зарубіжного досвіду кооперативного руху та, зокрема, виробничих кооперативів, ефективні приклади яких пропонується використовувати в Україні. Дослідження виявило особливі характеристики діяльності виробничих кооперативів у європейських країнах та країнах Азії і Америки. Аргументами на користь стимулювання розвитку виробничих кооперативів в умовах економічної кризи є те, що кооперативам властива збалансованість інтересів власників і виробників, що дозволяє досягти ефективної їх роботи в складних умовах. У статті також наголошується на демократичній та соціальній функції кооперативного руху, що відповідає загальносвітовій тенденції соціалізації економіки.

Ключові слова: кооператив, сільськогосподарська кооперація, виробничі кооперативи, міжнародний досвід, кооперативний рух, кооперативне законодавство, підприємництво.

Постановка проблеми. В економіці різних країн кооперативний рух набуває все більшого значення. Актуальним для науковців та практиків постає питання щодо необхідності подальшого розвитку кооперативного сектору економіки, саме як одного з ефективних інструментів боротьби з економічною нестабільністю. Кооперативи пропонують модель розвитку, при якій ефективність економіки поєднується з соціальною справедливістю. У кооперативах існує справжнє самоврядування трудящих, яке може стати фундаментом та гарантом демократичного суспільства. І цей безцінний досвід кооперативної власності та колективного управління потребує докладного вивчення, удосконалення до сучасних умов господарювання.

За певний економічний період кооперативний рух перетворився на потужне соціально-економічне явище, яке впливає на розвиток економіки кожної країни та сприяє формуванню більш гуманних відносин

в умовах жорсткої конкурентної боротьби і глобалізації світової економіки. Звідси, підвищений інтерес до міжнародного кооперативного руху, історії формування та сучасного його стану в різних країнах світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукових досліджень світового та українського кооперативного руху показує, що це питання постійно привертало увагу вчених. Проблема кооперації займалися економісти, соціологи, філософи, зокрема: О. Анциферов, М. Баллін, В. Доманицький, М. Левицький, Р. Оуен, Ф. Райффайзен, Дж. Ролз, П. Сорокін, Г. Спенсер, М. Туган-Барановський, Дж. Холіок, О. Чаянов, Г. Шульце-Деліч та інші. Водночас у сучасних умовах господарювання досить гостро стоїть питання щодо більш докладного вивчення виробничої кооперації та можливостей розширення її діяльності в Україні.

Метою статті є узагальнення світового досвіду та визначення закономірностей розвитку виробничих кооперативів з метою його впровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У всьому світі кооперативи вносять істотний внесок в розвиток національної економіки. Започаткування кооперативного руху відбулося спочатку в країнах Західної Європи де й до сьогодні вони займають важливе місце не тільки в сільському господарстві, у сфері збуту, постачання та переробки, зберігання і доставки сільськогосподарської продукції, але й у промисловості, транспорті, будівництві та наданні послуг. Життєздатність кооперативних форм господарювання підтверджується ефективною практикою їх діяльності у багатьох країнах світу.

Поряд з колективними підприємствами акціонерної форми виробничі кооперативи довели на практиці свою можливість ефективного господарювання, а їх працівники набули досвіду роботи на зовсім інших принципах управління підприємством. Виробничі кооперативи, протягом

всієї історії свого існування довели свою здатність побудувати таку економіку, яка характеризується тим, що може протистояти викликам, які призводять до економічної кризи, а саме:

кооперативи засновані на потребах, які є життєве необхідними та постійними, зокрема, це наявність постійної праці, виробництво, споживання, заощадження, життєві блага тощо;

засновані звичайними громадянами, які об'єдналися для вирішення та задоволення їх потреб;

зазвичай, створюються в конкретному регіоні та функціонують на обмеженій території;

не залежать від коливань фондового ринку (в тих країнах де цей вплив суттєвий), адже вони не належать до акціонерної форми власності;

засновані на демократичному контролі членів-власників, які несуть повну відповідальність за своє підприємство.

В Аргентини виробничі кооперативи першими зайнялися електрифікацією сільської місцевості, створили в 1926 році перший електричний кооператив в Пунта Альта. Електричні кооперативи займаються постачанням електроенергією 990 міст та сіл країни, обслуговують заводи, торгові підприємства і будинки пайовиків та майже 40 тисяч землеробських господарств. У 1939 році в Аргентині була створена Національна федерація електричних кооперативів. Крім того, в Аргентині іншим поширеним видом кооперативів є кооперативи прісної води, їх більше 300, і вони забезпечують водою, що відповідає санітарним нормам, понад 200 тисяч пайовиків. Також в країні поширені телефонні кооперативи та інші. У 1935 році Управління сільської електрифікації поклало початок сільській кооперативній електрифікації в США., а у 1945 році електричні кооперативи з'явилися в Чилі [1].

Кооперація в Європі формувалася під впливом національних особливостей різних країн - учасників кооперативного руху. Виробничі кооперативи найбільш розвинені в Іспанії, вони представлені відомою кооперативною корпорацією «Мондрагон» (МКК), яка об'єднують 166 кооперативів в сфері машинобудування, промисловості, освіти, житловій сфері, соціального страхування, переробці, торгівлі тощо. МКК представляє собою одну з провідних підприємницьких груп Іспанії з виробничими філіями та корпоративними представництвами в 41 країні [2]. Загальна чисельність працівників кооперативів, що входять в МКК, становить більше 75 тисяч осіб. МКК - це не тільки виробнича корпорація, але й освітній кластер. До нього входить університет Mondragon Unibertsitatea та 15 центрів професійно-технічної підготовки і перепідготовки кадрів, де навчаються понад 9 тисяч учнів [2]. На сьогодні МКК залишається єдиним прикладом великої кооперативної системи. Свою стійкість та надійність МКК набула завдяки створеній власній ефективній структурі. Однією з головних ланок цієї структури вважається кооперативний банк Каха Лаборал. Всі кооперативи МКК тримають свої кошти в цьому банку і розрахунки проводять через нього. У свою чергу, банк надає кооперативам пільгові кредити. Другою основною ланкою є кооперативи, які здійснюють дослідні та конструкторські роботи. У корпорації створені науково дослідний і конструкторський інститути, а також два наукових кооперативу. Крім того, в структура МКК включає кооперативи соціального обслуговування. Мондрагонські кооперативи створили власну систему соціального страхування. Також МКК включає сільськогосподарські кооперативи різної спеціалізації (виноробні, тваринницькі, вирощуванні овочевої та фруктової продукції тощо). Також до складу МКК входить торговий кооператив, який має мережу магазинів по всій країні, яка об'єднує понад 2 тисячі магазинів і торгує, в основному, продуктами харчування,

косметикою та побутовою хімією. На роботу Мондрагонських кооперативів безперечно впливають коливання ринку, як і на інші звичайні приватні фірми. Але за рахунок продуманої ефективної структури в групі існують великі можливості компенсувати періодичні економічні струси, зокрема, у випадку якщо відбувається необхідність згортання окремих виробництв, то одночасно розширюється справа у других виробництв, які приймають на роботу звільнених працівників. Такій мобільності персоналу сприяє, в першу чергу, відмінна система підготовки та перепідготовки кадрів.

У Данії найбільшого поширення набули споживчі кооперативи, їм належить більше 90 відсотків переробки молочної продукції та майже сто відсотків м'ясної продукції [3]. Італія та Франція також є країнами з великим сектором виробничих кооперативів. Свою діяльність кооперативи здійснюють в рівній мірі, як в сільському господарстві, так і промисловості.

Із загальної кількості італійських кооперативів 14 відсотків діють в сфері сільського господарства та харчової промисловості. На кооперативи припадає приблизно 50 відсотків виробництва вина, фруктів і овочів і трохи більше 40 відсотків промисловості з виробництва масла. Крім того, особливе місце в кооперативному секторі Італії належить соціальним кооперативам, які в умовах поширеної приватизації громадських послуг, які раніше надавалися відповідними державними структурами (послуги охорони здоров'я, соціального забезпечення), зуміли зайняти нішу, що звільнилася і тепер успішно задовольняють біля 60 відсотків домашніх та медичних послуг [3].

У Франції кооперативна форма господарювання є однією з найбільш потужних і їх значення в економіці країни є досить помітним. За величиною французькі виробничі кооперативи займають третю сходинку серед європейських кооперативів. Досить успішно в сучасних ринкових умовах діють болгарські кооперативи. Цьому сприяє державна

фінансова та технічна підтримка вищих навчальних закладів, які готують нове покоління кооператорів, а також установа Центрального кооперативного банку, яка вважається опорною структурою виробничих кооперативів [6].

Одним з найбільш динамічних елементів кооперативного сектора європейської економіки вважається фінансовий сектор, який спеціалізується на наданні кредитних, ощадних і страхових послуг. Так, у Франції кооперативні банки контролюють 60 відсотків ринку депозитів, в кооперативних банках Німеччини зосереджено більше 20 відсотків депозитів і обслуговується 30 млн. клієнтів, в Італії - 21% депозитів і майже 8 млн. клієнтів. Кооперативні банки фінансують 32% європейських малих і середніх підприємств [6].

Розвиток житлово-будівельного сектора на основі кооперування дозволяє об'єднати недержавні фінансові ресурси і кошти фізичних осіб і сімей. У Швеції діяльність житлових кооперативів не обмежується виключно будівництвом, а займаються комунальним обслуговуванням, управлінням муніципальною власністю та наданням послуг, пов'язаних з утриманням житла. Житлово-будівельні кооперативи в Австрії, Німеччині та Швеції приділяють особливу увагу будівництву житла для соціально незахищених громадян. У цих країнах, так само як і в Данії, Норвегії та Фінляндії, житлово-будівельні кооперативи часто розширюють сферу своїх послуг, включаючи до них нагляд за будинком та надання фінансових, медичних, стоматологічних послуг тощо.

В західноєвропейських країнах внаслідок істотного скорочення державного фінансування закладів охорони здоров'я та установ дошкільного виховання, були створені медичні кооперативи, кооперативні дитячі садки, кооперативи соціального забезпечення.

В Америці, в Клівленді кілька груп працюють над створенням кооперативу за принципом Федерації кооперативів Мондрагон. Проект

пов'язаний з переходом в суспільну власність госпіталів і університетів. Компанія Publix у Флориді, сьома за величиною приватна компанія США з виручкою 27,5 млрд. доларів США, одна з найбільш швидко зростаючих та найбільша в США фірма, що належить працівникам. До її складу входять 1073 супермаркету у Флориді, Джорджії, Південній Кароліні, Алабамі і Теннессі. Загальна чисельність співробітників біля 200 тисяч осіб. Ед Креншоу, генеральний директор Publix заявляв, що: «Мене завжди дивувало, чому компанії не розуміють, наскільки потужним стимулом є надання співробітникам права володіння акціями». Сам Креншоу володіє 1,1% акцій Publix вартістю 230 млн доларів США, всій родині належить 20% акцій вартістю 4,2 млрд. доларів США. Решта, без малого 80% акцій компанії вартістю 16,6 млрд. доларів США, належать її працівникам, включаючи колишніх співробітників [6].

У Китаї держава активно підтримує виробничі кооперативи. Це сприяло розширенню кооперативного сектора в народному господарстві країни, головним чином в агропромисловому комплексі. В результаті такої державної політики щодо виробничих кооперативів на них зараз припадає понад 75% загального числа китайських підприємств, які забезпечують виробництво майже 30% промислової продукції країни [5]. За останні роки продуктивність праці на цих підприємствах зросла в кілька разів. Для кооперативів Китаю характерні висока мотивація до праці, його продуктивність та якість, справедливий розподіл доходів, сприятливий морально-психологічний клімат на виробництві.

Для виробничих кооперативів Японії характерна багатoproфільність їх діяльності. У функції таких кооперативів, крім їх основної роботи, а саме виробництво і переробка продукції, матеріально-технічне забезпечення виробництва, будівництво виробничих споруд, також належать функції щодо постачання палива для сімей членів виробничих кооперативів, будівництво та утримання об'єктів охорони здоров'я

виробничого кооперативу, допомога і догляд за людьми похилого віку - колишніми членами кооперативу тощо [4]. В даний час в країні діє близько 2,5 тисячі сільськогосподарських кооперативів.

Збільшенню виробництва сільськогосподарської продукції домоглася Індія, яка не тільки забезпечує національну економіку, але й експортує сільськогосподарську продукцію, в тому числі пшеницю, рис, чай, овочі, фрукти, молочні продукти. Важлива роль в цій справі належить індійським кооперативам. Всього в країні діє 452 тис. сільськогосподарських кооперативів, в які входять 205,9 млн. чоловік. Частка кооперативів у виробництві цукру становить близько 60%, бавовняної пряжі - 12%, тканин - 17%, молока - більше 50% [6].

Кооперативна система в Німеччині є важливим елементом її економіки. У сучасній Німеччині число кооперативів та їх членів неухильно збільшується, зокрема, більше 20 відсотків населення країни входять до складу кооперативів. У Німеччині кооперативи представлені трьома рівнями - сільські товарні та обслуговуючі кооперативи, кредитні кооперативи та промислові обслуговуючі кооперативи. У сучасній Німеччині кооперативи можна побачити в таких галузях як енергетика, надання різних видів послуг, охороні здоров'я, сільському господарстві та торгівлі [6].

У Фінляндії кооперативна форма організації праці використовується майже в усіх сферах економіки. Активно розвиваються житлові, соціальні, сільськогосподарські кооперативи. Перший закон Фінляндії «Про кооперативах» був прийнятий ще у 1901 році. Сучасне кооперативне законодавство Фінляндії діє з 2001 року [7].

У Швеції діє так звана кооперативна республіка. Близько 70 кооперативних об'єднань охоплюють 75-80% її населення, які є членами житлових, сільськогосподарських, виробничих кооперативів, а половина всього населення - члени споживчої кооперації. В рамках Шведської

Кооперативній Організації функціонують великі борошнопереробні, хлібопекарські, консервні, пивоварні заводи, м'ясокомбінати, підприємства по виробництву маргарину, олії, безалкогольних напоїв, текстильні, взуттєві, швейні фабрики, завод автокранів, підприємства, що випускали широкий асортимент пластмасових, гумових, керамічних виробів, будівельних матеріалів тощо.

Значний внесок і підтримку розвитку кооперативів вносять міжнародні організації. Організація Об'єднаних Націй підвела підсумки про роль кооперативів в національному розвитку, їх внесок у ВВП та у частці на ринку. ООН підтвердила, що найбільший розвиток кооперативи отримали в Швеції, Франції, Канаді, Бразилії, Колумбії, Китаї, В'єтнамі. Зважаючи на те, що кооперативний рух задовольняє потреби і поліпшує соціально економічні умови як своїх членів, так і інші верстви населення країн, а, крім того, вирішує багато соціальних проблем, таких як безробіття, бідність тощо, Організація Об'єднаних Націй активно підтримує Міжнародний кооперативний альянс (МКА) . Натомість, роль МКА полягає, перш за все, в тому, що він об'єднує кооперативний рух і кооперативи багатьох країн, сприяє розвитку відносин між кооперативами різних держав, сприяє обміну досвідом [6].

Висновки. Отже, досвід створення та функціонування кооперативних структур в різних країнах світу може стати основою для визначення напрямів, форм и змісту запровадження виробничого кооперативного руху в Україні.

Світова і вітчизняна практика кооперативного руху показує, що кооперативи відрізняються від товариств з обмеженою відповідальністю або акціонерних товариств своїми ціннісними орієнтиром і демократичними процесами прийняття рішень.

Водночас, кооперативи сьогодні стикаються з багатьма проблемами, пов'язаними як з популяризацією своїх ідей, так і з правовими аспектами

своєї діяльності. Зрозуміло, розвиток колективних форм господарювання не панацея, однак такі форми повинні знайти свою нішу в багатуукладній економіці країни та показати свою економічну і соціальну спроможність.

Література:

1. Brussels: Cooperatives House Europe. <www.coopseurope.coop> (2020, октябрь, 2).
2. MONDRAGON S. COOP. <<https://www.mondragon-corporation.com/es/>> (2020, октябрь, 2).
3. Тарлавский В.Э. (2014). Народные предприятия – второе дыхание? *Экономика и жизнь*, <<http://www.eg-online.ru/article/264601>> (2020, декабрь, 13).
4. Волков И.В. (2010) Опыт организации сельскохозяйственного производства в Японии. *Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий*, 12, 59-60.
5. Мочерний С.В. (2006). Особенности экономической системы КНР как новой индустриальной страны. *Современные экономические системы*. <<http://econbooks.ru/books/part/18538>> (2020, декабрь, 13).
6. Шенцева Л.Н. (2005). Особенности развития кооперативного сектора экономики в развитых странах мира. *Вестник Воронежского государственного университета. Сер. География. Геоэкология*, 1, 57-61.
7. Дьяченко К.П., Дьяченко В.П. (2000). Потребительская кооперация в городской социальной сфере, торговле и производстве, Москва, 176.

References:

1. Brussels: Cooperatives House Europe. Retrieved from <www.coopseurope.coop> [in Belgium]. (2020, October, 2).
2. MONDRAGON S. COOP. Retrieved from <<https://www.mondragon-corporation.com/es/>> [in Spain]. (2020, октябрь, 2).

- 3 Tarlavsky V.E. People's enterprises - second breath? Economics and Life, Retrieved from <<http://www.eg-online.ru/article/264601> > [in Russian]. (2020, December, 13).
4. Volkov I.V. (2010). Experience in organizing agricultural production in Japan. Economics of Agricultural and Processing Enterprises, no.12, 59-60. [in Russian].
5. Mocherniy S.V. Peculiarities of the economic system of China as a new industrial country. [in Ukrainian]. Retrieved from <http://econbooks.ru/books/part/18538>
6. Shentseva L. N. (2005). Features of the development of the cooperative sector of the economy in the developed countries of the world. Voronezh State University Bulletin. Ser. Geography. Geoecology, no.1, 57-61. [in Russian].
- 7 . Dyachenko K.P., Dyachenko V.P. (2000). Consumer cooperation in the urban social sphere, trade and production, Moscow, 176. [in Russian].

Citation: N. Chechetova, Y. Kolubai (2020). ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCE OF EFFICIENT ACTIVITY OF PRODUCTION COOPERATIVES. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.2

Copyright: N. Chechetova, Y. Kolubai ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.3

UDC: 004.93

**RESEARCH OF THE EFFICIENCY DYNAMIC OBJECTS DETECTING ON
THE VIDEO SEQUENCE FROM VIDEO SURVEILLANCE CAMERAS**

Babaryka A. O.

<https://orcid.org/0000-0001-8534-7764>

e-mail: aob.work@gmail.com

Khoptynskyi R. P., PhD of Technical Sciences

<https://orcid.org/0000-0001-9351-7938>

Tabenskyi S. M.

<https://orcid.org/0000-0001-8771-5671>

Ploshchuk A. S.

<https://orcid.org/0000-0002-7034-1930>

Horodyskyi R. O.

Bohdan Khmelnytskyi National Academy State Border Guard Service of
Ukraine, Khmelnytskyi, Ukraine

In this article, indicator of the effectiveness object detection in video surveillance systems (VSS) was proposed. The results of experimental calculations, have been indicated to increase the efficiency of using VSS with video analytics functions. After modeling the obtained expressions in the software package Mathcad and using the main indicators of the conditional software and hardware, it is obvious that the probability of detection of the object (person) by the video surveillance system operator depends on a number of parameters (geometric dimensions of the observed object). , parameters of the video surveillance camera, parameters of the information display device (monitor), features of the visual system of the human operator, the level of his fatigue and level of training, etc.). Areas of further research determine the software implementation of the proposed criterion, analysis of

modern models for determining the probabilities of detecting alarming events by video surveillance system operators.

Keywords: probability of detection, human operator, criterion, criterion for evaluating efficiency, indicator, indicator of task success.

Бабарика А. О.; Хоптинський Р. П., кандидат технічних наук; Табенський С. М.; Площик А. С.; Городиський Р. О., Дослідження ефективності виявлення динамічних об'єктів на відеопослідовностях з камер відеоспостереження / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Хмельницький, Україна

В роботі запропоновано показник ефективності виявлення об'єктів при оцінці ефективності функціонування систем відеоспостереження. За результатами експериментальних розрахунків доведено підвищення ефективності застосування систем відеоспостереження із застосуванням функцій відеоаналітики. Провівши моделювання отриманих виразів в програмному пакеті Mathcad та використавши основні показники умовного програмно-технічний комплексу, очевидно, що ймовірність виявлення об'єкта (людини) оператором системи відеоспостереження залежить від ряду параметрів (розмірів об'єкта, дальність до об'єкта, параметрів камери відеоспостереження, тощо). Напрямами подальших досліджень визначено програмну реалізацію запропонованого критерію, аналіз сучасних моделей визначення ймовірностей виявлення тривожних подій операторами систем відеоспостереження.

Ключові слова: ймовірність виявлення, людина-оператор, критерій, критерій оцінки ефективності, показник, показник успішності виконання задачі.

Вступ. Системи відеоспостереження є одним із основних компонентів комплексних систем безпеки об'єктів. Основною функцією систем відеоспостереження є ведення спостереження за визначеними об'єктами. Впровадження функцій відеоаналітики в такі системи підвищує ефективність їх застосування. Отже, актуальним завданням є дослідження та розробка математичного апарату для оцінки ефективності функціонування систем відеоспостереження.

Загальна постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Нехай у складі системи відеоспостереження функціонує N камер відеоспостереження, за обстановкою в секторах огляду вказаних камер слідкує K операторів. Тоді, задача оцінки ефективності функціонування системи відеоспостереження за показником ефективності виявлення об'єктів полягає в обчисленні ймовірності виявлення об'єкту інтересу (тривожної події) i -м оператором завдяки власному зоровому апарату людини чи за допомогою програмного алгоритму. Результатом є функція залежності ймовірності виявлення об'єкта від дальності вказаного об'єкта до камери відеоспостереження. При цьому на вказану ймовірність впливають параметри оптичної системи, параметри пристрою відображення інформації (монітору), кількість камер відеоспостереження тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор.

Питанням оцінки ефективності функціонування систем оптико-електронного спостереження як складної технічної системи присвячені праці низки науковців Даник Ю. Г. [1], Vollmerhausen R. H. [2], Колобродов В. Г., Гаврилюк А. І. [3] та ін. Проте в роботах вказаних науковців не враховуються усі параметри системи відеоспостереження (враховуючи людину-оператора). Тому, актуальною є задача розробки

показника ефективності виявлення динамічних об'єктів при оцінці ефективності функціонування систем відеоспостереження.

Формулювання мети статті та завдань досліджень. Метою дослідження є розробка показника ефективності виявлення динамічних об'єктів при оцінці ефективності функціонування систем відеоспостереження.

Виклад основного матеріалу статті. Використаємо поняття показників ефективності виконання цільових завдань операторами системи відеоспостереження. Запропоновані в роботі [1] показники, характеризують ефективність роботи i -го оператора. Ймовірність виявлення тривожної події власне людьми-операторами системи відеоспостереження виразимо як:

$$P_{op}(A) = 1 - \prod_{i=1}^N (1 - P_{op}^i), \quad (1)$$

де P_{op}^i – ймовірність виявлення тривожної події i -м оператором системи відеоспостереження.

$$P_{op}^i = K_{op}^i \cdot K_{\Psi}^i \cdot K_{bio}^i, \quad (2)$$

де K_{op}^i – коефіцієнт готовності i -го оператора;

K_{Ψ}^i – коефіцієнт психофізіологічної надійності i -го оператора;

K_{bio}^i – коефіцієнт біологічної надійності, в тому числі функціональної придатності i -го оператора.

$$K_{op}^i = 1 - \frac{T_0 + T_{oth}}{T}, \quad (3)$$

де T_0 – час, протягом якого оператор не знаходився на робочому місці;

T_{oth} – час протягом якого оператор знаходився на робочому місці, але не вів спостереження за обстановкою;

T – загальний час роботи оператора.

Оскільки процес спостереження залежить також від ряду випадкових факторів, застосуємо показник успішності виконання задачі – ТТР (Targeting Task Performance). Емпірична формула розрахунку ймовірності виявлення об'єкта має вигляд [2], [4]:

$$P = \frac{\left(\frac{N_{res}}{V_{50}}\right)^E}{1 + \left(\frac{N_{res}}{V_{50}}\right)^E}, \quad (4)$$

$$N_{res} = \frac{\sqrt{A_{obj}} \cdot TTP}{R}, \quad (5)$$

$$E = 1,51 + 0,24 \cdot \frac{V}{V_{50}}, \quad (6)$$

де A_{obj} – площа спостерігаемого об'єкта;

R – відстань до об'єкта;

V – кількість штрихів, що відповідають об'єкту спостереження;

V_{50} – значення критерія Джонсона для 50% ймовірності виявлення об'єкта.

$$TTP = \sqrt{TTPH \cdot TTPV}, \quad (7)$$

$$TTPH = \int_{\xi_{\min}}^{\xi_{\max}} \left[\frac{C_{obj}}{CTFH_{sys}(\xi)} \right]^{1/2} d\xi, \quad (8)$$

$$TTPV = \int_{\eta_{\min}}^{\eta_{\max}} \left[\frac{C_{obj}}{CTFV_{sys}(\eta)} \right]^{1/2} d\eta, \quad (9)$$

де $TTPH$, $TTPV$ – горизонтальна та вертикальна складові показника;

$\xi_{\max}$, $\eta_{\max}$ – максимальна горизонтальна та вертикальна просторові частоти при заданому контрасті;

$\xi_{\min}$, $\eta_{\min}$ – мінімальна горизонтальна та вертикальна просторові частоти при заданому контрасті;

C_{obj} – контраст цілі відносно фону;

$CTFH_{sys}$, $CTFV_{sys}$ – функція порогового контрасту (CTF – Contrast threshold function) системи для горизонтальної та вертикальної площини відповідно.

$$CTFH_{sys}(\xi) = \frac{CTF_{eye}}{MTF_{dys} \cdot MTF_{sys}} \cdot \left(1 + \frac{\alpha^2 \cdot \sigma^2 \cdot QH_{hor} \cdot QV_{hor}}{L^2} \right)^{1/2}, \quad (10)$$

$$CTFV_{sys}(\eta) = \frac{CTF_{eye}}{MTF_{dys} \cdot MTF_{sys}} \cdot \left(1 + \frac{\alpha^2 \cdot \sigma^2 \cdot QH_{ver} \cdot QV_{ver}}{L^2} \right)^{1/2}, \quad (11)$$

де CTF_{eye} – функція порогового контрасту незброєного ока оператора;

MTF_{dys} – модуляційна передаточна функція дисплею;

MTF_{sys} – модуляційна передаточна функція камери відеоспостереження;

$QH_{hor} \cdot QV_{hor}$ – ширина смуги шумів в горизонтальній та вертикальній площині відповідно;

α – середньоквадратичне значення шуму дисплею;

σ – коефіцієнт пропорційності;

L – яскравість дисплею.

Отже, ймовірність виявлення об'єкта залежить не тільки від коефіцієнтів готовності, психофізіологічної та біологічної надійності, але й від такого показника як фізично-можлива ймовірність виявлення тривожної події, яка враховує параметри оптичної системи, параметри зорової системи людини, дальність до об'єкта спостереження, тощо. Тоді

ймовірність виявлення тривожної події (об'єкта) i -м оператором системи відеоспостереження набуде вигляду:

$$P_{op}^i = \frac{\left(\frac{N_{res}}{V_{50}}\right)^E}{1 + \left(\frac{N_{res}}{V_{50}}\right)^E} \cdot K_{op}^i \cdot K_{\Psi}^i \cdot K_{bio}^i \quad (12)$$

Вираз (12) буде справедливим для одноканальної системи відеоспостереження. У випадку використання багатоканальної системи відеоспостереження, ймовірність виявлення тривожної події (об'єкта) буде зменшуватися зі збільшенням кількості камер відеоспостереження. Якщо оператор вибирає тактику послідовного перегляду кожного відео каналу, то час спостереження в секундах t по кожному відеоканалу складає близько 2 сек., час фіксації зору на кожному відеоканалі складає близько 0,3 с. Отже, в такому випадку, решта відеоканалів залишаються без уваги оператора. Але фізіологічні особливості людини дозволяють спостерігати об'єкти і за допомогою периферійного зору. Ймовірність виявлення об'єктів при віддаленні від центральної зони зору людини буде зменшуватись. Тоді, для врахування кількості камер відеоспостереження та особливостей периферійного зору людини, введемо у вираз (12) комплексний коефіцієнт K_{periph}^i . Тоді вираз (12) набуде вигляду:

$$P_{op}^i = \frac{\left(\frac{N_{res}}{V_{50}}\right)^E}{1 + \left(\frac{N_{res}}{V_{50}}\right)^E} \cdot K_{op}^i \cdot K_{\Psi}^i \cdot K_{bio}^i \cdot K_{periph}^i \quad (13)$$

Ймовірність виявлення тривожної події чи об'єкту інтересу програмним алгоритмом залежить від самого алгоритму, умов застосування тощо. Позначимо цю ймовірність як P_{alg} . Очевидно, що ймовірність виявлення тривожної події операторами системи

відеоспостереження з допомогою програмного алгоритму $P_{op/alg} \leq P_{alg}$, при цьому $P_{op/alg} \rightarrow P_{alg}$.

Отже, критерій ефективності виявлення об'єктів, що виражається у ймовірності виявлення тривожної події прийме наступний вигляд:

$$P_{obj} = P_{op} \cdot P_{op/alg} + P_{op} \cdot (1 - P_{op/alg}) + P_{op/alg} \cdot (1 - P_{op}). \quad (14)$$

Вираз (14) доцільно застосовувати у разі застосування функцій відеоаналітики в системах відеоспостереження.

Розглядаємо умовний програмно-технічний комплекс розгорнутий у складі 8 камер відеоспостереження. Кількість операторів – один. Спостереження ведеться за допомогою монітору з діагоналлю 21 дюйм (співвідношення сторін 16:9). Роздільна здатність – 1920x1080 рх. Ширина, см – 46.49. Висота, см – 26.15. Відстань від ока оператора до монітору 80 см. Частота кадрів – 25Гц. α – 169,6; σ – 0,02; L – 100.

Нехай, при розміщенні на моніторі із вказаними параметрів інформаційних вікон із восьми відеоканалів, роздільна здатність кожного з них складе 480x272 (WQVGA) (див. рис. 1).

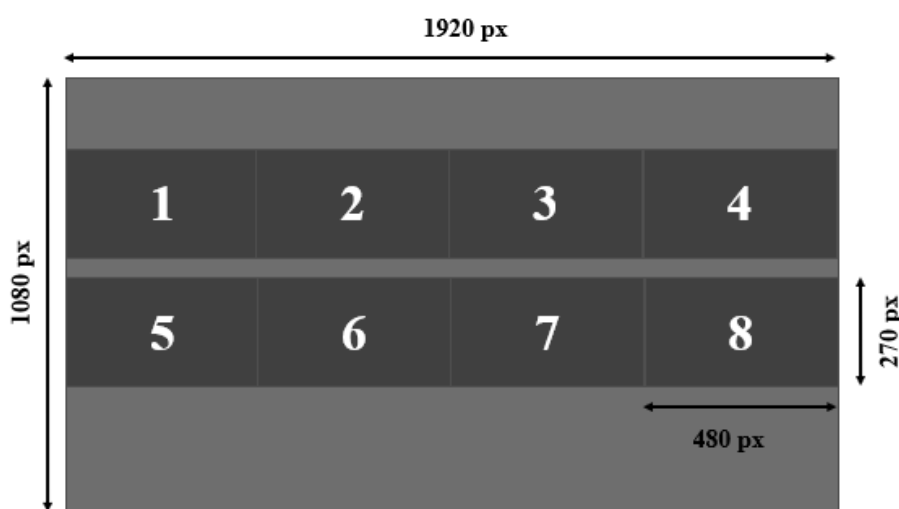

Рис. 1. Приклад розміщення інформаційних вікон із восьми відеоканалів на екрані монітору

Камери відеоспостереження однотипні з основними параметрами: матриця 1/3 (4,92x2,77 мм), фокусна відстань об'єктива – 10 мм. Об'єкт

спостереження: людина (1,7x05 м). Зона огляду: горизонтальна площа – 26 м, вертикальна площа – 14 м. Функцію розподілу ймовірностей вірної класифікації динамічних об'єктів програмним алгоритмом отримано емпіричним шляхом в результаті експериментальних досліджень [5] з використанням авторського загального показника ефективності роботи алгоритму виділення динамічних об'єктів [6].

Проведемо розрахунки з оцінки ймовірності виявлення об'єкта оператором системи відеоспостереження з використанням показника успішності виконання задачі ТТР (див. вираз 4). Функцію порогового контрасту незброєного ока оператора розраховано за формулою з [7], модуляційну передаточна функцію дисплею розраховано за формулою з [3], модуляційну передаточна функцію системи відеоспостереження розраховано за формулою з [2]. Спектральний діапазон прийнято 0,5 – 1мкм, контраст цілі відносно фону C_{obj} розраховано за формулою представленою в [7]. Прийmemo значення коефіцієнтів: $K_{op}=1$, $K_{\Psi}=1$, $K_{bio}=1$, $K_{periph}=1$.

Провівши моделювання отриманих результатів за допомогою програмного пакету MathCad, було графічне представлення функції залежності ймовірності виявлення спостерігаємого об'єкта (людини) від дальності спостереження (див. Рис. 2). На рисунку 2: P_{ttp} – ймовірність виявлення об'єкта оператором системи відеоспостереження без використання алгоритмів відеоаналітики, розрахована з використанням показника успішності виконання задачі ТТР. P_{obj} – ймовірність виявлення об'єкта оператором системи відеоспостереження з використанням алгоритмів відеоаналітики, розрахована за допомогою запропонованого показника (див. вираз (14)).

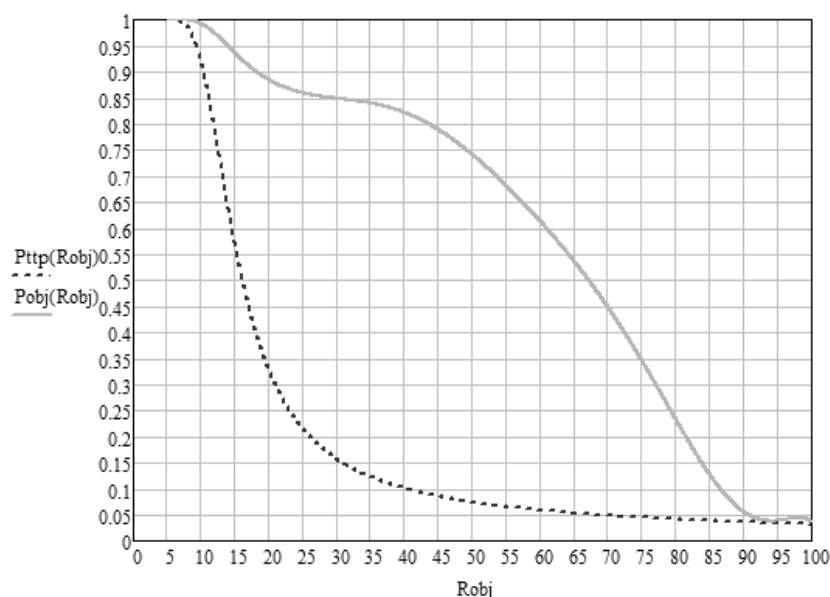

Рис. 2. Ймовірності виявлення об'єкта без використання функцій відеоаналітики (P_{ttp}) та з використанням програмного алгоритму виявлення динамічних об'єктів (P_{obj})

Провівши моделювання отриманих виразів в програмному пакеті Mathcad та використавши основні показники умовного програмно-технічний комплексу, очевидно, що ймовірність виявлення об'єкта (людини) оператором системи відеоспостереження залежить від ряду параметрів (розмірів спостерігаємого об'єкта, дальність до об'єкта спостереження, параметрів камери відеоспостереження, тощо). Прийняті припущення при експериментальних розрахунках не враховують психоемоційних характеристик людини-оператора, його втоми та рівня підготовки.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. В роботі запропоновано показник оцінки ефективності виявлення об'єктів при оцінці ефективності функціонування систем відеоспостереження. Результати експериментальних розрахунків (див. Рис. 2) вказують на підвищення ефективності застосування систем відеоспостереження із застосуванням функцій відеоаналітики (наприкладі алгоритму виявлення динамічних об'єктів). Напрямок

подальших досліджень є програмна реалізація запропонованого показника. Також актуальним напрямком подальших досліджень є аналіз сучасних моделей визначення ймовірностей виявлення тривожних подій операторами систем відеоспостереження.

Література:

1. Даник Ю. Г., Писарчук О. О., Соколов К. О. та Тимчук С. В. (2016). Багатокритерійна математична модель формування надмірної структури системи моніторингу для ситуаційного управління її параметрами. *Проблеми телекомунікацій*, 1, 110-123.
2. Vollmerhausen R., Jacobs E. (2004). *The Targeting Task Performance (TTP) Metric A New Model for Predicting Target Acquisition Performance. The targeting task performance (TTP) metric. A new model for predicting target acquisition performance* (Technical report AMSEL-NV-TR-230).
3. Гаврилюк А. І., Колобродов В. Г. (2004). Вплив типу та параметрів дисплея на ймовірність розпізнавання в оглядовій телевізійній системі. *Вісник НТУУ «КПІ». Приладобудування: збірник наукових праць*, 27, 37–44.
4. Рибалко М. С., Микитенко В. І., Мамута О. Д. (2011). Узгодження діаметрів вхідних зіниць дзеркально-лінзового об'єктиву двоканальної оптико-електронної системи спостереження. *Вісник національного технічного університету України «КПІ», Приладобудування*, 42, 54–61.
5. Катеринчук І.С., Бабарика А.О. (2020). Удосконалення алгоритму виявлення динамічних об'єктів на відеопослідовностях. *Радіoeлектроніка, інформатика, управління*, 3, 88–98.
6. Бабарика А.О. (2019). Обґрунтування показника вибору оптимального алгоритму виділення фону у відеопослідовностях з камер відеоспостереження відомчих систем відеоспостереження. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*, 3 (36), 97-102.

7. Barten, P. G. J. (1999). Contrast sensitivity of the human eye and its effects on image quality. Eindhoven: Technische Universiteit Eindhoven. <https://doi.org/10.6100/IR523072>

References:

1. Danyk Yu. H., Pysarchuk O. O., Sokolov K. O. ta Tymchuk S. V. (2016). Bahatokryteriina matematychna model formuvannia nadmirnoi struktury systemy monitorynhu dlia sytuatsiinoho upravlinnia yii parametramy [Multicriteria mathematical model of generating of redundant structure of monitoring system for situational control of its parameters]. *Problemy telekomunikatsii [Telecommunication problems]*, 1, 110-123. [in Ukrainian].
2. Vollmerhausen R., Jacobs E. (2004). *The Targeting Task Performance (TTP) Metric A New Model for Predicting Target Acquisition Performance. The targeting task performance (TTP) metric. A new model for predicting target acquisition performance* (Technical report AMSEL-NV-TR-230). [in English].
3. Gavrylyuk A. I., Kolobrodov V. G. (2004). Vplyv typu ta parametriv dyspleia na ymovirnist rozpiznavannia v ohliadovii televiziinii systemi [Influence type and parameters of the display on probability of recognition of the image of object in television system of supervision]. *Visnyk NTUU «KPI». Pryladobuduvannia: zbirnyk naukovykh prats [Bulletin of Kyiv Polytechnic Institute. Series instrument making]*, 27, 37–44. [in Ukrainian].
4. Rybalko M. S., Mykytenko V. I., Mamuta O. D. (2011). Uzghodzhennia diametriv vkhidnykh zynyts dzerkalno-linzovoho obiektyvu dvokanalnoi optyko-elektronnoi systemy sposterezhennia [Aperture diameters adjustment of catadioptric lens in dual-channel optoelectronic observation system]. *Visnyk NTUU «KPI». Pryladobuduvannia: zbirnyk naukovykh prats [Bulletin of Kyiv Polytechnic Institute. Series instrument making]*, 42, 54–61. [in Ukrainian].

5. Katerynychuk I.S., Babaryka A.O. (2020). Udoskonalennia alhorytmu vyjavlennia dynamichnykh ob'ektiv na videoposlidovnostiakh [An improved moving objects detection algorithm in video sequences]. *Radioelektronika, informatyka, upravlinnia* [Radio Electronics, Computer Science, Control], 3, 88–98. [in Ukrainian].
6. Babaryka A.O. (2019). Obgruntuvannia pokaznyka vyboru optymalnogo alhorytmu vydilennia fonu u videoposlidovnostiakh z kamer videosposterezhennia vidomchykh system videosposterezhennia [The justification of optimal algorithms index choice for the background subtraction in video sequences derived from stationary cameras of video surveillance systems]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii u sferi bezpeky ta oborony* [Modern Information Technologies in the Sphere of Security and Defence], 3 (36), 97-102. [in Ukrainian].
7. Barten, P. G. J. (1999). Contrast sensitivity of the human eye and its effects on image quality. Eindhoven: Technische Universiteit Eindhoven. <https://doi.org/10.6100/IR523072>. [in English].

Citation: Babaryka A.O., Khoptynskyi R.P., Tabenskyi S.M., Ploshchyk A.S., Horodyskyi R.O. (2020). RESEARCH OF THE EFFICIENCY DYNAMIC OBJECTS DETECTING ON THE VIDEO SEQUENCE FROM VIDEO SURVEILLANCE CAMERAS. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.3

Copyright: Babaryka A.O., Khoptynskyi R.P., Tabenskyi S.M., Ploshchyk A.S., Horodyskyi R.O. ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

II. HUMANITARIAN SCIENCES

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.4

UDC: 346-34.05:338

PECULIARITIES OF ALIENATION OF LEGAL ENTITY'S PROPERTY DURING BANKRUPTCY PROCEEDINGS/ COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF THE SPECIAL LEGISLATION OF UKRAINE AND THE RUSSIAN FEDERATION

Ie. Ryzhkova, PhD of Jurisprudence

<https://orcid.org/0000-0003-4990-6404>

e-mail: L55555@i.ua

I. Lykina, PhD of Jurisprudence

<https://orcid.org/0000-0002-5332-1081>

e-mail: Gena12366@mail.ru

O. Karlyugin, PhD student

<https://orcid.org/0000-0001-7586-8064>

e-mail: okarlyugin@mail.ru

Makeevka Institute of Economics and Humanities, Kramatorsk, Ukraine

Business bankruptcy is a widely used tool for solving a company's financial difficulties and is used by many business representatives worldwide. This article reveals the bankruptcy concept, gives its characteristics, analyzes the procedure for alienating the property of bankrupts of legal entities, and formulates a conclusion on the article's subject. At the end of 2019, the Code on Bankruptcy Procedures entered into force in Ukraine. The novelties of the bankruptcy procedure in the Russian Federation have been in power for four years, since October 2015. Undoubtedly, the neighboring country's experience was taken into account by Ukrainian legislators. Therefore, we decided to compare the conditions of bankruptcy and the peculiarities of

alienation of the legal entity's property during the period of bankruptcy proceedings under the laws of the Russian Federation and Ukraine.

Keywords: bankruptcy, bankruptcy procedure, Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures, creditors, debtor, bankrupt, bankruptcy of a legal entity, property, federal law.

The article considers the topical issues of the peculiarities of alienation of the legal entity's property during the period of bankruptcy proceedings/ comparative legal analysis of the special legislation of Ukraine and the Russian Federation.

The purpose of the article is to find and formulate areas for overcoming problems in the field of peculiarities of alienation of property of a legal entity during bankruptcy proceedings under the laws of the Russian Federation and Ukraine.

In general, the following scientists tried to overcome the problems in bankruptcy proceedings: I.A. Butyrska, O.M., Biriukov, A.A., V.M. Haivoronskyi, V.V. Dzhun, Yu.V. Kabenok, Butyrskyi, L.M. Nikolenko, B.M. Poliakov, Bohatyr V. and others [1]. However, permanent changes in legislation and economic procedural practice require new research.

Entrepreneurs often perceive a legal entity's bankruptcy as an extremely negative phenomenon associated with a business failure. However, in some cases, this is not the worst way out of this situation since it allows paying off debts without conflicts with creditors and reorganizing the enterprise. Suppose the value of the property of a company or an individual engaged in entrepreneurial activity cannot meet the financial conditions of creditors. In that case, the legal entity cancels the licenses and excludes them from the register, under the procedure enshrined in the legislation. The significance of bankruptcy is that insolvent persons are excluded from civil circulation (in the event of their liquidation), which improves the market. On

the other side, bankruptcy allows responsible enterprises, organizations, and conscientious persons to restore the solvency of entrepreneurs, reorganize their affairs, and restore financial stability.

The possibility of applying reorganization procedures to insolvent enterprises and organizations in a problematic situation provided for by bankruptcy legislation allows them restoring the status of full-fledged agents of market relations, encourages entrepreneurial initiative and risk since, in case of failure, they will be largely protected from the severe consequences of bankruptcy.

However, bankruptcy can be used for illegal purposes, i.e., deliberate (intentional, fictitious) declaring an enterprise bankrupt to conceal the money transfer, robbery of depositors, and other financial crimes.

Insolvency (bankruptcy) is one of the oldest economic and legal categories known already in the legal system of Ancient Rome as bankruptcy since ancient times involved a combination of claims of several creditors to the same debtor. This concept universally acts as one of the critical regulators of society's economic processes, thereby ensuring economic turnover's stability and sustainability. The origins of bankruptcy law go back to 1992 when bankruptcy law first appeared.

After the October Revolution of 1917, the legal regulation of insolvency (bankruptcy) began to be implemented after the transition to a peaceful life. Immediately after the civil war, the Civil Code of the Russian Soviet Federative Socialist Republic (1922) was adopted. It is the most essential element of the legal and regulatory framework for economic policy based on the assumption of a multilevel economy and market relations development. The Code and subsequent legislation contained instructions according to which civil law subjects could be declared insolvent (bankrupt), and the conditions and consequences of such declaration.

In 1927, the government created a system of subsidies or debt cancellation for lack of funding or unprofitability. The government could manipulate the bankruptcy at its discretion, without even going to court. The liquidation of an enterprise took place only in case of a lack of proprietary funds. The fine was imposed only on movable property, but not on immovable property. There was no principle of fluidity: the system had wasted itself. During the 70 years of Soviet rule, the property passed from citizens to the government. The state's debts were written off.

Government subsidies cannot be considered an effective remedy because they do not address the root cause of bankruptcy; only the enterprise's management was changed, and the creditors did not participate in the process since the state was a real creditor. It was not a return to profitability expected, but adherence to the plan and commitment to ideology.

Before the adoption (date of adoption: October 18, 2018) in Ukraine of the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures (entered into force: April 21, 2019), there was no detailed regulation of this procedure at the legislative level. It contained a rule that concerns the Law of Ukraine on the restoration of solvency. If, upon removing a person from activities, the value of the valuable property is insufficient to satisfy creditors' claims, in each case, liquidation by establishing insolvency is applied.

The development of the concept of insolvency (bankruptcy) has always been closely associated with developing a market economy. As soon as an independent economic activity appears, a new life of this concept begins immediately because it makes it possible to exclude entities that cannot carry out the entrepreneurial activity and replace them with new ones. In market conditions, bankruptcy is, to some extent, a necessary "natural selection" that humanity has passed in the process of its development and which today is quite suitable for entrepreneurs.

According to Art. 1 of the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedure (hereinafter referred to as the Code), bankruptcy is the inability of the debtor, recognized by the economic court, to restore its solvency by rehabilitation and restructuring and to pay off the monetary claims of creditors in the manner established by this Code, otherwise than by applying liquidation procedures [2].

If the debtor cannot restore solvency and satisfy the creditors' claims recognized in court, a liquidation mechanism is launched. However, some nuances can dramatically change the situation, for example, financial rehabilitation. In turn, it is the most important mechanism that can prevent the disappearance of a legal entity due to a procedure such as bankruptcy. It presupposes a system of measures carried out in the proceedings; its main purpose is to prevent the pledger from declaring bankruptcy and preventing subsequent elimination. Financial rehabilitation is aimed at dramatically improving the debtor's position, fulfilling orders by restructuring the company, its capital, and debts, or changing the debtor enterprise's organizational and legal structure. Thus, a system of measures to improve the situation through monetary and organizational changes is applied to an organization on the edge of a precipice, which leads to the restoration of the solvency of receivables. Often, as part of a series of actions, a portion of the shares of a company on the verge of collapse is sold. The debtor's rehabilitation procedure provides the possibility to initiate it before creditors, or the debtor applies to the court to initiate bankruptcy proceedings.

Suppose a situation arises that requires the implementation of the debtor's recovery plan. In that case, the latter can reach an appropriate agreement with the creditor(s) on the introduction of recovery, approve its plan, and submit it for approval to the relevant economic court within five days from the plan's date of approval.

To approve the financial rehabilitation plan, the debtor convenes a meeting of creditors by written notification to all creditors under the recovery plan in which they participate. Simultaneously, the debtor provides these creditors with a rehabilitation plan and posts announcements about the meeting of creditors on the official Internet portal of the relevant judicial authority. The meeting of creditors is convened no earlier than ten days after the posting of such an announcement.

Per Art. 6 of the above Code concerning a debtor-legal entity, the following court procedures are applied: disposal of the debtor's property; debtor's financial rehabilitation; the liquidation of the bankrupt [2].

Economic courts consider bankruptcy cases at the location of the debtor that is a legal entity. The debtor and the creditor have the right to apply to the economic court to initiate a bankruptcy case. The economic court opens bankruptcy proceedings at the debtor's request and in the event of a threat of its insolvency.

The sale of the property is one of the final bankruptcy stages, carried out in relation to a bankrupt to cover its creditors' claims. I further describe how real estate is sold in case of bankruptcy of legal entities.

The economic court shall issue a ruling on the appointment of an administrative manager of the debtor's property. The procedure for the disposal of the debtor's property shall be introduced for a period of up to 170 calendar days. The powers of the administrative manager of the debtor's property are defined in Part 3 of Art. 44 of the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures. The manager considers applications for monetary claims sent by the debtor under the procedure established by law, maintains a register of creditors' claims, takes measures to preserve the debtor's property, etc.

The commercial court, at the request of the property manager, creditors or on its initiative, may prohibit the conclusion of agreements (contracts) without the consent of the bankruptcy commissioner and oblige the debtor to

transfer securities, currency values, and other property for storage to third parties or take other measures to preserve property.

By way of alienation of property at the request of the parties, participants in the bankruptcy proceedings or the property manager, which contains statements on the debtor's manager preventing the actions of the property manager, and about the commission by the debtor's manager of actions that violate the rights and legitimate interests of the debtor and creditors, the economic court has the right to remove the debtor's manager from office and entrust the performance of its duties to the property manager.

In agreement with the property manager, the debtor's management bodies decide on the debtor's participation in unions, associations, holding companies, industrial and financial groups, or other associations of legal entities.

The manager or management body of the debtor, solely in agreement with the asset administrator, concludes agreements (contracts) regarding the following:

- transfer of immovable property for rent, pledge, deposit of the said property into the statutory fund of an economic entity or another disposal of such property;
- obtaining and issuing loans (credits), sureties and issuing guarantees, assignment of claims, transfer of debt, and the transfer of the debtor's property in trust;
- alienation of other property of the debtor, the book value of which is more than one percent of the book value of the debtor's assets

Per Art. 64 of the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures, after inventory procedures and obtaining consent to sell property, the liquidator sells the property at an auction. The liquidator determines the initial sale price of the bankruptcy estate [2].

The sale of securities and other financial instruments through a stock market participant in the manner prescribed by Ukraine's legislation is carried out through an agreement concluded between the liquidator and the securities trader. The terms of contracts on the sale of bankruptcy property cannot provide payment by installments or deferred payments for the acquired property.

The Code, for the first time broadly and in detail, prescribed the procedure for bankruptcy of individuals and the procedure for selling assets of bankrupts through Prozorro electronic auctions. They created a two-level electronic auctions system, when a large number of independent sites sell assets according to the same rules, according to the ProZorro system's principles – openly, publicly, easy, and accessible to all users of the system. The auction customer provides access to information about the property being sold and gets acquainted with the property at its location. Access to such information in the electronic system is free.

The customer of the auction must announce the holding of the first auction within 20 days from the date of receipt of consent to the sale of property or determination of the terms of the auction by the court under the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures.

The organizer also publishes the trading protocol in the system. Thus, the entire course of the auction will be visible in the system: who, when, who submitted bids, won, and became the winner of the auction.

They also considered the issue of the maximum admission of participants to the auction. The electronic platform only identifies the participant and pays guarantee fees for participating in the auction. The winner is determined in the system after the end of the auction.

Suppose the debtor is a state-owned enterprise or an enterprise, where the share of state ownership in authorized capital exceeds 50 percent. In that case, the court shall involve representatives of the body authorized to

manage state property to participate in the bankruptcy case, with notification of the commencement of bankruptcy proceedings of such an enterprise. In the event of opening proceedings in the bankruptcy case of a state enterprise or an enterprise, where the share of state ownership in authorized capital exceeds 50 percent, representatives of the body authorized to manage state property may take part in the meeting of creditors and the work of the creditors' committee with an advisory vote.

Termination, expansion of powers, and removal from duties of reorganization managers, liquidators of state-owned enterprises and enterprises, where the share of state ownership in authorized capital exceeds 50 percent, shall be carried out by the economic court if there are grounds and in the manner established by this Code [2].

When carrying out the procedure for the financial rehabilitation of state enterprises and enterprises, where the share of state ownership in authorized capital exceeds 50 percent, their real estate may be alienated only in cases provided by the financial rehabilitation plan. The initial price of the property, property rights of state-owned enterprises or enterprises, where the share of state ownership in authorized capital exceeds 50 percent, is determined under the Law of Ukraine "On the Valuation of Property, Property Rights and Professional Appraisal Activities in Ukraine".

In the Russian Federation, the bankruptcy procedure is regulated by the Federal Law No. 127 dated October 26, 2002 "On Insolvency (Bankruptcy)" [3], including the sale of bankruptcy property. An arbitration court considers cases of insolvency (bankruptcy) of enterprises in the manner prescribed by this Law, and on issues not regulated by this Law – under the Arbitration Procedure Code of the Russian Federation.

The Arbitration Court of the Russian Federation sells the property of a citizen within six months. Then it can be extended for the same period. The same court appoints a specialist – a financial manager who organizes and

controls the property's sale, followed by distributing the funds received after the sale. Before proceeding with the implementation, the responsible specialist collects all creditors, clarifies the claims, makes a list, and registers them.

The value of assets is determined during the inventory process. Expert evaluation is used to determine the exact cost. According to Art. 139 of the Federal Law "On Insolvency (Bankruptcy)", the liquidator is obliged to hold it within two months from the date of receipt of the request for such evaluation. When the acts are ready, they are sent to the Unified Federal Register of Bankruptcy Information [3].

It is important to note that real estate is being sold at auction at a price not lower than the established independent valuation. By decision of the meeting or the committee of creditors, the assessment of the debtor's movable property, the book value of which is less than 100 thousand rubles as of the last reporting date preceding the filing date of the bankruptcy petition, is carried out without the involvement of an appraiser.

The debtor's property, the book value of which as of the last reporting date before the date of bankruptcy is less than 100 thousand rubles, is sold in the manner prescribed by the meeting or the committee of creditors (clause 5 of Article 139 of the Law) [3].

The arbitration court must get acquainted with the terms of sale, the property's initial price, and other nuances, after which it must approve them.

The auction is conducted in such a way that the price of the lot increases by 5-10% each time. Only those who have received special permits are allowed to participate in closed auctions. In their process, only that property is sold that has a limited circulation (military and sporting weapons, psychotropic drugs, etc.). A competition is held in the case of the sale of objects related to cultural heritage. Whoever buys them is committed to keeping them safe and sound.

In the beginning, the manager officially announces the auction one month in advance, indicating its exact date. Only those who have submitted an application and previously made a deposit can participate. Those who have indicated inaccurate data about themselves, submitted invalid documents, filled out an application incorrectly, or did not make a deposit are not allowed to participate in the auction.

A slightly different liquidation procedure is provided for state-owned enterprises. The Decree of the President of the Russian Federation No. 1114 dated June 2, 1994, and the Regulations “On the Procedure for Sale of State-Owned Enterprises-Debtors” state that the Federal Administration, having established an unsatisfactory balance sheet structure and insolvency of the enterprise, is obliged to take measures to sell state-owned enterprises-debtors by:

- implementation of debtor enterprises at commercial and investment tenders while maintaining the status of a legal entity;
- liquidation of debtor enterprises and subsequent sale at auctions, commercial or investment competitions of their property (assets);
- sale of state shares of debtor enterprises at auctions.

The decision to sell the debtor enterprise while maintaining a legal entity's status is made by the Federal Administration or the relevant executive authority of the Russian Federation's constituent entity. The consent of creditors is not required [4].

The winner of the auction is the one who is willing to pay the highest price for the lot. All trading results are recorded in the protocol, signed, and sent within two days to both the winner and the administrative manager. Besides, they secure the purchase and sale transaction through a contract. The winner must pay for the lot within 30 days after the conclusion of the contract. These funds are indicated in the bankruptcy estate. The deposit is refunded to all other participants.

If the terms of trade have been violated, it is possible to file a complaint with the Federal Antimonopoly Service or the court. If the complaint is upheld, then the transaction becomes invalid, and the property is sold again.

The administration manager completes the sale of the property with a bankruptcy report. The arbitration court must decide on the termination of the bankruptcy, after which, within 60 days, the court sends information about this to the tax office, which must exclude the bankrupt enterprise from the Unified State Register of Legal Entities within not more than five days. This is the end of the company's existence. The manager is paid remuneration for the work done.

Conclusion. Based on the preceding, it is possible to conclude that bankruptcy is a common problem that individual entrepreneurs and legal entities face in their activities. Many entrepreneurs go bankrupt every year. At the moment, the assistance provided by various organizations to persons faced with this problem is very relevant. In this article, I studied the procedure for selling the property of bankrupts of legal entities in Ukraine and the Russian Federation. The Federal Law "On Insolvency (Bankruptcy)" and the new Code of Ukraine on the Bankruptcy Procedure were analyzed. The legislation of these countries clearly defines the concept of insolvency. A legal entity may be declared bankrupt if it is not able to meet the claims of creditors for obligations and (or) fulfill the obligation to pay mandatory payments if the corresponding duties and (or) responsibilities have not been fulfilled by it within three months from the date of their fulfillment.

The undoubted merit of the law is the detailed and thorough regulation of bankruptcy procedures: external management; bankruptcy, the conclusion of an amicable agreement.

In any civilized country with a developed economic system, one of the main elements of the mechanism of legal regulation of market relations is the legislation on insolvency (bankruptcy). Currently, the market economy is

characterized by such phenomena as industrial recession, economic crisis, lack of investment, tightening of monetary relations, which undoubtedly leads to the insolvency of business entities. The insolvency of legal entities affects various aspects of activities. One should not forget that the Insolvency Law and other law branches answer questions related to bankruptcy. Thus, there is a close connection with the legislation on the property, pledge, management, corporate, labor, financial law, and other private law branches. In terms of sanctions, insolvency law is linked to criminal and administrative law.

Thus, bankruptcy is a common problem that individual entrepreneurs and legal entities face in their activities. Many entrepreneurs in our country are annually subject to bankruptcy. At the moment, the assistance provided by various organizations to persons faced with this problem is very relevant.

From an economic point of view, bankruptcy is a particular case of insolvency of a legal entity. From a legal point of view, bankruptcy is insolvency established by an economic court.

When applying for bankruptcy of an enterprise, social factors must be considered, such as hiring dismissed workers, retraining if necessary, etc. The bankruptcy of enterprises is a widespread phenomenon. They are often deliberately driven into bankruptcy. This is often the only way to save an enterprise, based on which a new one is subsequently created.

The negative essence of bankruptcy lies in the recognition by the economic court of the impossibility of renewing the debtor's solvency and satisfaction of the creditors' claims recognized by the court only by applying the liquidation procedure.

It is clear that bankruptcy and reorganization should be exceptional measures and should be applied only when other efforts cannot bring results. It is necessary to use all legal opportunities to slow down the development of crisis phenomena and find opportunities to develop production.

Liquidation of a legal entity is its termination, which does not entail the emergence of new legal entities. One of the grounds for the liquidation of a legal entity is its insolvency (bankruptcy). In general, the legislation on insolvency (bankruptcy) is one of the constituent parts of the legal regulation of civil circulation and ensuring its normal functioning. The legislation defines an insolvency procedure as a bankruptcy procedure, which is judicial, like all bankruptcy procedures. Their introduction (opening) and their further fate (extension, completion) are determined by the court and formalized by the relevant judicial act. According to the Bankruptcy Law, four main groups of measures can be applied to a legal entity-debtor: preliminary procedures (pre-trial settlement, supervision); recovery (financial recovery, external management); liquidation (bankruptcy proceedings); amicable agreement.

The main feature of the bankruptcy procedure is that it pursues the goal of satisfying creditors' general interests, including at the expense of the interests of individual creditors as individual plaintiffs. The modern legal institution of bankruptcy makes it possible to ensure creditors' claims on proportionality and priority principles maximally. Macro- and microeconomic problems arising from the application of bankruptcy procedures associated with the preservation of the debtor's business (respectively, jobs, economic interests of the region, etc.) or liquidation of the debtor (respectively, the withdrawal of inefficiently operating enterprises from the economic turnover, etc.) are currently not considered as the main tasks of legal regulation of bankruptcy. Subjective rights to own and dispose of the property based on the principle of inviolability of property cannot, from a legal point of view, have the highest protection if there are long-term overdue obligations.

Based on the results of the study, it is proposed to make the following changes and additions: it is necessary to increase the minimum amount of debt of a legal entity, which is a condition for initiating a case; to abolish the "package" of documents that an individual or legal entity is obliged to submit

to the court to declare itself bankrupt (voluntary bankruptcy); create conditions that would stimulate the participants in the bankruptcy case to conclude an amicable agreement.

References:

1. Bohatyr, V. (2020) Solving the Problem of Financial Support for Activities of an Insolvency Officer [Visegrad journal on human rights], no. 3, 25–29. [in English].
2. Code of Ukraine on Bankruptcy Procedure 2019 (Verkhovna Rada of Ukraine) [Vidomosti Verkhovnoii Rady (VVR) [2019]. Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> [In Ukrainian]. (2019, April, 21).
3. Federal Law “On Insolvency (Bankruptcy)” 2002 (The State Duma) [Collection of legislation of the Russian Federation] [2002]. Ofitsial'nyy sayt Gosudarstvennoy Dumy Federal'nogo sobraniya Rossiyskoy Federatsii [The official website of the State Duma of the Federal Assembly of the Russian Federation]. Retrieved from <https://duma.gov.ru/legislative/lawmaking/> [In Russian]. (2002, September, 27). [in Russian].
4. Decree of the President of the Russian Federation 1994 (The President of the Russian Federation) [1994]. Ofitsial'nyy sayt Prezidenta Rossii [The official website of the President of the Russian Federation]. Retrieved from <http://www.kremlin.ru/acts/bank/6210> [In Russian]. (1994, June, 02). [In Russian].

Citation: Ie. Ryzhkova, I. Lykina, O. Karlyugin (2020). PECULIARITIES OF ALIENATION OF LEGAL ENTITY'S PROPERTY DURING BANKRUPTCY PROCEEDINGS/ COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF THE SPECIAL LEGISLATION OF UKRAINE AND THE RUSSIAN FEDERATION. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.4

Copyright: Ie. Ryzhkova, I. Lykina, O. Karlyugin ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other

forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.5

UDC 378.14

**FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE GAME
PROJECT ENGINEERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

O. Karabin, PhD

<https://orcid.org/0000-0001-8759-948X>

e-mail: karabin@tnpu.edu.ua

M. Gromyak, PhD

<https://orcid.org/0000-0001-8469-991X>

e-mail: ghromjak@tnpu.edu.ua

Volodymyr Hnatiuk Ternopil National pedagogical University, Ukraine,
Ternopil

The modernization of education emphasizes the importance of training highly professional specialists in the field of computer science. In this regard, the formation of professional competencies of future game project engineers in higher education institutions at the bachelor's level acquires special knowledge. The article considers the theoretical foundations of the formation of professional competencies of future engineers of game projects, conducted a theoretical analysis of psychological and pedagogical sources on the research problem. Some aspects of the formation of professional competence of future professionals, which requires extensive use in the educational process of higher education technologies that help attract future engineers of game projects to acquire and manage knowledge, gain experience in solving professional problems, implementation of game projects. The use of active methods of pedagogical influence, the use of digital technologies, the

introduction of appropriate tools to test the level of professional competence, the intensification of reproduction and application of knowledge and skills to solve professional problems and implement game projects.

Key words: educational process, professional competence, project activity, digital technologies, gamification, game projects.

кандидат педагогічних наук, Карабін О. Й.; кандидат фізико-математичних наук, доцент, Громяк М. І., Формування професійних компетентностей майбутніх інженерів ігрових проєктів у закладах вищої освіти / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Модернізація освіти підкреслює важливість підготовки високопрофесійних фахівців у галузі комп'ютерних наук. У зв'язку з цим особливого значення набуває формування професійних компетентностей майбутніх інженерів ігрових проєктів у закладах вищої освіти рівня бакалаврату. У статті розглянуто теоретичні засади формування професійних компетентностей майбутніх інженерів ігрових проєктів, проведено теоретичний аналіз психолого-педагогічних джерел із проблеми дослідження. Зазначено деякі аспекти формування професійної компетентності майбутніх фахівців, що вимагає широкого використання в освітньому процесі закладів вищої освіти технологій, які сприяють залученню майбутніх інженерів ігрових проєктів до набуття та управління знаннями, накопичення досвіду самостійного вирішення фахових завдань, реалізації ігрових проєктів. Розкрито задіяння активних методів педагогічного впливу, використання цифрових технологій, впровадження відповідних інструментаріїв для перевірки рівня професійної компетентності, активізацію відтворення та застосовування знань й умінь для вирішення професійних завдань та реалізації ігрових проєктів.

Ключові слова: освітній процес, професійна компетентність,

проектна діяльність, цифрові технології, гейміфікація, ігрові проекти.

Постановка проблеми. Інформатизація суспільства, реформування вищої освіти обумовлює необхідність розроблення теоретичних та методичних засад професійної підготовки майбутніх інженерів ігрових проектів у галузі комп'ютерних наук. Нині вищу освіту направлено на підготовку висококваліфікованого спеціаліст здатного творчо застосовувати найновіші досягнення сучасної науки і техніки, використовувати цифрові технології, гнучко реагуючи на запити ринкової економіки.

Використання сучасних цифрових технологій, застосування інноваційних педагогічних програм, активних методів педагогічного впливу в освітньому процесі закладів вищої освіти до студентів із різним рівнем готовності професійних компетентностей дозволяють підсилити освітні ефекти, оскільки сприяють вибудовуванню індивідуальних освітніх траєкторій, що детермінують ефективному розвитку творчого потенціалу особистості, розв'язанню та моделюванню завдань високого ступеня складності, накопиченню фахового досвіду, реалізації професійних завдань, продуктивному виконанню наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади формування професійних компетентностей майбутніх фахівців розкриваються у психолого-педагогічних джерелах науковців – В. Беспалька, Р. Гуревича, Е. Заір-Бек, М. Кадемії, В. Кіпатрік, С. Кримського, Н. Матяш, Ю. І. Машбиць, Н. Морзе, Н. Ничкало, І. Підласого, О. Полат, Л. Романишиної, М. Савчин, Г. Селевко, В. Слободчикова, І. Чечель та ін; концептуальні основи використання цифрових технологій в освітньому процесі – Н. Балик, В. Бикова, А. Верлань, С. Гончаренка, Р. Гуревича, Ю. Дорошенка, М. Жалдака, І. Зязюна, Н. Морзе, О. Мороза, Ю. Рамського, С. Сисоєвої та ін;

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.

Важливою умовою а в системі професійної підготовки майбутніх інженерів ігрових проєктів на компетентнісній основі є задіяння активних методик і цифрових технологій навчання. Акцент необхідно перенести на інноваційні технології, зокрема з використанням цифрових технологій та засобів, засновані на активних методах навчання, інтерактивних формах, проєктних методах, за допомогою яких активізується й удосконалюється самостійна робота майбутніх фахівців; урізноманітнити форми підсумкового контролю.

Проблема формування професійних компетентностей майбутніх інженерів ігрових проєктів зумовлює необхідність модернізації системи підготовки майбутніх бакалаврів у галузі комп'ютерних наук на основі удосконалення сучасних технологій в освітньому просторі закладів вищої освіти.

Мета статті полягає в розкритті теоретичних засад формування професійних компетентностей майбутніх інженерів ігрових проєктів в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасні процеси модернізації освітнього процесу визначають складові професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі комп'ютерних наук, як необхідний набір конструктивів, що відповідають галузевим стандартам вищої освіти з даної спеціальності. Відповідно до освітніх програм майбутні фахівці у галузі комп'ютерних наук повинні бути наділені такими компетенціями: володіти предметною областю на належному кваліфікаційному рівні, тобто володіти новітніми методами й техніками дослідження, знати новітні теорії та їхні інтерпретації; критично відслідковувати й осмислювати розвиток теорії й практики; володіти методами незалежного дослідження й уміти пояснювати його результати на належному рівні; бути здатним внести оригінальний вклад у дисципліну

відповідно до канонів цієї предметної області, наприклад, у рамках кваліфікаційної роботи; демонструвати оригінальність і творчий підхід; опановувати компетенції на професійному рівні [1, с. 105].

Згідно з баченням А. Бодалева, В. Жукова, Л. Лаптева, В. Сластеніна, професійна компетентність є складним системним утворенням, основними елементами якої є:

підсистема професійних знань як логічна системна інформація про навколишній і внутрішній світ людини, зафіксована в її свідомості;

підсистема професійних умінь як психічних утворень, що полягають у засвоєнні людиною способів і технік професійної діяльності;

підсистема професійних навичок – дії, сформовані в процесі повторення певних операцій і доведені до автоматизму;

підсистема професійних позицій як сукупності сформованих установок і орієнтацій, відношення та оцінок внутрішнього і навколишнього досвіду, реальності і перспектив, а також домагань, які визначають характер професійної діяльності і поведінки фахівця;

підсистема індивідуально-психологічних особливостей фахівця – поєднання різних структурно-функціональних компонентів психіки, які визначають індивідуальність, стиль професійної діяльності, поведінки і виявляються у професійних якостях особистості;

підсистема акмеологічних інваріант – внутрішніх збудників, які обумовлюють потребу фахівця в постійному саморозвитку, творчості та самовдосконаленні [4, с. 334-335].

На основі вивчення результатів наукових досліджень (Н. Балик, В. Бикова, Р. Гуревича, М. Жалдака, Н. Морзе, Ю. Рамського) із проблеми професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі комп'ютерних наук нами було визначено, що під професійною компетентністю майбутніх інженерів ігрових проєктів вбачаємо поліфункціональне утворенням взаємопов'язаних інтелектуально-наукових,

загальнокультурних, суспільно-соціальних, морально-естетичних знань, умінь і навичок до професійної, спеціалізованої, науково-практичної діяльності, яка інтегрально поєднує в собі універсальність фахових навичок у галузі комп'ютерних наук, згідно суспільного замовлення та галузевих стандартів вищої освіти, необхідних для творчого та ефективного виконання кваліфікованих завдань та конструктивної їх реалізації.

Основними напрямками формування професійних компетентностей майбутніх інженерів ігрових проєктів в освітньому процесі закладів вищої освіти можна виділити наступні:

1. Удосконалення методик, форм і технологій навчання (удосконалення та впровадження розвивальних технологій засновані на активних методах навчання, урізноманітненні форм навчання, активізації та удосконаленні самостійної роботи студентів);

2. Корегування новизною, динамічністю, урізноманітненням освітнього процесу у відповідності до цілей, змісту такої підготовки із урахуванням очікуваних результатів професійної підготовки;

3. Удосконалення фундаментальних навчальних дисциплін, забезпечення їх професійної спрямованості;

4. Інтеграція обов'язкових навчальних дисциплін загальної підготовки, обов'язкових навчальних дисциплін професійної підготовки, практичної підготовки, вибіркових навчальних дисциплін загальної підготовки, вибіркових навчальних дисциплін професійної підготовки.

Набуття професійної компетентності сприяє більш ефективному вирішенню професійних, соціальних, особистісних проблем у нестабільних умовах і виявляється у здатності майбутнього фахівця виконувати не тільки типові завдання, але й вирішувати завдання високого ступеня складності та невизначеності, керувати гнучкими, міжгалузевими проєктами.

Професійна компетентність майбутніх фахівців виявляється в особистісному надбанні, постійному професійному рості, готовності та досягнення більш вагомих результатів у процесі освіти, спрямованості на доповнення цілісності фахових знань й практичного досвіду.

Для формування професійної компетентності майбутніх інженерів ігрових проєктів вагоме значення мають наявність поліфункціональних умінь, універсальних здібностей, здатність студента виконувати не тільки типові завдання, але й вирішувати творчі завдання, наявність постійного прагнення до фахового росту та досягнення більш якісних результатів у реалізації ігрових проєктів. Унаслідок у змісті освіти слід посилювати практичний, прикладний, міжпредметний аспекти освіти за рахунок навчальних дисциплін професійної підготовки, практичної підготовки з посиленням діяльнісно-практичної складової та удосконаленням форм, методів, засобів та технологій навчання.

Для набуття таких особистісних і професійних характеристик доцільно задіювати в освітньому процесі такі методи навчання, а саме: методи навчання – пояснення, розповідь, бесіда, практичні роботи, лабораторні роботи тощо; активні методи навчання – метод мозкового штурму, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, кейс-стаді-метод, рольові ігри, ділові ігри тощо; методи дослідження – теоретичні методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція тощо; емпіричні методи дослідження: анкетування, спостереження, бесіда, експеримент тощо.

Формування професійної компетентності майбутніх фахівців, також, підсилюється активним впровадженням в освітній процес технологій, що сприятимуть набуттю кваліфікаційних знань, збагаченню практичного досвіду для самостійного розв'язання та впровадження фахових проєктів і завдань. Так, в процесі підготовки майбутніх інженерів ігрових проєктів було задіяно технології навчання як реалізації ігрових проєктів, у процесі

якого студенти реалізовували розумові здібності (аналіз, синтез, систематизація, інтеграція, узагальнення тощо), на основі чого у них формувалися інтелектуальні знання й уміння та дослідницькі навички.

У зв'язки з цим в освітньому процесі майбутніх фахівців необхідно впроваджувати розвивальні технології, засновані на активних методах навчання (проектно-дослідницьких), діяльнісних формах, цифрових засобах, за допомогою яких розширюється й активізується професіоналізм вирішувати творчі завдання, реалізовувати ігрові проекти.

Безумовно, ефективним засобом побудови відповідного змісту освітнього процесу майбутніх інженерів ігрових проектів може бути активізація професійного мислення, підвищення мотивації, упровадження міжпредметних творчих завдань спрямованих на професійний розвиток та удосконалення інтелектуальних умінь і навичок, накопичення досвіду самостійного вирішення професійних й особистісних завдань, виконання проектів орієнтованих на роботодавців, що, також, постає підґрунтям формуванню професійної компетентності.

Висновки з проведеного дослідження та перспективи.

Сучасна професійна підготовка майбутніх інженерів ігрових проектів потребує удосконалення освітнього процесу, впровадження компетентнісного підходу в професійній освіті, створення умов для формування професійної компетентності майбутніх фахівців завдяки упровадження в освітній процес активних методів педагогічного впливу та відповідних технологій навчання, розвивальних технологій заснованих на активних методах навчання, урізноманітнених форм навчання, активізації та удосконалення самостійної роботи студентів, урізноманітненні освітнього процесу у відповідності до цілей, змісту такої підготовки із урахуванням очікуваних результатів професійної підготовки, удосконалення фундаментальних навчальних дисциплін, забезпечення

їх професійної спрямованості, інтеграції обов'язкових навчальних дисциплін загальної підготовки, обов'язкових навчальних дисциплін професійної підготовки, практичної підготовки, вибіркових навчальних дисциплін загальної підготовки, вибіркових навчальних дисциплін професійної підготовки.

Виникає необхідність розробки методичних підходів до формування складників професійної компетентності майбутніх ігрових проєктів на різних етапах професійної підготовки.

Література:

1. Калінін, В. О. (2005). Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур: дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.04. Житомир. [in Ukrainian].
2. Карабін, О. Й. (2017). Інтеграція освітніх інформаційних технологій в проєктній діяльності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій. *Problemy nowoczesnej edukacji. The problems of modern education. Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie. Poland. Częstochowa. no. 12(39). 368-372.* [in Ukrainian].
3. Карабін, О. Й. (2018). Проєктна діяльність майбутніх фахівців в контексті модернізації освіти. *Збірника наукових праць «Педагогічні науки»*. Херсон, *no. 83, т. 2. 131-135.* [in Ukrainian].
4. Карабін, О. Й., Шуль, М. В. (2020). Формування цифрових компетентностей здовувачів освіти в контексті нової української школи. *Інноваційна педагогіка. Одеса, no. 29. Т. 1. 140-144.* [in Ukrainian].
5. Психология и педагогика. Учебное пособие / Под редакцией А. А. Бодалева, В. И. Жукова, Л. Г. Лаптева, В. А. Слостенина. М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. 585 с. [in Russian].

References:

1. Kalinin, V. O. (2005). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia inozemnoi movy zasobamy dialohu kultur: dys. ... kand. ped. nauk.: 13.00.04. Zhytomyr. [in Ukrainian].
2. Karabin, O. Y. (2017). Intehratsiia osvitnikh informatsiinykh tekhnolohii v proektnii diialnosti maibutnikh fakhivtsiv u haluzi informatsiinykh tekhnolohii. *Problemy nowoczesnej edukacji. The problems of modern education. Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie. Poland. Częstochowa. no. 12(39). 368-372. [in Ukrainian].*
3. Karabin, O. Y. (2018). Proektna diialnist maibutnikh fakhivtsiv v konteksti modernizatsii osvity. *Zbirnyka naukovykh prats «Pedahohichni nauky». Kherson, no. 83, t. 2. 131-135. [in Ukrainian].*
4. Karabin, O. Y., Shul, M. V. (2020). Formuvannia tsyfrovyykh kompetentnosti zdovuvachiv osvity v konteksti novoi ukrainskoi shkoly. *Innovatsiina pedahohika. Odessa, no. 29. T. 1. 140-144. [in Ukrainian].*
5. Psykholohyia y pedahohyka. Uchebnoe posobyie / Pod redaktsyei A. A. Bodaleva, V. Y. Zhukova, L. H. Lapteva, V. A. Slastenyna. *M.: Yzd-vo Ynstytuta Psykhoterapyi, 2002. 585 s. [in Russian].*

Citation: O. Karabin, M. Gromyak (2020). FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE GAME PROJECT ENGINEERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.5

Copyright: O. Karabin, M. Gromyak ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.6

UDC: 373.2.(091)(477)

**STATE MANAGEMENT OF OUT-OF- SCHOOL ESTABLISHMENTS OF
UKRAINE (THE XX – THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY).
PERIODS OF ITS DEVELOPMENT**

L. Kostenko, PhD of Pedagogical Sciences

<https://orcid.org/0000-0003-2930-7404>

e-mail: t.vladimirovna.75@ukr.net

Head of Education Department of Kropyvnytskyi Town's Council, Ukraine,
Kropyvnytskyi

The article stresses upon the fact that reference to the history of non-school establishments, their management, financing and staffing gives an opportunity to take into account achievements, drawbacks and prospects of this important social – pedagogical processes in the historical retrospection. The author defines seven periods in the development of out – of – school education state management within the period of the XX- the beginning of the XXI century. They characterize the activity of state bodies concerning promoting the development of out- of – school education as a social institution of up- bringing children and youth. Besides the author single out their proper features and the main directions of the state policy regarding out-of – school education.

Key words: out – of –school education, management of out – of school education, state management of out –of –school education, period, state bodies

кандидат педагогічних наук, Костенко Л. Д. Періоди розвитку державного регулювання позашкільною освітою України (XX – початок XXI століття) / Управління освіти Міської ради міста Кропивницького, Україна, Кропивницький.

В статті наголошується на тому, що звернення до історії позашкільних закладів, управління, фінансування і кадрового забезпечення дає змогу врахувати досягнення, прорахунки, перспективи цього важливого соціально-педагогічного процесу у контексті історичної ретроспективи. Автором виокремлено сім періодів розвитку державного регулювання позашкільною освітою країни в історичний період XX – на початку XXI століття, які характеризують діяльність державних органів влади щодо сприяння розвитку позашкільної освіти як інституту соціального виховання дітей та молоді; виокремлено притаманні їм ознаки та основні напрями державної політики щодо позашкільної освіти.

Ключові слова: позашкільна освіта, управління позашкільною освітою, державне регулювання позашкільною освітою, період, державні органи влади.

Постановка проблеми. Модернізація системи освіти в умовах інтеграції України в європейський та світовий освітній простір, трансформаційні процеси переходу суспільства на ринкові відносини, активізували пошук нових технологій роботи соціальних інститутів і загострили проблеми адаптації молоді до життя в ринкових умовах, пов'язані з оволодінням новими професіями, набуттям умінь приймати рішення і відповідати за їх наслідки. Здатність до інноваційного мислення й творчості, вироблення нових стратегій і моделей діяльності та поведінки багато в чому визначається ціннісними орієнтаціями особистості, які значною мірою формуються у сфері дозвілля.

Актуалізація проблеми, пов'язаної з організацією вільного часу дітей та молоді, зумовила підвищення уваги держави до позашкільної освіти, яка здатна мобільно реагувати на динаміку змін в інтересах дитини, сім'ї, суспільства, держави. Позашкільна освіта як потужний

соціальний інститут виховання та творчого розвитку особистості сприяє реалізації запитів суспільства щодо формування соціальної активності, національної самосвідомості, загальнолюдської культури, життєвої компетентності молоді.

Значний інтерес для дослідження становлять ґрунтовні праці українських та зарубіжних учених з проблем управління освітою. Теоретико-методологічні основи державного управління загалом та позашкільною освітою зокрема; механізми управління позашкільною освітою розробляли В. Авер'янов, В. Бакуменко, О. Ігнатенко, В. Князєв, А. Мерзляк, М. Мексон, Є. Ромат, С. Шевченко, Н. Ярош та ін. Водночас аналіз теоретичних джерел, практики регулювання позашкільної освіти засвідчив, що проблема державного регулювання розвитку системи позашкільної освіти в історико-педагогічному аспекті не була предметом окремого науково-педагогічного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Позашкільна педагогіка розкриває технологію виховання творчої особистості, створення навчальних відносин, у яких кожна дитина прагне до максимальної реалізації своїх сил і творчих здібностей у власних і суспільних інтересах. Позашкільні навчальні заклади є повноцінною ланкою в ланцюзі безперервного виховного процесу, надають дітям можливості для поліпшення психологічного здоров'я, знімаючи щоденні напруги заформалізованого шкільного життя [1].

Позашкільна робота – це організована педагогічна діяльність, що має яскраво виражену специфіку впливу в порівнянні з іншими засобами виховання; має визначені переваги, до яких відносимо добровільність участі дітей у позашкільних заняттях, диференціацію їх за інтересами і схильностями, індивідуальний підхід і т. ін.

Система позашкільного виховання покликана забезпечити можливість кожній дитині у вільний час всебічно розвивати здібності і захоплення.

В умовах конкуренції знань в освітянському просторі на перше місце вийшла якість шкільної та позашкільної освіти. Якість освіти поєднує в собі якість навчання і якість виховання. Отримати високу якість шкільної та позашкільної освіти можна в результаті їх поєднання. Розумне поєднання шкільної та позашкільної виховної стратегії, на нашу думку, означає початок якісно нового, цілісного підходу до створення особистості в єдиному процесі безперервного навчання, а тому має велике майбутнє.

Співробітництво і взаємодія загальноосвітнього та позашкільного закладів освіти обумовлені двосторонньою зацікавленістю: практична діяльність, яку дитина виконує в позашкільному закладі, стимулює її пізнавальну активність на уроці і вимагає наявності теоретичних знань; навчання в школі, у свою чергу, задовольняє цю активність і дає потрібні знання. Такий взаємозв'язок необхідний на всіх етапах виховання всебічно розвинутої особистості, який здійснюється за принципом «вертикальної наступності» на всьому шляху безперервного навчання [3]. Якщо школа закладає основи гармонійного розвитку особистості, то позашкільні заклади в органічній єдності зі школою створюють сприятливі умови для подальшого підвищення ефективності цього процесу.

З прийняттям Закону України «Про позашкільну освіту» сфера позашкільної освіти ввійшла у важливий етап розвитку, переходу до більш якісного стану. Значення позашкільної освіти, в основу якої було покладено принципи гуманізму, демократизму, єдності загальнолюдських і національних цінностей, безперервності, наступності, багатокладності й варіативності, добровільності, доступності та практичного

спрямування, зростає як для окремої людини, так і для суспільства в цілому.

Позашкільна освіта здобувається в основному в позашкільному закладі освіти. Основним об'єктом навчання і виховання в позашкільному закладі освіти є конкретна дитина. Навчально-виховний процес у позашкільному закладі освіти орієнтований на бажання дитини, враховує її можливості, інтереси, нахили, психофізичні особливості, стан здоров'я. Відсутність примусу, свобода вибору заняття робить позашкільний заклад привабливим для дітей різного віку.

У сучасних умовах визначальний вектор реформування позашкільної освіти та розвитку її мережі лежить у площині вдосконалення державного регулювання.

Аналіз наукових джерел, нормативно-правової бази та практики державного регулювання позашкільної освіти дав змогу виділити суперечності між: законодавчо визначеним статусом позашкільної освіти в Україні і недосконалістю механізмів реалізації державної політики, які б давали можливість реалізувати завдання, що визначають освітню стратегію стосовно розвитку позашкільної освіти; соціальним замовленням на позашкільну освіту і невиправданим скороченням мережі позашкільних навчальних закладів; навчально-виховним потенціалом позашкільної освіти і відсутністю методик та критеріїв оцінювання її якості, науково-аналітичного супроводу освітніх реформ і процесів модернізації державного регулювання системи позашкільної освіти; важливістю об'єктивного осмислення теорії й практики історичного досвіду державного регулювання розвитку позашкільної освіти, його реформування на основі надбань минулого і відсутністю цілісних теоретикометодологічних досліджень державного регулювання в галузі позашкільної освіти.

Модернізація позашкільної освіти України та подальший розвиток мережі позашкільних навчальних закладів сьогодні вимагає, насамперед, удосконалення державного регулювання. Результативність державного регулювання розвитку позашкільної освіти досягається за умови: реалізації механізмів державного регулювання, науково обґрунтованих у структурнофункціональній моделі, та використання у діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування теоретичних і практичних здобутків вітчизняної та зарубіжної науки з урахуванням нових парадигм і прогнозів світового розвитку концепцій національної освітньої системи [5].

Вплив держави виявляється не лише в пропозиціях освітніх послуг державного сектору позашкільної освіти, а й з позиції попиту на позашкільні освітні послуги (соціального замовлення), зокрема на підготовку обдарованих дітей та молоді, що гарантує високий рівень інтелектуального потенціалу країни.

Звернення до історії позашкільних закладів, управління, фінансування і кадрового забезпечення дає змогу врахувати досягнення, прорахунки, перспективи цього важливого соціально-педагогічного процесу у контексті історичної ретроспективи. Особливим за змістом, формами, підходами, шляхами реалізації цієї важливої історико-педагогічної проблеми є період другої половини XX – початку XXI століття. Це період творення і роботи чітко унормованої, регламентованої, керованої у діяхронічному вимірі державної системи позашкільної освіти, підпорядкованої єдиній меті й завданням школи – виховання гармонійно розвинутої особистості. У 90-х роках XX століття «позашкільна освіта» як поняття почала входити у вжиток.

На основі аналізу розвитку державного регулювання позашкільної освіти в історико-педагогічному контексті виділяємо сім періодів, які характеризують діяльність державних органів влади щодо сприяння

розвитку позашкільної освіти як інституту соціального виховання дітей та молоді.

Перший період (1917–1919 рр.) – зародження державного регулювання позашкільної освіти. У цьому періоді державне регулювання позашкільної освіти було пов'язане з активізацією державотворення, коли відразу після Жовтневої революції почала формуватися нова освітня політика, закладалися основи нової, національної школи, проводилася українізація системи освіти. При Генеральному секретаріаті освіти було створено Департамент позашкільної освіти, очолюваний С. Русовою. У грудні 1917 р. на нараді, присвяченій організації народної освіти в Україні, проголошено, що позашкільна освіта поряд із дошкільною та шкільною закладає найважливіші підвалини будівництва держави. Простежувалася тенденція до демократизації й націоналізації державного регулювання розвитку позашкільної освіти. Уперше було поставлено питання на державному рівні про забезпечення державним піклуванням усіх дітей [2]. Головним завданням органів державної влади стало регулювання соціального захисту дітей. На початку свого становлення позашкільні заклади існували поза державною системою освіти, яка в основному обслуговувала дітей та підлітків, були, по суті, осередками соціального виховання дітей. Позашкільні заклади розвивались на громадсько-гуманістичних засадах.

Другий період (1920–1934 рр.) – період структуризації державного регулювання розвитку позашкільної освіти. Розвиток теорії та практики державного регулювання позашкільної освіти у другому періоді визначався об'єктивними суспільно-політичним і соціально-економічним станом держави. У структурі керівного органу освіти УРСР створено відділ, відповідальний за позашкільну освіту, регулююча роль якого зумовлювалася необхідністю контролю дій громадських просвітницьких

організацій [3; 6]. Основними напрямками державної політики стали: боротьба з безпритульністю, бездоглядністю, врятування та соціальний захист дітей і підлітків. Урядом приймалася низка документів, в яких питання про позашкільне виховання й навчання займало чільне місце [6]. Посилювалася тенденція до планового розвитку мережі позашкільних закладів та їх українізації. Позашкільна освіта стає в центрі уваги держави як інститут соціального виховання дітей та молоді.

Третій період (1935–1944 рр.) – період розвитку позашкільної освіти в Україні. У державі виникає потреба в координації діяльності всіх ділянок культурної та освітньої роботи, різних державних установ, профспілкових організацій. Відповідно до прийнятого державного плану розвитку мережі позашкільних закладів на другу п'ятирічку в усій країні відбулося масове відкриття позашкільних закладів різних типів, комплексних позашкільних закладів нового типу – палаців піонерів та жовтенят, орієнтованих на виховання всебічно розвиненої особистості [3]. Завданням органів державної влади стало врегулювання розвитку мережі позашкільних закладів, на стабілізацію планового розвитку якої та ідеологізацію змісту виховної роботи спрямовувалася регуляторна політика уряду.

Для післявоєнного, Четвертий період (1945–1960 рр.) – післявоєнний. Для цього періоду були характерні трансформація державного регулювання розвитку позашкільної освіти, початок централізації державного управління. Функція центральних органів управління освітою зводилася до роботи з кадрами міст і сіл, міжвідомчого регулювання розвитку мережі позашкільних закладів, координації діяльності громадських дитячих, молодіжних організацій, творчих спілок. Спеціальною постановою Ради Міністрів СРСР «Про впорядкування, введення типових штатів і встановлення посадових окладів працівникам позашкільних закладів», прийнятою у 1952 р.,

установлювалася єдина номенклатура позашкільних дитячих закладів міністерств освіти союзних республік [3; 6]. Розроблявся новий зміст позашкільної освіти. Провідне місце відводилося формуванню соціальної і трудової активності дітей. Це вимагало від органів освіти докорінного поліпшення роботи з кадрами. До співпраці залучалися громадські організації й творчі профспілки, наукові установи, активізується шефська робота.

П'ятий період (1960–1975 рр.) – період централізації державного регулювання розвитку позашкільної освіти. У цей період спостерігалось посилення на позашкільну освіту ідеологічного впливу та управлінського тиску. Центральні органи управління освітою здійснювали координацію діяльності різних громадських організацій та нормативно-правове регулювання розвитку позашкільної освіти. Одночасно подальша централізація управлінської влади зумовила зміну пріоритетів у формуванні змісту позашкільної освіти, коли задоволення потреб у творчій діяльності підмінялось ідеологічними підходами, що зводилися до проведення масових заходів. Незважаючи на бюрократичні перекоси, в країні розвивалася мережа позашкільних закладів. Органи управління освітою почали реорганізацію змісту позашкільної роботи. У подальшому розвиток державного регулювання позашкільної освіти наштовхується на серйозні суперечності. З одного боку, продовжувала зростати кількість позашкільних закладів, з другого боку, подальша централізація управлінської влади зумовила заформалізованість та заідеологізованість навчально-виховної роботи у позашкільних закладах, стрімке розширення мережі яких уже не відповідало можливостям їх матеріально-технічної бази. Перед центральними органами управління освітою постала низка важливих завдань щодо підготовки педагогічних кадрів для позашкільної освіти та зрівняння їх заробітної плати із зарплатою вчителів загальноосвітніх шкіл [6]. В умовах поглиблення

економічної та політичної кризи центральним органам управління освітою необхідно було посилити регулюючу функцію щодо реформування позашкільної освіти. Особливо це стосувалося завдань, змісту, принципів, методів і форм педагогічного впливу.

Шостий період (1975–1991 рр.) – період концептуалізації державного регулювання розвитку позашкільної освіти. У цей період в прослідковується тенденція до адміністративно-командного управління, проте регулююча функція органів управління освітою помітно посилюється в таких напрямках, як: розробка концептуальних підходів до розвитку системи позашкільної освіти, удосконалення її нормативно-правового регулювання, міжвідомча координація.

Сьомий період (1991 р. – початок XXI ст.) – період модернізації та демократизації. Провідною тенденцією в розвитку державного регулювання позашкільної освіти стає посилення регулюючої функції центральних органів управління освітою, яке виявляється в ресурсному, фінансово-економічному та організаційно-інформаційному забезпеченні позашкільної освіти, впорядкуванні діяльності численних громадських організацій, приватних позашкільних навчальних закладів, системи Малої академії наук України, координації центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування при розробленні довгострокових регіональних програм розвитку позашкільної освіти. Формується законодавча та нормативно-правова база позашкільної освіти: закони України: «Про освіту» (1991 р.) (позашкільну освіту визначено частиною структури освіти і закріплено гарантії держави на забезпечення умов для здобуття дітьми та молоддю позашкільної освіти); «Про позашкільну освіту» (2000 р.); Концепція позашкільної освіти і виховання (1996 р.). Постановами Кабінету Міністрів України затверджується Перелік типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад (2001 р.); затверджено

Програму розвитку позашкільних навчальних закладів на 2002–2008 рр. (березень 2002 р.); Кабінетом Міністрів України схвалено Концепцію Державної програми роботи з обдарованою молоддю на 2006–2010 роки. Верховною Радою України у другому читанні схвалено Главу 14 Бюджетного Кодексу України в частині фінансування позашкільної освіти (2011 р.) [3; 4].

Висновки. Отже, виділення семи періодів у розвитку державного регулювання позашкільної освіти у другій половині XX – на початку XXI століття зумовило характеристику діяльності державних органів влади щодо сприяння розвитку позашкільної освіти як інституту соціального виховання дітей та молоді від зародження, структуризації, розвитку, централізації, концептуалізації до модернізації та демократизації державного регулювання позашкільної освіти. З прийняттям Закону України «Про позашкільну освіту» сфера позашкільної освіти ввійшла у важливий етап розвитку, переходу до більш якісного стану.

Література:

1. Дмитриченко, М. Ф. (2006). *Вища освіта і Болонський процес*: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Знання України. 440.
2. Медынский, Е. Н. (1918). *Внешкольное образование, его значение, организация и техника: курсы, читанные в пед. акад.* СПб. 249.
3. Науменко, Р. А. (2011). *Сучасні аспекти проблеми підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів у галузі позашкільної освіти*. К. : Ін-т інноваційн. технологій і змісту освіти МОНМС України. Вип. 66. 84–88.
4. *Освіта України за роки незалежності: стан, факти, події (2001)* / за заг. ред. В. Г. Кременя. К.: Вища шк. 159.
5. Національна доповідь «Розвиток системи освіти в Україні в 1995–2004 рр.» представлена на Міжнародному форумі «Освіта для стійкого

розвитку: на шляху до суспільства знання». Режим доступу: <http://cis.bsu.by/second.aspx?uid=51&type=Article>.

6. Денисюк, Т. Ф. (2011). *Історіографічний аналіз розвитку змісту початкової освіти України у 50–90-х роках ХХ ст.* Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/1110/1/06dtfpou.pdf> Т.Ф.

References:

1. Dmytrychenko, M. F. (2006). *Vyshcha osvita i Bolonskyi protses* [Higher education and the Bologna process]. K.: Znannia Ukrainy. 440. [in Ukraine].
2. Medy`nskij, E. N. (1913). *Vneshkol`noe obrazovanie, ego znachenie, organizacziya i tekhnika: kursy`, chitanny`e v ped. akad.* [Out-of-school education, its importance, organization and technique: courses delivered at the pedagogical academy] SPb. 249. [in Russian].
3. Naumenko, R. A. (2011). *Suchasni aspekty problemy pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnykh ta pedahohichnykh kadrov u haluzi pozashkilnoi osvity.* [Modern aspects of the problem of professional development of managerial and pedagogical staff in the field of out-of-school education.] K.: In-t innovatsiin. tekhnolohii i zmistu osvity MONMS Ukrainy. Vyp. 66. 84–88. [in Ukraine].
4. *Osvita Ukrainy za roky nezalezhnosti: stan, fakty, podii* (2001) [Education of Ukraine during the years of independence: state, facts, events (2001)] / za zah. red. V. H. Kremenja. K.: Vyshcha shk. 159. [in Ukraine].
5. *Natsionalna dopovid «Rozvytok systemy osvity v Ukraini v 1995–2004 rr.»* predstavlena na Mizhnarodnomu forumi «Osvita dlia stiikoho rozvytku: na shliakhu do suspilstva znannia». [National report "Development of the educational system in Ukraine in 1995-2004" presented at the International Forum "Education for Steady Development: Towards a Knowledge Community".] Rezhym dostupu: <http://cis.bsu.by/second.aspx?uid=51&type=Article>. [in Ukraine].

6. Denysiuk, T. F. (2011). *Istoriografichniy analiz rozvytku zmistu pochatkovoï osvity Ukrainy u 50–90-kh rokakh XX st.* [Historiographical analysis of the development of primary education content in Ukraine in the 50-90s of the twentieth century.] Rezhym dostupu: <http://eprints.zu.edu.ua/1110/1/06dtfpou.pdf> T.F. [in Ukraine].

Citation: L. Kostenko (2020). STATE MANAGEMENT OF OUT-OF- SCHOOL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE (THE XX – THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY). PERIODS OF ITS DEVELOPMENT. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.6

Copyright: L. Kostenko ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.7

UDC 72.04:75(477.86-25)

**STYLISTIC FEATURES AND IDEOLOGICAL CODES OF MODERN
URBAN MURALS: THE CASE OF IVANO-FRANKIVSK CITY**

S. Chuchuk, Postgraduate student

<https://orcid.org/0000-0002-9484-4196>

e-mail: solomia2903@gmail.com

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine, Ivano-Frankivsk

The article presents the analysis of artistic murals in the environment of modern cities, drawing on examples from Ivano-Frankivsk city, author's reflections as well as on published sources. Particular attention is paid to stylistic features and ideological codes of the wall paintings. The paper deals with traditional, conceptual and religiously-themed murals, illuminates issues of their correlations with urban spaces, highlights main modern styles and artistic practices used in the process of mural design. The research reported here contributes to the urban studies and understanding of effective forms of art integration into environments of modern cities.

Keywords: mural, urban environment, artistic practices, wall painting, visual space.

Introduction. The visual environment of modern cities is a direct projection of socio-cultural processes of their population, a means of translating social ideological codes. An important role in these processes is given to artistic practices. A. Iefimova, while researching current artistic trends in the urban spaces of Western Ukraine, states that contemporary art «primarily has a mission to visually accentuate space, give it a certain symbolic and cultural meaning, as well as to convey to society an important problem, or actualize historical and collective memory» [1, p. 286]. Thus, the

phenomenon of art murals existence in the city environment lies in their dualistic nature: the correlation of the concepts of "aesthetics" and "ethics". Therefore the study of their stylistic features and ideological meanings is of particular interest and **relevance**.

Research publications. Some issues of modern muralism in Ukraine were studied by E. Molyar [4;7]; artistic practices in the cities of Western Ukraine were covered by N. Babii [5]; modern monumental art practices in Western Ukraine were studied by A. Iefimova [1]; murals as a means of social communication were considered by researchers O. Kolisnyk and N. Ponomarova [2].

The aim of the article is to analyze various murals in the environment of Ivano-Frankivsk and to determine their stylistic features and embedded ideological codes.

The main material. There is no unanimous opinion among experts on the interpretation of the term "mural", so, after analyzing different views on this issue, we define the mural as a sizeable wall painting in an urban environment, that can be characterized as narrative and interactive, with an opportunity to illustrate the existential foundations of creative minorities. «...The main stylistic tendencies of the mural art were borrowed from Europe and America after the collapse of the USSR. In addition to domestic highly professional artists, foreign artists from abroad were invited to create murals. The world experience of muralism has left its mark on the domestic mural art, but at the same time it has not lost its national motives and authenticity » [2, p. 68].

For more detailed analysis of murals in the environment of Ivano-Frankivsk, we allocate categories of their figurative and ideological direction: *traditional, conceptual, religious-themed*.

Traditional murals reflect the largest layer of creative works of Ivano-Frankivsk visual environment. The specifics of their creation, mostly, involve

the fact of ordering a work of art by the city authorities, private organizations or patrons. From this follows a certain ideological limitations, censorship, generated by focusing on the aesthetic expectations of the general public. Traditional murals are devoid of ambiguity of visual codes, very often perform only a decorative function, or carry trivial messages of a general nature, but their impact on the visual space of the city remains strong and is difficult to overestimate. While being extensive, color-active optical accents in the architectural setting, they are able to radically transform the artistic and spatial environment.

For example, consider the murals of the artist Yu. Pitchuk, who has established himself in the visual environment of Ivano-Frankivsk in a number of works. His artistic and stylistic language is subjected to certain schemes, the color palette is limited. The author is inherent in the use of local turquoise, purple and orange tones as well as figurative, often ethnically oriented, images, exploitation of the rigid graphic line and style of pop art.

Special mention should be made of the work of the KickitArtStudio team, whose murals border with the form of post-graffiti, have a distinctive style and are recognizable by the means of expression. The group's works are characterized by surreal plots, multi-figure images, specific stylization and soft graphic style. For example, a mural on the wall of the children's city hospital at 44, Chornovola str. (which can be easily attributed to both mural and post-graffiti) (Fig.1) or a mural in purple that combines different styles of wall painting, created in collaboration with the public organization "Try Dvory" as part of the urban festival "City Scanning Session" at 5, Franko str. in Ivano-Frankivsk (Fig.2).

The murals of the artist Roman Bonchuk - a painting with the image of Ivan Franko at 19, Beljvederska str., accompanied by a text from his poem "I am the son of the people going up" (Fig. 3) and a portrait mural of Roman

Guryk - Ivano-Frankivsk hero of the "Nebesna Sotnia" at 83, Mazepy str. (Fig. 4) caused a lot of controversial discussions among both the people of the city

Fig.1. Mural at 44, Chornovola str.

Fig.2. Mural at 5, Franko str.

and the artistic elite. Both the technical qualities of the work and their ethical implication were questioned. A. Zvizhynskyi, an artist and art critic from Ivano-Frankivsk, commented on this: "The artist has long been speculating on historical and heroic themes, often bringing the essence of the conversation to absurdity. Negligent (or incompetent) technique of execution is presented as own stylistics, or resorts to formal explains: supposedly, the size matters. Author combines patriotism with business (how else will he explain the presence of a huge logo of a local construction organization on the portrait of R. Guryk?)"[3].

Fig.3. Mural at 19, Beljvederska str.

Fig.4. Mural at 83, Mazepy str.

The appearance of *conceptual murals* in Ivano-Frankivsk environment is mainly due to the festivals with an urban orientation. One of the first conceptual works was introduced to the city by Argentinian graffiti artist Jorge

Pomar (a.k.a. AMOR), invited in 2014 as part of the project "Frankivskyi Vulychnyi Maliunok within the framework of Teple Misto initiatives. The mural created on a facade at 2/2 Kurinnoho Chornoty str. is a color abstract diagram in which the artist sees the idea of cross-sections of our society created by a foreign observer.

In 2016, the program of the festival "PortoFranko - Gogolfest" included painting four walls in the historic part of the city, for which artists from Odessa, Lutsk, the Czech Republic and Poland were invited. The purpose of the action was an artistic and educational demonstration of progressive forms of mural painting as opposed to the traditional version of Ukrainian murals (Fig.5). The result of such an initiative was a resonance and scandal that went beyond Ivano-Frankivsk. A flurry of outraged comments from citizens, who perceived the extravagant forms of festival murals as insulting of the visual image of the city, made such a fuss on social networks and beyond, that the issue of "leave or paint over" was discussed in the regional administration office. For this purpose, a commission was set up to analyze the murals, and, as a result of discussions, it was decided not to interfere with the artistic work of the painters.

Fig.5. Examples of conceptual murals within "PortoFranko - Gogolfest" festival.

Discussions about the appropriateness of such an ambiguous artistic invasion in the urban space are subordinated to two polar world positions: one views muralism as a means of aestheticizing the environment, the other

as a manifesto of critical thinking about local and global processes. While discussing the topic of conceptual Ivano-Frankivsk murals, researcher E. Molyar expressed the opinion: "In concern to the topic of contemporary art, we can state that it generally left the aesthetic domain long ago and lies rather in the domain of enlightenment. The contemplation of contemporary art is not always pleasant: on the contrary, it is a very complex and at the same time traumatic process"[4].

"Fresh Paint", a monumental work of Polish artist Sławek ZBIOK Czajkowski, was shown within the framework of Art Residence in Ivano-Frankivsk. It is a mural painted on the front wall of the building at 100, Mazepy str. (Fig.6). The main stylistic feature is the minimalist contour-graphic sketching on the white shabby wall of the building. The image depicts two stylized human silhouettes and a mirror between them. One of the figures has a distorted anatomic structure, representing a person deformed by the regimes and the second one is the Modulor, the image created by French architect Le Corbusier. The Modulor is a symbol of progress and modernization. Thus, using allegorical images, the artist depicts the transition from the old to the new through the process of initiation.

Fig.6. Mural at 100, Mazepy str.

The educational nature of the creative work was supported by an annotation board, the purpose of which was to convey the artist's ideas to the general

public. Ironically, this board was destroyed almost immediately after installation.

The branch of religious murals in Ivano-Frankivsk into a separate category is prompted not only by their rapid spread in the city, but by the celebration of democratic changes in the community and the church, which begin to use postmodern practices, while broadcasting the connection with archetypal models [5, p. 22].

The first religious-themed mural was created in 2011 by J. Stetsyk "Jesus who blesses travelers" on the wall of the plant "Avtolivmash". This is a graphic replica of the popular image of "Jesus' Mercy". According to the author of the painting "We were primarily interested in Jesus, not art" [6]. However, the image, which is broadcasted by mass culture and is recognized as "kitsch", has received a conceptual meaning, being attached to current practices. So, the place of its location in the industrial zone, on the wall of the car hangar added additional content to the image - cars pass through the place where the heart of the character is localized. In addition, this facility has become a part of the annual motorcycle race, which begins the international art festival "Vhoru Sertsia" and where ritual practices of blessing with the participation of clergy etc.

Another precedent took place during the 2019 festival days. Artists from different cities of Ukraine in collaboration with the Ivano-Frankivsk city residents created a series of religious murals. Murals are characterized by modern figurative approaches, unusual artistic solutions, abstract compositions, fragmentary illustrative approaches. In many cases, the creation process was complemented by the practice of performance, flash mobs. Researcher E. Molyar expressed her opinion about the religious murals of the city: "The Frankivsk theme of public art differs in its bias towards sacred themes. Probably, this is how the local context manifests itself. On the one hand, it is good that art responds to local characteristics

and community demand. On the other hand, the clericalization of society does not indicate its development, on the contrary " [7].

Mural at 148, Independence str., called "Miserere" or "Lord, have mercy" based on the text of the 50th psalm was performed by the artist O. Bazyuk at 148, Nezalezhnosti str. (Fig.7). The peculiarity of the painting is the execution of a mural on an unrestored wall, which becomes, directly, an active part of the composition in combination with the image of a wreath of thorns, which turns into a halo of holiness. Rough graphic style together with the grunge facade create an interesting visual effect. Two wall murals "Ropes of Love", located at 1, 9 Lepkoho str. were inspired by the painting with the same name by O. Smaga and is a reference to the texts of the prophet Hosea (Fig.8). They symbolize the salvation of mankind through God's love, the connection of people with God and each other. J. Stetsyk, V. Novy, V. Pernerovsky became the performers of the painting. The mural depicts pierced palms, made in a rough graphic manner, based on the icon-painting canon. Geometric lines are stretched from the wounds along the entire plane of the facade, which is the embodiment of "ropes" and a symbol of the blood of Christ.

Fig.7. Mural at 148, Nezalezhnosti str.

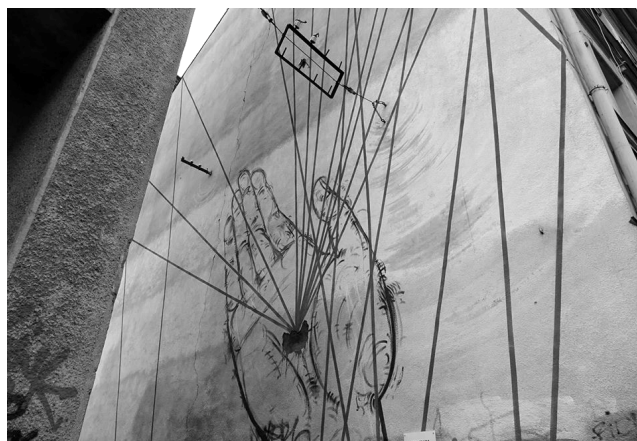

Fig.8. Mural at 9, Lepkoho str.

The mural "Cherubim" by D. Movchan (Lviv) is a geometrized stylization, known from Greek and Byzantine iconography, created by using local blue and red. This symbolic motif of the Divine presence has decorated the facade of the building at 16, Lepkoho str. Another mural at 32,

Shevchenko str. was a continuation of the project "Vohni Sviatoho Duha", within which all willing residents of the city had the opportunity to depict their own graphic version of the fire on plywood, which was later exhibited at the Potocki Palace. The decisive stage of the process was the transfer of these images to the facade of the building (Fig. 9). Thus, the city community was able to make a direct contribution to the creation of the mural. The result is a dynamic abstract composition in pure local colors.

Fig.9. Mural at 32, Shevchenko str.

Conclusion. As a result of analysis on stylistic characteristics and ideological bases of murals in Ivano-Frankivsk city, we conclude that muralists operate mainly with the expressiveness of graphic images, highlighting favorite styles or combining realism, photographic characteristics and collages of pop art, surrealism, combinatorics, primitivism etc. So, it seems that the art of muralism belongs to the spectacular topical practices that have no stylistic limitations. It should also be noted that murals often characterize collective creativity, where the author's idea is transformed through the performing arts and connection with the environment or society,

thus demonstrating the "death of the author", which is also a characteristic trait of postmodern practices.

References:

1. Iefimova A. (2014) Peculiarities of realization the actual tendencies of art in urban spaces in Western Ukraine: modern monumental art practices. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku. Naukovi zapysky RDHU*, 20 (1), 286-291. [in Ukrainian].
2. Kolisnyk O. V., Ponomarova N. S. (2019) Murals as a means of social communication. Comparison of world experience. *Kyivskyi natsionalnyi universytet tekhnolohii ta dyzainu Art and Design*, no 2, 62-73. [in Ukrainian].
3. Zvizhynskyi A. (2016) Walls and murals. *The old design*. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/60519> [in Ukrainian]. (2020, December, 25).
4. Chudnenko K. (2016) Mural and people. *Artmisto*. Retrieved from: <http://artmisto.net/2016/10/30/mural-i-misto/> [in Ukrainian]. (2020, December, 25).
5. Babii N. (2020) Secularization of current artistic practices of Western Ukraine in the XXI century. *Mystetska kultura: istoriia, teoriia, metodolohiia : tezy dopovidei VIII nauk. konf. Lviv*, 22-24.
6. Deichakivska S. (2015) Frankivsk Street Art: who and why paints on city walls, vol. 2. Retrieved from: <http://ufra.com.ua/mistsia/365-street-art2.html> [in Ukrainian]. (2020, December, 25).
7. Perekhrest O. (2019) Frankivsk murals: who paints them, why and where to look. Retrieved from: <https://kufer.media/misto/muraly-frankivska/> [in Ukrainian]. (2020, December, 25).

Citation: S. Chuchuk (2020). STYLISTIC FEATURES AND IDEOLOGICAL CODES OF MODERN URBAN MURALS: THE CASE OF IVANO-FRANKIVSK CITY. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.7

Copyright S. Chuchuk ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.8

UDC 378.091.3:656.13

SYSTEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MACHINES OF MOTOR TRANSPORT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Oleksii Makiievskyi

<https://orcid.org/0000-0002-7332-0289>

e-mail: oleksijmakievskij@gmail.com

Separate structural unit «Kyiv Transport and Economic Vocational College of the National Transport University»

The article is devoted to the search for effective methods of organizing the educational process within the training of future specialists in road transport, which ensures their professional and personal development. It is noted that the problem of formation of professional competence of future road transport specialists in higher education institutions is relevant now in pedagogical science, but scientists have not formed practical directions for implementing the developed theories in the whole process of their professional development. In order to ensure the effectiveness of the process of forming the professional competence of future road transport specialists, a system has been developed that includes the integration of knowledge from the disciplines of general technical and professional cycles, which is implemented in leading higher education institutions of Ukraine. The methodological basis for the implementation of the system of formation of professional competence of future road transport specialists are the conceptual provisions of the competence, system, acmeological and synergetic approaches. The developed system of formation of professional competence of future specialists of motor transport covers the basic scientific and theoretical approaches of modern pedagogical science, first of all on the

basis of the competence approach as one of strategic directions of the state policy in the field of education.

Key words: system of formation, professional competence, future specialists of motor transport, institutions of higher education

заступник директора, Макієвський О. І., Система формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у закладах вищої освіти / ВСП «Київський транспортно-економічний фаховий коледж Національного транспортного університету», Україна, Київ

Статтю присвячено пошуку ефективних методів організації освітнього процесу в межах підготовки майбутніх фахівців автомобільного транспорту, що забезпечує їх професійне та особистісне становлення. Відзначено, що проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у закладах вищої освіти є актуальною наразі в педагогічній науці, проте науковці не сформували практичних напрямів реалізації розроблених теорій у цілісному процесі їх професійного становлення. З метою забезпечення ефективності процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту розроблено систему, що містить інтеграцію знань з дисциплін циклів загальноосвітньої, гуманітарної та соціально-економічної, математичної та природничо-наукової, професійної та практичної підготовки, яка впроваджена у провідних закладах вищої освіти України. Методологічною основою для впровадження системи формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту є концептуальні положення компетентнісного, системного та акмеологічного підходів. Розроблена системи формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту охоплює основні

науково-теоретичні підходи сучасної педагогічної науки, передусім на основі компетентнісного підходу як одного із стратегічних напрямків державної політики в освітній галузі.

Ключові слова: система формування, професійна компетентність, майбутні фахівці автомобільного транспорту, заклади вищої освіти

Вступ. Стратегічно важливим напрямом вітчизняного соціально-економічного розвитку є розбудова машинобудівного комплексу та промисловості автомобілебудування. Основними напрями розвитку автомобілебудування в Україні, які визначено у комплексній науково-технічній програмі [1], визначено істотне збільшення масштабів усіх видів автотранспортної техніки, суттєве розширення її типу, оптимізація функціональної структури; підвищення продуктивності автотранспортних засобів; підвищення якості, надійності та довговічності автомобілів, зниження трудомісткості їх обслуговування, поліпшення умов праці водіїв і комфорту пасажирів. Нажаль, сьогодні вітчизняний автомобілебудівний комплекс перебуває у скрутному становищі внаслідок кризи внутрішнього кадрового потенціалу та інтенсивного негативного впливу численних факторів зовнішнього середовища. Така ситуація потребує оновлення програм та змісту підготовки конкурентоспроможних фахівців автотранспортної галузі.

Уведення нових державних освітніх стандартів, орієнтація освітнього процесу на компетентнісну парадигму навчання, інноваційні вимоги роботодавців до змісту і якості підготовки фахівців у галузі автомобільного транспорту обумовили актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена проблема знайшла своє відображення у нормативних документах, що визначають стратегію розвитку професійної освіти: Закон України «Про освіту» (2018), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Закон України «Про

фахову передвищу освіту» (2019), Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (1998), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. (2013), Проект «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів» (2011), Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011) тощо.

Проблему професійної підготовки майбутніх фахівців ґрунтовно досліджена на рівні загальних положень педагогіки, психології та дидактики (А. Алексюк, С. Батишев, В. Беспалько, В. Бондар, С. Гончаренко, Р. Гуревич, М. Данилов, В. Козаков, Н. Кузьміна, І. Лернер, А. Маркова, І. Підласий, В. Серіков, В. Сластьонін, В. Якунін та ін.); фахівців транспортної галузі (О. Гуренкова, Ю. Мосейко); розроблення, впровадження й реалізації компетентнісного підходу у вищих навчальних закладах (В. Байденко, Н. Бібік, А. Вербицький, Ю. Галатюк, Е. Зеєр, І. Зимня, М. Ільязова, А. Кузьминський, О. Лебедев, В. Мендерецький, А. Субетто, Ю. Татур, Ю. Тихомиров, А. Усова, О. Хуторський та ін.). Проте, незважаючи на вагомні наукові результати цих досліджень, поза увагою дослідників залишилася проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у закладах вищої освіти (далі - ЗВО), яка потребує використання нових підходів до її вирішення.

Метою цієї статті є довести, що розроблена система формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у ЗВО, послідовність та логіка вивчення дисциплін циклів загальноосвітньої, гуманітарної та соціально-економічної, математичної та природничо-наукової, професійної та практичної підготовки дозволяють майбутнім фахівцям автомобільного транспорту повністю оволодіти сучасними знаннями, уміннями, навичками, інструментами, методами та технологіями, які стануть основою професійної

компетентності, яка є необхідною для ефективної професійної діяльності.

Теоретичні передумови. Методологічною основою для розроблення та впровадження система формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у ЗВО є концептуальні положення компетентнісного, системного та акмеологічного підходів. Компетентнісний підхід насамперед орієнтований на результати навчання, забезпечує аксіологічний, мотиваційний, рефлексивний, пізнавальний, оперативний, діяльнісний та технологічний показники; передбачає засвоєння відповідних знань і вмінь, а також особистий досвід. Системний підхід в процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у ЗВО виконує функцію організації стійкої впорядкованості та логіки побудови системи. Акмеологічний підхід, який визначає відповідність щодо індивідуального та професійного майбутніх фахівців автомобільного транспорту, орієнтується на їх постійне зростання та здатність навчатись.

Виклад основного матеріалу статті. Ключовими напрями за якими відбувається оновлення вітчизняної системи професійної освіти, визначених у Стратегії розвитку освіти до 2023 року, є побудова ефективної системи управління, посилення співпраці закладів освіти із бізнесом та роботодавцями, покращення її змісту та якості, а також популяризація [2].

Якісні зміни у сфері діяльності сучасного спеціаліста автомобільного транспорту, розширення його знань та повноважень вимагає від закладу освіти не тільки значного підвищення рівня якості його освіти, а й формування особистісних характеристик, що дозволяють забезпечити його конкурентоспроможність на вітчизняного ринку праці та у світі [3].

Підготовка сучасного фахівця автомобільного транспорту орієнтована на формування у нього здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в процесі майбутньої професійної діяльності. На сьогодні можна виділити основні сфери діяльності, які є фундаментальними для фахівця автомобільного транспорту: виробничо-технологічна, організаційно-управлінська та конструкторсько-технологічна.

Так виробничо-технологічна сфера фахівця автомобільного транспорту орієнтована на забезпечення технічного обслуговування та ремонт автомобільного транспорту та транспортних засобів відповідно до вимог нормативно-технічних документів; вибір вузлів і агрегатів автомобіля для заміни в процесі експлуатації автомобільного транспорту; проведення робіт з технічного обслуговування та ремонту транспорту; ефективне використання матеріалів, технологічного обладнання підприємств; налагодження та експлуатація обладнання для технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів; здійснення технічного контролю при експлуатації транспорту та транспортного устаткування; проведення стандартних і сертифікаційних випробувань; участь у забезпеченні екологічної безпеки експлуатації, зберігання, обслуговування, ремонту транспорту та транспортного устаткування. Організаційно-управлінська сфера орієнтована на забезпечення організації роботи колективу виконавців; планування та організація виробничих робіт; організація безпечного ведення робіт при технічному обслуговуванні та ремонті автомобільного транспорту; робота з клієнтурою; вибір оптимальних рішень при плануванні робіт в умовах нестандартних ситуацій; здійснення контролю якості робіт; участь в оцінці економічної ефективності виробничої діяльності; вибір раціональних нормативів експлуатації, технічного обслуговування, ремонту та зберігання транспорту та обладнання; здійснення технічного

контролю продукції та послуг; забезпечення техніки безпеки на виробничій ділянці.

Конструкторсько-технологічна сфера орієнтована на забезпечення проектування діляниць та цехів експлуатаційних і ремонтних автотранспортних підприємств; розроблення конструкторської та технологічної документації для ремонту, модернізації і модифікації транспортних засобів. Орієнтація освітнього процесу на компетентнісну парадигму навчання передбачає впровадження компетентнісного підходу до підготовки майбутніх фахівців автомобільного транспорту та визначає сформованість у них відповідних фахових компетентностей. У сучасній освіті відбулася зміна підходів до оцінювання результатів підготовки фахівців автомобільного транспорту із критеріїв «грамотності», «підготовленості», «освіченості», «професійної культури», «вихованості» та ін. на поняття «компетенція», «компетентність» фахівця, що свідчить про «зміщення акцентів в освітній парадигмі від процесної до результатної її складової...» [4, с.7].

Вперше поняття «компетентністний підхід» сформульовано на засіданні Комісія ЮНЕСКО у 1972 році під час дискусії щодо пошуку нових шляхів модернізації освіти, та надали нові напрями розвитку освіти. Основними положеннями, що стали базисом нової парадигми освіти є набуття навичок одержувати освіту (навчатися) протягом усього життя; на основі здобутих загальних знань (ключових або метакомпетентностей) постійно навчатися поглиблено працювати у вузькій спеціалізованій (предметній) галузі знань; навчатися працювати в нестандартних ситуаціях; розвивати здібності діяти, керуючись досвідом, уміння аналізувати проблеми та знаходити шляхи їх розв'язання, особистісною відповідальністю; уміння працювати у команді (колективі), толерантно відноситися до міркувань і ставлень інших людей, проявляти плюралізм і взаєморозуміння.

Надалі у проекті TUNING (Гармонізація освітніх структур у Європі) поняття «компетентності» уточнено стосовно розуміння як динамічного поєднання когнітивних та метакогнітивних вмінь та навичок, знань та розуміння, міжособистісних, розумових та практичних вмінь та навичок і етичних цінностей. Компетентності формуються в різних навчальних дисциплінах і оцінюються на різних етапах програми, а їх розвиток є метою освітніх програм [5, с. 98].

У вітчизняних нормативно-правових документах, що визначають шляхи реформування освітньої галузі визначено, що спеціальні (фахові, предметні) компетентності залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю [6]. У Законі України «Про вищу освіту» поняття «компетентність» визначено як динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, моральноетичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [7].

У науково-педагогічній літературі існують різні підходи щодо визначення «професійної компетентності». Загалом під цим поняттям більшість дослідників розуміють інтегральну характеристику ділових та особистісних якостей фахівців, що відображає рівень знань, умінь, навичок і досвіду, необхідних для здійснення певного роду діяльності, яка пов'язана з прийняттям рішень [8]. Узагальнюючи визначення професійної компетентності, наведені різними авторами, під фаховою компетентністю майбутнього спеціаліста автомобільного транспорту необхідно розуміти інтегральну характеристику особистісних і професійних якостей фахівця, що відображають рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети професійної діяльності, а також його моральну позицію, що полягає в готовності ставити перед собою

мету та приймати рішення, щодо їх реалізації (табл.1). Метою реалізації системи формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у ЗВО є підготовка високоефективних фахівців, які володіють глибокими знаннями з експлуатації та обслуговування широкої номенклатури автомобільного транспорту; здатність виконувати теоретичні і розрахунково-експериментальні роботи, вирішення завдань прикладної механіки – завдань динаміки, міцності, стійкості, раціональної оптимізації, довговічності, надійності та безпеки машин, конструкцій, споруд, установок, агрегатів, устаткування, приладів і їх елементів; застосування інформаційних технологій, сучасних систем комп'ютерної математики, наукомістких комп'ютерних технологій, програмних систем комп'ютерного проектування, систем автоматизованого проектування, програмних систем інженерного аналізу і комп'ютерного інжинірингу; управління проектами, маркетингу; організація роботи проектних і виробничих підрозділів, що займаються розробкою і проектуванням нової техніки і технологій.

Таблиця 1

**Структура професійної компетентності майбутнього спеціаліста
автомобільного транспорту**

Складник	Зміст
мотиваційно- ціннісний	відображає систему цінностей, потреб і мотивів професійної діяльності майбутнього спеціаліста автомобільного транспорту
когнітивний	відображає систему методологічних, професійних, міждисциплінарних наукових знань фахової діяльності
процесуально- діяльнісний	передбачає володіння вміннями добирати релевантні меті та завданням методи дослідження й обробки даних, аналізувати науково-технічні факти, обговорювати та інтерпретувати результати дослідження, впроваджувати їх у практику
комунікативний	передбачає вміння співпрацювати з колегами у професійній діяльності

професійно-рефлексивний	відображає вміння щодо усвідомлення й оцінювання процесу та результату власної професійної діяльності, здатність до саморегуляції.
-------------------------	--

Вирішенням означеної мети є реалізація міждисциплінарної інтеграції циклів дисциплін загальноосвітньої, гуманітарної та соціально-економічної підготовки, математичної та природничо-наукової підготовки, професійної та практичної підготовки, що дозволяє оптимізувати зміст і технології навчання, за рахунок чого відбувається набуття студентами теоретичних і практичних знань, умінь і навичок, засвоєння різних пізнавальних стратегій професійної й соціальної взаємодії, зростання досвіду професійно - мобільної поведінки. Загальна структура системи формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у ЗВО показана на рис. 1.

Результатом навчання майбутніх фахівців автомобільного транспорту за такою системою є сформована професійна компетентність, що забезпечує високоефективну професійну діяльність в галузі конструювання та обслуговування автомобільного транспорту. Застосування компетентнісного підходу у системі формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту дає можливість подолати формальний, позаособистісний характер навчання, засвоєння знань, усвідомлення світоглядної спрямованості і забезпечити формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту.

Висновки і перспективи для подальшого дослідження

Розроблена система формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у ЗВО охоплює основні науково-теоретичні підходи сучасної педагогічної науки, передусім на основі компетентнісного підходу як одного із стратегічних напрямків державної політики в освітній галузі, яка орієнтована на досягнення високого

Рис. 1. Загальна структура системи формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у ЗВО

освітнього результату; системні, акмеологічні підходи, які забезпечують успіх впровадження науково-педагогічних досліджень та є актуальними в системі професійно-технічної підготовки, а саме підготовки майбутніх фахівців автомобільного транспорту. Важливим теоретичним базисом для створення системи формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у ЗВО є закордонні та

вітчизняні концепції педагогічної науки, сучасні ініціативи у сфері глобалізації та інформатизації освіти, наукові дослідження застосування технологій у педагогічній діяльності.

Дослідження результатів впровадження розробленої системи формування професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту у діяльності ВСП «Київський транспортно-економічний фаховий коледж Національного транспортного університету» дозволяють говорити про вагомі позитивні результати у високому рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту [9].

Література:

1. Про стимулювання виробництва автомобілів в Україні: Закон України від 19. 09. 1997 р. Відомості ВР України. 1997. № 47.
2. Strategy for Technical and Vocational Education and Training (TVET) (2016-2021) (2016). United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Retrived from <https://en.unesco.org/sites/default/files/tvet.pdf>
3. Kovalchuk, V. I. Vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii v profesiinii pidhotovtsi maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia [The use of digital technologies in the training of future teachers of vocational training], Aktualni problemy vyshchoi profesiinoi osvity, materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Current issues of higher professional education, Proceeding of the 7rd International Scientific and Practical Conference]. Kyiv
4. Луговий В. І., Слюсаренко О. М., Таланова Ж. В. (2014). Становлення системи основних понять і категорій компетентісного підходу в умовах парадигмальних змін в освіті. *Компетентісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації*: матеріали методол. семінару (Київ, 3 квітня 2014 р.): у 2 ч. К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, Ч. 1. С. 5–18.

5. Вступне слово до Проекту ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі. Внесок університетів у Болонський процес (2006). Комітет з управління проектом Тьюнінг, 108 с.
6. Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти. Наказ МОН № 600 від 01.06.16 року. https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51506/
7. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
8. Suleymanov, E. S., Eredzhepov, M. K. (2018). Kompetentnostnyi podhod k formirovaniyu professionalnoy kompetentnosti bakalavrov avtotransportnogo profilya [Competence approach to the formation of professional competence of bachelors of motor transport profile]. Pedagogika, 1, 297-300 [in Russian].
9. Kashyna G. (2016) Formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnikh spetsialistiv avtomobilnoho transportu u protsesi navchannia elektrotekhniki ta elektroniki: monohrafiia [Formation of professional competence of future specialists of motor transport in the process of teaching electrical engineering and electronics]. Kyiv: NPU. 234 p.

References:

1. On stimulating car production in Ukraine: Law of Ukraine of September 19, 1997 // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1997. № 47 [in Ukrainian].
2. Strategy for Technical and Vocational Education and Training (TVET) (2016-2021) (2016). United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Retrived from <https://en.unesco.org/sites/default/files/tvet.pdf> [in Ukrainian].
3. Kovalchuk, V.I. Vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii v profesiinii pidhotovtsi maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia [The use of digital technologies in the training of future teachers of vocational training], Aktualni problemy vyshchoi profesiinoi osvity, materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-

praktychnoi konferentsii [Current issues of higher professional education, Proceeding of the 7rd International Scientific and Practical Conference] [in Ukrainian].

4. Lugovyi V.I., Slyusarenko O.M., Talanova Zh.V. (2014) Formation of the system of basic concepts and categories of the competence approach in the conditions of paradigmatic changes in education. Competence approach in education: theoretical principles and implementation practice: materials methodol. seminar (Kyiv, April 3, 2014): at 2 p.m. Kyiv: Institute of Gifted Children of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Part 1. pp. 5–18 [in Ukrainian].

5. Introductory word to the TUNING Project - harmonization of educational structures in Europe. The contribution of universities to the Bologna Process (2006). Tuning Project Management Committee, 108 p.

6. On approval and implementation of Guidelines for the development of standards of higher education. Order of the Ministry of Education and Science № 600 dated 01.06.20. https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51506/

7. On higher education: Law of Ukraine of 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

8. Suleymanov, E. S., Eredzhepov, M. K. (2018). Kompetentnostnyi podhod k formirovaniyu professionalnoy kompetentnosti bakalavrov avtotransportnogo profilya [Competence approach to the formation of professional competence of bachelors of motor transport profile]. Pedagogika, 1, 297-300 [in Russian].

9. Kashyna G. (2016) Formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnikh spetsialistiv avtomobilnoho transportu u protsesi navchannia elektrotekhniky ta elektroniky: monohrafiia [Formation of professional competence of future specialists of motor transport in the process of teaching electrical engineering and electronics]. Kyiv: NPU. 234 p.

Citation: Oleksii Makiiievskyi (2020). SYSTEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MACHINES OF MOTOR TRANSPORT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.8

Copyright Oleksii Makiiievskyi ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.9

UDC: 373.5.091.2:004

**ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN GENERAL
SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS WITH THE USE OF M-
LEARNING TECHNOLOGY**

Marina Muzhanovskaya, Graduate student

e-mail: maryansy81@gmail.com

Tamara Kuzhelyuk, Graduate student

e-mail: kuzhelyuk_tamara@gmail.com

Ganna Kashyna, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor

<http://orcid.org/0000-0002-2829-9847>

e-mail: g.kashina@npu.edu.ua

National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine, Kyiv

In the article on the basis of the analysis of scientific and methodological literature and network sources the content of the concepts of "mobile learning", "mobile technologies", "mobile learning technologies" is investigated. So by the concept of mobile learning (m-learning) in the WFD we mean a form of e-learning using the personal mobile devices of students, learning in different contexts - through social and meaningful interaction, using the learning technologies of mobile devices at a convenient time for students. The experience of introducing mobile technologies (m-learning) into the school's educational process is generalized. The article highlights the pedagogical conditions, didactic functions and principles of mobile learning in the HLS. The main aspects of the introduction of mobile learning in the HLS are the use of mobile technology, that is, when a technology tool mediates schoolchildren and knowledge as an extension of e-learning and is one of the possible areas of blended learning, this is learner-centered learning. The peculiarities of the introduction of mobile education in general secondary

education institutions are identified, the advantages of the use of mobile learning in the educational space of the WSS are outlined. With the introduction of mobile learning, the educational process adapts to the environment, becoming compact, focused and interactive. In mobile learning, it is important that the information is delivered in small portions, as clearly as possible to the situation and, at the same time, that the process of interaction with the product is satisfying. Accordingly, users' habits are changing: students increasingly want the learning process to be simple, effective and fun. They use mobile devices to communicate with participants in the educational process, providing a new level of communication and learning management. For teachers, the advantage of using mobile learning is the ability to ask students in response to the task, and parents to monitor the progress of children through obtaining relevant information from school.

Keywords: mobile learning, e-learning, learning principles, information and communication technologies.

аспірантка, Мужановська М. М.; аспірантка Кужельюк Т. М.; доктор педагогічних наук, доцент, Кашина Г. С., Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти із застосуванням технології m-learning / Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,

У статті на основі аналізу науково-методичної літератури та мережних джерел досліджено зміст понять «мобільне навчання», «мобільні технології», «технології мобільного навчання». Так під поняттям мобільне навчання (m-learning) в ЗЗСО розуміємо форму електронного навчання із використанням особистих мобільних пристроїв школярів, навчання в різних контекстах - через соціальну та змістову взаємодію, із використанням навчальних технологій мобільних пристроїв у зручний для учнів час. Узагальнено досвід впровадження мобільних технологій (m-learning) в навчальний процес

школи. У статті виокремлено педагогічні умови, дидактичні функції та принципи мобільного навчання у ЗЗСО. Основними аспектами впровадження мобільного навчання в ЗЗСО є використання мобільної технології, це навчання, коли за допомогою технологічного інструменту опосередковуються школяр та знання, як продовження електронного навчання та є один із можливих напрямків змішаного навчання, це навчання орієнтоване на учня. Визначено особливості впровадження мобільного навчання в закладах загальної середньої освіти, зазначено переваги використання мобільного навчання в освітньому просторі ЗЗСО. Із впровадженням мобільного навчання освітній процес адаптується до умов цього середовища, стаючи компактним, вузьконаправленим і інтерактивним. У мобільному навчанні важливим є те, що інформація подається невеликими порціями, максимально чітко відповідає ситуації і, при цьому, щоб процес взаємодії з продуктом приносив задоволення. Відповідно, змінюються звички користувачів: учні все більше хочуть, щоб процес навчання був простим, ефективним і веселим. Для зв'язку між учасниками освітнього процесу використовують мобільні пристрої, забезпечуючи новий рівень комунікації та управління навчанням. Для учителів перевагою використання мобільного навчання є можливість робити запит в учнів у відповідь на завдання, а батьки – здійснювати контроль за успіхами дітей через отримання актуальної інформації з школи.

Ключові слова: мобільне навчання, електронне навчання, принципи навчання, інформаційно-комунікаційні технології.

Вступ. В усьому світі люди все більше використовують мобільні технології, які забезпечують ефективне функціонування практично всіх аспектів їх життя, включаючи знайомство та спілкування через створення своєї онлайн-особистості, банкінг, ведення документообігу та інші.

Розвиток мобільних технологій та впровадження їх у повсякденне життя, робочі процеси відбувається надзвичайно швидкими темпами серед людей різних віку, національностей, соціального і економічного рівнів.

Одночасно із зростанням кількості і якості мобільних технологій вдосконалюється і система загальної середньої освіти. Навчання сучасного школяра більше не обмежується місцем за партою, кількістю та якістю комп'ютерної техніки, підручниками. Замість цього все освітнє середовище розташоване в мобільному пристрої із миттєвим доступом і необмеженими можливостями в навчанні.

Впровадження мобільних технологій в навчальний процес закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) актуалізує дослідження питання особливостей використання таких технологій для забезпечення ефективного освітнього процесу школярів.

Аналіз останніх публікацій з теми дослідження. Впровадження технологій мобільного навчання у науковій літературі розглядалось у кількох напрямках: аналіз особливостей та можливостей електронного (з англ. – E-learning), мобільного (з англ. – M-learning) навчання (В. Ю. Биков, І. П. Воротникова, Р. М. Горбатюк, Р. С. Гуревич, О. О. Наливайко, Н. А. Чорноус та інші); опис застосування окремих технологій, спеціально розроблених для вивчення певних тем з окремих навчальних дисциплін (М. І. Жалдак, О. О. Карпова, В. М. Косик, В. М. Самойленко, С. О. Семеріков, Г. В. Скрипка, О. В. Слободяник, Н. Д. Ткаченко та інші); аналіз готовності учасників освітнього процесу використовувати мобільний телефон з навчанні (Ф. Я. Майнаєв, С. І. Терещук, Д. Сулісоро, L. Yunita) та інші.

Проте залишається актуальним і потребує подальших досліджень питання використання мобільних технологій у навчальному процесі школярів. Зокрема потребують детального вивчення питання щодо основних етапів впровадження мобільних технологій навчання,

висвітлення питань добору та використання сучасних мобільних засобів навчання.

Виклад основного матеріалу. Аналіз теоретичних та практичних досліджень вітчизняних та зарубіжних дослідників показав, що впровадження технології мобільного навчання (m-learning) в освітній процес ЗЗСО розглядають як новий етап розвитку електронного навчання (e-learning) [1], що використовує як засіб навчання мобільні пристрої і безпроводний доступ до навчальних ресурсів.

Під мобільним навчанням Терещук С. І. розуміє використання мобільної технології в освітньому процесі, а мобільні технології – як широкий спектр цифрових і повністю портативних мобільних пристроїв (смартфонів, планшетних комп'ютерів, електронних книг тощо), що дозволяють здійснювати операції з отримання, обробки та поширення інформації [2].

Також дослідники поняття «мобільне навчання» пов'язують із використанням у процесі навчання та у викладанні мобільних і портативних ІТ-пристроїв, таких, як кишенькові комп'ютери, мобільні телефони, ноутбуки, нетбуки, планшетні ПК та інші [3, с. 289]. У рекомендаціях ЮНЕСКО вказано, що застосування мобільних технологій в освітньому процесі дозволяє істотно розширити і поліпшити можливості для навчання в самих різних умовах[4, с. 7].

Впровадження мобільних технологій в освітній процес ЗЗСО є можливим спільно з іншими інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ) або незалежно. В такому випадку мобільне навчання виступає окремим напрямом в галузі застосування ІКТ в освіті.

Основними аспектами впровадження мобільного навчання в ЗЗСО є:

- використання мобільної технології;

- це навчання, коли за допомогою технологічного інструменту опосередковуються школяр та знання;
- як продовження електронного навчання та є один із можливих напрямків змішаного навчання (рис. 1);
- це навчання орієнтоване на учня.

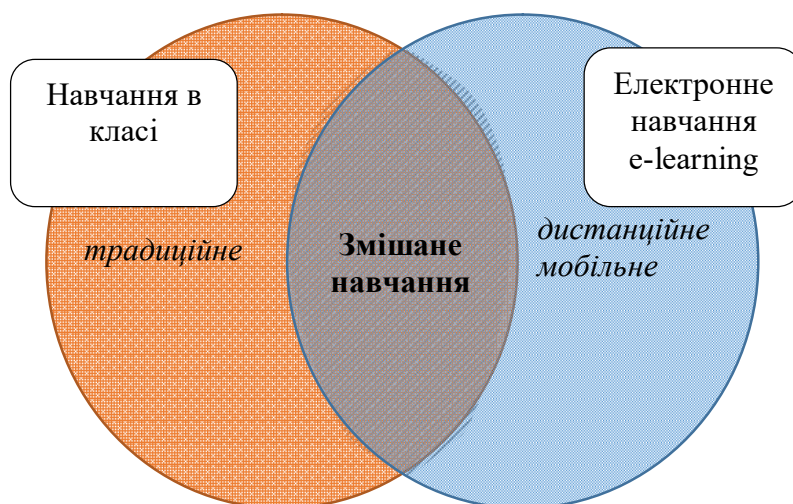

Рис. 1. Місце мобільного навчання в системі освіти

Мобільне навчання (m-learning) є формою електронного навчання із використанням особистих мобільних пристроїв, навчання в різних контекстах - через соціальну та змістову взаємодію, із використанням навчальних технологій мобільних пристроїв у зручний час [5].

Проаналізувавши зазначені визначення, під поняттям мобільного навчання будемо розуміти навчання учнів із застосуванням мобільних пристроїв для доступу до освітніх ресурсів. Таким чином впровадження мобільного навчання в ЗЗСО включає заходи, необхідні для досягнення цілей навчання кожного окремого учня, ефективне управління шкільними системами, вдосконалення взаємодії між здобувачами освіти, вчителями та сім'ями учнів.

Відповідно до визначення мобільного навчання, охарактеризуємо його принципи, функції, переваги та особливості впровадження мобільного навчання у ЗЗСО.

Унікальними перевагами впровадження мобільного навчання було те, що у ЗЗСО вчителям і учням було запропоновано різні форми навчання та впровадження персоніфікованого навчання (рис.1).

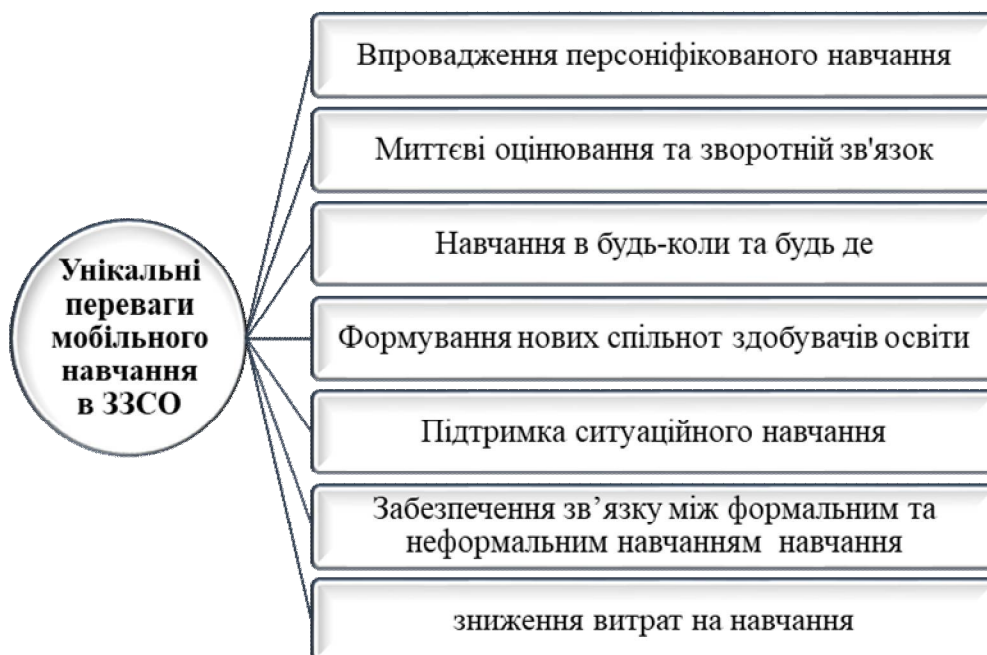

Рис. 2. Унікальні переваги впровадження мобільного навчання в ЗЗСО

На відміну від традиційного навчання, коли у класах обмежена кількість місць (або класи переповнені учнями) і працюють у межах жорсткого програмного навчання, то мобільне навчання дає змогу вчителю в реальному часі аналізувати роботу кожного учня та усього класу загалом для оптимізації навчального плану. Також учень в реальному часі має можливість відслідковувати власні успіхи та планувати подальше навчання.

Мобільне навчання для школярів розробляється в ігровій формі, що у поєднанні з навчанням надає учням додаткової мотивації до освіти. Отримавши більш захоплюючий і цікавий процес навчання, учні починають користуватися ним, покращуючи власні результати. Іншою перевагою мобільного навчання є те, що навчання може відбуватися в будь-який момент, в будь-якому місці, тобто школярі можуть отримати доступ до освіти на ходу, маленькими порціями.

Мобільне навчання здійснюється на основі сучасних педагогічних, інформаційних і телекомунікаційних технологій та дозволяє створити відкрите інформаційне середовище у ЗЗСО, що сприяє впровадженню неперервної освіти кожного здобувача освіти.

Порівняно з традиційними педагогічними підходами в освіті, мобільне навчання дає змогу розширити можливості роботи в класі за рахунок:

- раціонального використання часу, коли тестування, опитування, посібники для роботи та навчання за часом;
- місце розташування, доступність, контекстне навчання;
- зберігання файлів у хмарі;
- навчання в соціальних мережах, іграх, симуляторах.

Аналіз наукової літератури та вивчення досвіду практичного впровадження мобільного навчання в ЗЗСО дозволили сформулювати рекомендації щодо побудови інформаційного середовища сучасного ЗЗСО, орієнтованого на застосування мобільного навчання.

До технічних критеріїв мобільного навчання належать: простота використання; типи мобільної взаємодії; інструментарій навчання.

Проте залишаються проблеми впровадження мобільного навчання в ЗЗСО:

- доступність мобільних технологій;
- оцінювання результатів навчання;
- забезпечення та підтримування навчання у багатьох контекстах;
- захист контенту та особистих даних;
- стрімкі зміни моделей / технологій / функціональності пристроїв;
- розроблення відповідної теорії мобільного навчання для здобувачів різного віку;
- проектування технологій для підтримки навчання.

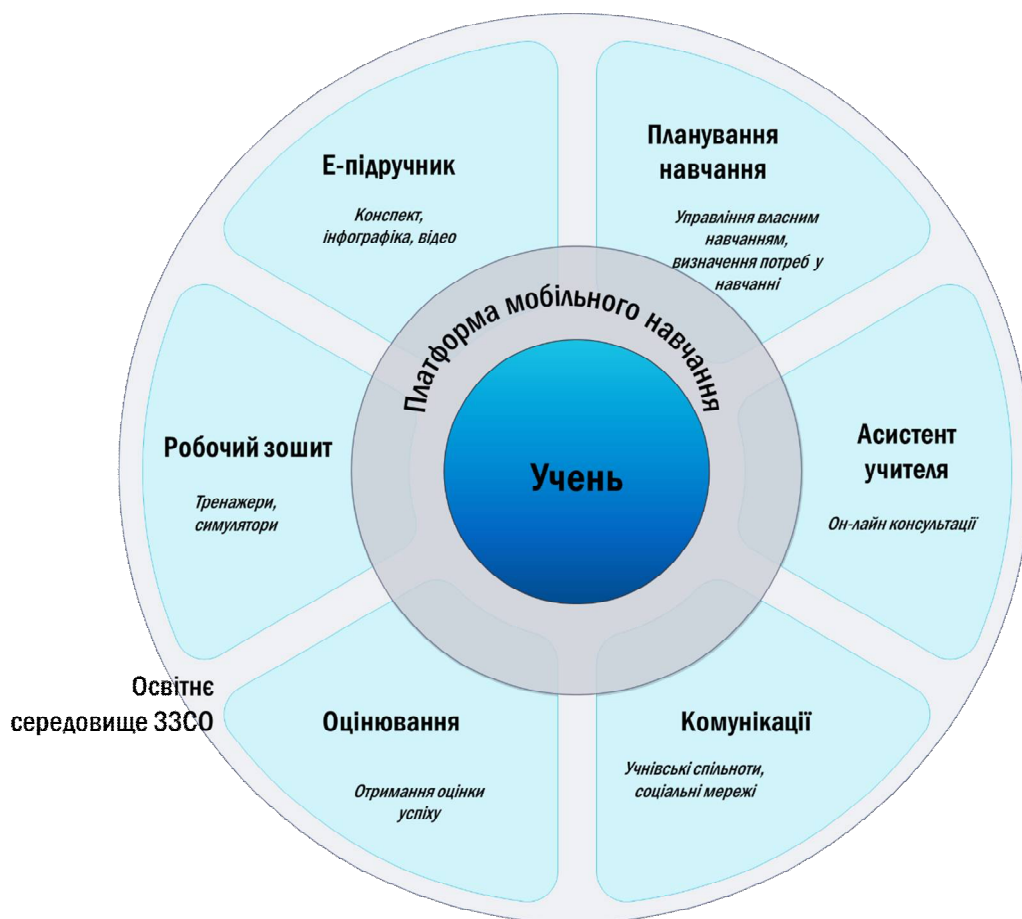

Рис. 3. Модель використання мобільного навчання в 33СО

Із впровадженням мобільного навчання освітній процес адаптується до умов цього середовища, стаючи компактним, вузьконаправленим і інтерактивним. У мобільному навчанні важливим є те, що інформація подається невеликими порціями, максимально чітко відповідає ситуації і, при цьому, щоб процес взаємодії з продуктом приносив задоволення. Відповідно, змінюються звички користувачів: учні все більше хочуть, щоб процес навчання був простим, ефективним і веселим. Для зв'язку між учасниками освітнього процесу використовують мобільні пристрої, забезпечуючи новий рівень комунікації та управління навчанням. Для учителів перевагою використання мобільного навчання є можливість робити запит в учнів у відповідь на завдання, а батьки –

здійснювати контроль за успіхами дітей через отримання актуальної інформації з школи.

Висновки. Дослідивши можливості використання мобільного навчання в ЗЗСО можна зробити висновок, що мобільне навчання стає невід'ємною частиною сучасної освіти. Воно є раціональним та якісним доповненням традиційного та електронного навчання, дозволяючи розширити межі навчального процесу, полегшуючи доступ до систематизованих навчальних матеріалів, забезпечуючи їх якість.

Перспективо подальших досліджень вважаємо напрями використання мобільного навчання, що потребують детального вивчення та вдосконалення: забезпечення та підтримування навчання у багатьох контекстах; розроблення відповідної теорії мобільного навчання для школярів; проектування нових технологій для підтримки навчання учнів різного віку.

Література:

1. Семеріков С.О. (2009) Фундаменталізація навчання інформатичних дисциплін у вищій школі: монографія / за редак. М.І. Жалдака. Кривий Ріг: Мінерал; К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. 340 с.
2. Терещук С.І. (2016) Технологія мобільного навчання: проблеми та шляхи вирішення. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 138. С. 178-180. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_138_40.
3. Мардаренко О.В. (2013) Інтерактивні комунікативні технології освіти: мобільне навчання як нова технологія в підвищенні мовної компетенції студентів немовних ВНЗ [Електронний ресурс] // Інформатика та математичні методи в моделюванні. Т. 3, № 3. С. 288-293. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ltmm_2013_3_3_13

4. UNESCO policy guidelines for mobile learning [online] (2013) /Edited by Rebecca Kraut. Paris: UNESCO, 41 p. Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002196/219641E.pdf>

5. Trentin G. & Repetto M. (ред.) (2013). Using Network and Mobile Technology to Bridge Formal and Informal Learning , Woodhead / Chandos Publishing Limited, Кембридж, Великобританія, ISBN 978-1-84334-699-9 .

References:

1. Semerikov S.O. (2009) *Fundamentalizacia navchannia informatichnykh disciplin u vushiy shkoli* [Fundamentalisation of teaching of information disciplines in higher education]. Krivoy Rog: Mineral [in Ukrainian].

2. Tereshchuk S.I. (2016) *Technologia mobilnogo navchannia: problemu ta vurishennia* [Mobile learning technology: problems and solutions]. Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences. Znannia [in Ukrainian].

3. Mardarenko O.V. (2013) *Interaktivni komunikativni tehnologii osvitu: mobilne navchannia aik nova technologia v pidvushenni movnoi kompetencii studentiv nemovnych VNZ* [Interactive communicative technologies of education: mobile learning as a new technology in enhancing the language competence of students of non-language universities]. Informatics and mathematical methods in modeling. [in Ukrainian].

4. West M., Vosloo S. (2013) *UNESCO policy guidelines for mobile learning*. Paris: UNESCO.

5. Trentin G., Repetto M. (Eds.) (2013). *Using network and mobile technologies to overcome formal and non-formal learning*. Woodhead: Chandos Publishing Limited, Cambridge.

Citation: M. Muzhanovskaya, T. Kuzhelyuk, G. Kashyna (2020). ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS WITH THE USE OF M-LEARNING TECHNOLOGY. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.9

Copyright M. Muzhanovskaya, T. Kuzhelyuk, G. Kashyna ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original

publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.10

UDC: 373.3/.5.091.07:005.73

**THE CONCEPTUAL MODEL MANAGEMENT OF DEVELOPMENT
ORGANIZATIONAL CULTURE OF EDUCATIONAL INSTITUTION**

V. A. Nidzieva, Postgraduate student

<https://orcid.org/0000-0001-5730-0299>

e-mail: nidzieva@ukr.net

Institute of Pedagogics of National Academy of Educational Sciences
Ukraine, Kyiv

The conceptual model of management of development of organizational culture of an educational institution, which is presented by target, normative-methodological, subject-activity, organizational-methodical and estimation-effective modules is scientifically substantiated and experimentally checked. The target module contains socially determined, philosophical and strategic target components. To reveal the content of the strategic-target component of the model, the technology of the "goal tree" according to E. Quaid was used, which is specified in accordance with the subject of the study. The normative-methodological module of the model is represented by legislative-normative, theoretical and methodological components that determine the legal basis for educational, innovative and research-experimental activities of educational institutions. The subject-activity module reveals the mechanisms of interaction between subjects and objects of management during the implementation of various activities and the formation of the cultural and educational environment of the educational institution. The organizational and methodical module of the model is represented by functional, organizational

and methodical blocks. The functional block reveals the mechanisms of integration of management functions and organizational culture, in the organizational block - the content of management activities for the development of organizational culture, in the methodological block - the content of methodical work on this problem, methods, techniques, techniques and sequence of their implementation for organizational culture. The evaluation and performance module is aimed at determining the effectiveness of management processes for the development of organizational culture based on the definition of aim-rational, procedural-semantic, value-normative, communicative-role and behavioural-reflexive criteria.

Key words: conceptual model, development, organizational culture, normative-methodological module, subject-activity module, organizational and methodical module, evaluation and performance module.

аспірантка, Нідзієва В. А. Концептуальна модель управління розвитком організаційної культури закладу освіти / Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України, Україна, Київ

Обґрунтовано та впроваджено під час експерименту концептуальну модель управління розвитком організаційної культури закладу освіти, яка представлена цільовим, нормативно-методологічним, суб'єктно-діяльним, організаційно-методичним та оціночно-результативним модулями. Цільовий модуль містить соціально-детермінований, філософський та стратегічно-цільовий складники. Для розкриття змісту стратегічно-цільового складника моделі використана технологія «дерева цілей» та конкретизована відповідно до предмета дослідження. Нормативно-методологічний модуль моделі представлено законодавчо-нормативним, теоретичним та методологічним складниками, які визначають правові засади здійснення освітньої, інноваційної та дослідно-експериментальної

діяльності закладу освіти. Суб'єктно-діяльнісний модуль розкриває механізми взаємодії між суб'єктами та об'єктами управління під час здійснення різних видів діяльності та формування культурно-освітнього середовища закладу освіти. Організаційно-методичний модуль моделі представлено функційним, організаційним та методичним блоками. У функційному блоці розкрито механізми інтеграції функцій управління та організаційної культури, в організаційному – зміст управлінської діяльності з розвитку організаційної культури, у методичному блоці – зміст методичної роботи над означеною проблемою, методи, техніки, прийоми та послідовність їх реалізації задля розвитку організаційної культури. Оціночно-результативний модуль спрямовано на визначення ефективності управлінських процесів з розвитку організаційної культури на підставі визначення цілераціонального, процесуально-змістового, ціннісно-нормативного, комунікативно-рольового та поведінково-рефлексивного критеріїв.

Ключові слова: концептуальна модель, розвиток, організаційна культура, ціннісний модуль, нормативно-методологічний модуль, суб'єктно-діяльнісний модуль, організаційно-методичний модуль, оціночно-результативний модуль.

Вступ. Однією з перспективних інноваційних стратегій, здатною забезпечити сталий розвиток закладу освіти, якісну освітню діяльність та всебічний розвиток здобувачів освіти, вважаємо стратегію управління розвитком організаційної культури закладу освіти, спрямовану на формування культури певного типу « шляхом мобілізації педагогічного колективу на визначення та реалізацію організаційно значущих прогресивних ідей, системи організаційних цінностей, традицій, норм і моделей поведінки в колективі з метою досягнення місії та стратегічної,

тактичної й оперативної цілей» [2, с.12]. У ціннісноорієнтованому середовищі закладу освіти відбувається становлення вільної та культурної людини нового тисячоліття – випускника закладу освіти, «моделюється ... організаційна культура колективу, де дитина освоює, засвоює і привласнює соціально-культурні норми, цінності і багатий соціальний досвід» [3, с.117]. Саме тому забезпечення цілеспрямованого розвитку організаційної культури закладу освіти є важливим напрямом управлінської діяльності сучасного керівника закладу освіти.

Формулювання мети статті та завдань. Метою статті є представлення теоретично обґрунтованої концептуальної моделі управління розвитком організаційної культури закладу загальної середньої освіти та розкриття сутності та специфіки організаційної культури та процесів, пов'язаних із її розвитком.

Виклад основного матеріалу статті. Заклад освіти є складною освітньою та організаційною системою, однією з підсистем якої є організаційна культура, що також, як і заклад, має складну структуру. Організаційна культура закладу загальної середньої освіти (надалі – ЗЗСО) – це інтеграційне утворення, що складається з особистісно-когнітивного, аксіологічного, комунікативно-мотиваційного та діяльнісно-поведінкового компонентів, детерміноване міжособистісними стосунками, синкретизмом розумового, емоційного та соціального видів інтелекту, особистісними та організаційними цінностями, соціально значущими нормами і правилами, моделями поведінки суб'єктів освітнього процесу, яке визначає стан організації та самоорганізації в закладі [4, с.196].

Організаційна культура може формуватися стихійно або розвиватися цілеспрямовано як організаційна система, що потребує управління. Організаційну культуру закладу освіти розглядаємо як феномен, об'єкт управління та розвитку, складну багаторівневу відкриту

організаційно-педагогічну систему. Управління розвитком організаційної культури представляє неперервний і цілеспрямований процес зміни її станів, організаційно-педагогічну діяльність суб'єктів управління, скеровану на досягнення якісно нового стану освітньої та організаційної систем шляхом формування професійних, особистісних та організаційних цінностей, культури та саморозвитку особистості через набуття компетентностей, забезпечення взаємодії, партнерства та співпраці задля зростання культурного потенціалу закладу освіти та досягнення мети освіти.

Розроблена концептуальна модель управління розвитком організаційної культури закладу загальної середньої освіти представляє систему взаємопов'язаних цільового, нормативного-методологічного, суб'єктно-діяльнісного, організаційно-технологічного та оцінно-результативного модулів (рис.1). За фактором часу концептуальна модель є динамічною, її системотвірними конструктами є мета, організаційні та особистісні цінності, міжособистісні стосунки та взаємодія. Організаційні цінності у поєднанні з особистісними цінностями визначають здатність керівників приймати ефективні управлінські рішення, діяти в інноваційному полі, а педагогічних працівників – вирішувати поставлені завдання, будувати міжособистісні стосунки.

Модельна структура побудована з урахуванням сутності та специфіки організаційної культури (надалі – ОК) закладу освіти, що має такі спільні системотвірні конструкти, як: мета, організаційні цінності, міжособистісні стосунки. Організаційна культура формує зміст діяльності закладу освіти, як організації, що «визначається проголошеними цінностями» [5, с.55].

Цільовий модуль моделі управління розвитком організаційної культури ЗЗСО містить соціально-детермінований, філософський та стратегічно-цільовий складники. *Соціально-детермінований складник*

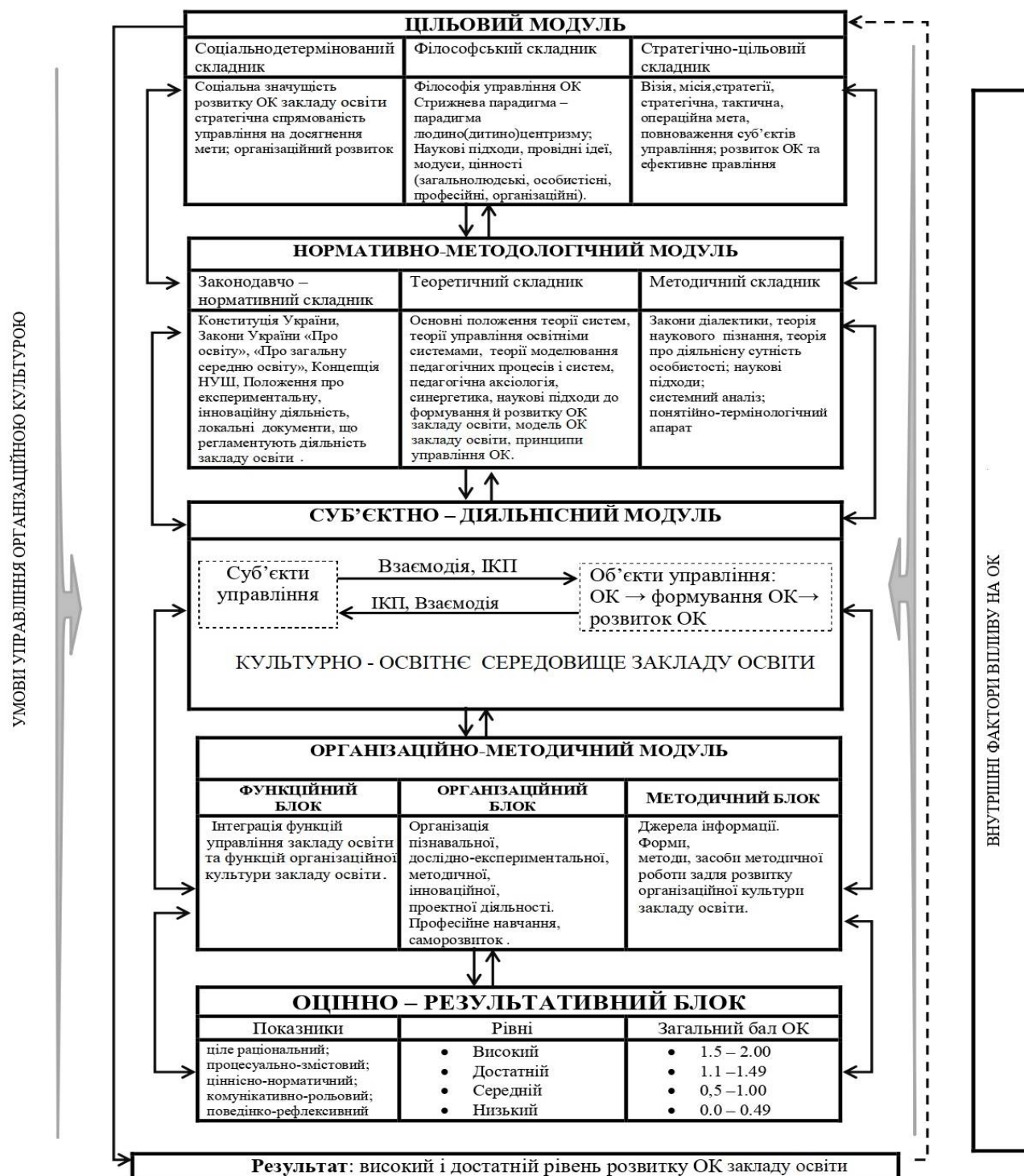

Рис. 1 – Концептуальна модель управління розвитком організаційної культури закладу освіти

визначає соціальну значущість організаційної культури у життєдіяльності закладу освіти, здатність суб'єктів управління та освітнього процесу адаптуватися до нових ролей, засвоювати цінності і норми, проявляти

активну життєву позицію, управляти середовищем соціалізації задля активної взаємодії та формування соціальних зв'язків.

Засвоєні дорослими цінності, норми, культурні традиції, соціальні ролі закладають основу соціально-емоційного навчання, передаються новим поколінням здобувачів освіти задля їх соціалізації, сприяють формуванню життєвих компетентностей, соціальної відповідальності, самосвідомості та самоорганізації, побудові стосунків, прийняттю рішень.

Філософський складник цільового модулю включає засади управління системою «організаційна культура закладу загальної середньої освіти» та її розвитком, базується на парадигмі людино(дитино)центризму, інтеграції різних наукових підходів до пізнання та розуміння культури закладу освіти; містить організаційні цінності, базові уявлення, модуси та провідні ідеї, покладені в основу управління розвитком організаційної культури. Їх реалізація забезпечує стабільність функціонування закладу освіти як системи в період змін, управління на засадах спільно визначених організаційних цінностей, зростання компетентностей, узгодження особистісних та організаційних цінностей, персоналізацію стосунків.

До стратегічно-цільового складника цільового модулю увійшли візія (бачення організаційної культури закладу освіти у майбутньому), мета (стратегічна, тактична, операційна) формування й розвитку організаційної культури, стратегії та завдання управління розвитком організаційної культури. Для розкриття змісту *стратегічного-цільового складника концептуальної* моделі застосовано технологію побудови «дерева цілей» за Е. Квейдом [6, с.107]. На рис. 2 схематично представлено «дерево цілей» стратегічно-цільового складника концептуальної моделі.

На рисунку 2 організаційна культура позначена як ОК, заклад загальної середньої освіти – ЗЗСО.

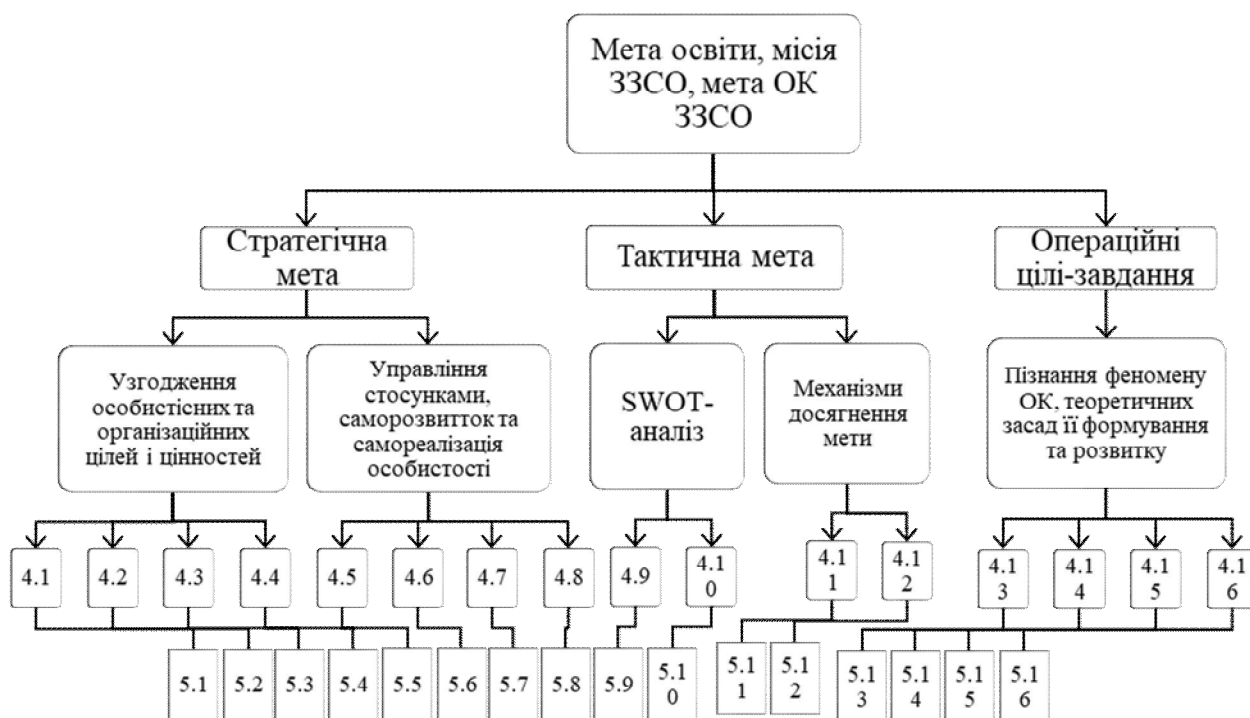

Рис. 2. «Дерево цілей» стратегічно-цільового складника моделі управління розвитком організаційної культури закладу освіти

На I рівні «дерева цілей» знаходиться мета освіти, місія закладу освіти, що містить у річному циклі «навчальний рік» конкретну мету – розвиток організаційної культури закладу освіти. На II рівні «дерева цілей» стратегічно-цільового складника моделі проводиться декомпозиція мети на стратегічну, тактичну мету й операційні цілі-завдання. На III рівні відбувається конкретизація стратегічної, тактичної та операційної цілей в ракурсі *розвитку організаційної культури закладу освіти*, який визначаємо як цілеспрямований процес ціннісноорієнтованих змін елементів, структури, компонентів організаційної культури через механізми впорядкування та впливу на систему, організацію діяльності учасників освітнього процесу, взаємодію, комунікації та культуротворчість.

Стратегічна мета передбачає узгодження цілей і цінностей (особистісних та організаційних цінностей) управління стосунками,

розвитку, саморозвитку та самореалізації особистості. Тактична мета визначається на основі аналізу наявних ресурсів для реалізації стратегії та передбачає розробку механізмів її досягнення. Для чого пропонуємо проведення SWOT-аналізу та управлінського обстеження, за результатами яких приймається управлінське рішення щодо механізмів досягнення мети [7, с.67-70; 92-93]. Операційні цілі-завдання спрямовані на пізнання феномену організаційної культури, визначення елементів, вибору інструментарію для проведення діагностики існуючої культури через визначення домінуючого типу організаційної культури в закладі освіти.

На IV рівні «дерева цілей» стратегічно-цільового складника концептуальної моделі визначаються цілі-завдання управлінської діяльності, а на V рівні – цілі-завдання конкретизуються у систему управлінських заходів із формування і розвитку організаційної культури в закладі освіти на основі системного аналізу її стану.

До *нормативно-методологічного модуля* концептуальної моделі входять законодавчо-нормативний, теоретичний та методологічний складники. Законодавчо-нормативний складник забезпечує правові засади здійснення освітньої, інноваційної та дослідно-експериментальної діяльності закладів освіти Всеукраїнського, регіонального, міського рівнів. Методологічний складник концептуальної моделі базується на законах діалектики, системному аналізі, теорії наукового пізнання феномену організаційної культури як об'єкту пізнання, дослідження та управління її розвитком. Методологію розглядаємо як теорію та практику організації діяльності суб'єктів освітнього процесу з управління розвитком організаційної культури ЗЗСО.

Суб'єктно-діяльнісний модуль моделі управління розвитком організаційної культури закладу загальної середньої освіти представлено системою діяльності суб'єктів управління та освітнього

процесу з «чітко визначеними характеристиками, логічною структурою та процесом її здійснення – часовою структурою» [8, с.24-25]. Система діяльності суб'єктів управління та освітнього процесу закладу освіти, як і система управління розвитком організаційної культури та система управління закладом освіти, є одночасно підсистемами складноструктурованої мегасистеми – закладу освіти з позицій системології.

Діяльність керівника закладу освіти з управління розвитком організаційної культури має ряд особливостей. По-перше, вона не зазначена у переліку посадових обов'язків керівника; по-друге, вона має бути виділена окремою лінією у межах стратегічного управління; по-третє, носить ціннісноорієнтований характер, спрямована на розкриття внутрішнього потенціалу суб'єктів освітньої діяльності та розвитку культури особистості.

Організаційно-методичний модуль концептуальної моделі представлено функційним, організаційним, технологічним та методичним блоками. Функційний блок передбачає в загальному циклі управлінської діяльності інтеграцію функцій управління та функцій організаційної культури закладу освіти. Основними функціями організаційної культури закладу загальної середньої освіти визначено пізнавальну, ціннісно-формувальну, інноваційну, адаптивну, регуляторну, а функції управління закладом освіти розглядаємо за А. Файолем – передбачення, організація, розпорядництво, координація і контроль [9]. Функція управління «передбачення» підсилюється пізнавальною функцією організаційної культури, «організація діяльності закладу освіти» – пізнавальною та інноваційною функціями, «розпорядництво» – ціннісно-формувальною та адаптивною функціями, функція «координації» – регуляторною функцією, що відображено в діяльності, організаційно-розпорядчих документах, відповідальності за конкретні напрями

діяльності. Стратегічний контроль поступається моніторингу та самоконтролю, а єдині для всіх закладів освіти України критерії та показники системи внутрішнього моніторингу якості освіти та інституційного аудиту створюють умови для об'єктивного контролю з боку громади і держави за діяльністю закладів освіти. Наявність в закладі освіти Корпоративного кодексу, в якому визначені норми, правила, форми та процедури контролю та моніторингу, нададуть змогу керівникам знизити напруженість та тривожність педагогічних працівників під час його проведення [10].

Організаційний блок модулю спрямований на забезпечення організації різних видів діяльності у закладі освіти – пізнавальної, освітньої, управлінської, дослідно-експериментальної, методичної, інноваційної, проектної, самоосвіти та саморозвитку. Пізнавальна діяльність у ракурсі предмету розгляду, спрямована на пізнання феномену організаційної культури ЗЗСО, методів її діагностики, формування та розвитку. Методична робота як складник *організаційно-методичного модуля* концептуальної моделі управління розвитком організаційної культури і як напрям управлінської діяльності потребує свідомого та цілеспрямованого управління відповідно до окресленого управлінського циклу, починаючи з передбачення (планування) до контролю, визначення змісту, форм організації, засобів підвищення професійної компетентності, творчої активності та мотивації суб'єктів освітньої діяльності. Методична або науково-методична робота має здійснюватися на діагностичній основі, забезпечувати професійний розвиток вчителів, допомагати розв'язувати конкретні проблеми.

Оціночно-результативний модуль концептуальної моделі включає процедуру оцінювання розвитку організаційної культури закладу освіти за обґрунтованими цілераціональним, процесуально-змістовим, ціннісно-

нормативним, комунікативно-рольовим та поведінково-рефлексивним критеріями.

Висновки. Організаційна культура є атрибутом і організаційним ресурсом як закладу освіти, так і установи, підприємства чи організації, яка з часом змінюється під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів середовища, отже не є усталеною характеристикою організації. Зміни організаційної культури можуть відбуватися двома шляхами – стихійно та цілеспрямовано, отже потребують управління та моніторингу її станів, типів, домінуючих характеристик. Організаційна культура як організаційне явище є об'єктом управління та об'єктом моделювання; управління розвитком організаційної культури здійснюється з метою підвищення ефективності роботи та якості освітньої діяльності закладу освіти, є важливим засобом мотивації працівників до впровадження інновацій, технологій, забезпечення законодавчо визначеної мети освіти – всебічного розвитку особистості.

Концептуальна модель управління розвитком організаційної культури закладу освіти є складною системою з модульною структурою, візиром для здійснення управління закладом освіти з урахуванням такої мети, як розвиток організаційної культури, що надасть змогу процесуально упорядкувати управлінську діяльність за змістом, послідовністю проведення змін еволюційним шляхом. Відтворення модулів в освітньому середовищі закладу освіти здійснюватиметься відповідно до структурованих цілей-завдань, конкретизованих за ієрархією цілей з використанням технології «дерева цілей». Завдяки інтеграції класичних функцій управління (за А. Файолем) та функцій організаційної культури управлінський цикл наповнюється новим змістом, детермінується організаційними цінностями, спільними цілями та пріоритетами. Функціонування моделі забезпечується виконанням зовнішніх та внутрішніх умов: до зовнішніх умов відносяться всі види

ресурсного забезпечення, автономія ЗЗСО, налагодження дієвих зв'язків з громадою; до внутрішніх рівень довіри до керівника ЗЗСО та підтримка змін, системність роботи щодо розвитку організаційної культури, зменшення культурного розриву між декларованими та існуючими організаційними цінностями, організаційне навчання, позитивна взаємодія, ненасильницьке спілкування.

Концептуальна модель надає можливість для вибору варіантів прийняття управлінських рішень щодо змін організаційної культури як на рівні всієї системи, так і на рівні її окремих компонентів або елементів в залежності від поставленої мети, дозволяє одночасно здійснювати управління щоденною діяльністю закладу освіти та проведення запланованих змін, оцінювати організаційну культуру ЗЗСО та розробляти прогнози на майбутнє. Таке відтворення модулів, властивостей та зв'язків системи організаційна культура в концептуальній моделі дозволить забезпечити поступовий перехід від одного стану організаційної культури до її більш прогресивного стану в реальному житті.

Література:

1. Квейд Э. (1969) Анализ сложных систем // под ред. И.И. Андреева, И.М. Верещагина. М., Советское радио.
2. Топузов О. М., Калініна Л. М. (2015) Організаційні стратегії як детермінанти розвитку організаційної культури: матеріали наук.-практ.конф. *Сучасні тенденції розвитку організаційної культури загальноосвітнього навчального закладу в інформаційному суспільстві*, (10 квітня 2014 р., Київ). Київ: Педагогічна думка, 4-15.
3. Ушницкая А. Е. (2013) Организационная культура современной школы как условие социализации растущего человека. *International Journal of Development and Educational Psychology*.1, 113–120.

4. Нідзієва В. А. (2020) Організаційна культура закладу загальної середньої освіти як об'єкт моделювання та змістова компонента підручника для керівника закладу освіти. *Проблеми сучасного підручника: збірник наукових праць*. Київ : Педагогічна думка, 194-205.
5. Канафоцька Г. П., Нідзієва В. А. (2013) Формування організаційних цінностей: теоретичний та практичний аспекти. *Педагогічний процес: теорія і практика*, 4, 53–61.
6. Хриков Є. М. (2006) Управління навчальним закладом: навч. посіб. Київ: Знання.
7. Канафоцька Г. П., Нідзієва В. А. (2015) Теоретико-методичні основи організаційної культури загальноосвітнього навчального закладу. Київ: Педагогічна думка.
8. Новиков А. М., Новиков Д. А. (2007) Методология организационной деятельности. Москва: СИН-ТЕГ.
9. Файоль А. Общее и промышленное управление (2012) / пер. на рус. яз. Б. В. Бабина-Кореня. Москва. Электронная публикация: Центр гуманитарных технологий.
10. Нідзієва В. А. (2015) Корпоративний кодекс як інструмент управління організаційною культурою загальноосвітніх навчальних закладів. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, 7, 35–38.

References:

1. Kvejd E. (1969) Analiz slozhnykh system. pod red. I.I. Andreeva, I.M. Vereshhagina. Moskva, Sovetskoe radio [in Russian].
2. Topuzov O. M., Kalinina L. M. (2015) Orhanizatsiini stratehii yak determinanty rozvytku orhanizatsiinoi kultury: materialy nauk.-prakt.konf. Suchasni tendentsii rozvytku orhanizatsiinoi kultury zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu v informatsiinomu suspilstvi (10 kvitnya 2014 r., Kyiv.) Kyiv. Pedahohichna dumka, 4-15 [in Ukrainian].

3. Ushnickaya A. E. (2013) Organizacionnaya kul'tura sovremennoj shkoly kak uslovie socializacii rastushchego cheloveka. International Journal of Development and Educational Psychology, 1, 113–120 [in Russian].
4. Nidzieva V. A. (2020) Orhanizacijna kultura zakladu zahalnoï serednoi osvity jak objekt modeljuvannja ta zmistova komponenta pidrucnyka dlja kerivnyka zakladu osvity. Problemy sučasnoho pidrucnyka: zb. nauk. prac' / red.kol., hol. red. O. M. Topuzov. Kyiv. Pedahohicna dumka, 24 [in Ukrainian].
5. Kanafotska H. P., Nidziieva V. A. (2013) Formuvannia orhanizatsiinykh tsinnosti: teoretychni ta praktychni aspekty. Pedahohichni protses: teoriia i praktyka, 4, 53–61 [in Ukrainian].
6. Xrykov Ye. M. (2006) Upravlinnja navchalnym zakladom: navch. posib. Kyiv. Znannya [in Ukrainian].
7. Kanafocka H. P., Nidzieva V. A. (2015) Teoretyko-metodychni osnovy orhanizacijnoi kultury zahalnoosvitn'oho navcalnoho zakladu: navch.-metod. posib. Kyiv. Pedahohična dumka [in Ukrainian].
8. Novikov A. M., Novikov D. A. (2007) Metodologiya organizacionnoj deyatelnosti. Moskva. SIN-TEG [in Russian].
9. Faiol A. Obshchee y promishlennoe upravlenye (2012). per. na rus. yaz. B. V. Babyna-Korenia. Moskva. Elektronnaia publikatsyia: Tsentr humanytarnykh tekhnolohyi [in Russian].
10. Nidzieva V. A. (2015) Korporatyvnyj kodeks jak instrument upravlinnja orhanizacijnoju kulturoju zahal'noosvitnich navchalnych zakladiv. Kyiv. Obdarovana dytyna, 7, 35-38 [in Ukrainian].

Citation: V. A. Nidzieva (2020). THE CONCEPTUAL MODEL MANAGEMENT OF DEVELOPMENT ORGANIZATIONAL CULTURE OF EDUCATIONAL INSTITUTION. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.10

Copyright V. A. Nidzieva ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.11

UDC: 37.09: 378

CASE METHOD IN THE CREATIVE POTENTIAL DEVELOPMENT OF HEADS OF VOCATIONAL INSTITUTIONS

N. Golia

<https://orcid.org/0000-0002-5745-8392>

e-mail: natali_golia@ukr.net

Khmelnyskyi Higher Vocational School, Ukraine, Khmelnytskyi

The article deals with the essence of the case method, its purposes and objectives, the place and importance of the method in the creative potential development of the managers of vocational institutions, the characteristics of the case method, its principles, its structure, its influence on the formation of the quality characteristics of the specialist; the technology of preparing the case and the specifics of its application in the training of the heads of vocational institutions in the system of postgraduate pedagogical education have been introduced.

Key words: case method, analysis, situation, innovation, creativity; creative activity.

Problem statement. The dynamic nature of current socio-economic conditions makes it increasingly necessary to establish the personality of the head of a vocational institution and the basic principles of his/her activity. This applies both to the level of professional competence and to the development of personal qualities that make it possible to carry out managerial tasks efficiently and effectively. First and foremost is the development and enrichment of the creative potential of managers in the process of developing their professional career.

This problem is of particular importance in the present circumstances, since the objective high level of professionalism of the heads of vocational

institutions can be ensured only through continuous vocational training and improvement in the postgraduate pedagogical education.

The development of the creative potential of heads of vocational institutions today must not only be practical-oriented, but it must be enriched by innovative technologies and teaching methods also. As it is known, «innovation» is the creation and application of something new. Innovations in the system of teaching methods are particularly relevant, in a direction that transforms learning methods into self-learning methods, directing leaders not so much towards the acquisition of knowledge as towards the development of the cognitive potential of the individual, improvement of creative abilities and development of such methods, which influence the internal structure of the personality – motivation, values and orientation, interests and needs. In view of this, one of the most effective methods of developing the creative potential of managers of vocational institutions in postgraduate teacher training is the case method.

Analysis of recent studies and publications. In general the problems of creativity are the focus of scientific attention of many researchers. Philosophical aspects of creativity are considered in the works of M. Bakhtin, V. Bibler, V. Vernadskyi, B. Kedrov, O. Losiev, M. Yaroshevskyi. The problem of managerial creativity as a subject of scientific analysis is considered in three directions: general psychological approach in research of creativity (B. Ananiev, V. Bible, A. Brushlinskyi, Ya.Ponomaryov, V.Romanets, S. Rubinstein, O. Tykhomyrov) the interrelation of creativity with such phenomena as creativity to work, creative thinking, creative potential, creative abilities (E. de Bono, J.R. Guilford, Z. Kalmykova, A. Kovalenko, I. Manoha, A. Maslow, V. Matiushkin, V. Molyako) and the mutual influence of creativity and professional activity of the head, his/her professionalism and professional skills (S. Hilmanov, G. Davydova, A. Derkach, I. Semenov, S. Stepanov,

A. Esaulov, T. Sorochan, V. Oliynik, L. Kalinina, H. Timoshko, V. Ryabova, O. Snisarenko, L. Karamushka).

Today considerable experience has been accumulated in the theory and practice of vocational education, covering the problems of using interactive learning technologies in the educational process.

The term «case-study» was first used in the early 20th century. The case method was first used in the Harvard Business School training process in 1921. The first case scenarios for business students were developed in Harvard. In Western Europe, the case has been in active use since the 1960s. Among the foreign scientists who have been actively working on the use of the cases are M. Leedere, E. Montera, M. Norphi. The problem of using the case method in teaching different disciplines in the education system was addressed by Yu. Surmin [9], O. Sydorenko [8], P. Sheremeta, V. Chub, G. Kanishenko [10]; S. Sysoeva [6], etc. The case method is actively used abroad in the training process: in the USA (J. Maan, D. Krukshank, G. Sykes, T. Berdt et al.), England (M. Reichelt, R. Pring), Australia (A. Watson).

However, the problem of using the case method in the process of developing the creative potential of the heads of vocational institutions in the system of postgraduate education remains underdeveloped. The **purpose** of the article is to justify the need to use the case method in developing the creative potential of the heads of vocational institutions in the system of postgraduate pedagogical education.

Presentation of the main material. One of the main tasks for the development of the modern vocational system in Ukraine is to ensure the professional development and improvement of the heads of vocational institutions throughout their professional life. Taking into account the peculiarities of professional management activities, the content and

substance are creative activities, it is important to emphasize that the development of the personality of a head of institution is a prerequisite and an indispensable component of his professionalism.

Our attention to the problem of the creative potential development of the head of a vocational institution is primarily due to the fact that the elements of management as well as self-management inherent in any professional activity related to interpersonal interaction. On the other hand, the creative potential development of the education manager is one of the most important problems in the context of management, which is impossible without collective creativity; innovative management, where creativity and initiative occupy a prominent place in management practice; where competition will not succeed without a constant creative search, but where the concept defines the personality, the importance of which requires a proper assessment of the relevance and irreplaceability of the modern education system.

Creativity plays a significant role in the activities of the heads of vocational institutions, prompting them to constantly search for and create new methods of management, overcoming stereotypes and patterns. In the process of creative activity, the establishment of vocational education is developing, and new structures, new knowledge and new ways of working are emerging.

The creative potential of the heads of vocational institutions is dynamic and constantly undergoing transformation and is part of the collective professional culture of the specialist. It is therefore legitimate to speak of its development in the educational system. It can be considered that the creative potential of the heads as professionals is also developed in the process of training in higher education institutions. In postgraduate education, however, it develops in different directions.

The current postgraduate pedagogical education system is an integral social institution with its structural elements and lines of action (socio-economic, psychological, pedagogical, theoretical, practical, methodological and managerial) components of an organic system of continuing education, The further development of which is possible, provided that it is linked to other components of the educational system; the system of continuing education and retraining of graduates; the form of adult education based on their individual needs for specific knowledge, skills, personal and professional development.

The system of postgraduate pedagogical education plays a special role in the process of developing the creative potential of heads of vocational institutions:

- In postgraduate education, specialists who already have a higher education in the teaching profession are taught; their combined professional culture includes the necessary basic knowledge, skills, professional and personal qualities; based on enriched professional experience, updated and enriched knowledge, skills and abilities, the creativity of the manager is further mainstreamed from a priori-potential to an effective-potential position (providing creative professional activities);

- In the postgraduate pedagogical education system specialists with professional experience are trained; in the further development and enrichment of vocational training. The pedagogical experience reinvigorates the potential creative abilities and capabilities of the leaders, that is, the professional experience of the heads of vocational institutions also plays a role as an incentive, and is a condition for revitalizing and developing their creative potential;

- In the context of postgraduate pedagogical education androgynous principles and teaching models are being implemented; conditions are being created for the development of the creative potential of heads of vocational

institutions;

- The system of postgraduate pedagogical education is characterized by an innovative direction in which the innovative activities of the heads of vocational institutions and their creative potential are linked; the innovative direction of postgraduate pedagogical education includes the process of effective development of creative potential of heads by means of modern learning technologies.

Modern teaching technologies are a qualitatively new set of forms, methods and means of teaching, education and management, bringing about significant changes in the outcome of the pedagogical process. Modern training technologies in the system of advanced training of heads are: e-textbook, coaching, network technology, case technology and others.

Consider the case-technology method in more detail. First of all we will find out what is invested in the essence of the concept of «case» and «case method». According to the classical definition of the case method (case method, case-study, case situation method) is a learning method based on solving specific problem situations.

From the methodological point of view the case is a specially prepared educational material containing a structured description of the situation, taken from actual practice. The briefcases immerse themselves in a problem, force them to find a solution to a particular problem.

O. Sidorenko defines the case as “a real management problem or situation that may arise for the head of an enterprise or an organization, as defined by an administrative unit, and usually requires a management decision” [7].

The essence of the case method consists in the autonomous cognitive activity of heads in an artificially created professional environment, which makes it possible to combine theoretical training with practical skills,

necessary for professional creativity. The heads are asked to reflect on the real management situation, the description of which reflects the problem, takes place in a professional activity and the need to address it. In the process of solving a problem situation, the managers will update the set of knowledge acquired in the past.

In terms of methodology, the case method has much in common with problematic learning methods. However, as the [3], [5], [7] researchers noted the case method have its own peculiarities, namely: the existence of a problem hidden under a problem situation; the problem in the case method is more specific, practical, as opposed to theoretical problems, which are considered in the process of problem learning; the case method refers to innovative methods, although it has a close connection with traditional pedagogical methods, it is interactive, collaborative and business-oriented, as the work takes place in groups. It is possible to use the method in any subject, but it is advantageous to take courses or topics whose truth is pluralistic, that is, it is not straightforward, but allows for several competitive ideas, concepts and the like. At the same time, the task of the teacher of the postgraduate educational institute is to activate the heads in search of different truths and approaches and help them to orient themselves in the problem field. Learning by the case method is not about learning, but about making of the knowledge. The result of the method is not only knowledge, but also skills, as well as the development of a system of values, professional positions, attitudes and a professional world.

Looking at the essence of case-study, O. Dolgorukov highlights the following features of it, namely: the existence of a model of a socio-economic system whose state is under consideration at a certain point in time; collective development of solutions; multi-alternative solutions; a fundamental lack of a single solution; a single goal in the decision-making process; a system of

collective assessment of activities; the presence of managed emotional tension of the heads [2].

The cases are of a clearly defined nature and purpose. As a rule, they relate to real-life situations in which practical solutions are necessary. The best solution to the problem is determined by analysing the situation and through the assessment of the produced alternatives. Situation analysis involves different types of analytical work. The researchers believe that the richer arsenal of analytical methods defines the more successful the process of using the case method [7, 30-32].

It should be noted that the training of the heads of vocational institutions in analytical methods contributes to the development of the necessary qualities for creative activity. Thus, the possession of problem analysis teaches certain aspects of social sensitivity, the sense of problems that need to be addressed. Systems analysis forms a holistic view of processes. Praxeological analysis develops pragmatism of activity and thinking, influences performance. Predictive analysis creates a desire for continuous logical reflection and anticipates the possible consequences of decisions that can be expected in the future. A cause-and-effect analysis reveals the causes that led to this situation and the implications of its deployment. Axeological analysis implies the construction of a system of assessments of the situation, its components, conditions, consequences, actors from the standpoint of a value system [7].

It is important to highlight that a particular situation does not involve the full range of analytical methods. It may be limited to only some of the listed items.

The purpose of the case method is to enhance the educational and cognitive activities of managers, acquire the skills of analysis and find the

best solution to the situation. Case activates the activities of managers, develops their analytical and communicative abilities.

The case method, as a form of educational process activation, helps to build meta-competence and successfully accomplish the following tasks:

- To develop the skills and techniques of comprehensive analysis of the situation in the field of professional activity, to help solve similar problems that arise in practical activities;

- To develop problem-solving skills, which are produced in the process of simulating one's own actions in a problem situation, which allows managers to test one's own beliefs, theoretical knowledge and prejudices;

- Rapid decision-making - «here and now»;

- To acquire skills in recruitment, that is, to express one's point of view clearly and verbally or in writing;

- To develop the ability to present, that is, to convincingly substantiate and defend one's point of view; to develop the skills to constructively critically evaluate the views of others;

- Learning from practical experience to benefit from their mistakes as well as those of others around them [5].

In order to realize the internal potential of the case method in the process of developing the creative potential of vocational educational heads in postgraduate pedagogical education, the following didactic principles should be observed: individualized approach to each supervisor, taking into account his needs and style of learning, maximising information prior to the start of the training; maximising freedom of learning (choice of teacher, subject, form of training, type of tasks and manner of their execution); provision of sufficient visual material to supervisors; no downloading of large volumes of theoretical material; focus on substantive provisions only; possibility of active collaboration between trainer and trainee; development of managerial self-management skills, knowledge management skills; focus on

developing managerial strengths [6, 210]. The system of defined interlocking principles should guide pedagogical activities at all stages of the case method implementation.

The functional capabilities of the case method have an extremely wide range - training, learning, analysis, research, systematization, forecasting [6]. All functions are organically linked and represent system integrity, although certain activities may be dominated by some of them.

For a teacher of a postgraduate educational institution, it is important that the nature of the dominant function is consistent with the purposes and objectives of the use of the case and that the core is educational and developmental [3].

In the methodological context the case method is a complex system in which other methods of learning are integrated: modeling, systems analysis, problem method, experiment, description method, classification method, play methods, brainstorming [7, c. 57]; discussion, trial and error method, collective notebook method, solution of creative problems in «P-groups», method of synectic analysis, method of morphological analysis, method of focal objects, control questions, method of seven-fold search, method of inversion (reverse motion) nominal group technique, Delphi method and others [3, 87-102].

The application of traditional general educational, research, innovation and heuristic methods will contribute to the effective implementation of problem analysis and creative situations.

It should be noted that the use of the case method contributes to the development of competencies required by heads for creative professional activities, such as production and decision-making skills; and learning ability; systemic thinking; autonomy and initiative; willingness to change and flexibility; business and business orientation; ability to work with information;

tenacity and commitment; communicative ability; ability to interact interpersonally; problem thinking; design [7, 60].

An important feature of the case method is the preparation of the teacher of postgraduate pedagogical educational institution for its use, which requires him/her to constantly develop and improve.

The first step is to prepare the case. Case is a special complex containing a description of the situation, a problem statement, questions to be addressed by students, materials on educational information, a list of sources of information.

There's no consensus on the structure of the case. For example, Yu. Surmin singles out three components of the case: the story, which is the sum of actions and events, discloses the contents of the case; the information, which contains the information needed for the case; the methodological part, which explains the place of this case in the course of the subject and formulates the tasks of analyzing the case [3, 168]. When you start developing a case, you have to understand all the technological stages. It is based on understanding the multifaceted sources for solving the problem, developing a situation story and creating a case.

Innovative cases contain innovations. They are usually understood as a new means of meeting a need more effectively. Innovation is an essential part of society and modern education, especially when it is being reformed. Their emergence and development give rise to a large number of multifaceted problems and they are analysed in the cases. Science (analysis, new paradigms, concepts, case-based approaches) and education are the main sources for the creative potential development (new goals and tasks of teaching and upbringing, methods of teaching and upbringing, integrated in the case method).

Experience has shown that cases should be designed and implemented in the educational process for the establishment of postgraduate pedagogical

education, taking into account a number of principles to ensure their effective use, namely: the case should be consistent with the aims of the training; the case should be as close as possible to the actual professional activity; the task should include different ways of finding solutions; the case may differ in the level of generality, the quantity of information provided, the complexity of the problem; the case file should not be outdated but should be updated in parallel with changes in actual practice.

In the theory of application of case-technologies there are three main variants of use of method: diagnosis of a problem and elaboration of methods of solving it; forecasting of a situation (the main task – development of a project in the form of a forecast of «development of a vocational institution» etc.) evaluation of situations with proposed solutions (both the problem and its solution can be described in the instruction) [5].

The following are the main stages in the construction of the case:

- 1) to define the purpose of the case;
- 2) to identify a specific real situation in accordance with the relevant objective;
- 3) to undertake preliminary work on the sources of information for the case;
- 4) to collect data for the case, various sources, including contacts with the organization described in the case;
- 5) to prepare a first version of the case. This stage includes the layout, presentation form (video, print, etc.);
- 6) to discuss the case with the widest possible audience and to obtain expert opinion from colleagues before it is validated. Based on this assessment, necessary changes and improvements can be made to the case
- 7) to provide guidance on the case usage. To develop tasks and possible questions for discussion and presentation of the case, describe the intended actions at the time of discussion of the case [1].

The implementation of the case method in the process of creative potential development in the postgraduate pedagogical education system includes several stages: acquainting the heads of vocational institutions with the text of the case, organizing discussion of the case in subgroups, discussion management, discussion evaluations, case by case summing-up, performing creative independent task on the subject of the case [3].

Thus, the activity of the teacher the of postgraduate pedagogical educational institution when using the case method contains two phases. The first is the complex and creative work of creating the case and the questions to analyse it. It is carried out outside the audience and involves the research and methodological activities of the teacher. The second phase includes the activities of the teacher in the audience, where he makes introductory and closing remarks, organizes small groups and discussions, supports the business attitude of the audience, evaluates the contributions of the participants to the analysis of the situation [4].

As noted by domestic researchers the application of the case method on the one hand stimulates individual activity of managers in the system of postgraduate pedagogical education, forms a positive motivation for learning, reduces the array of «passive» and unsure managers, provide high-efficiency training and development of managers, develop certain personal qualities and competencies, and on the other hand it enable the teacher to self-improvement [8].

In such circumstances, the postgraduate pedagogical education system takes on a fundamentally different status, namely: it provides knowledge that sets standards in future practice, it establish a platform and forecast the professional self-development of the heads of vocational institutions in an appropriate perspective. The process of bringing about innovative changes in the educational process of postgraduate pedagogical educational institutions is helping to create a new model of professionalism, the essence of which is

to motivate the level of creativity of managers.

Conclusions. Thus, considering the problem of developing the creative potential of heads of vocational institutions we believe that it is important to design such forms and methods of study in the system of postgraduate pedagogical education, that would better balance the reproductive and productive components of training, promoting the reconciliation of the personal capacities of managers with the requirements of the professional development process. The study found that the pedagogical potential of the case method is much greater than that of traditional teaching methods. The use of the case method in the process of developing the creative potential of the heads of vocational institutions in the system of postgraduate pedagogical education is particularly significant, because it requires heads to be as close as possible to real professional situations and to make appropriate decisions. Through the case-study method, heads have the opportunity to study complex professional issues, develop the ability to highlight problems, analyse and develop action programs, which will enable them to act in a balanced manner in the future.

At the same time, modern postgraduate education requires a more in-depth study of the theoretical underpinnings of the case method, as well as the characteristics of its optimal practical application in the various components of the pedagogical process.

References:

1. Grebenkova G. Case method in vocational training URL: <http://www.nmc.od.ua/wpcontent/uploads/2011/01/>
2. Dolgorukov A. Case-study method as a modern technology of vocational training URL: http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600
3. Innovative Learning Technologies in the Activity of Educational Engineer (2013): Training Manual for Educational Engineer: at 2 a.m. Edited by A.

E.Kovalenko, L. V. Stefan. Kharkiv, Izd-vo LLC «Digital Printing House 1», 2013. Series «Theoretical Bases». 195.

4. Ozerova L. (2012) Case studies method as an effective form of instruction of students of geographical specialities. *Scientific notes of V.I. Vernadsky Taurik National University. Series «Geography»*. Vol. 25 (64). 87-96.

5. Panfilova A. (2009) Innovative pedagogical technologies : Active teaching. Moscow, Publishing Center «Academy».

6. Sysoieva S.(2011) Interactive technologies for adult education: teaching aid. APS of Ukraine, Institution of pedagogical education and adult education. Kyiv, ID «EKMO».

7. Situational Teaching Methodology: Theory and Practice (2001). Kyiv, Centre for Innovation and Development.

8. Surmin Yu., Sydorenko A., Loboda V., Furda A., I. Katejnyak, Kesi Meer (2002). Situational analysis, or Anatomy of the case method. Edited by Prof. Surmina Yu. P. Kyiv, Centre for Innovation and Development.

9. Surmin Yu. (2001) End of the era of «diligent men». Case method as a means of qualitative updating of Ukrainian education. *Synergia*. Vol. 2-3. 27-33.

10. Sheremeta P., Kanishchenko L. (1999) Case method: from the experience of teaching in the Ukrainian business school. Edited by A. Sidorenko. Moscow, Centre for Innovation and Development.

Citation: N. Golia (2020). CASE METHOD IN THE CREATIVE POTENTIAL DEVELOPMENT OF HEADS OF VOCATIONAL INSTITUTIONS. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.11

Copyright N. Golia ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.12

UDC 378.091.01:502.1

**PARADIGM OF FORMATION OF SUSTAINABILITY OF
METHODOLOGY OF SAFETY AND QUALITY OF LIFE ON THE BASIS OF
MAINTENANCE OF SYSTEM OF NOOSPHERE EDUCATION IN THE
CONDITIONS OF GLOBALIZATION**

N. M. Ridei, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

<https://orcid.org/0000-0002-5553-059X>

e-mail: nataliia.ridei@gmail.com

N. M. Tytova, Doctor of Pedagogical Sciences, Assistant Professor

<https://orcid.org/0000-0002-9415-4427>

e-mail: titnat2008@ukr.net

National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine, Kyiv

Scientific (scientific and technical) multidisciplinary project activities for the formation of methodology of security and quality of life through the development of the noospheric education system require studying, developing, implementing and testing multivariate models and characteristics of modernized training system for specialists and professionals of a new kind, which are able to confront the global environmental challenges. Such training system provides the implementation of the system administration methodology of multivariate noosphere-oriented training models (based on the principles of safety and quality of life), retraining, advanced training and training of kindergarden teacher – school teacher – university teacher – mentor – scientist – person engaged in study process. The study takes into account the next principles and approaches: 1) noospheric, qualchoice, futuristic, constructive-problematic, situational-innovative, energetic and goal-oriented, normative-axiological, culturological, system approach, information approach, synergetic, integrated, problem scenario approach, structural-

functional, genetic and morphological, socio-cultural approach etc. as the scientific knowledge of the system state and development; 2) integrated methodology functions (critical and expert, criteria and indicative orientation (targeted), analytically relevant such as heuristic, instrumental, technological, predictive, philosophical, creative etc.) aimed at the prediction, remediation and prevention of environmental risks and civilizational development dangers. These functions include educational and research modules of noospherology, the system administration methodology, qualchoice (safety and quality of life), forecasting and modeling positive psycho-emotional development; 3) development of online workshop network to prepare job seekers (holders of educational and academic degrees) out of all stakeholder categories; 4) integration of the multivariate semantics of the higher education institutions and scientific institutions in the fields of ecology, environmental protection and balanced nature management, governance and public administration, pedagogy, contributing to the institutional modernization of cross-border collaboration at the global, regional, national and institutional levels, as well as administrative management of the portability of scientific-methodical and information-analytical network of logistics, based on the system of noospheric education on the principles of autonomy, accessibility, continuity, academic mobility, ethics and integrity, health of the nation in the consortium of universities for the sake of security guarantees and the quality of life in biosocial dimension.

The modern methodological directions of safety and quality of life research are formulated in the global dimension. The current state of the problem is also characterized in the research. The target component of the actualized scientific problem is concretized due to contradictions, methods and means of research. The novelty and structure of the sphere of scientific research are determined. The author's interpretation presents the definition of "methodology of safety and quality of life on the basis of noosphere

education", highlights the stages of research, proposes a hypothesis of scientific direction, its novelty and provides the conclusions to achieve the benefits of its relevance.

Key words: methodology of education and science system management, noosphere development, safety and quality of life, human ecology, ecological and educational policy, qualitology, network associations, global ecological challenges and dangers, socio-ecological comfort of environment, harmony of perception and reflection of personality in conditions of civilization development bifurcation.

доктор педагогічних наук, професор Рідей Н. М.; доктор педагогічних наук, доцент Титова Н. М., Парадигма формування сталості методології безпеки й якості життя на засадах забезпечення системи ноосферної освіти в умовах глобалізації / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Україна, Київ

Наукова (науково-технічна) мультидисциплінарна проектна діяльність щодо формування методології безпеки й якості життя на засадах формування системи ноосферної освіти полягає в обґрунтуванні, дослідженні, розробленні, впровадженні та апробації поліваріантних моделей та особливостей їх цільового призначення модернізованих систем підготовки фахівців і професіоналів нової формації, здатних протистояти глобальним екологічним викликам: передбачає реалізацію методології системного адміністративного управління архітектонікою поліваріантних моделей ноосферно-орієнтованої (на засадах безпеки й якості життя) підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та стажування вихователя – учителя – педагога – наставника – науково-педагогічного працівника – здобувача освіти,; враховує принципи і підходи: ноосферний, квалітологічний, футуристичний, конструктивно-проблемний,

ситуативно-інноваційний, діяльний та програмно-цільовий, нормативно-аксіологічний, культурологічний, системний, інформаційний, синергетичний, комплексний, проблемно-сценарний, структурно-функціональний, системно-генетичний і морфологічний, соціокультурний, як підходи наукового пізнання стану та розвитку системи; комплексні функції методології (критично-експертна, критеріально-індикативна, орієнтаційна (цілеспрямована), аналітично-релевантна – евристична, інструментально-технологічна, прогностична, світоглядна та футуристична, креативна), які спрямовані на передбачення, усунення та запобігання екологічним ризикам і небезпекам цивілізаційного розвитку; включає освітньо-наукові модулі – ноосферологія, методологія системного управління, квалітологія (безпека й якість життя), прогнозування та моделювання позитивного психо-емоційного розвитку; розроблення мережевих он-лайн воркшопів підготовки здобувачів освіти та наукових ступенів усіх категорій зацікавлених; об'єднує поліпрофільну семантику закладів вищої освіти та наукових установ у сферах – екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування, державне управління та публічне адміністрування, педагогіка, яка сприяє інституційній модернізації транскордонної взаємодії на глобальному, регіональному, національному й інституційному рівнях, а також адміністративного управління портативності науково-методичного та інформаційно-аналітичного мережевого матеріально-технічного забезпечення на засадах системи ноосферної освіти на принципах автономності, доступності, неперервності, академічної мобільності, етики та доброчесності, природоощадності та здоров'язбереження націй у консорціумі університетів задля гарантій безпеки й якості життя у біосоціальному вимірі.

Сформульовано у глобальному вимірі сучасні методологічні напрями досліджень безпеки й якості життя, схарактеризовано сучасний стан проблеми. Конкретизовано цільовий компонент актуалізованої наукової проблеми через суперечності, методи та засоби дослідження, визначено новизну та структуру сфери наукового дослідництва. У авторському тлумаченні представлено дефініцію «методологія безпеки й якості життя на засадах ноосферної освіти», виокремлено етапи дослідження, запропоновано гіпотезу наукового напрямку, його новизни та передбачено у висновках досягнення переваг результатів її релевантності.

Ключові слова: методологія системного управління освіти та науки, ноосферний розвиток, безпека й якість життя, екологія людини, екологічна та освітня політика, квалітологія, мережеві асоціації, глобальні екологічні виклики та небезпеки, соціо-екологічна комфортність довкілля, гармонія сприйняття та відображення особистості в умовах біфуркації цивілізаційного розвитку.

Вступ. Глобальною науковою проблемою постають сучасні методологічні напрями досліджень: фундаментальні, конкретно-наукові, методології експертного оцінювання та системного управління безпекою й якістю життя в умовах цивілізаційних кризових екологічних викликів існування та адаптації суспільства. Наріжною постає соціокультурна форма формування та передачі сучасних наукових знань у вигляді портативних освітньо-наукових програм зі здобуття ноосферних компетентностей у ланцюгу вихователь – учитель – педагог – наставник – науково-педагогічний працівник – здобувач освіти. Сучасні професійні профілі, які першочергово передбачають усунення психологічних, соціально-економічних, правових ризиків психолого-педагогічного вигорання при детермінованій підготовці фахівців і професіоналів усіх

категорій здобувачів освітніх, освітньо-наукових та наукових ступенів за умов інтенсифікації глобальних екологічних проблем, пандемії, відсутності гарантій національної безпеки та можливості академічної мобільності без гарантування майбутнього пролонгування працевлаштування, захисту сім'ї та здоров'я, субординаційно-координаційної взаємодії внутрішнього та зовнішнього адміністративного управління в сфері освіти, науки та інноватики, включаючи відповідальність держав і урядів. У зв'язку з вищезазначеним, не лише Україна як держава й усукупнення її наземних та водних екосистем (природних соціо-, урбо-, агро-, техно-) у типах природокористування (за видами та функціями) та члени ЄС, США, а також усі континенти потребують фахівців нової формації як креативних трансляторів сучасних наукових знань для здобувачів освіти. Аргументація вимагає транскордонної інтеграції задля формування нових мережевих форм систем ноосферної освіти з метою забезпечення безпеки й якості життя нинішніх і прийдешніх поколінь. Адже сучасний цивілізаційний розвиток біосоціальних систем набув кризового стану, до якого людству виявилось неготове, від дотримання елементарних санітарно-гігієнічних норм, здоров'язберження у побуті, роботі, в умовах замкненого простору, віддаленої комунікативної взаємодії та зв'язку з навколишнім середовищем в умовах віддаленого дистанціювання тощо. Ноосферна підготовка має забезпечити не лише здобуття сучасних футуристичних наукових знань, а й безпеку й якість життя вихованців, учнів, студентів, здобувачів, в цілому сімей, колективів, соціумів, в яких актуалізується роль вихователя – учителя – педагога –наставника – науково-педагогічного працівника – усіх категорій здобувачів ноосферної освіти.

Виділення раніше не виділених частин. *Мета* дослідження – теоретико-методологічне обґрунтування аспектів функціонування системи ноосферної освіти для забезпечення безпеки й якості життя.

Об'єкт – процес розроблення методології забезпечення безпеки й якості життя у системі ноосферної освіти. *Предмет* – поліваріантна амплітуда систем ноосферної освіти семантичного призначення.

Завдання дослідження полягає у: обґрунтуванні сучасного тлумачення наукової проблеми в умовах глобальної біфуркації екологічних небезпек; здійсненні аналізу особливостей аспектів сучасного стану безпеки й якості життя; визначенні семантики функціонального призначення системи освіти при пандемії; дослідженні фундаментальних аспектів ноосферної освіти; обґрунтуванні необхідності започаткування транскордонних систем ноосферного розвитку життєзабезпечення майбутніх поколінь та потреби психолого-емоційного забезпечення модернізації освітньої парадигми сталості для безпеки й якості життя.

Для реалізації завдань дослідження планується використати *методи*:

- теоретичні (системно-аксіологічний, структурно-порівняльний, структурно-логічний, структурно-функціональний для здійснення порівняльного аналізу світового й вітчизняного досвіду формування поліваріантної амплітуди систем ноосферної освіти семантичного призначення; контент-аналізу кількісного та якісного вивчення текстової та графічної інформації у формалізованих державних та відомчих документах для інтерпретації та прогнозування; аксіолого-акмеологічний аналіз, теоретична систематизація для характеристики системоутворюючої ролі академічних наукових шкіл у формуванні футуристичної науково-методичної компетентності ноосферного світогляду викладачів; структурно-логічний аналіз та систематизація з метою характеристики особливостей професійної підготовки вихователів – учителів – педагогів – наставників – науково-педагогічних працівників – здобувачів освіти нової формації; класифікація, систематизація,

моделювання; аналіз та хронологічний, ретроспективний, порівняльний, синхронний синтез для зіставлення панівних та спеціальних наукових поглядів на проблему дослідження, визначення понятійно-категорійного апарату дослідження та систематизації наукового пізнання для розкриття теоретичних і методологічних засад та концептуалізації стратегем ноосферно-орієнтованої підготовки майбутніх вихователів – учителів – педагогів – наставників – науково-педагогічних працівників – здобувачів освіти; педагогічне моделювання; логічне узагальнення; аксіоматизація, формалізація (виокремлення архітектонічних форм організації освітньо-наукового процесу та форм навчання у поліваріантній амплітуді систем ноосферної освіти), гіпотетично-дедуктивний (формулювання загальної на основі часткових робочих і нульової гіпотез); імітаційного моделювання систем ноосферної освіти орієнтованих на безпеку й якість життя в умовах глобальних екологічних ризиків та небезпек;

- загально-наукові методи (узагальнення та систематизація інформації сучасних наукових досліджень та знань для формування змісту ноосферної підготовки фахівців та професіоналів, формально-логічний метод аналізу нормативно-правової документації, характеристика стану та прогнозування тенденцій цивілізаційного розвитку й визначення рівня ефективності системи підготовки майбутніх викладачів та педагогів за даними релевантності навчання й оцінювання роботодавців і зацікавлених сторін);

- конкретно-наукові методи психологічних та педагогічних досліджень (формалізація за допомогою аксіоматизування дослідницьких гіпотез; географічний метод визначення професійних кросів за адміністративно-територіальним поділом країни, що дає можливість встановити потреби закладів вищої освіти (далі ЗВО) та суб'єктів працевлаштування вихователів – учителів – педагогів – наставників – науково-педагогічних працівників – здобувачів освіти;

дисциплінарні, міждисциплінарні (вибір інтегральних способів поєднання різних рівнів моделювання складових підсистем, спрямованих на дотичність та комплекторність синергетики систем ноосферної підготовки для формування безпеки й якості життя)).

Засоби дослідження: для вирішення завдань дослідження буде застосовано весь комплекс адміністративно-управлінських, науково-методичних, психолого-педагогічних впливів щодо змісту освіти, методів, форм, прийомів навчання, взаємодії суб'єктів освітньо-наукового процесу та ін.

Методично-організаційна підсистема забезпечення систем ноосферної підготовки синергетично поєднує форми, методи і засоби освіти, дослідництва, оцінювання навчальних і наукоємних програм, продуктів, сервісів, послуг; ґрунтується на науково-методичних засадах професійної підготовки та розвитку професійної синергетики компетентності у неперервній підготовці з використанням форм навчальної, наукової, практично-стажувальної, за комплектацією здобувачів освіти, адміністративно-територіальним місцем знаходження, дидактичними цілями, дуальних методів навчально- і науково-пізнавальної діяльності, мотиваційно-стимулюючих, аналітично-пошукових, інтерактивних, ситуаційних, ідентифікаційно-закріплювальних контролю й самооцінювання, діагностико-коригуючих бінарних за допомогою засобів інформаційно-аналітичного, технічного та науково-метричного забезпечення, графічно-демонстраційних на різних інформаційних носіях, відеовізуальних, мультимедійних, дистанційних, інструментально-лабораторних, науково-методичних і технічно-регулятивних засобів дослідження планується активувати за класифікаційними ознаками – методичної когнітивності у фундаментально-філософських засобах (феноменологічний за етапами освітньо-наукового процесу підготовки, герменевтичний для тлумачення

змісту й аналізу науково-методичного забезпечення соціально-гуманітарного, суспільно-політичного модулів у циклах ноосферної підготовки), науково-світогляду (фундаментальні теорії систем і системного аналізу якості складових, стану та їхніх трансформаційних перетворень), конкретно-науковими (природничих і соціально-гуманітарних складових освітньо-наукового процесу), дисциплінарних і міждисциплінарних методів дослідження (відповідно в галузях наук і знань та їхньої синергетичної інтегративності); наукового пізнання в галузі педагогічних і гуманітарних наук: емпіричні (традиційні, таксономічні, лексично-семантичні, градувальні), методології пізнання (доведення, аналізу та синтезу, педагогічного аудиту, моніторингу, моделювання та прогнозування стану сформованості компетентності, професійного розвитку, планування, формування педагогічних гіпотез, теорій, панівних парадигм); статистичні (узагальнення, систематизація, специфікація, аналіз множини чинників у ланцюгах стійкої випадковості та ймовірності).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток систем освіти для сталого розвитку в Україні вивчали науковці: педагоги – Боголюбов В.М. [1, 16], Пошетун О.І [12], Калініна Л.М. [3]; екологи – Білявський Г.О. [4], Клименко М.О. [2, 16], Степаненко С.Н. [6]; фахівці зі стратегічного управління – Бех Ю.В. [20], Мельник Л.Г. [7, 16, 19] та закордонні учені – Моисєєв Н.М. [8, 9], Урсул А.Д. [18], Романович А.Л. [15] та інші.

Провідні європейські учені екологи з Нідерландів, які досліджують глобальні екологічні виклики планетарного масштабу – Rik Leemans [21, 22], фахівець з екологічної політики – Arthur P.j. Mol [23, 24]. Екологи та генетики об'єднаного Британського королівства та Китаю – Michael Snyder [26], Семиходский А.Д., Wei Zhang, Lei Zhang, Ying Li, Yuling Tian[25]. А також провідні експерти Юнеско (з англ. – United Nations

Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)) – Eldon R. Rene, Li Shu, Veeriah Jegatheesan[27], Yong-Jin Cho, Sukwon Kang [28].

Виклад основного матеріалу. Актуальність обраної наукової проблеми мультидисциплінарного дослідження полягає в необхідності формування цивілізаційної здатності до ноосферного розвитку та забезпечення компенсаторних можливостей протистояння глобальним екологічним викликам: глобальним цивілізаційним проблемам екологічного, терористичного, біодеверсійного характеру зневаги та політичної заангажованості нехтування безпеки та якості життя усіх його представників за умов порушення екологічної рівноваги ноосферної сталості. Соціально-екологічне замовлення сучасності вимагає модернізації систем освіти та надання їм ноосферної стратегії задля підготовки фахівців і професіоналів в ланцюгу вихователів – учителів – педагогів – наставників – науково-педагогічних працівників – здобувачів освіти з компетентностями креативної трансляції сучасних наукових знань в галузі екології, інформатизації, соціально-екологічного менеджменту якості, безпеки життя, екології людини, релігієзнавства, екологічної та освітньої політики, психології позитивно-психо-емоційного інтелекту. Цивілізаційні зміни нинішнього року в межах декількох місяців паралізували стратегію режимних служб безпеки, міжкордонних і внутрішніх сполучень, систем охорони здоров'я, освіти та науки, соціального й інформаційного забезпечення, але спонукало до нового етапу набуття ноосферного усвідомлення здобуття екологічної валентності людством цінностей життя, збереження та відтворення Природи, цілісності сім'ї, основоположності здоров'я, прийняття та порозуміння щодо вироблення спільних методологічно-обґрунтованих рішень мережевої взаємодії та нагальній потребі формування нової системи ноосферної освіти. Кризовий моніторинг оцінювання сучасного стану та майбутнього розвитку сучасної освіти, науки та інноватики

доводить затребуваність у трансформації адміністративного-керівного апарату ЗВО, залучення до освітньо-наукового процесу медиків, правників, соціологів, психологів, екологів, філософів, релігієзнавців у миротворчій взаємодії та покладання відповідальності на уряди, представників служби безпеки, неурядових установ транскордонного впливу, регіональних і континентальних об'єднань держав щодо підготовки фахівців і професіоналів здатних передавати сучасні наукові футуристичні знання безпеки й якості життя ноосферного цивілізаційного розвитку для забезпечення майбутнього прийдешніх поколінь.

Тема дослідження актуалізується та визначається *суперечностями*: організації міжкордонної взаємодії в межах забезпечення безпеки й якості життя та правового регулювання транскордонної співпраці – відсутності дотичності та синхронізації правових рішень закріплених на державному, національному, регіональному рівнях в сферах лінійної реалізації через сучасні системи освіти, науки та інноватики; між чинними системами освіти та науки та відсутністю інтегрованих принципів міжнародної стандартизації безпеки й якості життя на основі ноосферного підходу; між діючим гальмівним адміністративно-керівним апаратом організації систем вищої освіти – особливо педагогічної, на яку покладено велична місія забезпечення якості життя майбутніх прийдешніх поколінь та потребами соціально-екологічного замовлення.

Наукова новизна стратегічного мультидисциплінарного дослідження полягає у тому, що вперше: розробляється, обґрунтовується, впроваджується поліваріантна амплітуда моделей мережевої організації систем ноосферної освіти з ознаками безпеки й якості життя у ЗВО за спрямуваннями «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», «Державне управління та публічне адміністрування» та «Педагогіка».

Планується: удосконалити методологічні підходи та методологію експертного оцінювання функціонування, методології системного управління ноосферною освітою з ознаками безпеки й якості життя; розробити методики академічного сервісу формування системи ноосферної освіти за умов глобальних екологічних проблем; створити науково-методичну, інформаційну базу даних провідних інституційних учасників проєкту щодо розроблених методик оцінювання стану розвитку та наслідків системи ноосферної освіти з ознаками безпеки й якості життя для забезпечення біосоціальної стабільності, Центр міжнародного академічного сервісу з ЗВО-партнерами національними та ЄС.

Передбачається: підготовка методичних рекомендацій щодо модернізації структури ЗВО за сучасними вимогами організації мережевої форми системи ноосферної освіти; започаткування авторських курсів провідних представників професорсько-викладацького складу учасників проєкту – «Ноосферологія», «Методологія системного управління», «Квалітологія», «Прогнозування та моделювання позитивного психо-емоційного розвитку»; розроблення мережевих он-лайн воркшопів.

Структура дослідження методологічного обґрунтування підходів безпеки й якості життя на засадах ефективного функціонування системи ноосферної освіти включає такі складові: поліваріантну амплітуду моделей мережевої організації систем ноосферної освіти з ознаками безпеки й якості життя; методологічні підходи до функціонування системи ноосферної освіти з ознаками безпеки й якості життя; адміністративно-управлінську, психолого-педагогічну, організаційно-правову діяльність Центру міжнародного академічного сервісу та методологічного супроводу, розроблення, впровадження мережевих систем ноосферної освіти на засадах безпеки й якості життя; змістовно-методичне наповнення модернізації змісту академічного сервісу

методологічного супроводу з розробленням, впровадженням мережових систем ноосферної освіти на засадах безпеки й якості життя зі встановленням відповідності нормативно-правовим та технологічним нормам регулювання та спроможності діючої матеріально-технічної бази інформаційного та моніторингового забезпечення якості організації освітньо-наукового процесу; модернізацію структури ЗВО за сучасними вимогами організації мережової форми системи ноосферної освіти; реалізацію дотримання відповідності добровільно покладених обов'язків академічної доброчесності та культури щодо функціонування системи ноосферної освіти з ознаками безпеки й якості життя шляхом інтеграції в асоціацію університетів сталого розвитку.

Методологія дослідження передбачає обґрунтування, розроблення, планування та реалізацію теоретико-методологічних аспектів функціонування системи ноосферної освіти для забезпечення безпеки й якості життя, ґрунтується на причинно-наслідковій просторово-часовій взаємодії програми та результатів теоретичних і експериментальних досліджень з науково-методичним матеріально-комунікаційним, програмним науково-метричним комплексом забезпечення для формування інформаційно-достовірного базису подальшого створення та експертизи планів, програм, проектів, прогнозів, моделей, сценаріїв, а також практичного використання результатів дослідження. Методологія дослідження як система сучасних наукових знань про методи, методики, стандарти оцінювання (і їх забезпечення) застосовується до нових діагностованих якісних змін у змістовному їх наповненні.

Методологія безпеки та якості життя на засадах функціонування системи ноосферної освіти трактується у авторському тлумаченні науковців як мультидисциплінарне (за галузями наук і знань) мультимодусне (на платформах за типами та на рівнях природокористування соціальної організації та політичної ангажованості

на екосистемних, ноосферологічних принципах сталості майбутнього забезпечення прийдешніх поколінь) дослідження методології системного управління безпекою (за типами: особистості, суспільства, держави; видами: політична, економічна, соціальна, воєнна, екологічна, науково-технологічна, інформаційна; на рівнях: за діагностикою стану ситуації (інтерпритаторсько-ситуаційне оцінювання), за поширенням (просторово-географічним, адміністративно-територіальним, екосистемно-ареальним, субсидіарним територіально-громадянським), за функціями (галузево-семантичною, еко-системно-функціональною, акмеологічно-емоційно-інтелектуальною, асертивно-стабільно-адаптивною, синергетично-матричною, управлінсько-інституційною ієрархією) впровадження систем ноосферної освіти (за формами, типами, рівнями організації та семантикою освітньо-виховних, освітньо-наукових, дослідницьких закладів через геополітичні, державні та інституційні механізми публічного управління)) з гарантуванням усунення ризиків і небезпек життєдіяльності соціального виміру гарантій мобільності та пролонгованої зайнятості впродовж життя, рівноправної доступності та кваліфікаційної ефективності компетентнісної аксіолого-акмеологічної реалізації в умовах глобалізаційних екологічних викликів біфуркацій цивілізаційного розвитку й якості життя (ступінь задоволення духовних, культурних, теологічних і матеріальних, соціо-екологічних потреб та запитів життєздатності та захисту життя на Планеті, Людини й її нащадків у біосферно-соціальному, ноосферно-орієнтованому вимірі сталості, де якість життя оцінюється у співвідношенні запитів (прагнень задоволення щастя) до потреб розвитку людського потенціалу цивілізації щодо базових стандартизованих вимірів життєспроможності в умовах глобальних екологічних викликів біфуркацій планетарного масштабу (екологічного сліду націй), виокремлені у суб'єктивному самооцінюванні власного квалітологічного потенціалу самореалізації (здібності,

здатності, якості, готовності, сформованості, компетентності) та зовнішнього моніторингу сприйняття спроможності акмеологічного потенціалу особистості Людини у біосферно-соціальній взаємодії; об'єктивно-суб'єктивна критеріальна метрика якості життя передбачає фізіологічні здоров'язбережувальні, безпеко-забезпечувальні параметри (за сумою показників параметрального оцінювання фізичного комфорту та дискомфорту життєдіяльності у системі навколишнього середовища, духовність особисті та її переконання шляхом сприйняття довкілля), психолого-емоційно-компенсаторний інтелект (психо-компенсаторна стабільність самосприйняття, самооцінювання, Я-концентрації, ноосферного мислення, біосприйняття та природоощадної емпатії в гармонії екологічної культури, психологічного здоров'я, прагнення жити та самовдосконалюватися) і соціальний добробут (синхронізація синергетичної соціальної взаємодії систем освіти, науки та інноватики в умовах пандемії, інклюзії, біфуркацій цивілізаційного розвитку – нерівності, соціальної незахищеності, без гарантій пролонгованої зайнятості та доживання за бажаними параметрами якості, побутова екологія, комфорт довкілля, безпека життєдіяльності, екологія людини, дозвіллева задоволеність, забезпечення доступу громадськості до екологічних інформаційних даних глобального, трансконтинентального, регіонального та локального масштабів щодо антропогенного навантаження та соціо-екологічних ситуацій, сукупність яких становить громадське соціально-екологічне здоров'я ноосферного розвитку цивілізації).

Основні етапи даного дослідження передбачають: науково обґрунтовані процедури систематичного оцінювання; цілеспрямовані дослідження результатів і вивчення процесів (їх направленості, інтенсивності, якості перетворень, трансформації станів); стандартизація алгоритму оцінювання стратегічних планів і програм, порівняння з

діючими методичними нормативами, які обумовлені завданнями для досягнення мети стратегічного планування до впровадження планів та програм з подальшим перетворенням цілей; вдосконалення стратегічних планів і програм згідно очікувань і відгуків зацікавлених сторін для поліпшення процесу їх реалізації на засадах прозорості, відкритості, відповідальності й звітності.

Гіпотеза дослідження полягає у формуванні в соціумі на черговому етапі цивілізаційного розвитку людства в умовах ситуації кризової біфуркації екологічних викликів, ризиків та небезпек загрози деградації знищення біосфери та ноосфери у здобувачів освіти (вихованці, школярі, здобувачі освітніх послуг та полікатегорії суспільних організацій включно для груп населення здобувачів портативних трансформованих кваліфікацій життєздатності та життєзабезпечення) зі забезпеченням ноосферної свідомості, мислення, екологічної культури для формування відповідного рівня й якості життя шляхом ефективного функціонування ноосферної освіти, науки та інноватики транскордонного мережевого рівня організації на засадах сталості шляхом дослідження, розроблення, забезпечення та впровадження фундаментальних та прикладних засад методології системного управління безпекою та якістю життя через модернізацію імплементованих нормативно-правових стандартів і соціальних гарантій захищеності мобільності пролонгованої зайнятості систем мережевої організації поліваріантної портативної підготовки будь-якої особистості до сучасних умов життя з компетентностями безпеки, квалітології, ноосферології, екології людини, менеджменту якості, освіти, наукових досліджень, освітньої, екологічної, соціальної, національної та транснаціональної політики безпеки й якості життя.

Висновки. У ході наукової (науково-технічної) роботи заплановано системні мультидисциплінарні дослідження в сфері методології безпеки й якості життя на засадах формування системи ноосферної освіти та

науково-технічні розробки з метою одержання наукового, науково-технічного (прикладного) результату у вигляді наукової (науково-технічної) продукції сучасних моделей ноосферної освіти у різних ЗВО з підготовки фахівців та професіоналів за профілем природоохоронної та природоресурсної, освітньо-наукової, управлінської та адміністративної мережевої діяльності.

Передбачено: розроблення положення, проведення громадського обговорення академічною спільнотою ЗВО-партнерів та створення на базі НПУ імені М.П. Драгоманова Центру міжнародного академічного сервісу для формування змістовного методологічного наповнення та колективних і індивідуальних методик експертного оцінювання стану та розвитку сучасних систем ноосферної освіти та пріоритетних мультидисциплінарних наукових досліджень у сфері безпеки й якості життя; формування науково-методичної інформаційної бази даних на основі платформи «Освітній простір футуристичних наукових знань» у галузях наук – екологія, охорона навколишнього середовища та збалансованого природокористування; державне управління та публічне адміністрування; педагогіка.

Планується: підготовка колективних монографій «Поліваріантні моделі систем ноосферної освіти на засадах безпеки й якості життя», «Ноосферний підхід в умовах глобальних екологічних ризиків»; впровадження та апробація експериментальних авторських курсів в мережевих системах освіти, науки та інноватики для забезпечення сталих умов життєдіяльності прийдешніх поколінь.

Переваги науково-технічної продукції полягають у тому, що авторські курси існують лише в іношомовних дотичних аналогах прикладного характеру. Залучення до дослідження виконавців провідних докторів України різних галузей наук і знань сприятиме фундаментальності підготовки курсів дисциплін прогресивного рівня.

Платформа «Освітній простір футуристичних наукових знань» забезпечить інвентаризацію сучасних наукових даних, сприятиме не лише активізації розвитку новітніх методологічних напрямів, а також активізує доступ громадськості до сучасних екологічних знань згідно вимог Орхуської конвенції. Методики експертного оцінювання стратегічних планів і програм сучасного цивілізаційного розвитку відсутні в Україні. Отже, семантична направленість модернізованих систем освіти, науки та інноватики вимагає транскордонної трансформації, набуття мережевої форми організації сучасних моделей поліваріантності систем ноосферної освіти з ознаками безпеки й якості життя.

Література:

1. Боголюбов В.М. (2013) Сталий розвиток суспільства: соціально-екологічні аспекти формування професійної компетентності магістрів-екологів: монографія. Херсон: Олді-плюс, 334.
2. Екологічна безпека (2013)/ М.О. Клименко, В.М. Шмандій, Ю.С. Голік, А.М. Прищепи та ін. Херсон: Олді-плюс, 366.
3. Калініна Л.М., Малюга М.М. (2019) Український досвід застосування краудфандінгу в соціальній сфері. Динаміка розвитку сучасної науки: матеріали міжнародної наукової конференції (15 листопада 2019 року) Міжнародний центр наукових досліджень: в 2 т., Чернігів, Т.2, 53–56.
4. Концепція екологічної освіти України (2014)/ Г.О. Білявський та інші; Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта». Київ, 32.
5. Кен Робінсон і Лу Ароніка (2016) Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту / пер. з англ. Ганна Лелів. Львів: Літопис, 258.
6. Левківський К., Степаненко С., Тимошенко Н. (2007) Освіта для сталого розвитку. *Вища школа : науково-практичне видання*, 5, 17–26.
7. Мельник Л.Г. (2005) Методология развития: монография. Суми:

ИТД «Университетская книга», 602.

8. Моисеев Н.Н., Александров В.В., Тарко А.М. (1985) Человек и биосфера: Опыт систем. анализа и эксперименты с моделями. Москва: Наука, 271.

9. Моисеев Н.Н. (2003) Избранные труды: в 2 т. /Вычисл. центр им. А.А. Дородницына РАН. Фонд глоб. проблем выживания человечества им. Н. Н. Моисеева. Москва: Тайдекс Ко, Т.2: Междисциплинарные исследования глобальных проблем. Публицистика и общественные проблемы / сост.: Ю. Г. Евтушенко и другие. (ГУП Смол. обл. тип. им. В. И. Смирнова), 262.

10. Мультимодусні засади післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія (2017) / за заг. редакцією Рідей Н.М., Сергієнко В.П. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 634.

11. Особистість у вирі планетарного світу: монографія. Кн. 1 (2019)/ Мін-во освіти і науки України, НПУ імені М. П. Драгоманова; за наук. ред. В.П. Беха. Київ: Інтерсервіс, 620.

12. Пометун О.І. (2015) Педагогічні засади освіти для сталого розвитку в українській школі. *Український педагогічний журнал*, 1, 171–182.

13. Титова Н.М. (2018) Теоретико-методичні основи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання: монографія. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 351.

14. Розвитологія: підручник (2015)/ М.О.Клименко, З.В.Герасимчук, О.М. Клименко та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 280.

15. Романович А.Л., Урсул А.Д. (2006) Устойчивое будущее (глобализация, безопасность, ноосферогенез). Москва: Жизнь, 512.

16. Стратегія сталого розвитку (2012) / В.М. Боголюбов, М.О. Клименко, Л.Г. Мельник та ін. Херсон: Олдіплюс, 446.

17. Управління системами післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія (2019) / за заг. редакцією Рідей Н.М.

Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 675.

18. Урсул А.Д., Урсул Т.А. (2012) Глобальные исследования и становление ноосферы через устойчивое развитие. *Политика и Общество*, 4. [Электронный ресурс].

<https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=6511> (2020, червень, 20).

19. Устойчивое развитие: теория, методология, практика: учебник (2009) / под ред. проф. Л. Г. Мельника. Сумы: Университетская книга, 1216.

20. Bekh Yu.V. (2015) Philosophical Mode of the General Management Theory: monograph / Ed. by V. P. Bekh. Kyiv: Dragomanov NPU Publishing House, 460.

21. Sarahi Nunez & Eric Arets & Rob Alkemade & Caspar Verwer & Rik (2019) Leemans Assessing the impacts of climate change on biodiversity: is below 2°C enough? *Climatic Change, Springer*, 154(3), 351-365.

22. Determining sectoral and regional sensitivity to climate and socio-economic change in Europe using impact response surfaces (2019) Fronzek, S., Carter, T. R., Pirttioja, N., Alkemade, R., Audsley, E., Bugmann, H., Flörke, M., Holman, I., Honda, Y., Ito, A., Janes-Bassett, V., Lafond, V., Leemans, R., Mokrech, M., Nunez, S., Sandars, D., Snell, R., Takahashi, K., Tanaka, A., Wimmer, F. & 1 others. *Regional Environmental Change*. 3, 679-693.

23. Arthur P.j. Mol (2006) Sociological Perspectives for Industrial Transformation February 2006 with 224 Reads. <[https://doi.org/ 10.1007/1-4020-4418-6_3](https://doi.org/10.1007/1-4020-4418-6_3)> (2020, червень, 20).

24. Arthur P.j. Mol (2018) The Environmental State and Environmental Governance. *Environment and Society*, June, 119-142. DOI: 10.1007/978-3-319-76415-3_6

25. Wei Zhang, Lei Zhang, Ying Li, Yuling Tian (2018) Neglected

environmental health impacts of China's supply-side structural reform. *Environment International*, June.

<<https://doi.org/10.1016/j.envint.2018.03.006> > (2020, червень, 20).

26. Michael Snyder (2016) *Genomics and Personalized Medicine: What Everyone Needs to Know*. New York: Oxford University Press, 184.

27. Environmentally Friendly (Bio) Technologies for the Removal of Emerging (2019)/ Eldon R. Rene, Li Shu, Veeriah Jegatheesan. IWA Publishing (August 15) 224.

28. Emerging Technologies for Food Quality and Food Safety Evaluation (2011)/ Yong-Jin Cho, Sukwon Kang. Boca Raton, 378.
<<https://doi.org/10.1201/b10710> > (2020, червень, 20).

References:

1. Boholiubov V.M. (2013) Stalyi rozvytok suspilstva: sotsialno-ekolohichni aspekty formuvannia profesiinoi kompetentnosti mahistriv-ekolohiv: monohrafiia. Kherson: Oldi-plius. 334.[in Ukrainian].
2. Ekolohichna bezpeka (2013)/ M.O. Klymenko, V.M. Shmandii, Yu.S. Holik, A.M. Pryshchepa ta in. Kherson: Oldi-plius, 366. [in Ukrainian].
3. Kalinina L.M., Maliuha M.M. (2019) Ukrainskyi dosvid zastosuvannia kraudfandingu v sotsialnii sferi. Dynamika rozvytku suchasnoi nauky: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (15 lystopada 2019 roku) Mizhnarodnyi tsentr naukovykh doslidzhen: v 2 t., Chernihiv. T.2 53–56. [in Ukrainian].
4. Kontseptsiiia ekolohichnoi osvity Ukrainy/ H.O. Biliavskyi ta inshi; Vseukrainska dytiacha spilka «Ekolohichna varta». Kyiv, 2004. 32. [in Ukrainian].
5. Ken Robinson i Lu Aronika (2016) Shkola maibutnoho. Revoliutsiia u vashii shkoli, shcho nazavzhdy zminyt osvitu / per. z anhl. Hanna Leliv. Lviv: Litopys, 258. [in Ukrainian].
6. Levkivskyi K., Stepanenko S., Tymoshenko N. (2007) Osvita dlia staloho

- rozvytku. Vyshcha shkola: naukovo-praktychne vydannia, 5, 17–26. [in Ukrainian].
7. Levkivskyi K., Stepanenko S., Tymoshenko N. (2007) Osvita dlia staloho rozvytku. Vyshcha shkola: naukovo-praktychne vydannia, 5, 17–26. [in Ukrainian].
8. Moyseev N.N., Aleksandrov V.V., Tarko A.M. (1985) Chelovek y byosfera: Opyt system. analiza y eksperymenty s modeliamy. Moskva: Nauka, 271. [in Ukrainian].
9. Moyseev N.N. (2003) Yzbrannye trudy: v 2 t. /Vychysl. tsentr ym. A.A. Dorodnytsyna RAN. Fond hlob. problem vyzhyvanyia chelovechestva ym. N. N. Moyseeva. Moskva: Taideks Ko, T.2: Mezhdystsyplynarnye yssledovanyia hlobalnykh problem. Publytsystyka y obshchestvennye problemy / sost.: Yu. H. Evtushenko y druhye. (HUP Smol. obl. typ. ym. V. Y. Smyrnova), 262. [in Ukrainian].
10. Multymodusni zasady pisliadyplomnoi osvity dlia staloho rozvytku: kolektyvna monohrafiia (2017) / za zah. redaktsiiei Ridei N.M., Serhiienko V.P. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 634. [in Ukrainian].
11. Osobystist u vyri planetarnoho svitu: monohrafiia. Kn. 1 (2019)/ Min-vo osvity i nauky Ukrainy, NPU imeni M. P. Drahomanova; za nauk. red. V.P. Bekha. Kyiv: Interservis, 620. [in Ukrainian].
12. Pometun O.I. (2015) Pedahohichni zasady osvity dlia staloho rozvytku v ukrainskii shkoli. Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal, 1, 171–182. [in Ukrainian].
13. Tytova N.M. (2018) Teoretyko-metodychni osnovy psykhologo-pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia: monohrafiia. Kyiv: NPU imeni M.P. Drahomanova, 351. [in Ukrainian].
14. Rozvytolohiia: pidruchnyk (2015)/ M.O.Klymenko, Z.V.Herasymchuk, O.M. Klymenko ta in. Kherson: OLDI-PLIuS, 280. [in Ukrainian].
15. Romanovych A.L., Ursul A.D. (2006) Ustoichyvoe budushchee

(hlobalyzatsiia, bezopasnost, noosferohenez). Moskva: Zhyzn, 512. [in Ukrainian].

16. Stratehiia staloho rozvytku (2012) / V.M. Boholiubov, M.O. Klymenko, L.H. Melnyk ta in. Kherson: Oldiplius, 446. [in Ukrainian].

17. Upravlinnia systemamy pisliadyplomnoi osvity dlia staloho rozvytku: kolektyvna monohrafiia (2019) / za zah. redaktsiieiu Ridei N.M. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M.P. Drahomanova, 675. [in Ukrainian].

18. Ursul A.D., Ursul T.A. (2012) Hlobalnye yssledovanyia y stanovlenye noosferы cherez ustoichyvoe razvytye. Polytyka y Obshchestvo, 4. [Elektronnyi resurs]. <https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=6511> [in Ukrainian]. (2020, cherven, 20).

19. Ustoichyvoe razvytye: teoriia, metodolohiia, praktyka: uchebnyk (2009)/ pod red. prof. L. H. Melnyka. Sumy: Unyversytetskaia knyha, 1216. [in Ukrainian]. Bekh Yu.V. (2015) Philosophical Mode of the General Management Theory: monograph / Ed. by V. P. Bekh. Kyiv: Dragomanov NPU Publishing House, 460. [in English].

20. Sarahi Nunez & Eric Arets & Rob Alkemade & Caspar Verwer & Rik (2019) Leemans Assessing the impacts of climate change on biodiversity: is below 2°C enough? Climatic Change, Springer, 154(3), 351-365. [in English].

21. Determining sectoral and regional sensitivity to climate and socio-economic change in Europe using impact response surfaces (2019) Fronzek, S., Carter, T. R., Pirttioja, N., Alkemade, R., Audsley, E., Bugmann, H., Flörke, M., Holman, I., Honda, Y., Ito, A., Janes-Bassett, V., Lafond, V., Leemans, R., Mokrech, M., Nunez, S., Sandars, D., Snell, R., Takahashi, K., Tanaka, A., Wimmer, F. & 1 others. Regional Environmental Change. 3, 679-693. [in English].

22. Arthur P.j. Mol (2006) Sociological Perspectives for Industrial Transformation February 2006 with 224 Reads. <https://doi.org/10.1007/1-4020-4418-6_3> (2020, червень, 20). [in English].

23. Arthur P.j. Mol (2018) The Environmental State and Environmental Governance. Environment and Society, June, 119-142. DOI: 10.1007/978-3-319-76415-3_6 [in English].
24. Wei Zhang, Lei Zhang, Ying Li, Yuling Tian (2018) Neglected environmental health impacts of China's supply-side structural reform. Environment International, June. <<https://doi.org/10.1016/j.envint.2018.03.006> > (2020, червень, 20). [in English].
25. Michael Snyder (2016) Genomics and Personalized Medicine: What Everyone Needs to Know. New York: Oxford University Press, 184. [in English].
26. Environmentally Friendly (Bio) Technologies for the Removal of Emerging (2019)/ Eldon R. Rene, Li Shu, Veeriah Jegatheesan. IWA Publishing (August 15) 224. [in English].
27. Emerging Technologies for Food Quality and Food Safety Evaluation (2011)/ Yong-Jin Cho, Sukwon Kang. Boca Raton, 378. <<https://doi.org/10.1201/b10710> > (2020, червень, 20). [in English].

Citation: N. M. Ridei, N. M. Tytova (2020). PARADIGM OF FORMATION OF SUSTAINABILITY OF METHODOLOGY OF SAFETY AND QUALITY OF LIFE ON THE BASIS OF MAINTENANCE OF SYSTEM OF NOOSPHERE EDUCATION IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.12

Copyright N. M. Ridei, N. M. Tytova ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.13

UDC: 37.07: 378

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF THE GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTION IMAGE

V. Usatenko

<https://orcid.org/0000-0003-3125-1622>

e-mail: usatenkovera5@gmail.com

Kremenchug Pedagogical School A. S. Makarenko, Ukraine, Kremenchug

The article deals with the scholars' views on the development of the image of general educational institutions and defines the components and features of the development of the image of a modern general educational institution in the context of the transition of general secondary education to market relations. The author has identified the factors influencing the image of a general educational institution and outlines the directions of its development.

Key words: image, image of general educational institution, image development of general educational institution.

Problem statement. At the present stage of the reform of the State educational system, the processes taking place in general secondary education are of particular importance. Practical implementation of the Concept «New Ukrainian School» for the period 2029 (2016), adopted by the Law of Ukraine «On Education» (2017) the principles of equal opportunities of access to quality education for all, humanocentrism, rule of law, transparency and publicity in the adoption and implementation of management decisions, integration with the labour market, inseparable links with world and national history, culture, national traditions (and others) [1] Require the management of general educational institutions to respond adequately and flexibly to

changes in the external and internal educational environment. These factors have led to an increase in the role of the organizational culture of general educational institutions (hereinafter referred to as the GEI) and its image in increasing competitiveness in the market of educational services.

Thus, the research of the development of the image of a general secondary school is relevant and useful.

Literary review. Management of the development of organizational culture, including institutions of general secondary education, is situated in the circle of scientific interests of domestic and foreign scientists, such as L. Vasylichenko, G. Yelnykova, A. Zhukovska, L. Kalinina, V. Lugovyi, V. Maslov, N. Ostroverkhova, Ye. Rudniev, D. Serkis, Ye. Smirnov, H. Tymoshko, K. Ushakov.

Positive changes in the organizational culture of GEI are being ensured by the development of its image. A. Bandurka, O. Zemlyanska, L. Aleksieieva, A. Gromov, V. Shpalinskyi considered the general psychological foundations of the image of educational institutions. Problems of interdependence of management and image of modern school are reflected in works of S. Starobynskyi, B. Andryushkin, V. Yatsura, S. Skibynskyi, F. Khmil, A. Ilyin. Various aspects of the work of the head of image creation are discussed in the studies of G. Pocheptzov, Ye. Utkin, O. Omarova, O. Felser, O. Dobronevskyi. M. Fadeyev researched the technologies of the formation of a positive image of the general educational institution. Problems of image assessment of the GEI were highlighted in the studies of I. Posohova and A. Kazanicher.

The purpose of the article is to reveal the features of the development of the image of general secondary education as a significant factor in increasing its competitiveness on the educational services market.

Presentation of the main material. The organizational culture of general secondary educational institution takes place over time, absorbing the experience of the employees, taking into account the aims and orientations of the organization. The overall purpose of the organizational culture (hereinafter referred to as OC) is to create a healthy psychological climate in the organizations in order to unite the staff into a collective that upholds certain ethical, moral and cultural values.

Factors influencing the development of the GEI OC:

- External: characteristics of the political and economic situation in the State; general culture of society, region and micro-society; level of development of scientific and technological progress; changes in educational legislation and educational reforms; organizational culture of other educational institutions and the culture of the educational administration; the needs and requirements of educational services users;

- Internal: the age of the GEI (its duration) of organizational values; the nature of the traditional OC; the success of the educational institution; the appointment, mission of the general educational institution; the cohesiveness of the general school team in carrying out the mission; innovative processes in the GEI management and operation;

- Personal: the personality of the leader, creativity in making management decisions and ways of implementation, innovative management thinking; personal qualities of the management team, creativity in solving problems encountered during the educational process; teachers' personal values, goals, needs, rules and principles, their ability to create an atmosphere of mutual understanding and mutual support, and to instil in pupils and their parents a sense of belonging to a single school family.

The organizational culture performs various functions, namely: security, integration, regulation, adaptive, guidance, motivation, creation and development of the GEI image [2].

While the researching the image structure of the GEI, scientists focus on two of its components: external (architectural attractiveness, aesthetic design of premises, symbols, traditions, style of clothing, social activity of participants in the educational process, support and encouragement of creativity, social orientation of projects implemented by the team, presentation of GEI) and internal (the degree to which the socio-psychological climate in the GEI community is favourable, the introduction of innovative management and pedagogical technologies and the improvement of the professional skills of teaching staff, management culture of the head and management team, pedagogical culture of teachers, level of applicants for education) [8].

From another point of view, the image of a modern GEI has two meanings: the information - formed in the consciousness of society the GEI image and the evaluation, which consists of a qualitative assessment by the public of the educational activities organization and its results.

The image of GEI is the image created in the mass consciousness of an emotionally coloured image, which determines the level of different educational activities organization and the relationship between them, actively maintained internally and disseminated externally [4].

The value nature of image has to be determined.

The image of the GEI is developed on the basis of the system of organizational values that has been developed. The image takes into account material and spiritual artifacts of importance to the participants in the educational process, and traditions, generally accepted norms and rules of conduct in the GEI. The most effective image will be that which resonates in the basic values of society, that is the values of ordinary consciousness and behavioral manifestations.

Through education multientity the image should represent a reasonable compromise between the values of the different categories of participants in

the educational process and the balance between them. The difficulty in forming an image from this point of view lies in the fact that harmonization requires the determination of the values of a wide range of actors, including: teaching staff members, applicants for general education and their parents, the media, public organizations and other users of educational services.

The image of the GEI does not merely reflect the values of subjects and objects, but also contributes to the development of new organizational values in accordance with changes in the internal and external educational environments, can only be seen in the case of: if the elements of the image are confirmed by the performance of the GEI.

The image of general secondary education is not limited to the value system. Through and without it, it applies to social norms represented by law, morals, customs and traditions, which are often at odds with each other. Thus, through values and norms, image has a significant impact on almost all educational process participants. At the same time, it is also a significant instrument for the social management of the GEI development.

The positive image of general educational institution is being developed in two interrelated ways:

- improvement of the conditions and introduction of innovations in the educational process organization (internal image)
- active cooperation with the public (external image) [6].

Therefore the school administration is faced with the challenge of mobilizing all external and internal resources to modernize the educational process, update all aspects of activity, find new solutions to known problems, generate fresh organizational ideas the implementation of which will inject new energy into the school life. It will provide a new impulse for the positive school image development.

V. Vasylenko believe that the development of the general educational institution image [3], it can be argued that one of the key factors for the

success of this process is the image of its leader, management team, pedagogical, student and parental staff.

According to R.Lysenko, the transition to market relations in general education requires the leaders of the GEI to systematically improve their academic and professional level [5]. Principals of schools have not only to perform their functions as a manager, but also to make active use of the managerial potential of the organizational culture by developing their own image and that of their educational institution.

The image of the GEI is evaluated according to the following indicators: essential characteristics of the image of the GEI; compliance with the criteria «positive-negative», «clear-fuzzy»; time of the existence of the image; material costs of creating and maintaining image, economic indicators; efficiency of image formation process; expressiveness and sustainability of image.

I. Kabardynska represents the following essential features of the image:

1. Relevance of image to achieve an objective.

2. Projectiveness of image: compliance of image with the criteria of practical management, that is, ability to plan, organize, manage, control; credibility of image – ensuring the performance of its purpose with the least risk; recognition of image – the information received is linked to the organization in the public consciousness.

3. Reflection of the general, explicit and hidden public needs in image.

4. Trust to the image [5].

Consider the structure of the image of the GEI (table 1).

Table 1

Image structure of general educational institution

Image of educational services	The public perception of the educational services provided by the GEI is based on the following criteria: Demand for educational services;
-------------------------------	---

	Price/quality ratio of additional education services; The uniqueness of offers is the absence of analogues in the market of educational services. The demand for the educational services of the GEI is influenced by their quality, which is generally assessed by the public on the basis of the ratings given by the results of the GEI, students' victories in Olympics, competitions, projects participation and employees' qualifications. A significant factor in the formation of the image of the GEI is the provision of comfortable living conditions for students during the educational process.
Image of educational consumers	Consumer image is understood as public opinion about lifestyle, social status, financial situation and other characteristics of students and their families. Given that one of the factors in the formation of the image of the GEI is its history, it is necessary to keep in touch with the graduates and to keep track of their lives.
Leader image	The portrait of a leader in the eyes of the public consists of his or her intentions, motives, values, abilities, management and performance. A leader must have charisma, leadership qualities to lead a team without suppressing the creative individuality and business initiatives of each employee. In order to properly shape the image, the leader must provide information from the first-hand side to conduct as many public speeches as possible, to give interviews, to comment on events, to avoid any positive informational cause.

Employee image	The employee image is the collective generalized image of the team of the GEI, revealing the most characteristic features, professional and personal qualities. However, it is formed primarily through direct contact with a certain representative. At the same time, each employee is considered as a «person» of the GEI on which will form opinion about the collective as a whole. Therefore, it is important to take care of the moral, intellectual, informational, speech culture of every employee, regardless of the position they hold or the work they do.
Internal image	Organizational culture; Favourable psychological microclimate in the GEI.
Visual image	Visual image is one of the main means of creating the image of the GEI. External ideas about the GEI are influenced by such factors as: exterior; interior; organizational style.
Social image	A social image is the perception of the environment of social goals and the role of GEI in public life. The mission of the GEI is a social reason for it being its business card.
Business image	Business image or reputation is created in cooperation with business partners and is achieved through: Stability of work; Transparency in cooperation with partners; Commitment etc.

The formation and management of the image of GEI is a purposeful, scientifically balanced process. The problem of forming an image is the problem of psychological and pedagogical, cognitive and emotional, rational and artistic means of creating a positive image of the GEI, and the reflection

in this image of internal, substantive meanings, content and tasks, features of educational activity.

In order to ensure the scientific soundness of the development management of a positive image of the GEI it is necessary to implement the following principles (table 2).

Table 2

**Principles of managing the of a positive image development
of the general educational institution**

Principle of national orientation	– The construction of education taking into account the history and folk traditions, the preservation and enrichment of the culture of the Ukrainian people and other peoples living in the territory of Ukraine and the formation of national consciousness
Principle of learning openness	– Orientation of education towards a holistic pedagogical world, its global problems, awareness of the advantages of universal values over group and class values, integration into international educational, social and cultural systems
Principle of humanity	– Affirmation of the human being as the highest social value, creation of conditions for taking into account the different needs, interests and values of teachers and children, and taking into account their individual and psychological characteristics in the organization of management and educational activities

Principle of democracy	– Creation of conditions for the active participation of teachers and students in solving current problems in the GEI activity and in organizing the teaching and educational process on the basis of a partnership between teachers and pupils
Principle of stimulating learning	– Intensive acquisition of knowledge, skills for acquiring new knowledge, positive motivation for learning and cognitive activities
Principle of creative potential formation	– Development of skills to pose new problems, both at the theoretical and practical levels, to find alternative solutions, to develop the flexibility of thinking and the ability to adapt to social changes
Principle of unity of education and upbringing	– The organic combination of education, upbringing and personal development, and the orientation of education towards the formation of a whole and harmoniously developed personality. Special forms of work for the administration, teachers, students and their parents help to create a positive image of GEIH

We believe that the main characteristics of the management of the image of a modern general educational institution are:

- the impact of innovative social transformations on the organization of the educational process;
- fundamental reform of the general educational system;
- regional characteristics of socio-economic development;
- instability of the demographic situation;
- increased competition in the market for educational services;
- complexity of the structure of the general school staff, which includes the pedagogical staff, including the head and management team, students and parents.

The principal and the management team play a leading role in the formation and developing the image of the school. They are the origins of organizational values, norms and rules of behaviour, school traditions, the creation of a favourable social and psychological climate, and the enhancement of the creative potential of the general school community.

The pedagogical team supports the introduction by the leadership of innovative organizational changes that facilitate the realization of the mission and the high-purpose school. Teachers ensure the provision of quality educational services, increase the impact of educational activities. They show interest in the personal development of each pupil, and establish partnerships with parents of pupils by the creation of the atmosphere in which everyone is involved in common affairs and develop the image of general educational institution as a highly professional educational institution.

The formation and development of a positive image of a leader and an educator begins with the establishment of a style of communication that would help all participants in the educational process to perform their functions in a quality, comforting manner in the collective, to involve the parents' community in the creative cooperation.

The role of the parent community in formation and developing a positive image of the school is very important, as it is they who not only lead their

children to a specific GEI. They also estimate the work of the school. By permanently spreading in society, this assessment shapes public opinion, creates its authority and develops its image. Parents are the main target group to which the principal and the pedagogical team orient in developing their image, and the main investors of school image policy.

The examination of the opinion of parents of pupils on the state of educational activity of the EI helps the head to respond to their requests promptly, to view and create the optimal mode of interaction, to organize close and effective cooperation between three constituent groups of the general school community and promote the development of the school's image and organizational culture.

The students' opinion of the home school is equally important, as it is they who provide information about the school to their peers and their parents; who give an impression of the day-to-day life of the school via the Internet; and who demonstrate the quality of their education in public places; graduates - chief «PR» of their school [7].

Traditional festivals and school-wide events are aimed at rallying the student community. School symbols and attributes and the involvement of student self-management in the realization of the school's mission contribute to the development of love for the home school and respect for all participants of the educational process.

The results of the activities of the head and the pedagogical team for the development of positive image of the EI are improved by an active PR campaign, which includes the following elements: promotion of the achievements of the pedagogical and student groups; involvement of the mass media in the advertising campaign; advertising booklets, business cards, school symbols and attributes; holding of events at the educational establishment at the city and the regional levels.

Conclusions. The formation and development of the image of a general educational institution is a complex, ambiguous and long-term process that requires a combination of the creative potential and efforts of the school's teaching, student and parent groups, their perseverance and determination, inspiration. The originality and uniqueness of the organizational culture of general educational institution is enhanced by the positive opinion of the public about its leader, the teaching staff, the achievements of the students, which are the part of a positive image, which affects the improvement of competitiveness in the educational services market.

References:

1. Law of Ukraine «On education» from 05.09.2017 2145-VIII» URL: <http://zakon2.radgov.ua/laws/show/214519/>
2. Andriienko N. (2018) Formation of the positive image of the educational institution. *Psychologist. Series «The school world»*. 2018. 5/6 (February). 4-11.
3. Vasylenko V. The current state of research into the process of formation of the image of higher education: a theoretical aspect. *Karazin Kharkiv National University Edition. Series «Social Communication»*. Vol. 13. 2018. 20-27.
4. Vozniuk V. (2016) Positive image of the educational institution and management culture of its head. *Pedagogical search*. Vol. 2. 12-16.
5. Lysenko G.(2011) Means of creating a positive image of the educational institution. *Pedagogical workshop*. Vol. 8. 7-9.
6. Marmaza A. (2009) Exploiting the potential of image management in educational institutions. *School management*. Vol. 19-21. 55-59.
7. Usatenko V.M. (2017) Analysis of organizational culture development management as a substrate of prediction of positive image of general

educational institution. *Sciencerise: Agogpedical Education*. Kharkiv: SPE «Technological Center». Vol. 1(9). 41-45

Citation: V. Usatenko (2020). FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF THE GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTION IMAGE. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.13

Copyright V. Usatenko ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.14

UDC: 378.537.016:78

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF VOCAL AND CHORAL TRAINING OF STUDENTS OF FACULTIES OF ARTS OF PEDAGOGICAL UNIVERSITIES

Huang Changhao

<https://orcid.org/0000-0003-3115-307X>

e-mail: <yangyang@ukr.net

National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

The article reveals the peculiarities of the implementation of pedagogical conditions of vocal and choral training of future teachers of music. Pedagogical conditions are defined as ways to ensure the effective implementation of artistic activity. The main pedagogical conditions for the formation of vocal and choral training of students of the faculties of arts of pedagogical universities we have identified: ensuring the interaction of cognitive, evaluative and creative activities of students of the faculties of arts; integrative combination of classroom and extracurricular types of educational, independent, concert-practical activity of students of faculties of arts in the process of their vocal-choral preparation for practical work with students;

creation of a professional and creative educational environment for future music teachers in the process of vocal and choral preparation for productive activities. The above pedagogical conditions of vocal and choral training of future teachers of music contribute to the successful solution of urgent tasks, the positive course of educational activities in the process of pedagogical practice with students.

Key words: students of faculties of arts of pedagogical universities, pedagogical conditions, vocal and choral training, efficiency of training.

Хуан Чанхао, Педагогічні умови вокально-хорової підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, Україна.

У статті розкриті особливості реалізації педагогічних умов вокально-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Педагогічні умови визначені як віднайдені шляхи забезпечення ефективного здійснення мистецької діяльності. Основними педагогічними умовами формування вокально-хорової підготовленості студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів нами визначено: забезпечення взаємодії пізнавальної, оцінювальної та творчої діяльності студентів факультетів мистецтв; інтегративне поєднання аудиторної та позааудиторної різновидів навчальної, самостійної, концертно-практичної діяльності студентів факультетів мистецтв у процесі їх вокально-хорової підготовки до практичної роботи з учнями; створення професійно-творчого навчального середовища майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокально-хорової підготовки до продуктивної діяльності. Вищезазначені педагогічні умови вокально-хорової підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва сприяють

успішному вирішенню нагальних завдань, позитивному перебігу навчальної діяльності у процесі педагогічної практики з учнями.

Ключові слова: студенти факультетів мистецтв педагогічних університетів, педагогічні умови, вокально-хорова підготовка, ефективність навчання.

Вступ. Рівень фахової майстерності вчителів музичного мистецтва, що здобувається студентами факультетів мистецтв у педагогічних університетах, на пряму залежить як від рівня організації фахової підготовки у цілому, так і, зокрема, від створеного у її межах творчого, інноваційного середовища, сприятливого для вокально-хорової підготовки. Якщо викладач підключає студента в процес побудови індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку у аспекті вивчення вокально-хорового циклу підготовки, він відкриває можливість реалізації його творчих здібностей, що підтримується успішним освоєнням навчальних дисциплін з можливістю отримання знань різного рівня як теоретичних, так практичних, тож студенти вільні в способі вирішення та досягнення поставленої проблеми. А взаємопов'язаний інтегрований комплекс вищезазначених критеріїв структурує в собі усі напрямки вокально-хорового циклу підготовки студентів інтенсифікує їх підготовленість до вокально-хорової практичної діяльності з учнями завдяки розвитку та саморозвитку, новаторському баченню своєї професійної місії, готовності до виконання творчо-виконавських, педагогічно-виховних та організаційних функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розробки та впровадження ефективних педагогічних умов у навчальний процес ЗВО розглядається в роботах Е. Абдулліна, В. Бондаря, В. Бикова, С. Гончаренка, А. Гуржія, М. Жалдака, В. Журавського В. Кухаренка, В. Фатурової, М. Шишкіної та ін., які досліджують актуальні процеси, що

стрімко відбуваються у вищій освіті України, що увійшла до європейського освітнього простору.

Провідними українськими науковцями у галузі мистецької освіти (А. Болгарський, О. Єременко, А. Козир, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка, Т. Рейзенкінд, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Федоришин, О. Федорова, В. Шульгіна, О. Щолокова та ін.) та дослідженнями учених, які узагальнюють зарубіжний досвід (Д. Гібсон, О. Іванова, Г. Ковальова, Н. Крилова, К. Левін, В. Слободчиков, В. Ясвін та ін.) представлено різноманітні трактування педагогічних умов, і як сукупності об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм, що забезпечують успішність реалізації освітньої мети.

Метою статті є висвітлення значущості розробки та впровадження в навчальний процес педагогічних умов вокально-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Запропоновані педагогічні умови, а саме: забезпечення взаємодії пізнавальної, оцінювальної та творчої діяльності студентів факультетів мистецтв; інтегративного поєднання аудиторної та позааудиторної різновидів навчальної, самостійної, концертно-практичної діяльності студентів факультетів мистецтв у процесі їх вокально-хорової підготовки до практичної роботи з учнями; створення професійно-творчого навчального середовища майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокально-хорової підготовки до продуктивної діяльності сприятиме підвищенню ефективності навчально-виховного процесу в мистецьких вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Продуктивність протікання навчального процесу в мистецьких навчальних закладах та отримання адекватного поставленій меті результату забезпечують педагогічні умови, які є системою створення оптимального навчального процесу майбутніх учителів музики. Запозичуючи визначення знайденого у

тлумачному словнику української мови вважаємо необхідним наголосити, що «умова» визначається як деяка необхідна обставина, що забезпечує здійснення, створення, утворення чого-небудь, або сприяє чомусь [8, 799].

Вітчизняний науковець А. Зайцева виділяє наступні ефективні педагогічні умови, суголосні з проблемами нашого дослідницького пошуку, а саме: організація навчально-виховного процесу на основі інтегрованого поєднання спрямованості студента на самореалізацію та свідомої саморегуляції його вольової сфери; забезпечення творчої взаємодії викладача зі студентами у процесі художньо-педагогічної інтерпретації музичних творів з урахуванням праксеологічних факторів; спонукання до самоорганізації творчих виконавських дій студентів та формування досвіду музично-педагогічного самоуправління; оволодіння інтегративними методами стимулювання творчого мислення у процесі застосування варіативних імпровізаційних завдань, що актуалізують фаховий досвід майбутніх учителів музики; спрямування рефлексивних дій студентів на гедоністично-творчий результат в організації концертно-виконавської просвітницької роботи зі школярами [4, 359].

Виокремленні нами педагогічні умови сприяють інтенсифікації вокально-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме: забезпечення взаємодії пізнавальної, оцінювальної та творчої діяльності студентів факультетів мистецтв; інтегративне поєднання аудиторної та позааудиторної різновидів навчальної, самостійної, концертно-практичної діяльності студентів факультетів мистецтв у процесі їх вокально-хорової підготовки до практичної роботи з учнями; створення професійно-творчого навчального середовища майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокально-хорової підготовки до продуктивної діяльності.

Перша педагогічна умова – забезпечення взаємодії пізнавальної, оцінювальної та творчої діяльності студентів факультетів мистецтв. На нашу думку, взаємодія пізнавальної, оцінювальної та творчої діяльності є вагомим ланкою забезпечення ефективності у процесі формування готовності студентів до вокально-хорової практичної діяльності з учнями, зокрема на основі набуття вокально-хорового досвіду.

У процесі взаємодії пізнавальної, оцінювальної та творчої діяльності важливу відіграє педагогічна інтуїція. З філософської точки зору, сутність педагогічної інтуїції, заснованої на осягненні, пізнанні, оцінці та творчості – особистісна здібність до пізнання істини шляхом її прямого передбачення без обґрунтування за допомогою доказів і окреслює основні її ознаки: неусвідомленість, безпосередність і раптовість. Так, інтуїція виступає, насамперед, як одна із форм неусвідомленого відображення, пов'язаного з проявами діяльності мислення, розглядається науковцями як «неусвідомлена людиною діяльність мислення щодо переробки і узагальнення раніше набутої актуальної інформації» [13, 236].

Формування готовності студентів факультетів мистецтв до вокально-хорової практичної діяльності з учнями передбачає створення унікального знаннявого тезаурусу, який має бути трансформованим у відповідності до поставленої проблеми та підтриманим ресурсом для її вирішення, адже, студентам протягом навчання необхідно формувати вміння до цілевизначення на основі оцінних суджень, конкретизації та трансформації знаннявого теоретичного ресурсу надбаного в роки навчання. У цьому процесі включення оцінного контексту щодо виявлення та перенесення інформації у площину виконання конкретного творчого завдання з урахуванням інтуїтивного осяяння, осмислення, переосмислення, впливає на вибір необхідних методів для вирішення поставленого завдання.

На думку Г. Падалки, інтуїція - це відсутність «будь-яких зусиль і ускладнень, коли дія відбувається легко, без напруження; коли присутнє відчуття впевненості у своїх діях (наприклад, щодо обрання темпу, виконанні акцентів, трактуванні виконавської концепції тощо); швидкість протікання (інсайту), відсутність тривалих роздумів (наприклад, фахівці, нерідко, навіть не знаючи художнього твору, можуть з впевненістю впізнати автора, інтуїтивно відчуваючи стиль), тощо» [10, 119].

Отже, пізнавальна діяльність передбачає накопичення мистецької та педагогічної інформації в єдності з оволодінням студентами фундаментальними знаннями інформаційно-теоретичного характеру в кожному з означених напрямів підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення вокально-хорових дисциплін. Пізнавальна діяльність неможлива без внутрішньо-оцінної роботи, згідно самостійного оцінювання отриманої інформації та уявлення щодо її практичної значущості в процесі подальшої практичної реалізації у вокально-хоровій роботі з учнями [1, 49]. Оцінювальні дії повинні супроводжувати і процеси пізнання, і творчі процеси, де творчість може бути у різних вимірах, а саме: наукової творчості, педагогічної творчості, вокально-хорової творчості, тощо.

У навчальному процесі активного поєднання пізнавальної, оцінювальної та творчої діяльності відбувається становлення творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва. Аналіз поняття «творчий потенціал особистості» було розкрито О. Рудницькою [12], зокрема встановлено, що творчий потенціал учителя передбачає набуту професійну якість, що реалізується за допомогою таких психофізіологічних утворень особистісного рівня як: комунікативності, емпатійності, реативності, розвитку творчих здібностей, рефлексивності.

Саме пізнавальна діяльність студентів в межах вивчення дисциплін вокально-хорового циклу передбачає накопичення спеціальної,

мистецької та педагогічної інформації необхідної для створення сприятливих умов для розвитку їх творчого потенціалу. Також, становленню творчого потенціалу студентів мистецьких спеціальностей сприяє створення необхідного навчального середовища (За О. Побірченко) [11, 225]. На думку В.Воеводіна, вкрай важливо розробляти ефективні умови, що сприятимуть становленню творчого потенціалу музикантів-виконавців у навчальному оркестровому колективі [2, 89].

Отже, педагогічна умова, щодо забезпечення взаємодії пізнавальної, оцінювальної та творчої діяльності студентів факультетів мистецтв сприяє досягненню ними відчуття внутрішньої цілісності навчальних дій, що сприяє набуттю комплексних фахових компетенцій та передбачає становлення творчо-педагогічного потенціалу для успішного виконання майбутніми вчителями музики вокально-хорової діяльності з учнями. Зазначимо, що пізнавальна діяльність містить можливості для оцінювання отриманої інформації, для реалізації творчих підходів студентів до оволодіння знаннями вокально-хорового циклу фахової підготовки. А оцінювальні дії не можуть не супроводжувати процеси пізнання та творчості. Використання творчих підходів (інтуїтивного осяяння, інсайту, тощо), у вирішенні педагогічно-творчих завдань збагачують пізнавальну діяльність студентів, та створюють умови для продуктивного оцінювання результатів пізнання [3].

Другою педагогічною умовою успішного здійснення майбутніми вчителями музики практичної діяльності з учнями є інтегративне поєднання аудиторної та позааудиторної різновидів навчальної, самостійної, концертно-практичної діяльності студентів факультетів мистецтв у процесі їх вокально-хорової підготовки. Як аудиторна, так і позааудиторна діяльність уніфікує, універсалізує, балансує весь комплекс практичних, виховних, освітніх і розвиваючих цілей процесу вокально-хорового навчання. Так до різновидів позааудиторної роботи

можна віднести участь студентів факультетів мистецтв у концертно-просвітницькій діяльності. Невід'ємною частиною позааудиторної роботи студентів факультетів мистецтв є відвідування майстер-класів, концертів, прослуховування аудіо і відеозаписів, які сприяють форманню у майбутніх фахівців мистецького профілю музично-естетичний смак, культуровідповідні знання, а також уміння та навички вокально-хорової практичної діяльності з учнями.

Комплекс практичних, виховних та освітньо-розвиваючих навчально-виховних заходів є невід'ємною ознакою діяльності мистецьких факультетів ЗВО. До комплексу професійних навичок керівника учнівського вокально-хорового колективу, на нашу думку, доцільно віднести: попередній музично-педагогічний та ціннісно-обґрунтований відбір технічно-доступного твору, нескладного для виконання в співацькій діяльності. Уміння вдалого репертуарного відбору включає попереднє прослуховування та осмислення вокально-хорового твору (власний вибір, розгляд його іншими студентами, розбір вокально-хорового твору досвідченим викладачем, порівняння виконавського стилю певного вокально-хорового твору в інтерпретації різних диригентів та виконавських колективів); вокально-хорове виконання (ілюстративне) різних партій хорового твору, слідування композиторській концепції, самостійне прочитання вокально-хорової партитури та орієнтування щодо особливостей виконання твору.

Керівнику хорового колективу необхідно обміркувати вибір вокально-хорового твору з позиції правильного підбору у відповідності до діапазону дитячих голосів; необхідно вміння транспонування; вміти працювати з групами голосів у складі вокально-хорового колективу: прагнути досягнення ритмічної єдності, штрихової палітри, прийомів їх виконання, відпрацьовувати вокально-хорову виразність твору, знати особливостей строю. Важливою стороною цієї роботи є виховання в собі

постійної уваги за емоційним контролем, а саме: створення сприятливого емоційного фону в репетиційній та концертно-виконавській практиці з учнівською молоддю, планомірний розвиток в учасників вокально-хорового колективу слухового самоконтролю (на основі розвитку гармонічного, поліфонічного та тембрового слуху, почуття ритму), тощо. Загалом, керівнику вокально-хорового колективу необхідно виробляти вміння організаторської, практично-репетиційної, концертно-виконавської роботи; виховати волю якостей та ініціативу, почуття відповідальності перед колективом і творче відношення до спільного виконавства, стимулювання розвитку емоційності, музичної пам'яті, мислення, уяви та творчої активності; досконалого володіння мануальною диригентською технікою.

Окрім того, педагогічна умова - інтегративне поєднання аудиторної та позааудиторної різновидів навчальної, самостійної, концертно-практичної діяльності студентів факультетів мистецтв у процесі їх вокально-хорової підготовки до практичної діяльності з учнями передбачає організацію самостійної та концертно-практичної діяльності [5, 375].

До основних завдань вивчення студентами факультетів мистецтв вокально-хорових дисциплін зазвичай відносять набуття ними основних компетенцій, щодо: фахового та культурного зростання студентів засобами вокально-хорової роботи, що враховує усталений професійний інтерес студентів до безперервного оновлення професійного репертуару на основі вивчення різних стилів і жанрів вокально-хорової музики, ознайомлення з принципами підбору хорового репертуару з врахуванням вокально-технічних та виконавських здібностей аматорів співацької діяльності. Здійснення студентами такої роботи дозволяє виховувати художньо-естетичний смак за допомогою вивчення та виконання високохудожніх зразків вокально-хорового репертуару; сприяє

досягненню технічно-виконавської вправності необхідної для співу в навчальному хорі, розвиває вокально-слухові здібності та вміння й навички, необхідні для роботи з хоровим колективом.

Вищезазначена педагогічна умова сприяє набуттю студентами навичок успішної практичної роботи з хором та засвоєнню ними всього багатогранного комплексу вокально-хорових засобів музичної виразності; розвитку творчої уяви, художнього смаку, вміння повноцінно розкривати творчий задум композитора. За успішного впровадження цієї умови у студентів розвиваються навички професійно-художнього виконання творів, що забезпечує їх оволодінням хоровим репертуаром для подальшої фахової діяльності, за умови їхньої активної самостійної роботи над самовдосконаленням, що передбачає сформованість підготовленості студентів до вокально-хорової діяльності з учнями.

Отже, інтегративне поєднання аудиторної та позааудиторної різновидів навчальної, самостійної, концертно-практичної діяльності студентів факультетів мистецтв у процесі їх вокально-хорової підготовки до практичної діяльності з учнями цілком органічно передбачає взаємодію відокремлених систем, у яких найбільш плідно проходить практичне впровадження новоутворень. Обмін та спільно-професійні заходи проведені на основі впровадження вищезазначеної педагогічної умови наближають студентів факультетів мистецтв до отримання певного позитивного результату навчання, а саме до плідної вокально-хорової практичної діяльності з учнями.

Третя педагогічна умова - створення професійно-творчого навчального середовища майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокально-хорової підготовки до продуктивної діяльності. Уважаємо доречним навести визначення дефініції «середовище» в загальному значенні, запозиченого у дослідженні О. Ярошинської, яка вважає, що середовище – це сукупність умов різного характеру

(природних та створених суб'єктами), у яких розгортається конструктивна взаємодія суб'єктів та явищ соціокультурної дійсності. На думку дослідниці терміни: «освітнє середовище», «навчальне середовище», «педагогічне середовище» широко вживаються не лише дослідниками, а також і педагогами-практиками. Освітнім середовищем професійної підготовки майбутніх учителів, дослідниця називає цілісну «педагогічно організовану систему умов, що забезпечують активну взаємодію суб'єктам освітнього процесу в межах простору закладу, спрямовану на професійний і особистісний розвиток майбутнього вчителя та формування його готовності до професійної діяльності». Освітнє середовище, на думку дослідниці, формується як відкрита система, яка відображає цілеспрямовано створювану в освітньому просторі навчального закладу взаємодію між усіма суб'єктами (студенти, викладачі, адміністративно-управлінський апарат, тощо), які у процесі взаємодії створюють освітнє середовище як ціле і окремими своїми елементами впливають на кожного суб'єкта освітнього процесу [15, 561].

Набуття необхідної компетентності студентів, що планують працювати з дитячими вокально-хоровими колективами у професійно-творчому середовищі забезпечує планомірне оволодіння операційною складовою професії, спрямованою на отримання ґрунтовних знань з історії та теорії хорового мистецтва; вокально-методичної та художньо-стильової підготовленості; уміння художньо-доцільного мануального відтворення змістовної сутності хорових творів (відповідної складності у співвідношенні з аматорським рівнем дитячої вокально-хорової творчості); навички репетиційного і концертного управління навчальним хоровим колективом; володіння педагогічними технологіями в диригентсько-хоровому мистецькому середовищі.

У **висновках** доцільно зазначити, що професійно-творче середовище ціннісно-орієнтує студентів факультетів мистецтв до

створення індивідуальної репертуарної колекції кожного, що відповідає їх технічно-професійним можливостям та ґрунтується на відборі високохудожніх зразків класичного світового хорового мистецтва (академічних, народних, духовних (церковних) зразках вокально-хорового мистецтва). У професійно-творчому середовищі відбувається закладання власної траєкторії професійно-особистісного розвитку кожного окремого студента у відповідності до системи цінностей, обраної ним для фахового самовдосконалення в галузі диригентсько-хорового виконавства (глибокі знання та усвідомлення студентами значення професійної діяльності видатних хорових диригентів та педагогів; значні внески в мистецьку культуру попередників диригентсько-хорової справи; аналіз унікальних вокально-хорових явищ вітчизняної культури, тощо. Ефективним засобом вирішення проблеми створення професійно-творчого середовища у якому відбувається формування професіоналізму майбутнього керівника вокально-хорового колективу є диригентсько-педагогічний супровід. Отже, впровадження в щільній взаємодії у практичну діяльність вищезазначених педагогічних умов передбачає оптимізацію вокально-хорової діяльності.

Література:

1. Асафьев Б. (1983), Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании. 2-е изд. Л. Музыка. 144 с.
2. Воеводин В.В. (2003), Пособие для руководителя студенческого оркестра народных инструментов. Киев. Гос. метод. центр учеб. заведений к-ры и ис-в. 143 с.
3. Havrilova, L., Kozyr, A., Ishutina, O., Khvashchevska, O. & Chuhai, S. (2020), Analysis and Interpretation of Yuri Chugunov's Suite of Moods for Saxophone and Piano. OPUS ANPPOM's Eletronic Journal. Vol 26, No 1.

4. Зайцева А.В. (2011), Структурна модель творчої самореалізації майбутніх учителів музики у процесі виконавської діяльності. Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г.М. Падалки. Колективна монографія. під наук. ред. А.В.Козир. – Вид. друге, доповн. К. НПУ імені М.П. Драгоманова. С. 357-366.
5. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., Geyang Zh.: (2020), Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. pp. 370-377.
6. Лихвар В.Д. (2013), Обґрунтування педагогічних умов розвитку художньо-творчого потенціалу молодших школярів у процесі образотворчої діяльності. В. Д. Лихвар. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Вип. 1. С. 53-57.
7. Москаленко В. (2012), Лекции по музыкальной интерпретации. К. ТОВ «Типография «Клякса». 272 с.
8. Новий тлумачний словник української мови: у 4-т. (1999), К. Аконіт. Т.4. 910 с.
9. Олійник С.В. (2015), Музично-творчий потенціал майбутнього вчителя в контексті сучасної мистецької освіти. Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури: Збірник матеріалів VI Міжнародної науковопрактичної конференції молодих учених та студентів /ВДПУ імені М.Коцюбинського. Вінниця. ТОВ «НІЛАН». С. 48-50.
10. Падалка Г.М. (2008), Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ. Освіта України. 274 с.
11. Побірченко О. (2013), Розвиток творчого потенціалу в майбутніх учителів мистецьких дисциплін. О. Побірченко. Проблеми підготовки сучасного вчителя. No 8 (Ч. 1). С. 221-227.

12. Рудницька О.П. (2005), Педагогіка загальна та мистецька: навчальний посібник. Тернопіль. Навчальна книга Богдан. 360 с.
13. Філософія: підручник для вищої школи (2004), /За ред. В.Г.Кременя, М.І. Горлача. Харків. Прапор. 736 с.
14. Щеглова С.Н. (1998), Куда направит вектор научных исследований молодежи. Методологические проблемы исследований молодежи. М. Социум. С. 58-61.
15. Ярошинська О. (2014), Освітній простір вищого навчального закладу як континуум для проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх фахівців. Олена Ярошинська. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. [ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя. КПУ. Вип. 35(88). С. 558-567.

References:

1. Asafiev B. (1983). Selected articles on music education. 2nd ed. L. Music. (in Russian).
2. Voevodin V.V. (2003), Manual for the head of the student orchestra of folk instruments. Kiev. Gos. method. training center institutions to-ry and is-in. 143 p. (in Ukrainian).
3. Havrilova, L., Kozyr, A., Ishutina, O., Khvashchevska, O. & Chuhai, S. (2020), Analysis and Interpretation of Yuri Chugunov's Suite of Moods for Saxophone and Piano. OPUS ANPPOM's Eletronic Journal. Vol 26, No 1. (in English).
4. Zaitseva A.V. (2011), Structural model of creative self-realization of future music teachers in the process of performing activity. Theory and methods of art education. GM Padalka Scientific School. Collective monograph. under science. ed. A.B. Козир. View. second, add. K. NPU named after M.P. Dragomanov. S. 357-366. (in Ukrainian).

5. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., Geyang Zh. (2020), Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. *Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela*. Vol. 25. pp. 370-377. (in English).
6. Lykhvar V.D. (2013), Substantiation of pedagogical conditions of development of artistic and creative potential of junior schoolchildren in the process of art activity. V.D. Likhvar. *Visnyk of Zhytomyr State University named after Ivan Franko*. Vip. 1. pp. 53-57. (in Ukrainian).
7. Moskalenko V. (2012). Lectures on musical interpretation. K. TOV "Klyaksa Printing House". (in Russian).
8. New explanatory dictionary of the Ukrainian language: in 4 volumes. (1999), K. Aconite. Vol.4. 910 s. (in Ukrainian).
9. Oliynyk S.V. (2015), Musical and creative potential of the future teacher in the context of modern art education. Slavic musical art in the context of European culture: Proceedings of the VI International scientific-practical conference of young scientists and students. VSPU named after M. Kotsyubynsky. Vinnytsi. LLC "NILAN". P. 48-50. (in Ukrainian).
10. Padalka G.M. (2008), Pedagogy of art (theory and methods of teaching art disciplines). Kyiv. Education of Ukraine. 274 p. (in Ukrainian).
11. Pobirchenko O. (2013), Development of creative potential in future teachers of art disciplines. O. Pobirchenko. Problems of modern teacher training. No 8 (Part 1). P. 221-227. (in Ukrainian).
12. Rudnytska O.P. (2005), General and artistic pedagogy: a textbook. – Ternopil. Textbook Bogdan. 360 p. (in Ukrainian).
13. Philosophy: a textbook for high school (2004), Ed. V.G. Kremenya, M.I. Gorlacha. Kharkiv. Prapor. 736 p. (in Ukrainian).

14. Shcheglova S.N. (1998), Where to direct the vector of youth research. Methodological problems of youth research. M. Socium. S. 58-61. (in Russian).
15. Yaroshynska O. (2014), Educational space of a higher educational institution as a continuum for designing the educational environment of professional training of future specialists / Olena Yaroshynska // Pedagogy of creative personality formation in higher and general education schools: collection. Science. etc. [ed. Col.: T.I. Sushchenko (ed.), etc.]. Zaporozhye. CPU. Issue. 35 (88). Pp. 558-567. (in Ukrainian).

Citation: Huang Changhao (2020). PEDAGOGICAL CONDITIONS OF VOCAL AND CHORAL TRAINING OF STUDENTS OF FACULTIES OF ARTS OF PEDAGOGICAL UNIVERSITIES. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.14

Copyright Huang Changhao ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.15

UDC: 371.134

MOTIVATION AS A FACTOR OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE TEACHERS

O. M. Sahach, PhD of History

<https://orcid.org/0000-0002-4504-3405>

e-mail: Oksmos78@ukr.net

K. D. Ushynskyi, Chernihiv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Chernihiv, Ukraine

The work of a teacher requires constant enrichment of knowledge, development of skills; therefore, it is important to find out the level of motivation of a student for continuous professional development.

The purpose of the article is to consider motivation as one of the fundamental factors of continuous professional development of future teachers in the process of studying in a higher education institution. The purpose determines the following tasks: to study the motives for choosing the profession of a teacher and the level of development of motivation for continuous professional advancement in the process of professional training.

The methodological basis of the article is philosophical, psychological, pedagogical theories and ideas that reveal the conceptual approaches to the studied issues.

The student's professional motivation is the basis of the professional training they receive in a higher education institution. The completion of educational tasks is the basis through which the needs and interests that motivate the student to study future professional activities are met.

Key words: motivation, professional training, professional development, continuous professional development, students of the Faculty of Physical Education.

кандидат історичних наук, Сагач О. М. Мотивація як чинник професійного зростання майбутніх вчителів / Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського, Чернігів, Україна

Діяльність педагога вимагає постійного збагачення знань, розвитку здібностей, тому, важливо з'ясувати рівень мотивації студента щодо неперервного професійного зростання.

Метою статті є розгляд мотивації як одного із основоположних чинників неперервного професійного зростання майбутніх вчителів у процесі навчання у закладі вищої освіти. Мета зумовлює наступні завдання: вивчення мотивів вибору професії вчителя та рівня розвитку мотивації щодо неперервного професійного зростання у процесі професійної підготовки.

***Методологічною основою** статті є філософські, психологічні, педагогічні теорії та положення, які розкривають концептуальні підходи щодо досліджуваної проблематики.*

Професійна мотивація студента є основою тієї професійної підготовки, яку він отримує у закладі вищої освіти. Виконання навчальних завдань є тією основою через яку задовольняються потреби та інтереси, що спонукають студента до вивчення майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: мотивація, професійна підготовка, професійне зростання, неперервне професійне зростання, студенти факультету фізичного виховання.

Вступ. Успішність професійної реалізації майбутнього педагога залежить від впевненості у тому, що розвиток професійної майстерності залежний від його власного професійного зростання. Професійний розвиток вчителя це процес неперервних перетворень у педагогічній діяльності, які призводять до стійкого розвитку професіоналізму. Кожний наступний рівень означеного процесу, виходячи з положення про його цілісність, системну організованість та підпорядкованість логіці неперервної педагогічної освіти, пов'язаний із попереднім. Такий підхід дозволяє виділити наступні його етапи: етап професійного самовизначення та розвитку під час навчання у закладі вищої освіти; етап професійного вдосконалення та професійного зростання під час післядипломної підготовки у ході підвищення кваліфікації. Вказані етапи поєднує у єдине ціле орієнтація на динамічний розвиток педагога.

Успішність професійної реалізації майбутнього педагога залежить від впевненості у тому, що розвиток професійної майстерності залежний від його власного професійного зростання. Діяльність педагога вимагає постійного збагачення знань, розвитку здібностей, тому, важливо

з'ясувати рівень мотивації студента щодо неперервного професійного зростання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблематики мотивації є однією з ключових як у педагогічній науці так і у психології. Як психологічну категорію проблему мотивації навчання досліджували С. Рубінштейн, О. Леонт'єв, П. Якобсон, В. Вілюнас. Як компонент навчальної діяльності навчальну мотивацію досліджували В. Асєєв, Л. Божович, Л. Виготський, Н. Зубалій, А. Маркова, А. Кузьмінський, М. Скаткін, О. Савченко, Г. Щукіна. Проблема вибору майбутньої професії і мотивації досліджували Є. Ільїн, І. Кон, Л. Божович, К. Платонов, Е. Клімов, Е. Зеєр. Однак чимало аспектів щодо мотивації як чинника професійного зростання майбутніх вчителів потребують подальшого опрацювання.

Метою статті є розгляд мотивації як одного із основоположних чинників неперервного професійного зростання майбутніх вчителів у процесі навчання у закладі вищої освіти. Мета зумовлює наступні завдання: вивчення мотивів вибору професії вчителя та рівня розвитку мотивації щодо неперервного професійного зростання у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Мотивація це бажання, спонукання, стимули які призводять до активності людини та визначають її спрямованість. Мотивація внутрішньо спонукає до активності, поєднує у собі змістовну та динамічну сторони, як актуального так і потенційного змісту. Загалом мотивація визначається як процес, що починається з актуалізації мотиву, а завершується виникненням спонукань до будь-якої дії [5, с. 102–107].

Вивченню мотивації присвячена значна кількість робіт. Першими, власне мотиваційними, теоріями вважаються ті які виникли у XVII – XVIII ст. Серед них можна назвати наступні: теорія прийняття рішень,

заснована на раціоналістичній основі трактувала поведінку людини; теорія автомата яка виходила з позицій ірраціоналізму. Починаючи з 20-х рр. XX ст. розробляються теорії мотивації, які стосуються власне людини, авторство яких належало К. Левіну, Г. Олпорту, Г. Мюррею.

Як педагогічну проблему розвиток мотивації щодо навчальної діяльності можна розглядати з позиції загальної теорії розвитку серед представників якої Ф. Бекон, М. Монтень, І.-Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, К. Гельвецій, К. Ушинський. Як психологічну категорію проблему мотивації навчання досліджували С. Рубінштейн, О. Леонт'єв, П. Якобсон, В. Вілюнас. Проблеми навчальної мотивації студентів вищих навчальних закладів досліджували А. Бугрименко, Є. Ільїн, Р. Борківська, О. Гринчишин, І. Зайцева, Н. Клименко, Л. Міхеєва, Т. Чаусова, Ю. Чебакова. Проблематики професійного вибору та мотивації досліджували Є. Ільїн, Г. Крайг, І. Кон, Л. Божович, В. Мерлін, К. Платонов, Е. Клімов, Е. Зеєр, Є. Іл'їн, зауважує на тому, що студенту необхідні стійкі професійні мотиви у навчанні та чіткі уявлення про його майбутню професію. Отже, мотивація у процесі оволодіння професією, пов'язана, перш за все, з цікавістю щодо неї, та є тією передумовою яка необхідна для розвитку професіоналізму [9].

Е. Зеєр розглядає мотивацію як складову професійного розвитку, структурний компонент професіоналізму. У свою чергу професійний розвиток визначається як «формування стійких позитивних мотивів, соціально значущих та професійно важливих якостей людини, готовності до постійного професійного зростання, знаходження оптимальних прийомів та способів якісного і творчого виконання професійної діяльності у відповідності до індивідуально-психологічних особливостей спеціаліста» [3, с. 73–76; 12].

Є. Ільїн доводить, що на успішність навчання, насамперед, впливають професійні та пізнавальні мотиви. Складовими загального

мотиву навчальної діяльності є пізнавальна, професійна, прагматична, соціально-суспільна та особистісно-престижна мотивація [4, с. 34–37]. Б. Зеленський у своїх дослідженнях доводить, що мотивація є важливим чинником успішної фізичної активності студента [10].

Мотивація визначає напрямок майбутніх перетворень щодо особистості студента з урахуванням потреб педагогічної діяльності та орієнтацією на вдосконалення та професійний розвиток. В період оволодіння професією студент повинен мати стійкі професійні мотиви щодо навчання, пов'язані з інтересом до його майбутньої професії, оскільки на цьому етапі мотивація є тією передумовою, що необхідна для розвитку професіоналізму.

Наявність мотивації до професійного розвитку є однією з важливих якостей педагогічного працівника, але її формування за короткий час неможливе. Говорячи про мотивацію щодо неперервного професійного зростання майбутнього педагога, слід розглядати, перш за все, навчально-професійну мотивацію, що ґрунтується на професійному спрямуванні та направлена на вирішення професійних завдань [4, с. 34–37; 6, с. 22–24].

Експериментальне дослідження було проведене на базі факультету фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Експериментальна група складала 67 осіб, вік респондентів – від 17 до 22 років. У процесі дослідження мотивації навчальної діяльності було виокремлено мотиви отримання освіти та мотиви вибору спеціальності.

Цікавість до майбутньої професії формується на стадії її вибору. Мотивація, на етапі професійного вибору, має визначальне значення щодо процесу професійного самовизначення [7; 12]. Результати дослідження мотивації вибору професії (за Ільїним Є. П.) студентами досліджуваної групи представлені у таблиці 1.

Таблиця 1.

Мотиви вибору професії	Низький	Середній	Високий
	% респондентів	% респондентів	% респондентів
Інтерес до предмета	14,93	44,77	40,30
Нестандартність, творчий зміст роботи	44,77	40,30	14,93
Бажання стати вчителем	14,93	59,70	25,37
Бажання надати допомогу учням	40,30	40,30	19,40
Можливість проявити здібності	34,33	46,27	19,40
Необхідність постійного зростання	50,28	35,82	13,94
Перебування в культурному середовищі	10,45	59,70	29,85
Самостійність, свобода діяльності	29,85	50,75	19,40
Підвищена вимогливість до себе	25,37	55,23	19,40
Любов і вдячність учнів	70,15	19,40	10,45
Велика відпустка влітку	20,90	19,40	59,70
Розуміння проблем учнів	10,45	70,15	19,40
Визнання з боку суспільства	26,87	53,73	19,40
Рівень заробітної платні	59,70	29,85	10,45
Сімейні традиції	40,30	29,85	29,85
Зручний графік роботи	10,45	40,30	49,25
Можливість додаткового заробітку	29,85	10,45	59,70

Кількісний та якісний аналіз отриманих даних показує, що серед опитаних респондентів бажання займатися педагогічною діяльністю високий рівень та середній рівень мотивації мали 25,37 % та 59,7 % відповідно. Високим та середнім рівнем цікавості до предмету «Фізичне виховання» визначились 40,40 % та 44,77 % відповідно. Обираючи професію можливістю виявити власні здібності послуговувались 46,27 % респондентів з середнім рівне мотивації та 19,40 % з високим рівнем мотивації. Необхідність постійного професійного зростання усвідомлювали 50,75 % респондентів. Водночас 59,7 % респондентів обираючи професію мали високий рівень мотивації щодо прагнення додаткового заробітку та великої відпустки, 49,25 % респондентів щодо можливості мати зручний графік роботи. Загалом же, аналіз результатів надав можливість з'ясувати, що більше половини студентів досліджуваної групи обирали професію відповідно до власної педагогічної спрямованості та інтересу до навчального предмету «Фізичне виховання», виходячи з усвідомлення власних педагогічних

можливостей та необхідності постійно розвиватись.

Сприйняття особистістю професії, адаптація до професійної діяльності формується на стадії професійної підготовки. Процес оволодіння педагогічною професією та осмислення професійної діяльності є найбільш складним у мотиваційній структурі. Починаючи своє навчання у ЗВО студент зтикається зі зниженням рівня зовнішнього контролю щодо власної навчальної діяльності та зі зміною її структури. Для успішного навчання необхідна виражена мотивація, оскільки здобувач освіти має самостійно планувати, реалізовувати та контролювати його [1; 12]. Мотивація є спонукальною силою щодо процесу навчання.

Мотивація учіння у ЗВО розвивається безпосередньо у процесі навчально-пізнавальної діяльності майбутнього педагога, адже виникають, нові, пов'язані із навчанням, життєві цілі та сенсоутворюючі мотиви. Установка ж щодо активного навчання виникає тоді, коли до учіння спонукає особистісний пізнавальний інтерес, в основі якого лежить внутрішній мотив [2, 43–47]. Діагностика спрямованості та розвитку навчальної мотивації (за Дубовицькою Т. Д.), представлена у таблиці 2.

Таблиця 2.

<i>Рівень мотивації</i>	<i>I курс</i>	<i>IV курс</i>	<i>Різниця</i>
	% респондентів	% респондентів	%
Низький рівень	14,93	5,97	8,96
Середній рівень	44,77	47,76	2,99
Високий рівень	40,30	46,27	5,97

Аналізуючи спрямованість і рівень розвитку внутрішньої мотивації навчальної діяльності студентів факультету маємо зазначити, що серед студентів 1 курсу переважає середній рівень внутрішньої мотивації, який складає 44,77 % опитаних респондентів. Високий рівень внутрішньої мотивації мали 40,3 % респондентів. Перевага кількості студентів із середнім рівнем внутрішньої мотивації, на нашу думку пов'язана, перш

за все, зі зниженням рівня зовнішнього контролю. Низький рівень внутрішньої мотивації мали 14,93 % респондентів, що співпадає з відсотком тих здобувачів вищої освіти, які вступаючи у ЗВО мали низький рівень мотивації щодо бажання працювати у закладах освіти.

Завданням освітньої діяльності в ЗВО, сьогодні стає створення умов та активізація чинників, які мають позитивний вплив на розвиток навчальної діяльності студента, прискорення його професійного самовизначення. Показники отримані у результаті дослідження рівня спрямованості і розвитку внутрішньої мотивації студентів четвертого курсу показують позитивну динаміку, щодо рівня їх внутрішньої мотивації. Так, кількість респондентів з низьким рівнем внутрішньої мотивації зменшилась на 8,96 %, а респондентів з високим рівнем внутрішньої мотивації збільшилась на 5,97 %. Отримані показники свідчать про створення у закладі вищої освіти позитивних умов та активізацію чинників, які позитивно впливають на розвиток навчальної діяльності майбутнього педагога, прискорення його професійного самовизначення, вказують на емоційне задоволення від процесу навчальної діяльності, коли оволодіння навчальним матеріалом стає метою навчання. Позитивна динаміка показників вказує на прояв власної активності студента щодо навчальної діяльності та підтверджує думку про те, що мотивація учіння у ЗВО розвивається безпосередньо у процесі навчально-пізнавальної діяльності майбутнього педагога. Важливим фактором у процесі формування професійної спрямованості є педагогічна практика яка є моделлю реальних умов професійної діяльності. Її результатом стає формування уявлення щодо реалій обраної професії, значення організаційних, комунікаційних, педагогічних здібностей, важливості безперервного оновлення власних знань, а отже і розвитку [8, с. 14–16]. У процесі оволодіння професією мотиви змінюються та набувають нового змісту, формується готовність діяти

відповідно до цих мотивів.

Рівень мотивації щодо неперервного професійного зростання відіграє важливого значення щодо успішності розвитку рухової підготовки майбутнього вчителя. Так, мотивація визначається як важливий фактор успішної фізичної активності [11; 12].

Висновки. Професійна мотивація студента є основою тієї професійної підготовки, яку він отримує у закладі вищої освіти. Виконання навчальних завдань є тією основою через яку задовольняються потреби та інтереси, що спонукають студента до вивчення майбутньої професійної діяльності. Сукупність цих потреб та інтересів складає базу професійної підготовки майбутнього педагога. Такі потреби як, надбання основи для власного вдосконалення та професійного розвитку, підвищення власної професійності, направляють особистість у процесі освоєння професії педагога. Перспективними для подальших досліджень є розроблення нових андрогогічних підходів щодо професійного зростання майбутніх педагогів.

Література:

1. Бугрименко, А. Г. (2006) Внутренняя и внешняя учебная мотивация у студентов педагогического вуза. *Психологическая наука и образование*, 2006, 4, 51–60.
2. Гершунский, Б. С. (1986) *Педагогическая прогностика методология, теория, практика*. Киев; Вища школа. 200.
3. Зеер, Э. Ф. (2003) *Психология профессий: Учебное пособие для студентов вузов*. М.: Академический проект: Екатеринбург: Деловая книга. 336.
4. Ільїн, Є. П. (2004) *Мотивація і мотиви: підручник*. СПб.: Пітер. 112.
5. Иванников, В. А. (2006) *Психологические механизмы волевой регуляции. Учебное пособие: 3-е издание*, Питер, 2006, 208.

6. Кочарян, О. С., Фролова, Є. В, Павленко, В. М. (2011) *Структура мотивації навчальної діяльності студентів: навчальний посібник*. Харків.: Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського. 40.
7. Одінцева, В. М. (2017) Особливості мотивів вибору професії психолога. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 3. Т.1. 121–125.
8. Павлова, Н. А. (2005) Мотивация учебной деятельности студентов педагогического вуза: автореф. дис.... канд. психол. наук. Ярославль, 24.
9. Сагач, О. М. (2018) Мотиваційний компонент як складова готовності у педагогічній теорії. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Серія: Педагогічні науки. 151. 56–59.
10. Zelenskyi B., & Zelenskyi R. (2018). Motivation: Attitude of Students of Higher Education Institutions of the I-II Accreditation Levels Toward Physical Education Classes. *Teormv Ta Metodika Fmzičnogo Vihovannv*, 18(3), 114–125.
11. Nosko M., Arkhypov O., Khudolii O., Filatova Z, & Yevtushok M. (2019) Pedagogical Conditions for Swimming Skills Development in Students of Pedagogical Educational Institutions *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2. 11. 240–255.
12. Nosko M., Sahach O, Nosko Y, Griban G et al. (2020) Professional development of future physical culture teachers during studying at higher educational institutions. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 9. 5. 44–55.

References:

1. Bugrimenko, A. G. (2006) *Vnutrennyaya i vneshnyaya uchebnaya motivaciya u studentov pedagogicheskogo vuza*. *Psihologicheskaya nauka i obrazovanie*, 2006, 4, 51–60. [in Russian].
2. Gershunskij, B. S. (1986) *Pedagogicheskaya prognostika metodologiya*,

- teoriya, praktika. Kiev; Vishcha shkola. 200. [in Ukrainian].
3. Zeer, E. F. (2003) Psihologiya professij: Uchebnoe posobie dlya studentov vuzov. M.: Akademicheskij proekt: Ekaterinburg: Delovaya kniga. 336. . [in Russian].
4. Ilin, Ye. P. (2004) Motyvatsiia i motyvy: pidruchnyk. SPb.: Piter. 112. [in Russian].
5. Ivannikov, V. A. (2006) Psihologicheskie mekhanizmy volevoj regulyacii. Uchebnoe posobie: 3-e izdanie, Piter, 2006, 208. [in Russian].
6. Kocharian, O. S., Frolova, Ye. V, Pavlenko, V. M. (2011) Struktura motyvatsii navchalnoi diialnosti studentiv: navchalnyi posibnyk. Kharkiv.: Natsionalnyi aerokosmichnyi universytet im. M. Ye. Zhukovskoho. 40. [in Ukrainian].
7. Odintsova, V. M. (2017) Osoblyvosti motyviv vyboru profesii psykholoha. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. 3. T.1. 121–125. [in Ukrainian].
8. Pavlova, N. A. (2005) Motivaciya uchebnoj deyatel'nosti studentov pedagogicheskogo vuza: avtoref. dis.... kand. psihol. nauk. Yaroslavl', 24. . [in Russian].
9. Sahach, O. M. (2018) Motyvatsiinyi komponent yak skladova hotovnosti u pedahohichnii teorii. Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka. Seriia: Pedahohichni nauky. 151. 56–59. [in Ukrainian].
10. Zelenskyi B., & Zelenskyi R. (2018). Motivation: Attitude of Students of Higher Education Institutions of the I-II Accreditation Levels Toward Physical Education Classes. TeorMB Ta Metodika Fmzičnogo VihovannB, 18(3), 114–125. [in Rumuniia].
11. Nosko M., Arkhypov O., Khudolii O., Filatova Z, & Yevtushok M. (2019) Pedagogical Conditions for Swimming Skills Development in Students of Pedagogical Educational Institutions Revista Rombnească pentru Educație

Multidimensională. 2. 11. 240–255. [in Rumuniia].

12. Nosko M., Sahach O, Nosko Y, Griban G et al. (2020) Professional development of future physical culture teachers during studying at higher educational institutions. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 9. 5. 44–55.

Citation: O. M. Sahach (2020). MOTIVATION AS A FACTOR OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE TEACHERS. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.15

Copyright O. M. Sahach ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.16

UDC: 159.922:316

**PSYCHOLOGICAL SOCIALIZATION OF THE INDIVIDUAL AT
THE YOUNG AGE**

A. N. Fedorkov, PhD of Psychology

<http://orcid.org/0000-0001-9096-082X>

e-mail: aspirants3221@gmail.com

Ukraine, Kiev

The article provides insight into the psychological socialization of the individual, which is not only one of the state priorities, but also a determining factor in many aspects of socio-economic and political life of the country. The purpose of the article: a theoretical study of the psychological socialization of the individual in the young age. The main approaches to the definition of socialization are considered. The socio-demographic group of the youth and its features, social status and socio-psychological qualities are analyzed. It is observed that young people are a dynamic, energetic and critically thinking part of society, which has an enormous social and creative potential. It is specified that in a transitional society the socialization process in the social group of youth is characterized by high uncertainty, it dissolves the boundaries of status and social stratum limits, as well as the normative context and cultural forms. The individual's behavior in such conditions, the attempt to take control of an unstable situation shall originate from a certain strategy, namely that of building a chain of rational actions according to young people's mindset, which is aimed at adapting to uncertainty and life challenges. The further prospects for the country's development are potentially inherent not only in the current general trends present not only in the socio-economic and political spheres, however in the value-based orientations and awareness of young people. Drawing on the findings of the

conducted research we can lay special emphasis on the salient changes in youth regarding various life spheres: disengagement with the state and political power; the younger generation shows a particularly acute awareness of social tensions and social insecurity; the intellectual capacity decreases dramatically; loss of morals, hard drinking and despiritualization flourish. Family is an integral part of society and accordingly undergoes transformations through the constant changes taking place in it. The social group of young people has certain features of both its age and social status, underlying specific socio-psychological properties are developed. The features of socio-psychological and social status that are present in this social group are underpinned by the social system, culture and socialization patterns characteristic of the entire society to which young people belong.

Key words: youth; psychological socialization; policy; values, socialization of a social group, psychology.

кандидат психологических наук, Федорков А. Н. Психологическая социализация личности в молодом возрасте/ Украина, Киев

В статье осуществлен анализ психологической социализации личности, которая является не только одним из приоритетных направлений государства, но и определяющим фактором многих сторон социально-экономической и политической жизни в стране. Цель статьи: теоретическое изучение психологической социализации личности в молодом возрасте. Рассмотрены основные подходы к определению социализации. Анализируются особенности молодежи, как социально-демографической группы, социальный статус и ее социально психологические качества. Отмечено, что молодежь это динамичная, энергичная и критически мыслящая часть общества, которая обладает огромным социальным и творческим потенциалом. Определено, что процесс социализации социальной группы молодежи в переходном обществе характеризуется высокой неопределенностью,

она размывает статусы и социально прослойке пределы, нормативный контекст и культурные формы. Поведение индивида в подобных условиях, попытка овладеть контролем над нестабильной ситуацией должны исходить из определенной стратегии - выстраивание цепочки рациональных в его понимании действий, направленных на адаптацию с неопределенностью и жизненными трудностями. Перспективы развития страны потенциально содержатся не только в существующих ныне общих тенденциях социально-экономической и политической сферах, но и в ценностных ориентациях и сознания молодежи. результате проведенного исследования можем подчеркнуть выразительные изменения молодежи к различным сферам жизнедеятельности: отчужденность от государственной и политической власти; молодое поколение особенно остро чувствует социальную напряженность и социальную незащищенность; резко снижается интеллектуальный потенциал; падает нравственность, процветает пьянство и бездуховность. Семья является частью общества и соответственно испытывает преобразования через постоянные изменения, происходящие в нем. Социальная группа молодежи имеет определенные особенности как возрастные, так и социального положения, в результате воздействия которых образуются специфические социально - психологические свойства. Имеющиеся особенности социально-психологические и социального статуса в этой социальной группы обусловленные общественным строем, культурой и закономерностями социализации, характерными для общества, в которое включается молодежь.

Ключевые слова: молодежь; психологическая социализация; политика; ценности, социализации социальной группы, психология.

Актуальность исследования. Современная ситуация в обществе и, в частности, в политическом процессе характеризуется неопределенностью, изменчивостью, что вызывает недовольство со стороны граждан, особенно молодежи. Реакцией на такое положение является учатившиеся проявления так называемой «уличной демократии», политическое поведение создателей которой становится все более агрессивной и радикальной. С психологической точки зрения особое внимание в этом контексте заслуживает исследования психологической социализации личности в молодом возрасте, ведь они легче поддаются стрессам, вызванным неопределенностью социальных ориентиров, поэтому является наиболее восприимчивыми к радикальным идеям и настроениям социальной группы.

Мы проанализировали условия, в которых протекает процесс социализации социальной группы молодежи - состояние общества в условиях реформ и кардинальных изменений. Глубокие социальные, экономические и политические изменения, происходящие в обществе, серьезно влияют на формирование молодого поколения, способного адекватно ответить на все вызовы времени и активно включиться в процесс государственного строительства. Речь идет о молодежи не только как социально-демографическая группа, но и как поколение молодых людей, от которых зависит будущее государства. Процессы, происходящие в молодежной среде сегодня, достаточно тревожные и неоднозначны. Молодежь как и общество в целом достаточно неоднородны и поведение ее достаточно неоднозначное. Значительная часть молодых людей достаточно активно включились в процесс создания государства, защищая интересы и суверенитет государства в восточных регионах. Другая часть покинула пределы государства в поисках лучшей жизни, заботясь о собственных интересах, много равнодушных и оскорбленных. Неоднозначное отношение молодых

людей к проблемам государства является свидетельством еще одной важной проблемы - социализации молодежи в условиях социально-политических трансформаций в стране. Проблемы и трудности психологической социализации молодежи важны и актуальны, а результат отразится на характере изменений современного общества.

Анализ последних исследований и публикаций. Существует большое количество теоретических подходов к определению социализации. Например, А. Оллпорт и А. Маслоу, которые являются представителями гуманистической психологии понимают социальное развитие личности как самоактуализацию «Я-концепции» [13, с. 237]. Отечественные ученые-психологи Д. Узнадзе и В. Мясищев исследовали сущность социализации через изучение системы регуляторов внешних и внутренних систем контроля. Популярными были взгляды ученых А. Тоффлера, Р. Дюбо, А. Дюссера, которые в своих научных трудах рассматривали социальные факторы и социальную среду, ее патогенное действие на личность.

В отечественной социологии существовал подход изучения и прогнозирования социализации молодежи как социальной группы. Основные аспекты становления молодежи как социальной и возрастной группы рассматривали в своих научных трудах Ю. Волкова, И. Кона, Я. Гилинского, В. Лисовского, Ф. Шереги. Влияние социально-психологического аспекта на развития молодежной проблематики указанные в работах социологов И. Кона и В. Лисовского.

В западной социологии ученые Э. Дюркгейм и Р. Мертон акцентировали внимание на концепциях аномии, отчуждения, идентичности и идентификации, Е. Сатерленд сосредоточивал свои исследования на концепции дифференцированных связей и изучал взаимодействие индивида с социальным окружением и его нормами.

Основные проблемные вопросы современного общества, связанные с кризисом и проблемами молодежи и процесса ее социализации рассматривались в научных трудах таких ученых: Л.Волошиной Г. Зборовского, Н. Тихоновой, С. Парамоновой.

В настоящее время проблема социализации молодежи недостаточно исследуется учеными. Изменения, которые происходят в обществе вызвали новые направления в сфере молодежных исследований. Например, исследователь Л. Коклягина изучает проблемы занятости молодежи, ученый В. Чупров рассматривает экономическое положение молодежи в условиях реформ, В. Лисовский исследует создание социальной политики в отношении молодежи. Несмотря на наличие значительного количества работ, посвященных социализации, в сегодняшних условиях не изучалась проблема психологической социализации личности в молодом возрасте.

Цель статьи: теоретическое изучение психологической социализации личности в молодом возрасте.

Изложение основного материала. Автором термина «социализация» в отношении человека является американский социолог Ф. Гиддингс, который в 1887 год в книге «Теория социализации» употребил его в значении, близком к современному, - «развитие социальной природы или характера индивида, подготовка человеческого материала к социальной жизни» [6, с. 13].

Социализация представляет собой процесс становления личности, поэтапного овладению ею требований общества, приобретение социально значимых качеств сознания и поведения, которые регулируют ее взаимоотношения с обществом. С точки зрения права это проявляется в том, что индивид становится социально ответственным субъектом собственного поведения. С социально-психологической точки

зрения это происходит так, что индивид приобретает соответствующие формы мышления, чувств и действий, которые становятся для него типичными. В данном аспекте личность описывается как создание, которое включает в себя следующие элементы: познавательные: убеждение, восприятие, память; эмоциональные: любовь, ненависть, симпатия, гнев и другие чувства; поведенческие: интегративные умения, практические навыки, способности.

Кроме того, социализация рассматривалась как процесс овладения новыми поколениями знаниями, верованиями, нормами и установками общества, в котором они находятся, которые соответствуют их социальным ролям и обеспечивают сохранение и развитие общества.

Ученые, исследовавшие социализацию личности, делая акцент на семью, школу, культуру, СМИ, привели к появлению различных подходов к определению термина «социализация».

Согласно теории классического психоанализа Зигмунда Фрейда, социализация рассматривалась как процесс развития личного контроля [15]. Личность находится в конфликте с обществом, которое подавляет его биологические или социальные инстинкты. Поэтому индивиду нужно контролировать свое поведение, чтобы не возникло чувство страха и агрессии.

Анализируя теорию символического интеракционизма Ч. Кули и Дж. Мида, термин «социализация» определяется как результат межличностного общения. Формирование личности происходит посредством взаимодействия с окружающим миром, который влияет на нее. Зрелость личности определяется уровнем добровольного подчинения ее установкам и целям системы.

На основе теории структурного функционализма Т. Парсонса [11] социализация описывается как включение личности в социум с помощью

ролевого обучения. Индивид взаимодействует с другими с помощью приобретенным им социальных ролей. Социализация в данном значении является процессом постоянной адаптации к общему определенным ценностям и стандартам поведения.

В контексте бихевиоризма, понятие социализация рассматривается как поведение под влиянием «кнута и пряника». Основная формула: «стимул - реакция», то есть поведение диктуется возможностью получить любое вознаграждение [5].

Таким образом, социализация - процесс вхождения человека в общество вместе с его социальными связями и интеграцией в различные типы социальных общностей, в результате чего происходит становление социального индивида. В ходе социализации у личности формируются качества, ценности, умения, знания и навыки. А также, осуществляется изменение врожденных черт, а также овладение индивидом компонентов культуры, социальных норм и ценностей, присущих социума [3]. Узкое определение социализации характеризуется как однонаправленный процесс действия социальных факторов на конкретную личность, где индивиду принадлежит пассивная роль объекта воздействия [8].

К воздействию социальной среды человек относится избирательно с помощью сложившейся в его сознании системы ценностей. Индивидуальность человека, его потенциальные возможности овладеть культурными компонентами общества, потребностями и интересами, направленность социальной активности являются самыми главными факторами ее социализации. Агентами социализации являются семья, соседи, сверстники, воспитатели и учителя, коллеги и знакомые, средства массовой информации, социальные институты, прежде всего культурно воспитательные, референтные группы.

Анализируя социализация по содержательному наполнению, то она описывается как двусторонний процесс, который включает в себя: приобретение личностью социального опыта посредством вхождения в социальную среду, систему социальных связей и активное воспроизведение человеком системы социальных связей за счет ее деятельности, вхождение в социальную среду.

Рассмотрим основные подходы к определению социализации, которые представлены в таблице 1.

Таблица 1.

Подходы к определению социализации

№ п/п	Подходы	Определение
1	социологический	Социализация это передача культуры от поколения к поколению, общий механизм наследования, содержащий стихийные и организованные воздействия среды.
2	факторно-институциональный	Социализацию это совокупность, множественность и частично автономность системы действий факторов, институтов социализации
3	интеракционистская	Социализация рассматривается как важная составляющая, которая предусматривает межличностное взаимодействие, общение, без которого невозможно становление личности
4	интеризационный	Социализация это овладение человеком норм, ценностей, стереотипов, созданных обществом в процессе формирования системы внутренних регуляторов и норм поведения
5	интраиндивидуальный	Социализация предполагает творческую самореализацию личности, изменение себя.

На основе исследования ученого Т. Топиха [14] определение социализация очень многостороннее. Социализация включает в себя процессы и результаты становления, формирования и развития индивида на протяжении всей жизни. По его мнению, социализация является процессом и результатом диалектического взаимодействия личности и общества, включение личности в общественную структуру через необходимые социальные качества.

Существуют следующие формы социализации индивида, а именно: интериоризация (процесс заимствования из внешней среды соответствующей информации и их усвоения в качестве знаний, умений, норм, модели поведения, ценностей) и социальная адаптация.

В общем овладения знаниями, навыками, нормами, принятие ценностей имеет адаптивное значение. В ходе социализации, решая проблемные (конфликтные) ситуации, человек адаптируется к социальным условиям, не только с помощью приобретенного социального опыта, в личности возникают новые способы поведения с целью решения проблем. Известно, что социализация имеет следующие «фазы»: социальное влияние общества и собственно социализация личности, которая включает «подфазы»: интериоризации (индивид знакомится с предложенным, сам выбирает, что ему лучше запомнить, при этом эмоционально переживает и анализирует полученную информацию); адаптации (человек меняет для себе культурный опыт, на который она влияет и применяет его для достижения собственных задач или целей – происходи вхождения в группу или коллектив, находит свое место в этой жизни).

Рассмотрены формы интериоризация и социальная адаптация могут быть представлены лишь условно, а в реальности они взаимосвязаны, и представляют собой неразрывную целостность [44].

Известно, что социализация осуществляется в течение всей жизни - начиная с рождения, детства, зрелости, старости и смерти. На протяжении всех стадии жизненного процесса личность встречает новые или измененные ситуации, и возникает потребность учиться, адаптироваться к ним.

На социализация оказывают влияние различные факторы социальной среды, которые называют факторами социализации. Исследователь А. Мудрик отмечает, что существующие в наше время и необходимые в будущем факторы влияния на формирование образа жизни человека можно объединить в четыре группы: мега-, макро-, мезо-, микрофакторы [9].

Рассмотрим подробно каждый фактор социализации. Прежде всего, мегафакторы включают: космос, планету, мир, оказывающих влияние на социализацию всех жителей Земли. Макрофакторы; страна, собственное общество, государство, которые определяют направления социализации людей, проживающих в разных странах, при условии включения в данный процесс и применением населением средств массовой информации. Мезофакторы это условия социализации больших групп людей, которые можно классифицировать по типу местности, где они проживают (например, регион, село, город), по принадлежности к тем или иным субкультур. Микрофакторы - факторы, непосредственно влияющие на конкретных людей (семья, сверстники, учебно-воспитательные организации, общественные, государственные и религиозные организации.

Анализируя научную литературу, необходимо отметить, что процессу социализации свойственны механизмы, которые оказывают влияние на его реализацию.

Ученый Фрейд в своих научных исследованиях выделяет следующие механизмы социализации, а именно: лимитирование - попытка ребенка копировать и подражать модели поведения взрослых; идентификация - овладение детьми модели поведения, социальных ценностей и норм их родителей, как собственных; чувство стыда и вины - негативные механизмы социализации, которые запрещают и подавляют некоторые модели поведения [15].

Рассмотрены механизмы действуют на этапе детства. Но взгляды ученого Фрейда были использованы социологами и адаптированы к стадии взрослой жизни индивида. Например, исследователь Т. Парсонс использует в теории социального действия фрейдовские взгляды. По его мнению, имитация характеризуется овладением компонентов культуры с помощью простого подражания, а идентификация это проявление отношения индивида к социуму и его элементов, принятие ценностей соответствующих социальным группам, способ осознания собственной принадлежности к ним [15].

В своих научных трудах, исследователь А. Мудрик [9] выделяет следующие группы механизмов социализации, а именно: социально-психологические и социально-педагогические. К социально-психологических механизмов социализации относятся: импринтинг это акцентирование человеком на подсознании особенностей влияния жизненно важных объектов, с которыми он сталкивается; подражания это один из методов получения личностью социального опыта; экзистенциальное давление - приобретение норм социального поведения; идентификация это сравнение себя с другой личностью, группой; рефлексия это родовая способность человека, проявляющаяся в обращенности сознания на себя, на внутренний мир, на его место во взаимоотношениях с другими, на формы и способы познавательной и преобразовательной деятельности ..

Социально педагогические механизмы социализации включают в себя: институциональный процесс это взаимодействие личности с институтами общества и различными организациями; традиционный характеризуется овладения индивидом социальных норм, эталонов поведения, взглядов, стереотипов, присущих для ближайшего окружения; стилизованный происходит в пределах соответствующей субкультуры; межличностный определяется как процесс взаимодействия индивида с важными для него личностями.

Кроме того, ученый Фрейд в своих научных трудах предложил следующие психологические механизмы социализации: имитацию, идентификацию, чувство стыда и вины [15].

По мнению ученого, именно имитация и идентификация являются позитивными механизмами, так как они направлены на овладение личностью определенного типа поведения. А негативными механизмами является позор и вина, поскольку они подавляют или запрещают некоторые образцы поведения. Ученый Фрейд в своих исследованиях отмечает, что чувство стыда, и вины неразделимы. Но между ними есть различия, например стыд ассоциируется с ощущением, что вас разоблачили и опозорили, это чувство ориентировано на восприятие поступков индивида другими людьми. Ощущение же вины имеет связь с внутренними переживаниями, с самооценкой личностью собственных поступков. Есть место наказанию, но совесть является контролирующим фактором [15].

Выше описанные подходы к определению социализации рассмотрены в рамках социально-педагогических исследований и не всегда отражают специфику психологического знания. Поэтому необходимо охарактеризовать данный процесс, учитывая психологический подход к пониманию социализации. В общей психологии представлено такие этапы становления индивида в процессе

социализации, а именно: деятельность, общение, самосознание [1]. Освоение различных деятельностей в процессе социализации, а затем успешное воспроизводство освоенных деятельностей, с точки зрения психологов, являются наиболее значимыми показателями успешной социализации.

Общение связано с деятельностью и обеспечивает умение ориентироваться на партнера, возможность взаимодействия в процессе деятельности. А в процессе включения в деятельность и общение, по мере вхождения в различные социальные группы развивается самосознание молодежи.

В наше время, развитие общества характеризуется переориентацией экономики, трансформациями в системе политического управления и государственной власти, основанные на отказе от моноидеологизации, провозглашением приоритетности демократических прав и свобод, общечеловеческих ценностей. Испытывают дальнейших изменение идейные, нравственные и политические ориентиры.

Поэтому становление демократической инфраструктуры социализации в политическом пространстве требует поиска путей ее формирования и внедрения в жизнь. Но данный процесс связан с соответствующими трудностями, которые возникли при реформировании политической системы. Это, прежде всего, преодоление системного кризиса процесса социализации, который требует необходимых ресурсов - финансово-экономических, правовых, кадровых. Во-вторых, сложным является поиск факторов стабильного развития процесса социализации. Все вышеперечисленное возможно при условии разработки адаптированной к реалиям научной концепции психологической социализации и практических возможностей ее применения. Реализация указанных проблем требует глубокого анализа

сущности психологической социализации, определение особенностей его осуществления в современной стране.

Необходимо отметить, что человек не рождается сложившимся членом общества, политической личностью, он приобретает этот статус в процессе длительного взаимодействия с социальной средой »[1, с. 113]. Стабильное функционирование политической системы общества, сохранение целостности социального организма предполагает постоянное развитие политической культуры общества, осуществляется через усвоение и принятие людьми ее норм, ценностей и моделей политического поведения.

Сегодня социализация молодежи в обществе имеет нелинейный, непоследовательный и противоречивый характер. Проблема адаптации молодежи приобретает особое значение, поскольку в настоящее время происходит длительный и болезненный этап перехода от постсоветского общества к новому социальному обустройству.

Социализация молодежи является неординарным процессом, поскольку молодежь - это с одной стороны социальная группа, которая описывается такими социальными качествами: становлением индивида и его вхождением в систему общественных отношений, а с другой стороны возрастная группа, которая в перспективе должна сама транслировать социальные нормы и традиции следующему поколению. Молодежь в ходе социализации является не только объектом, но и субъектом общественных отношений, который привносит в общество новые формы жизнедеятельности, выступая индикатором социальных процессов, которые происходят в обществе. Таким образом, от социализации молодежи, как правило, зависит сохранение и дальнейшее развитие общества в целом.

Молодежь представляет большую социальную группу. Как и любая другая возрастная группа, она также характеризуется социальными и психологическими качествами, которые присущи только ей. Основными качествами, которыми можно описать среднестатистического молодого человека есть максимализм, эмоциональная лабильность и возбудимость, созидания кумиров и подражания им.

В настоящее время, молодым людям не хватает достаточных навыков для решения конфликтных ситуаций. Согласно научных взглядов ученого Э. Чекмаева, в последнее время все активнее проявляет себя прослойка молодежи, которая активно ориентируется на постмодернистские ценности, среди которых особое внимание уделяется правам и свободам человека и индивидуализма, снижается уважение к власти и властных институтов [10 с. 102].

Нами, был проведен опрос студенческой молодежи. В исследовании приняло участие 357 человек По результатам опроса было определено, что 38,8% молодежи считают, что «наше общество дает мало гарантий молодому поколению», 43,1% полагают, что отстаивать свои права можно организованно, 18,1% рассчитывают только на собственные силы. В общем люди в молодом возрасте имеют представление о существующих правах и гарантиях и настроены на альтернативы, предоставляемых государством, в сфере образования, условий жизни, отдыха, поэтому вероятно, что социальные гарантии, так же как получение образования и участие в политике, рассматривается молодежью как необходимое условие для жизненного успеха и карьеры [12].

Интерес молодежи к государственной политике не является какой-то постоянным показателем, а очень сильно варьируется в зависимости от обстановки в стране, выборов и других факторов.

Большинство молодежи, считает, что они должны принимать активное участие в политической жизни общества. Но заинтересованность политикой у молодежи носит поверхностный характер, то есть они иногда смотрят телевизор, читают сообщения в Интернете. Примерно одинаков, процент (16-17%) молодых людей тех, которые придерживаются двух крайних позиций: вообще не интересуются политической жизнью и постоянно интересуются.

По возрастным группам отношение к политике распределяется следующим образом. Молодежь старше 25 лет занимает активную жизненную позицию в сфере политики, по сравнению с другими возрастными группами молодежи. Аполитической группой среди молодежи является молодежь в возрасте от 15 до 20 лет. Скорее всего, им присущ юношеский максимализм и. негативизм.

Итак, интегрированное понятие молодежи как социокультурной группы включает следующие свойства: возрастные границы (от 14 до 35 лет); социально-психологические особенности (овладение личностной идентичности через овладение различными социальными ролями, установления новых социальных контактов, усиление влияния новых референтных групп, развитие рефлексии, получение эмоциональной независимости); специфика социального статуса, ролевых функций и социокультурного поведения; специфика самоопределения, самоорганизации, самоидентификации молодежи как специфической группы; профессиональное самоопределение и самореализация; специфика процесса социализации, в котором объединяется социальная адаптация и индивидуализация.

На основе проведенного теоретического анализа особенностей молодежи как социокультурной группы, можно сделать следующий вывод, что главным условием формирования жизненного стиля в молодом возрасте является процесс социализации, который в этом

возрастном этапе представляет собой процесс активного социального взаимодействия и формирования собственной Я-концепции.

Кроме того, отношение к политике может быть очень разным для мужского и женского населения. Настроение на политическую активность молодежи поддерживают девушки (48,6%) и проявляют больший интерес к политической деятельности, что подтверждается увеличением в последние годы женских организаций и объединений [12].

Особый интерес в процессе формирования и реализации государственной молодежной политики представляют проблемы общественного становления молодежи, формирование ее мировоззрения, культурных запросов. Особенно актуальными для современной молодежной политики есть проблемы обеспечения жильем, состояние физического и нравственного здоровья молодежи, ее политическая активность.

Сейчас интерес политики к молодежи активизируется, как правило, в периоды избирательных компаний, тогда как в остальное время эта социальная группа вынуждена самостоятельно ориентироваться в сложных и противоречивых политических реалиях нашего общества. Отсутствие государственной объединяющей идеи, не стала система общественных и личных ценностей, растущее недоверие к институтам власти препятствуют политической и социальной активности молодежи и позволяют быть объектом манипуляции различных политических сил.

Анализируя содержательность определения социализация, нужно сосредоточить внимание на том, что это процесс постоянный, который осуществляется в течение всей жизни. К основным компонентам процесса социализации входит формирование профессиональных намерений, знаний, умений и навыков; системы регулирования

общественного поведения человека; его ценностных, правовых, этических, социальных, политических представлений, убеждений, ценностных ориентаций, взглядов; а также формирование саморегуляции, способности к самооценке, самокритичности; эмоционально-волевых особенностей личности.

Рассматривая теоретическую и эмпирическую литературу, в которых исследовались проблемы социализации молодежи, необходимо отметить, что реформирование общества привело к серьезному изменению стандартов успешной социализации молодежи, к изменению совокупности правил передачи социальных норм и культурных ценностей от поколения к поколению. Учитывая длительного и не всегда последовательный переход от советской системы социализации в постсоветскую систему этот процесс сохраняет противоречивый характер [2, 9; 12; 14].

На основе этого, главной особенностью социализации молодежи в наше время является резкий рост личностной ответственности и личного социального выбора в процессе формирования и саморазвития молодого человека. Молодежь сегодня является одним из главных агентов и субъектов своей собственной социализации.

Анализируя основные свойства социализации молодежи, как в нашем обществе, так и в современном мире, можно сделать следующие выводы, что в настоящее время не преодолен кризис социализации. Главная специфика всего комплекса социализирующей проблемы, стоящей сегодня перед молодежью, заключается в том, что ее формирование происходит в ситуации кардинального перехода от одного общественного строя к другому. При этом крупномасштабные экономические, политические, социальные сдвиги становятся качественно новым источником негативных изменений в системе социализации молодого поколения, влияет на процессы становления

ее гражданского мировоззрения, нравственных установок, культуры, нравственной позиции.

В условиях, когда социальные нормы теряют свою функцию социального контроля, характерное для переходного общества, происходит рост аномии, а также воспроизведение социальных рисков. Разрушение моральных, правовых, идеологических основ жизни приводит к тому, что заметно расширяются возможности выбора жизненных стратегий с высокой степенью непредсказуемости и случайности.

Считается, что одной из причин кризиса связи между поколениями в современном обществе есть сосуществование в едином социокультурном пространстве двух систем ценностей, условно названных «советской» и «западной», у каждой из которых есть свой набор адаптационных практик, которые усваиваются в процессе социализации. При этом нельзя согласиться с широко распространенными утверждениями, что молодежь в большей мере привержена индивидуалистическим ценностям Запада и не может воспользоваться апробированным опытом старших поколений - сторонников бывших «советских» ценностей.

Молодежь как социальная группа является ключевым субъектом социализации и от ее социальной, культурной, мировоззренческой идентичности зависит выбор социальных ценностей, моделей поведения, жизненных стратегий, которыми будет руководствоваться молодой человек, вступая во взрослую жизнь, и интегрируясь в социальное общество. В этом плане, если социальная и мировоззренческая идентичность нередко были объектом социологического анализа, то по отношению культурной или социокультурной идентичности молодежи и ее влиянии на социализацию данной группы существует определенный дефицит

знаний. В связи с этой ключевой задачей социализация современной молодежи является формирование новой культуры, которая включает традиционные и современные ценности, например, социальные отношения, ориентированные на социалистические или либерально-рыночные принципы развития.

Многочисленные исследования общества, которое реформируется, свидетельствовали о постоянном обеднении населения; размывание среднего слоя, отсутствие каких-либо гарантий, разочарования и апатия населения, неверие в защиту властей и отчаяния, увеличение напряженности в обществе в целом. Сложилась ситуация, когда людям безразлично, при каком политическом строе жить, за кого голосовать. Все ценностные изменения ведут к изменениям в обществе. В частности, мы можем отметить его криминализацию. Увеличение до значительных размеров асоциальных слоев создали асоциальную мораль и ее распространение не только в своих слоях, но и в обществе в целом. Можно сказать, что в результате рыночных реформ состоялся регресс многих социально-гражданских ценностей, деформации многих социальных отношений. В результате изменений и трансформации наше общество дошло до того, что среди ценностей общества, которые могут выступать в качестве рычага в ходе защиты собственных жизненных интересов, выступили «связи» и «деньги».

Говоря о процессе социализации социальной группы молодежи в переходном обществе, можно отметить, что современная социальная ситуация для индивида характеризуется высокой неопределенностью, она размывает статусы, нормативный контекст и культурные формы. Поведение индивида в подобных условиях, попытка овладеть контролем над нестабильной ситуацией должны исходить из определенной стратегии - выстраивание цепочки рациональных в его понимании действий, направленных на адаптацию и неопределенностью и

жизненными трудностями. При этом отмечается, что рациональность поведения индивида напрямую связана с его социальной иерархией: чем выше его позиция в ней, тем более рациональным является поведение, а чем меньше социальный ресурс человека, тем больше в его поведении присутствует иррациональный компонент.

В ходе нашего исследования мы получили подтверждение необходимости учитывать влияние различных социальных групп, социальных институтов и самого человека на ход его становления как члена общества. Вместе с тем необходимо продолжать работу по изучению и выявлению тех факторов, которые относятся непосредственно к человеку как субъекта социализации, поскольку проблемы социальной группы молодежи, становление и сохранение общества относятся к числу вечных и постоянно трансформируются.

Вывод. В результате проведенного исследования можем подчеркнуть выразительные изменения молодежи к различным сферам жизнедеятельности: отчужденность от государственной и политической власти; молодое поколение особенно остро чувствует социальную напряженность и социальную незащищенность; резко снижается интеллектуальный потенциал; падает нравственность, процветает пьянство и бездуховность. Семья является частью общества и соответственно испытывает преобразования через постоянные изменения, происходящие в нем.

Социальная группа молодежи имеет определенные особенности как возрастные, так и социального положения, в результате воздействия которых образуются специфические социально - психологические свойства. Имеющиеся особенности социально-психологические и социального статуса в этой социальной группы обусловленные общественным строем, культурой и закономерностями социализации, характерными для общества, в которое включается молодежь.

Явление психологической социализации представляется как сложный процесс, в котором происходит переплетение влияния общества на человека и воздействия человека на общество (социализация - индивидуализация). Особенностью психологической социализации является то, что это не только процесс воспитания у индивида желаемых качеств и свойств, но также и спонтанное действие социальной окружающей среды, в результате которых происходит приобщение к культуре и становления человека как полноценного члена общества.

Литература:

1. Атрощенко Б., Коваленко В. (2006). История молодежной политики независимой Украины пишется уже сейчас. Сиверянская летопись. №6. С. 112-114
2. Бондарец Б.Б. (2013). Молодежь как объект и субъект социокультурных процессов в современном украинском обществе: аксиологический аспект. Научные труды. Социология. Вып. 213. Т. 225. С. 31-34.
3. Васильев А.Н. (2000). Социализация личности в условиях формирования информационного общества. Текст.: дис.. канд. филос. наук. Волгоград, 134 с.
4. Волбушко Е.А. (2011). Ценностные и смысло-жизненные ориентации студенток. Текс. Е.А. Волбушко. Труды аспирантов и соискателей Ростовского государственного университета. Ростов на Дону.: РГУ. Т.VII. С. 129-130.
5. Волков Ю.Г., Добренъков В.И. (2001). Социология молодежи. Ростов-на-Дону: Феникс, 576 с.
6. Гиддинс Э. Социология. [Пер. с англ. В.Шовкун, А.Олийныка;] Наук. ред. О.Иваненко. К.: Основы, 199 - 726 с.

7. Гринченко М. (2016). Феномен социализации молодежи в условиях информационного общества. Сборник научных трудов Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины. Вып. 1. С. 70-79.
8. Дилигенский Г. (2001). Социально-политическая психология. М.: Изд-во «Флинта», Московский психолого-социальный институт, 352 с.
9. Мудрик А.В. (1990). Социализация и воспитание подрастающего поколения. Мудрик А.В. М.: Знание. 184 с.
10. Павелко В.Г. (2015). Молодежная субкультура и ее влияние на процесс идентификации личности. В.Р. Павелко. Психология: реальность и перспективы: сб. наук. пр. Ривнен. гос. гуманит. ун-та. Ровно О. Зень, Вып. 5. С. 117-123.
11. Парсонс Т. (1996). Понятие общества: компоненты и их взаимоотношения / Парсонс Т. Американская социологическая мысль. М. С.494-526.
12. Результаты мониторингового опроса населения Украины относительно социального положения молодежи. (2019). М.: Украинский институт социальных исследований, 34 с
13. Социальная педагогика: малая энциклопедия. (2018). [Т.Ф. Алексеенко, Т.П. Басюк, А.В. Беспалько и др.]; под ред. И.Д. Зверевой. М.: Центр учебной литературы. 336 с.
14. Топеха Т.А. (2013). Социализация социальной группы молодёжи в современных условиях: теория и практика. Учёные записки гуманитарного факультета ПГТУ, вып. 5. Пермь, 2013. - С. 219-233.
15. Фрейд З. Труды разных лет (1991). З. Фрейд; пер. с нем. Тбилиси: Мерани. Кн. 1. С. 351-392.

References:

1. Atroshhenko B., Kovalenko V. (2006) Istorija molodezhnoj politiki nezavisimoj Ukrainy pishetsja uzhe sejchas [The history of the youth policy of

independent Ukraine is already being written] // Siverjanskaja letopis'. №6. S.112-114

2. Bondarec B. B. (2013) Molodezh' kak obekt i subekt sociokul'turnyh processov v sovremennom ukrainskom obshhestve: aksiologicheskij aspect [Youth as an object and subject of socio-cultural processes in modern Ukrainian society: an axiological aspect]. Nauchnye trudy. Sociologija. Vyp. 213. T. 225. S. 31-34.

3. Vasilev A.N. (2000) Socializacija lichnosti v uslovijah formirovanija informacionnogo obshhestva [Socialization of the individual in the context of the formation of the information society]. Tekst.: dis.. kand. filos. nauk. Volgograd, 134 s.

4. Volbushko E.A.(2011) Cennostnye i smyslo-zhiznennye orientacii studentok Teks. [Value and meaning-life orientations of female students] Trudy aspirantov i soiskatelej Rostovskogo gosudarstvennogo universiteta. Rostov n / D.: RGU, 2011. - T.VII. - S. 129-130.

5. Volkov Ju.G., Dobren'kov V.I. (2001) Sociologija molodezhi. [Sociology of youth.] - Rostov-na-Donu: Feniks, 576 s.

6. Giddins Je. Sociologija [Sociology] Nauk. red. O.Ivanenko. K.: Osnovy, 199 - 726 s.

7. Grinchenko M. (2016) Fenomen socializacii molodezhi v uslovijah informacionnogo obshhestva [The phenomenon of youth socialization in the information society.]. Sbornik nauchnyh trudov Umanskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta imeni Pavla Tychiny. Vyp. 1. C. 70-79.

8. Diligenskij G. (2001) Social'no-politicheskaja psihologija. [Socio-political psychology] M.: Izd-vo «Flinta», Moskovskij psihologo-social'nyj institute 352 s.

9. Mudrik A.V. (1990) Socializacija i vospitanie podrastajushhego pokolenija [Socialization and education of the younger generation] M.: Znanie, - 184 s.

10. Pavelko V. G. (2015) Molodezhnaja subkul'tura i ee vlijanie na process identifikacii lichnosti [Youth subculture and its influence on the process of personality identification] Psihologija: real'nost' i perspektivy: sb. nauk. pr. Rivnen. gos. gumanit. un-ta. - Rovno O. Zen', 2015 - Vyp. 5. - C. 117-123.
11. Parsons T. (1996) Ponjatie obshhestva: komponenty i ih vzaimootnoshenija [The concept of society: components and their relationship] Amerikanskaja sociologicheskaja mysl'. M., S.494-526.
12. Rezul'taty monitoringovogo oprosa naselenija Ukrainy otnositel'no social'nogo polozhenija molodezhi [Results of the monitoring survey of the population of Ukraine regarding the social status of youth]. M.: Ukrainskij institut social'nyh issledovanij, 2019. 34 s
13. Social'naja pedagogika: malaja jenciklopedija (2018) [Social pedagogy: small encyclopedia]; pod red. I. D. Zverevoj. M.: Centr uchebnoj literatury, 2018. 336 s.
14. Topeha T.A. (2013) Socializacija social'noj gruppy molodjozhi v sovremennyh uslovijah: teorija i praktika [Socialization of the social group of youth in modern conditions: theory and practice] Uchjonye zapiski gumanitarnogo fakul'teta PGU, vyp. 5. Perm, 2013. - S. 219-233.
15. Frejd Z. (1991) Trudy raznyh let [Works of different years]/ Z. Frejd; per. s nem. Tbilisi: Merani, Kn. 1. S. 351-392.

Citation: A. N. Fedorkov (2020). PSYCHOLOGICAL SOCIALIZATION OF THE INDIVIDUAL AT THE YOUNG AGE. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.16

Copyright A. N. Fedorkov ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.6(44)2020.17

UDC 74.745.03;74.01/09

ENAMEL PREPARATION AND TECHNOLOGY OF ART PRODUCTION

O. Naumov, Postgraduate student

<https://orcid.org/0000-0002-3668-1165>

e-mail: on33on33@gmail.com

National Academy of Culture and Arts Management, Ukraine, Kyiv

The purpose of the study is to highlight the process of preparation and disclosure of the technology of making works of art in the technique of hot enamel, as the basis of enamel art. The process of development of artistic enamel in Ukraine in the first quarter of the XXI century was supplemented by technological innovations. On the basis of the experimental approach, the artists developed the latest technologies, which became the basis of new directions of artistic and plastic expression – easel, monumental and plastic forms, artistic relief enamel. Systematic and complex approaches, chemical-physical and technical-technological methods were used to reveal the purpose of the research. The application of technical and technological method of enamel art research allows to reveal the attributive properties of the work, to assess the quality of its performance, to supplement the results of art analysis by revealing the essence of hot enamel technique and its impact on the author's style. The scientific novelty of the obtained results lies in the formulation and development of a topical topic, which in the scientific dimension has received insufficient coverage. The combination of technological methods and academic art research methods creates a synergy of understanding the significance of enamel art. The study of the application of enamel technologies contributes to the disclosure of the process of development of enamel art. The technology of making a work of art in the technique of artistic hot enamel is a complex labor-intensive process that

requires not only the creative inspiration of the artist, but also the knowledge, skills and competencies associated with the technology of making the work. Enameling technology is divided into four stages: preparation of the work under the enamel, application of enamel, firing of enamel and processing of the work. Technical conditions affect the possibility of realization of the figurative and stylistic idea of the author. The results of understanding the essence of the process of technology and methods of enamel works can serve as an important component of the study of modern problems of art history and the development of enamel art.

Key words: enamel art, technique, technology, hot enamel, cold enamel, artistic enamel.

Introduction. Historiographical research of the development of enamel art gave little attention to the enameling technique, its composite structural elements, experimental verification of enamel recipes and their modernization with due account for the enhancement of the color range and manufacturing technologies. When investigating the enamel art, the researchers mostly consider an issue of the artist's creative work, imagery and stylistic peculiarities of their artworks, as well as the history of enamel art based on the method of art analysis and historical approach (Kyiv, 2020) [1].

To confirm this assumption, we can cite the science opinions of such scientists as Y. Dovhan, L. Pasichnyk, R. Shmahalo and O. Barbalat, who conducted studies in the field of hot enamel technology. In particular, Yuliia Dovhan states, that when processing and analyzing the available literary sources, she found that in science terms the art of artistic enamel in Ukraine remains poorly studied, and comprehensive researches on this issue are close to nonexistent. Namely: «there are no works dedicated to the technology and methods of execution of enamel artworks by contemporary Ukrainian artists» (Kharkiv, 2009) [2, 16].

It is important to consider the technical characteristics of enamel and enameling technology based on the technical and technological methods. The application of technical and technological methods of research of the fundamental concepts of enamel art allows to supplement the results of art analysis by revealing the essence of the technique of hot enamel and its impact on the author's style.

Main part. Materials and methods. In the first half of the 19th century, Jules Labarte embarked on a study of the technique used to make transparent enamel. In 1847 his book was published, which dealt with the works of art from the collection Debruge-Duménil (Paris, 1847) [3]. In addition to the detailed description of art objects, Jules Labarte gave a detailed description of the types of artistic activities and identified three types of enamel: inlaid enamel, transparent enamel and painted enamel. He also enlarged upon the description of the technique used to make transparent enamel and the variety of its color gamma.

A similar work was published in 1875 by the German art expert B. Bucher, who published a two-volume «History of Technical Arts», in which he gave a brief overview of the manufacture of products using the technique of transparent enamel. (Stuttgart, 1886) [4] At the end of the 19th century, the French historian Émile Molinier published a book, which dealt with the origins of the technique of transparent enamel. (Paris, 1891) [5] In general, this art form became the subject of study at the close of the 20th century. Since then, the technology of manufacturing enamel products is considered as a subject of study in the vocational schools. (Moskva, 1986) [6] In Ukraine, Rostyslav Shmahalo (Lviv, 2015) [7] and Yuliia Borodai (Kyiv, 2013) [8] devoted their works to this issue.

Thus, it can be said that the historiography of the problem of research of artistic enamel technology in Ukrainian art history is represented by a few

publications, which confirms the relevance of study of a problem concerning the method of making art objects in the technique of artistic enamel.

However, the specificity of enamel as a form of fine art and applied art lies in the fact that it is intimately connected with a technology, which is the driving force of development of enamel art. As summarized by Yuliia Dovhan, the uniqueness of enamel artworks precludes the series production and mass production; unexpected results are the impetus for numerous experiments and innovative techniques; the range of color palette and the variety of textures, the ability to create volume and imitation of traditional art forms (painting in oil and water colors, art drawing, etc.) give grounds for the implementation of a much wider range of artistic conceptions. The main criteria that draw attention to the enamel art of monumentalists, easel painters, graphic artists and sculptors include versatility, uniqueness, three-dimensionality, polychrome and durability (Kyiv, 2015) [9, 17].

Technical characteristics of enamel. Enamel is a vitreous solid solution of silica, alumina and other oxides. This low-melting glass melts at a temperature lower than the melting point of metals, on which it is applied in powder form. It should be noted that the characteristics of enamel, in addition to decorative properties, also include protection properties and anticorrosion properties efficacious against both atmospheric action and effects of chemicals. This property allows the use of hot enamel technique in the architectural decoration of buildings, as well as in the industrial production.

The chemical composition of enamels is different and varies in a wide range depending on the purpose. D. I. Mendeleev considered enamel as a solution of more refractory glass-like compounds in low-melting materials. The proportion of both substances should be selected in such a way that, during cooling and curing of the enamel, materials should not give off particulate matter in crystalline form resulting in defect precipitation. It may occur when the silicon oxide and other refractory compounds prevail in the

enamel composition. On the other hand, the excessive low-melting compounds, such as sodium oxide and potassium oxides, make the enamel weak in consequence of which it easily corroded by acids, cracks and even dissolves in hot water (like soluble glass). Excessive lead oxide is also undesirable, because the enamel becomes soft, and a knife would leave scratches on it. However, when alloyed with other silicates and borates, the lead oxide forms a quite strong enamel, and beside that improves the luster, color, brightness and high fusibility. This accounts for the widespread use of lead oxide for the preparation of decorative enamels in the past. It should be noted that this fact is important for the art criticism and attribution of the works.

Lead oxide, potassium oxide and sodium oxide increase the fusibility of enamels, but at the same time make them less resistant to external conditions. Other compounds, such as silicon oxide, aluminum oxide and magnesium oxide, on the contrary, increase the strength of enamel and its refractory quality. For obtaining colored enamels, metal oxides (lead, cobalt, nickel, etc.) are also added, which act as pigments in the chemical composition of the enamel.

The salts and oxides of metals give color to enamel mixtures. The researcher Oleksandra Barbalat gives a sacred definition of colors. For example: a combination of silver, antimony oxide, titanium acid and uranium oxide are the foundation shades of yellow, which endue the product with a symbolic presence of the Holy Spirit, divine revelation and enlightenment. Iron oxide in combination with other compounds forms red color. Metallic copper, lead chromate, potassium dichromate and gold compounds provide the basis for transparent and opaque shades of red, which symbolizes the Blood of Christ shed for the salvation of people, and hence his love for mankind. The shades of brown, gray, black and similar colors appear through chromic iron. Thus, tin oxide produces white color, which represents an

inviolable symbol of holiness, purity and spirituality. At the same time, manganese oxide and cobalt oxide provide the basis for violet color, which represents the sky or heaven for early Christians.

Today, it's associated with the color of eternity, which symbolizes humility, piety and expresses the idea of self-sacrifice. Copper oxide and tin oxide with cupric phosphate create the range of blue-green and turquoise-azure colors that symbolize the earthly life, spring, nature's awakening and youth. Cobalt oxides create the varieties of blue and cyan, and as well as violet, represent the eternity and infinity of all things (NACAM, 2019) [10, 121].

In Ukraine, the artists adverted to the use of this ancient technique and independently conducted experiments in order to create enamel mass, more so because the technical difficulties encountered in the past, do not exist now. They try to combine and melt together low-melting enamels of various color gamma for their artworks.

There are three types of enamels: transparent enamel, opaque enamel and opal enamel. Transparent or vitreous enamels are used to cover gold and silverwares. When enameled smooth or engraved, areas of metal shine through the enamel, they are complemented by its luster and color. Transparent enamels have a bright luster and pure deep color; they play and shimmer on a carved metal background.

It is common practice to prepare the base alloy, so called flux, then add different dyes to this colorless alloy and re-melt again in order to obtain colored transparent enamel and opaque enamel. For transparent and the most fusible enamels the flux of the following structure (mass fraction, %) shall be used: silicon oxide – 21.8; barium oxide – 5.5; sodium oxide – 8.8; titanium oxide – 2.4; lead oxide – 61.5 [6, 19]

The composition of the fluxes includes the following components: white siliceous sand crushed to a powder, ordinary clear colorless glass crushed to

a powder and borax (sodium salt of boric acid) calcified on the iron sheet in order to remove water. The introduction of borax facilitates and accelerates the boiling of the mass, increases the fusibility without strength reduction and when using in large quantities it throws a peculiar greasy luster on the enamel, which is appropriate for the early Venetian enameled wares and low-melting enamels. Besides, borax promotes a stronger connection of the enamel with the metal after simmering on the finished product. The flux also consists of potash, which contains potassium oxide (up to 68%). Potash additives not only add fusibility, but also color purity, strength and luster to the flux. The flux contains a boric acid (in crystals or powder), which increases the fusibility and clarification of the enamel during melting, baking soda pre-calcined on the iron sheet (contains sodium oxide up to 58%), table salt crushed to a fine powder and red lead paint (heavy red powder) or lead monoxide (heavy grayish-yellow powder). It was experimentally proved that the better and more thoroughly powders are mixed during the preparation of fluxes, the faster their alloy age and more homogeneous their composition.

The fluxes differ according to purpose and they are designated by numbers, Their composition depends on the metal. The formula of ancient fluxes, which are simpler in composition, are given in the Table below. For example, numbers 12 and 13 are used for enameling using low carbon steel.

Composition of flux (%, mass percentage)	Numbering of fluxes in composition												
										0	1	2	3
quartz		2								0	0		8
glass									50			1	

borax													
potash													
										0	6		
boric acid													0
baking soda													
												,7	0
table salt													
red lead paint													
		0				5	0		50	0	5		0

The flux should be melted in graphite crucibles or ceramic crucibles. The crucible is preheated in the muffle, and the mixture is poured in small portions to avoid cooling of the heated crucible. The experience of melting flux in the workshop of the Museum of painted enamel (in Dnipro) shows that it is better to make two backfills: immediately after melting of the first batch, the second batch is made. First, the composition turns into a granular mass, which then melts and begins to boil with the release of gases. The degree of readiness can be determined by sampling. For this purpose, a long burning hot steel hook is immersed into the melted solution and removed. If the flux is stretched in the form of smooth, thin hair, the flux is ready for use. For cooling and clarification of the flux, it is poured from the crucible into the water. The resulting flux shall be pounded with a pestle, crushed to a fine powder and dried.

Crude mixtures are fused at a higher temperature than ready-made alloys of the same composition, so the temperature in the muffle must be high. Multicomponent mixtures are melted more easily than pure materials

taken apart. There are other more complex recipes for fluxes. Ready-mixed and well-dried fluxes shall be stored in a tightly closed glass container carefully protected from dust and other contaminants.

However, it is very difficult to fuse the flux by yourself following old recipes. It is very important to know the melting conditions and sequence, but this data are usually not available. In order to distill the lost secret and achieve success, you have to conduct multiple studies and carry out experiments with options for mixing and melting the components specified in the recipes.

When preparing easily-fusible enamels, which can be simmered on the alloys with a melting point below 800°C (for example, low-grade alloys of gold, silver and brass), the flux of the following composition can be used. First of all, the following mixture shall be fused in a crucible: quartz (powder) – 10 parts, red lead oxide (powder) – 10 parts and baking soda – 3 parts. After fusing, the mixture shall be crushed to a fine powder. You should take 125 parts of this mixture and add baking soda – 20 parts and boric acid – 12 parts. Once this is done, the mixture shall be fused in a crucible and after melting poured on a stone slab. After cooling the mixture shall be crushed to a fine powder.

To obtain colored enamels the dyes shall be added to the base (flux) in different proportions.

Pigments	Enamel color
Iron oxide (<i>depending on the combination with other elements</i>)	Yellow, red, brown, gray and black of different shades
Manganese oxide	Violet, brown, gray, black
Copper oxide	Blue, green and their shades
Copper oxide	Copper ruby with transition to pink, purple, gray and turquoise
Cobalt oxide	Blue and shades of blue, cyan

Cobalt oxide in a mixture with other oxides	Violet, gray and black
Chromium oxide	Green
Lead chromate and potassium dichromate	Pink, bright red and brown
Chromic iron	Black and brown
Combination of oxides: chromium, cobalt, tin and potassium	Lilac and carnation
Uranium oxide	Yellow and red-orange
Titanic acid	Yellow
Antimony oxide III	Yellow and orange tones
Nickel oxide	Gray and brown
Iridium oxide	Black
Gold compounds	Gold ruby-shades of red from pink to purple
Tin oxide	Milky white, opaque
Tin oxide with cupric phosphate	Turquoise and azure
Silver compounds	Yellow
Aqueous iron oxide	Ocher

Other dyes are also used. The density and intensity of tones, depends on the amount of oxide: the more oxide, the more intense and bright the color of enamel. Flux plays the same role as water in the watercolor painting. For example, by «diluting» the blue enamel with flux, you can get any number of gradations of light blue and cyan. Mixing of enamels in a powdery condition produces additional tones, but it should be noted that not all enamels can be mixed.

Dyes have different coloring ability. For example, the coloring ability of silver is very high, so 0.1% of silver chloride gives a fairly intense yellow color to the alloy, but you need 7–10% of antimony oxide to get a sufficient yellow color. Coloring ability of gold is especially high. In this respect it surpasses all other substances: 0.04% of gold is enough to receive intensely colored red transparent enamel, so-called «gold ruby».

Flat or opaque enamels are used on copper, as well as on other metals. These enamels are mainly used for the manufacture of enamel works of monumental or easel art. The advantages involve the color brightness, which exceeds the transparent enamels, gloss and richness of colors, as well as the contrasts of exposed surface of metal with the color of enamel. These enamels are obtained by introducing into their composition such substances that are opaque of itself and insoluble in the smelting process (tin oxide, antimony oxide, gypsum). Even if these substances are soluble at high temperatures of heating, they are again released as deposits during cooling of the alloy.

It includes arsenic anhydride (white arsenic), phosphorus compounds, fluorine compounds and copper oxide. During melting, these substances form a homogeneous transparent mass, and during cooling and curing, opaque elements are released and enamel becomes flat. If these additives (such as copper oxide) are introduced into the alloy in large quantities, it immediately turns into a flat red enamel, but if the quantity of additives was minimal, the composition during the first melting can be kept in a transparent state, which disappears upon the prolonged reheating (already in the process of simmering of enamel on the workpiece), and transparent red enamel turns into a flat enamel.

Some artists conduct experiments with the use of colored glass instead of enamel, by melting its crumb directly on the surface of copper-red or steel decorative elements. Besides, they use cold nitro enamels, epoxy resins with

hardener, painting them in different colors. This enamel technique should be distinguished during the attribution and expert evaluation of artworks.

Transparent or opal enamels combine to some extent the quality of the first two types. Depending on the light incidence angle, such enamel can look either transparent or opaque with a variety of colors and gradients resembling a thick opal.

In the enamel art the acids and salts are used in addition to enamel in the process of preparation and manufacture of art objects. Nitric acid is used for etching silver blanks, as well as for etching copper and copper alloys for adding a glossy look. Sulfuric acid, which dissolves almost all metals when hot, is used to bleach blanks and finished products. Hydrochloric acid is used to bleach blanks before application of enamel. Boric acid is used for pickling silver blanks before application of enamel and in the manufacture of fluxes. Citric acid and oxalic acid are used to bleach products covered with enamel having low acid resistance. In some cases, a mixture of acids in the following ratio is used for etching: one part of nitric acid, one part of sulfuric acid and 0.02 part of hydrochloric acid.

In the enamel art the borax is used as a stand-alone flux or as a base for all fluxes, and potassium carbonate (potash) is used for oxidation of silver and copper workpieces, as well as for the preparation of degreasing solutions.

From ancient times such metals as pure gold and high carat gold, pure silver and high carat silver, varieties of copper (red copper, pure copper and copper alloys) were used in the enamel art: red brass (alloy of copper with zinc 7–12%) and very rarely bronze, from the middle of the 19th century the use of iron alloys (mild steel and cast iron) for enameling became customary. In the twentieth century aluminum came into common use.

The suitability of any metal for enameling is determined by a number of properties and primarily by softening temperature and deformation

temperature preceding the melting point of the metal. This temperature must be above 800°C, i.e. above the temperature of enamel roasting or melting.

In addition to the melting temperature of metal the ability of metals to sustain color and luster, as well as to shine through the transparent enamel after roasting plays an essential role for enamel work. Only precious metals (gold, silver and platinum) have this ability, because oxide films are not formed in the process of roasting and gloss remains under an enamel layer.

Copper and iron alloys do not have this ability. They are oxidized quickly and become dull and dark. In connection with this, these metals are used for flat, opaque enamels. This circumstance necessitated the invention of the method of application of transparent enamels on copper. If it is still desirable to have sites with transparent enamel when enameling copper products, gold or silver foil should be put under enamel on these sites. Blue, cyan and green enamels shine especially brightly on the silver foil, and red and yellow enamels glare on the gold foil. Another way to use transparent enamels on copper is to put transparent enamels not on copper directly, but on the layer of white enamel. It is possible to put both opaque and transparent enamels on a copper zinc alloy, because its gloss remains under a layer of enamel, though its reflective power is far below the brightness of precious metals. In this case, it is possible to put transparent enamel on the layer of white enamel.

Another property of metal that should be considered when using in enamel art involves the thermal coefficient of linear expansion during heating and subsequent cooling. The coefficient of linear expansion of the enamel must correspond to the coefficient of linear expansion of the metal or alloy, on which the enamel is applied, otherwise the enamel will scale off under cooling, despite the scrupulous observance of the technological process. It is desirable to make the base surface rough, because this increases the adhesion of metal to enamels.

The choice of a given metal as a basis for enamel largely determines the parameters of manufacture of the artwork. In majority of cases, this applies to the artworks with transparent, translucent enamels. The luster and color of the base metal shining through a thin layer of transparent enamel gives a special strength and brightness. For the most part, this provision applies to gold. Gold (both pure gold and high carat gold) is a particularly good base. It is slightly deformed when heated and gives brightness and luster to the enamel. In contrast to gold, silver loses shape and retains enamel less well. Copper is an excellent base for enamel, because it has a high melting point. However, transparent enamels, which shine very brightly on gold or silver, look dark on copper, but shine satisfactorily on red brass. Bronze is not considered as a good material for enameling, because adhesion of enamel to bronze is fragile and the enamel crumbles easily. Enamels with a low melting point are used for application on aluminum. Most commonly enamels with a melting point close to 800°C, are not suitable for application, because aluminum melts at 660°C.

Enameling technology. Enameling technology can be divided into four stages: preparation of the workpiece for enameling, application of enamel, enamel roasting and processing of the artwork. When preparing the metal base of the artwork for enamel coating, the surface should be decontaminated, degreased and etched in nitric acid or bleached in a weak solution of sulfuric acid.

When enameling copper or red brass bases, the workpiece should be heated in the furnace until the thinnest oxide film appears on the metal surface due to the contact of hot metal with oxygen. This film is very firmly connected with metal and promotes strong adhesion of enamel to metal. Before application of enamel the treated base shall be cooled. When enameling precious metal wares, it is necessary to perform the procedure for increasing the percentage of precious metals in the surface layer. Depending

on the fineness of metal, from 2 to 5 annealing cycles (583 gold) are performed for the gold base and from 2 to 6 annealing cycles (875 silver) are performed for the silver base.

It was proved by experimenting, that the high content of copper in the surface layer of silver wares complicates the use of red enamel «gold ruby», because it turns black. One of the characteristic features of enamel products lies in the fact that low-grade gold and silver alloys are not suitable for enameling.

There are several ways to apply enamel. In the method of bulk enamel, the application of enamel to the base of the artwork is carried out in powder form with a fraction up to 0.01 mm. Opaque enamel shall be crushed to a homogeneous fine powder, and transparent enamel shall be crushed to a powder fine grains, because it affects the glow of enamel. However, a very fine powder after roasting forms milky spots, which are especially evident in transparent enamels. The homogeneity of the enamel powder mass is important because the small grains melt much faster and have time to burn out before the largest grains begin to melt. As a result, the color of enamel becomes dull and sometimes dirty. The powder shall be flushed with water to remove finely powdered particles formed during grinding. In any case, the enamel must be flushed until the water becomes clean. When preparing opaque enamel, the water may become little cloudy. Small porcelain cups shall be filled with enamel mass with an indication of the enamel number.

The milled enamel is then mixed with water and applied in the form of slurry on the prepared base of the workpiece with a brush or a narrow metal spatula. To even out the enamel layer, shake the product before use. It is necessary to put enamel on the reverse side of the thin plate. In other words, at first you should apply counter enamel, allow it to dry out a little, carefully turn the workpiece and do the same on the front.

Septate or champlevé enamels do not fill the hollows completely, because some kinds of enamel become cloudy and dull when applying a layer too thick.

The full height of the enamel layer should be achieved by means of gradual filling and sometimes requires two or four consecutive roasts.

You can use an aerograph to apply enamel on the large flat surfaces. According to Yuliia Borodai, this method of enamel coating is the most popular. Through the use of stencils, you can perform the most complex enamel works using the spraying technique [8, 51]. The technology of enamel coating is somewhat different in this case. Milled and well screened out enamel shall be miscible with water, to which dextrin or urea is added calculated as 2–2.5 gram per liter of enamel solution (casting slip) for fixing. Once this is done, you can apply enamel on the surface making sure that the layer is homogeneous and not thick.

When applying enamel on flat surfaces, it should be applied simultaneously on both sides of the plate. In that case, the counter enamel applied to the reverse side is designed to prevent distortion of the base of the workpiece, which is inevitable due to the different coefficients of linear expansion of enamel and metal. After applying the enamel, the product shall be thoroughly dried. First of all, you should remove water by applying a piece of paper to the edge of the workpiece and dry it by placing on top of the heated muffle until the powder becomes dry and no more steam is released.

Roasting of enamel is carried out at the temperature of 600–800°C. Each item fired in the furnace must be placed on a special stand, because successful roasting depends largely on its quality. The stand must hold shape when heated and neither come into contact with molten enamel, nor stick to enamel or raise the scale on its surface. Products made of nickel or nickel alloys, as well as chromium-nickel steel are best suited for the stand, because they are less deformed and oxidized when heated. If the stand is

made of common steel, it should be chalked to prevent formation of scale. The shape of the stand is determined by the shape of the workpiece.

Different enamels have different melting points, so before proceeding with application of enamel on the workpiece, it is necessary to check the melting temperature range of the most fusible and refractory enamels. For this purpose, the enamel shall be tested on another metal plate the same as the workpiece itself. All the enamels shall be placed on this plate and heated. In case of small melting temperature range of enamels, the results are positive and you are ready for application of enamel on the main workpiece. If as a result of the test it has been established that low-melting enamels burn out at the melting temperature for refractory enamels, they are either completely excluded, or applied and roasted after firing refractory enamels. When heated, the surface of enamel becomes leveled. When the surface becomes red and acquires a glassy luster, the workpiece can be removed from the furnace for gradual cooling.

If after removal from the furnace the flat plate becomes distorted, it is subject to hot straightening. If after the first application and firing of enamel, minor defects (cracks, bubbles, exposed surface of metal) appear on the surface, they are corrected by reapplication of enamel, drying and roasting. Then the workpiece is subject to final processing: bleach of the metal parts of the workpiece free from the enamel layer, which are covered with an oxide film as a result of enamel roasting. Bleaching is performed in a weak solution of sulfuric acid (15%), because enamels that are not resistant to acids can fade and lose brightness and luster.

There is another technique of enamel coating with arbitrary color mixing, but it is rarely used because of its complexity and unpredictability of the result. In a given setting, the pattern emerges during roasting. It is important to select enamel according to melting point and compatibility of enamels by their physical properties. However, this method attracts artists, because due

to the mixture of transparent, opaque and translucent enamels, the pattern becomes unexpected and inimitable in its color gamma, which is the essence of painted enamel.

For art analysis of the artworks made in the technique of hot enamel, it is important to consider the techniques used by artists for enamel processing in order to give texture to the artworks. In particular, according to Yuliia Borodai, this refers to crackle (scratch), scratching, overlays, enamel frit and application of enamel to an embossed relief [8, 51].

Crackle is obtained by applying refractory enamel on fusible enamel, which at different melting temperatures results in the rupture of fusible enamel and the appearance of texture. Scratching is carried out by running a sharp engraving tool over dark opaque enamel laid on a light tone, or vice versa. This results in a graphic drawing. Overlays may be various. Most commonly they are used in the decoration of an enamel product. Enamel frit in different variations is developed by Oleksandr Borodai to the fullest extent possible. The essence of this technique is to mix enamels or fluxes having different fractions. Frit particles are melted only partially, because they have a higher melting point. Application of enamel to an embossed relief involves preliminary preparation of the base in the technique of embossing and application of enamel.

Conclusion. Technology for the production of the artwork in the technique of artistic hot enamel is a complex and time-consuming process, which requires not only the creative inspiration of the artist, but also the knowledge of the properties of enamel, skills and competences associated with the technology of production of the artwork. Enameling technology can be divided into four stages: preparation of the workpiece for enameling, application of enamel, enamel roasting and processing of the artwork. Technical conditions affect the ability to put into practice the figurative and stylistic ideas of the author. The application of technical and technological

method of research of enamel art allows to reveal the attributive properties of the artwork, evaluate the quality of performance and supplement the results of art analysis by revealing the essence of the technique of hot enamel and its impact on the author's style.

References:

1. Barbalat O. (2019). Mystectvo narodzhene voghnem: starovynna tekhnika gharjachoji emali na terenakh suchasnoji Ukrajinjy [Fire-born art: ancient technique of hot enamel in the territory of modern Ukraine]. *Kuljturni ta mystecjki studiji XXI stolittja: naukovopraktychne partnerstvo: materialy mizhnarodnogho sympoziumu*, (6 chervnja. 2019 r.). Kyjiv: NAKKKiM. [Cultural and artistic studies of the XXI century: scientific and practical partnership: materials of the international symposium, (June 6. 2019). Kyiv: National Academy of Culture and Arts Management], 121–123. [in Ukraine].
2. Borodai Y. (2013). Ukrajinjska emalj. Aljbom-katalogh. [Ukrainian enamel / indexed album]. Kyiv: *Ukrajinjskyj pysjmenyk*. [Ukrainian writer], 264 [in Ukraine].
3. Bücher B. (1886). Geschichte der technischen Künste. Stuttgart. 2 b., 425 [in Germany].
4. Dovhgan Y. (2009). Mystectvo emali v Ukrajinj: istorychnyj dosvid ta suchasnyj stan. [Enamel art in Ukraine: historical experience and current state]. *Avtoreferat na zdob. nauk. stup. kand. myst.* [The author's summary for receiving a degree in Art]. Kharkiv: KhDADM, 16. [in Ukraine].
5. Molinier Émile. (1891). L'emaillerie. Paris, 349 [in France].
6. Labarte Jules. (1847). Description des objets d'art que composent la collection Debruge-Dumenil. Paris, 408 [in France].
7. Naumov O. (2020). Emaljjerne mystectvo v mystectvoznavchomu

dyskursi. Istorioghrafichne doslidzhennja. [Enamel art in art discourse. Historiographical research.] *Mystectvoznavchi zapysky: zb. nauk. pracj. Vyp. 37.* [Art notes: collection. Science. wash. no. 37]. Kyiv: IDEA PRINT, 51–57; Naumov O. (2020). Zarubizhna istorioghrafija emalijernogho mystectva. [Foreign historiography of enamel art]. *Visnyk Nacionaljnoji akademiji kerivnykh kadriv kuljuty i mystectv: nauk. zhurnal. Vol. 3.* [Bulletin of the National Academy of Management of Culture and Arts: Science. magazine. no. 3.], 110–120 [in Ukraine].

8. Pasichnyk L. (2015). Juvelirne mystectvo v Ukrajinі XX – pochatku XXI stolittja (istorija, styli, personaliji [Jewelry art of Ukraine of XX – beginning of XXI century (history, stylistics, personalities)]. *Avtoreferat na zdob. nauk. stup. kand. myst.* [Thesis paper for receiving a degree in Art]. Kyiv: M. T. Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology of the National Academy of Sciences, 19 [in Ukraine].

9. Shmahalo R. (2015). Encyklopedija khudozhnjogho metalu. Svitovyj ta ukrajinsjkyj khudozhnij metal. Klasyfikacija, terminologhija, stylistyka, ekspertyza. [Encyclopedia of artistic metal. World and Ukrainian artistic metal. Classification, terminology, stylistics, examination]. Lviv: Lviv National Academy of Arts, 420, 1780 ill. [in Ukraine].

10. Flerov A.V. et al. (1986). Tekhnyka khudozhestvennoj эmaly, chekanky y kovky. [Technique of artistic enamel, embossing and forging: learning guide]. Moskva: Vysshaya shkola [Moscow : Higher School], 191 [in Russia].

Література:

1. Наумов О. (2020). Емальєрне мистецтво в мистецтвознавчому дискурсі. Історіографічне дослідження. *Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. Вип. 37.* Київ: ІДЕЯ ПРИНТ, 51–57; Наумов О. (2020). Зарубіжна історіографія емальєрного мистецтва. *Вісник Національної*

академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал, 3, 110–120. [in Ukraine].

2. Довгань Ю. (2009). Мистецтво емалі в Україні: історичний досвід та сучасний стан. *Автореферат на здоб. наук. ступ. канд. мист.* Харків: ХДАДіМ, 16 [in Ukraine].

3. Labarte J. (1847). Description des objets d'art que composent la collection Debruge-Dumenil. Paris, 408. [in France].

4. Bücher B. (1886). Geschichte der technischen Künste. Stuttgart. 2 b., 425 [in Germany].

5. Molinier É. (1891). L'emaillerie. Paris, 349 [in France].

6. Флеров А. В. и др. Техника художественной эмали, чеканки иковки. (1986). Москва: Высшая школа, 191 [in Russia].

7. Шмагало Р. (2015). Енциклопедія художнього металу. Світовий та український художній метал. Класифікація, термінологія, стилістика, експертиза. Львів: ЛНАМ, 420, 1780 іл. [in Ukraine].

8. Бородай Ю. (2013). Українська емаль. Альбом-каталог. Київ: Український письменник, 264 [in Ukraine].

9. Пасічник Л. (2015). Ювелірне мистецтво в Україні ХХ – початку ХХІ століття (історія, стилі, персоналії). *Автореферат на здоб. наук. ступ. канд. мист.* Київ: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнографії ім. М.Т. Рильського Національної академії наук України, 19 [in Ukraine].

10. Барбалат О. (2019). Мистецтво народжене вогнем: старовинна техніка гарячої емалі на теренах сучасної України. *Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство: матеріали міжнародного симпозіуму, (6 червня 2019 р.)*. Київ: НАКККіМ, 121–123 [in Ukraine].

Citation: O. Naumov (2020). ENAMEL PREPARATION AND TECHNOLOGY OF ART PRODUCTION. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 6(44). doi: 10.26886/2520-7474.6(44)2020.17

Copyright O. Naumov ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted,

provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

CONTENT

I. ECONOMIC AND TECHNICAL SCIENCES

**ILLEGAL MIGRATION THROUGH TRAINING – MODERN
CHALLENGES FOR PUBLIC ADMINISTRATION** **5**

N. Tkachova, Doctor of Public Administration

R. Martyanova, Postgraduate Student

O. Kazanska, PhD of Public Administration

**ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCE OF EFFICIENT ACTIVITY
OF PRODUCTION COOPERATIVES** **23**

N. Chechetova, Doctor of Economics, Professor

Y. Kolubai, Postgraduate student

**RESEARCH OF THE EFFICIENCY DYNAMIC OBJECTS
DETECTING ON THE VIDEO SEQUENCE FROM VIDEO
SURVEILLANCE CAMERAS** **35**

Babaryka A. O.

Khoptynskiy R. P., PhD of Technical Sciences,

Tabenskiy S. M., Ploshchik A. S., Horodyskiy R. O.

II. HUMANITARIAN SCIENCES

**PECULIARITIES OF ALIENATION OF LEGAL ENTITY'S
PROPERTY DURING BANKRUPTCY PROCEEDINGS/
COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF THE SPECIAL
LEGISLATION OF UKRAINE AND THE RUSSIAN FEDERATION** **48**

Ie. Ryzhkova, PhD of Jurisprudence

I. Lykina, PhD of Jurisprudence, O. Karlyugin, PhD student

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE GAME PROJECT ENGINEERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	63
---	-----------

O. Karabin, PhD

M. Gromyak, PhD

STATE MANAGEMENT OF OUT-OF- SCHOOL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE (THE XX – THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY). PERIODS OF ITS DEVELOPMENT	73
---	-----------

L. Kostenko, PhD of Pedagogical Sciences

STYLISTIC FEATURES AND IDEOLOGICAL CODES OF MODERN URBAN MURALS: THE CASE OF IVANO-FRANKIVSK CITY	86
--	-----------

S. Chuchuk, Postgraduate student

SYSTEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MACHINES OF MOTOR TRANSPORT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	96
--	-----------

O. Makiievskyi

ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS WITH THE USE OF M- LEARNING TECHNOLOGY	111
---	------------

M. Muzhanovskaya, Graduate student

T. Kuzhelyuk, Graduate student

Ganna Kashyna, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor

**THE CONCEPTUAL MODEL MANAGEMENT OF DEVELOPMENT
ORGANIZATIONAL CULTURE OF EDUCATIONAL INSTITUTION** **122**

V. A. Nidzieva, Postgraduate student

**CASE METHOD IN THE CREATIVE POTENTIAL DEVELOPMENT
OF HEADS OF VOCATIONAL INSTITUTIONS** **137**

N. Golia

**PARADIGM OF FORMATION OF SUSTAINABILITY OF
METHODOLOGY OF SAFETY AND QUALITY OF LIFE ON THE
BASIS OF MAINTENANCE OF SYSTEM OF NOOSPHERE
EDUCATION IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION** **152**

N. M. Ridei, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

N. M. Tytova, Doctor of Pedagogical Sciences, Assistant Professor

**FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF THE GENERAL
EDUCATIONAL INSTITUTION IMAGE** **177**

V. Usatenko

**PEDAGOGICAL CONDITIONS OF VOCAL AND CHORAL
TRAINING OF STUDENTS OF FACULTIES OF ARTS OF
PEDAGOGICAL UNIVERSITIES** **190**

Huang Changhao

**MOTIVATION AS A FACTOR OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT
OF FUTURE TEACHERS** **206**

O. M. Sahach, PhD of History

**PSYCHOLOGICAL SOCIALIZATION OF THE INDIVIDUAL AT
THE YOUNG AGE**

219

A. N. Fedorkov, PhD of Psychology

**ENAMEL PREPARATION AND TECHNOLOGY OF ART
PRODUCTION**

245

O. Naumov, Postgraduate student